

5388 t. 2

1.
Notatki do historii
obecnej Jugosławii
i Albanii

Kart 65

Przez polityczne zdarzenia i rozszerzenie po:
łudniowych Sławian powstały oddzielne
literatury i zaczęły się tworzyć oddzielne
gałęzie, Sławianie illyryjscy w Styryi i
Karyntyi zostali pod panowaniem niemieckim
oddzieleni zaczęli tworzyć osobną gałąź –
Kroaci pod wpływem i mocą Węgrów – Dalmaci
pod panowaniem włoskim przyjęli kulturę włoską
zamiłowanie do poezyi stąd tyle poetów – Serbi
Bośniacy i Bułgary pod wpływem i ciężkim jarzmem
tureckim najpóźniej się ocknęli – Dopiero dziś
dokładają uczeni pracy choć moralnie te narody
zlać w jedno ciało jeżeli go nie można politycznie
jest to dążenie do Illiryzmu –

Ljudewit Gaj starania Madziarów wytępienia
żywiołu sławiańskiego dla widoków politycznych
obudziły w nim gorętsze zamiłowania do krajo:
wej mowy stawia opozycyę Madziarom, zakła:
da drukarnię pismo czasowe, przyjmuje orto:
grafię stara się zespolić ~~..~~ literaturę w związek
illiryjski (ma tylko w Serbach wschodn. wyznania opo:
zycyę)

rozpoczęcie XVI wieku

Windo-słowenska literatura
Kroacka
Dalmacka
serbska

1-640 Zustand von Serbien und Bosnien
Bruchstücke der röm. u. griech. Schriftsteller von den Bewohnern jener Gegenden (vide Schafarik)
Zachlumien, Serbien, Narenta, Dioclea Zagorien
640 Einführung des Christenthums durch Priester aus Rom durch den Kaiser Heraklius – zuerst in Dalmatien
Losreißung Serbiens von dem ~~ganzen~~ byzantinischen Reiche
Verwaltung durch Zupane: Wlastimir, Muntimir, Pribeslaw
911 Paul Brankowić Ober-Zupan
1016 – 1080 Kriege der Oberzupane gegen die Bulgaren, Griechen, welche ihre Unabhängigkeit bedrohen
Ein Theil Serviens und Bosniens ist noch immer unter griechischer Botmäßigkeit
1050 Stefan Boislawić Fürst von Serbien (rex Sclavorum) u. Bosnien. czyli Čedomil (Zupan)
1130 Beli Urosz Stammvater der Neemanitzen Fürst von Serbien
1153 Bosnien eigenes Herzogthum, trennt sich von Serbien – Boris erster Herzog von Bosnien von den Ungarn

638 Sławianie zajmują Dalmacyją
Kroacyja na 11 żup była podzielona
818 Borna (Porga, Porinus, Branimir może Borys) dux Dalmatiae et Krotiae
838 Tirpimir ~~rex~~ dux Croatiae
920 Mucimir rex Croat
1015 Kreśimir (Piotr) rex Croat
1018 Wenecyjanie podbijają część Dalmacyi

Stefanus rex Croatiae

1065 Kreśimir Król Kroacyi hołdownik Greków wpada do ~~[illegible]~~ Karyntyi.
19 1076 Zwonimir (Dymitr) wybija Kroacyją z pod panowania Greków i zajmuje Dalmacyją, staje się Królem wprzódy był hołdownikiem Greków żona jego Lena siostra Gejzy Króla węgierskiego Croatiae et Dalmatiae rex – ostatni Król. Węgry zabierają Kroacyją
1103 Królowie węgierscy noszą tytuł Rex Croatiae Ramae (t.j. Hercegowina dzisiejsza)
1153 Boris pierwszy xiążę Bośni

1169 Nemanja xiąże Serbij zabiera Bosnija
1186 Stefan nemanija pisze się jeszcze w przywilejach Wielki Żupan Serbij (Żupan tyle znaczyło co dux czyli kniaź) robi traktat pokoju z Raguzanami – brat jego 1190 Knez Mirosław

1186 Asen car bulgarski i grecki
F Sawa ~~[illegible]~~ dostaje od cara Alexego Komnena pastorał zostaje 1221 arcybiskupem serbskim
1198 Bosnija pod panowaniem Węgierskiem Bani zwani czasem Książętami
r. 1189 Kulin ban bosański po nim
1240 Mathaeus Ninosław weliki ban bosenski

I

L Mönch Simeon (Stefan nemanja) überläßt die Regierung seinem Sohn Stefan Nemanić (Schwiegersohn des griech. Kaisers Alexius) welcher sich schreibt Weliki Żupan Serbij, sebastokrator

F Stefan nemanić schreibt sich: perwowenczany weli Kral zemle serbske i primorske (Dioklea, Dalmatia, Trawunija, Cholmia)
1234 erschienen in Serbien: Stefan (Radosław) und Stephan (Vladislao) Söhne Stefan I Nemanić
Latopis Chilendarski

Carostawnik

1262 Ratysław ban ~~[illegible]~~ Machowy i (xiąże) Bosnij + 1262 dzieli swe państwo między synów: Michał dostaje Machow a Bela Bosnija + 1272 hołdownicy Węgier wszyscy
(potem Bani Bosnij)

1272 Stefan Kotroman niemiec ban Bosnij (od Węgier) Usory i Soli gospodyn Cholmskoj zemli

(Stefan)
1143 Nemanja Fürst von Serbien – er-
1) weitert die Gränzen von Serbien – gibt Serbien den Ruzzen u. legt sich den Titel des Despoten bei – bracia jego Stracimir i Mirosław.
1195 Nemanja gründet die serbische Herrschaft, und verbreitet das Christenthum nach dem Orientalischen Ritus
1195 Sawa (Sohn Nemanjas) (ur. 1169) (Mönch zu Athos (wird 1186) w klasztorze Karyis (Oranowica) ur. 1208 igumenem w Studenicy) F Legende von ihm – wird heilig + 8[illegible] war in Jerusalem, Sinai
1197 Nemanja wird Patron des Klosters Chilendar auf dem Berge Athos (als Simeon) wird Mönch zu Studenjec + 1197. (Serbska Lawra) Chilandar wo er stiftet 1200 d. 13 febr.
1203 Einfluß der Päbste auf Bosnien – römische Priester verdrängen dort den Orientalischen Ritus
1209 der heilige Sawa (Nemanjas Sohn früher Rastka) befestigt den Orientalis. und in Serbien organisirt die Hierarchie – stiftet serbische Bisthümer – (Legende von ihm) + w Ternowa w Bulgarii 1236
1222 Stefan Nemanić wird zum Könige von
2) Serbien durch h. Sawa gekrönt F + 1224 als Mönch Radosław
1224 Stefan Nemanić IV Chrapawii (brat Urosza) (drugi
3) Król Serbij (zwał się wprzód Radosław) – wird Mönch zu Studeniec 1230.
1230 (Stefan) Władysław nemanić brat tamtego – [illegible]
4) trzeci król Serbij nie żyje 1243 i wdowa po nim Kralica Władisława żyje w Raguzie 1248 córka jego za Kniaziem [illegible]
1237 Stefan Urosz I (dawniej Dragosław zwany
5) Weliki Kral – Urosz znaczy der [illegible] Urosz wielki – też młodszy Stefana I nemanica wnuk [illegible] syn Nemanji (zostaje w końcu mnichem zwany Symeonem) swego 1272 zrzuconymi syna (Dragutyna) żona jego Helena córka cesarza Andronika [illegible]
1269 chciał syna ~~[illegible]~~ młodszego Milutina ożenić z Anną córką cesarza Michała Paleologa – lecz dumny Grek wzgardził tym małżeństwem
1272 Stefan Dragutin starszy syn Urosza spycha
6) ojca z tronu, piąty król odstępuje tron bratu + 1317 + 1316 d. 12 marca jako mnich Teoktyst
zasł. 1281 Elżbietę córkę Stefana IV Króla węgier.

budyje wiele klasztorów

1272 Stefan Milutin Urosz II zwany banski Kral syn Heleny i Urosza I – wnuk Stefana Nemanica (– szosty)
7) Król Serbij – r. 1286 ożeniwszy się z Katarzyną córką węgierskiego Króla Stefana V dostaje Bosniją w posagu – walczy przeciw napadom Tureckim 1314 + 1321 d. 29 Octobr. był wielkim dobrodziejem Chilendarskiego klasztoru (1321 żona jego 2a Symonida corka cara Andronika Paleologa z ass. 1303)

1321 Stefan Urosz III Deczanski (od klasztoru Deczan swej fundacyi) r. 1330 syn Urosza II
8) siódmy Król Serbij – 1330 prowadzi wojnę z Bulgarami z carem Michałem Syszmanitzem (zabity od syna swego d. 3 November. 1336 Stefana Duszana)

1336 Stefan Dusan Silny syn Urosza III z rodu Nemaniczów
9) pierwszy Car (Cesarz) Serbii, zaprowadził ministrów i urzęda i godności nadworne na sposób grecki, podzielił Serbskie carstwo na prowincyje z osobnemi wojewodami, bije pieniądze Venecyjanie wciągnęli go pomiędzy szlachtę swą pomaga Grekom przeciw Turkom – nadaje r. 1349 d. 21 maja prawa Serbij; do nich dodatek 1354 + 1356 d. 20 grudnia Pomiędzy jego wojewodami sławni byli: Bogdan, Wukaszyn, Lazar Grebelanowicz (żona jego Milica) – Królowie serbscy mieli stolicę w Prizren
r. 1353 jako Protoplasta Serbij w Serres – 1359

1356 Stefan Urosz V (syn Stefana Duszana Silnego) drugi i ostatni car serbski, zabity od wojewody swego (Krala) Wukaszyna buzdyganem 1367 + 1367 d. 3 grudn. na greckim Kossowem polu; – Bulgarowie odrywają Hercegowinę od Serbij – Ostatni z Nemaniców rodu
10)

1368 Wukaszyn z rodu Marnawiców wojewoda Kral serbski [illegible] zajmuje tron serbski, walczy przeciw Turkom i ginie 1371 podczas wyprawy na Turki od swego sługi. Turcy zabierają Serbiję – z pomiędzy synów Wukaszyna był najsławniejszy Marko Kralewicz hołdownik Turecki (+ 1395 w bitwie tureckiej przeciw Wołoskiemu xiążęciu Mircza pod Rowiną)

Stefan 1371 Lazar Grebelanowicz wojewoda i Kniaze Święty górnej Serbij rodem z Prilepu był za Stefana Duszana Silnego wojewodą, żona jego Milica wydał córkę swą Wukosawa za jenerała swego Miłosza Kobilicza – Stolica Lazara w Prizren umarła jako zakonnica Eufrozyna (czyli Eugenia 1405 w klasztorze Lubostinja brat jej Wuk wprzód w Branicewo

3

1286 Milutyn Urosz II Serbij i Bosnij Król dostaje Bosniję przez ożenienie z Węgierską xiężniczką
po nim Bani 1322 Mladin ban Bosnij i Stefan Kotromanowic (1332 – hołdownicy węgierscy

Daniel wprzód biskup w Cholm na górze Athos; r. 1326 serbski arcybiskup – pisze kronikę Serbij – [illegible] + 1340 kronika ta zowie się Rodosław

Klasztor Deczany muruje 1335 Vitus franciszkan architekt z Kataro

Grzegorz igumen deczański pisał kronikę 1340

1293–1302 za Urosza II biskupstwa w Serbii 1. Zeta 2 Raszka. 3 Zwezan. 4. Chwostan 5. Cholm. 6. Prizrien. 7. Toplica 8. Budimil. 9. Limljani. 10. Skopa. 11. Dobroza 12. Morawa

R. 1352 car Duszan zebrał duchowieństwo serbskie i bulgarskie na synodzie w Serres, odewał się od patriarchy carogrodzkiego wyrzucił biskupów greckich z swych państw za co go patriarcha carogr. Kallist wyklął; dopiero za Księcia Lazara pod patriarchą Filoteuszem pojednano kościół serbski z greckim znowu.

Zakon i Ustaw cara Serbskiego Stefana Duszana 1349

1369 Joan Uglesza despot 1362
1377 Joan Dragasz despot

1357 Dabisza a po nim Szczepan Twartko banowie Bosnij i Raszkii

1370: Wołkaszyn król serbski z żoną Heleną i synami Markiem i Andrejem potwierdza przywileje Ragużanom.

1385 Balsza duka drański (Dyrrachium)

Marko Kralewicz

1380 pisze się Knez Lazar samodzierżec wsieje serbskije zemle, 1381 funduje klasztor Rawanicę

Krolowie Bosnij

1376 Szczepan Twartko z bana Bośnij koronuje się
na króla Bośnij samodzielnego przenosi stolicę z
(Kral Serbljem i Bosnije i
Trawnika do Sutiszka pisze się Rex Bosniae
I Zygmuntu)
et Rasciae (Serbii) - 1385 zabiera Węgrom Xięstwo
Chołmie (pod Czarnagóra) oraz banat Maczowski - r. 1388
hołduje Węgrom zmuszony - broni się Turkom - r. 1389
bierze Węgrom Clissa, Ostrowicza, Split, Sibenik,
Trau, Kotor (Cattaro) + 1391 był Katolik, bezdzietny
Stefan
1392 (Dabisza (Dobiesz) Król Bośnij obrany był dalekim krew-
II nym Twartka + 1396 żona Helena
Stefan II Twartkowic
1396 Twartko syn nieślubny Stefana Twartka Króla) Ostoja Kris-
tić, Herwoja Horwatić kłucą się o państwo Bośnij i pod-
III dają się jeden Król. węgierski, drugi neapolitański. R. 1403 Twartko
utrzymuje się na Kró-
lestwie Bośnij - Węgry
chcą odzyskać Bośnię
1408 - Herwoja zostaje
Xięciem Splitu -

Bitwa na Kossowem polu, podania
pieśni, historycz- ważny punkt
historyczny zupełnego podbicia
Serbij

1398 Stefan Ostoja Król. Bośnij i syn
1419 Stefan Ostoić Król Bośnij
Wuk = Wolk - Wolcanus

1386 Giorg samoderżewin gospodin Zetskoj i Pomorskoj
zemli syn Stracimira (z rodu Nemaniców)

1415 Turcy zajmują Bośnię w której na północy panuje Stefan
Twartko (II a na południu Ostoja) Stefan Twartko-
wić, Węgry wypędzają Turków - Gdy Ostoja + 1435;
wypędził jego syna Radywoja hołdownika tureckiego
Król Twartko z Bośnij - Twartko 1440 płaci haracz
Turkom i + 1443 był Katolik
(pisał się Stefan Tomasz Ostoić)
Stefan
1443 (Tomasz Kristić (syn drugi z nieprawego łoża
Ostoi) obrany na Króla Bośnii płaci haracz Tur-
kom Katolik (za niego powstaje Xięstwo oddzielne
Hercegowina
Chlumskie S. Saby (pod Czarną górą w którym 1440 panuje
Stefan Kosarić) kozaricz
Stefan Tomasz Kristić zamordowany
od syna swego (z nieprawego łoża 1459 zwanego Stefan
Tomaszewić) za niego zaszło dyzunitów których mani-
cheuszami zwano przyciągać na stronę papieża F

Żona jego Katarzyna + 1478 ma grobek [illegible] glagolicki

Skanderbeg

1459 Stefan Tomaszewić (syn z nieprawego łoża Stefa-
na Tomasza Kristića) Król Bośnij
prowadzi 1463 z Turkami wojnę
wzięty w niewolę pod zamkiem Kluczi ścięty na roz-
kaz Sułtana, Bośnija zostaje paszalikiem 1463

Upadek Carogrodu wpływ

1469 Węgry zdobywają na Turkach część Bośnij, i mianu-
ją Królem Mikołaja de Ujlak Bośnij tytularnym -
r. 1479 nabywają część Hercegowiny (ducatus S. Sabae)
Mikołaj de Ujlak + 1490; jednak
Węgry całej Bośnij odzyskać nie mogli
która po bitwie pod Mohaczem przepadła całkiem
Turkom 1528

wpływ rządu tureckiego

córka jego Helena za Sandalem wojewodą bośniyskiem
R. 1376 Lazarz koronowany na cesarza
Serbij lecz przybrał tytuł: Kniaz Serbij
- Jego jest wiele przywilej z złotemi bul-
lami dla Klasztorów: Rawenica, Chilendar
i t. d. - R. 1386 hołduje Turkom, pod-
bity przez Murata (naprzeciw którego La-
zar wysłał swego zięcia Wuka Brankowi-
cza) - Bitwa na Kossowem polu z Tur-
kami 15 Czerwca 1389. (miał 2 córki: Wu-
kosawa (wydana za Miłosza Kobilicza) i
Mara (za Wuka Brankowicza)) - ginie
ma nagrobek w Lubostinja
w tej bitwie Lazar 1389 przez zdradę Wu-
ka Brankowicza do czego kłótnie dwóch
siostr dało przyczynę. - Turcy zupełnie
podbijają Serbię

1392 Wolk Brankowić syn sewastokratora Branka
wnuk Mladena wojewody) gospodar Ser-
blem i Podunaju + 1398

1389 Stefan Lazarewicz (syn Lazara Grebeljano
Despota Serbij
wicz) na prośbę swej siostry Milewy żony
cesarza tureckiego Bajazeta, obrany despo-
tą serbskim t. j. wielkorządcą tureckim - musi
pomagać Turkom przeciw Chrześcianom, żeni
się z Maryją Kantakuzeną 1403 - funduje
klasztory - (Druga część Serbij dostaje Jerzy
Brankowicz syn Wuka Brankowicza od Tur-
ków w zarząd) Stefan Lazarewicz + 1427 d. 19.
lipca
1427 Jerzy Brankowicz osadzony jako despota
przez Turków w Serbij: - (Król Węgierski chce
Serbię od Turków odzyskać) musi Turkom
płacić haracz - Jerzy łączy się z Węgrami, Turcy
go wojują - wreszcie Jan Huniad broni Jerzego
1444 przeciw Turkom - lecz Jerzy Brankowicz staje
się niewiernym Węgrom który pod Warną 1444
pobici - R. 1453 Turcy biorą Konstantynopol
- Huniad utrzymuje Serbię przy Węgrach. Jerzy
Brankowicz + 1457
żona Irena
1457 Lazar Georgiewicz (syn Jerzego Brankowicza
- + 1458
despota Serbij płaci trybut Turkom
zostawił dzieci z żony Angeliny
1459 Sultan Mahomet II podbija całą Serbię w niewolę
a r. 1463 Bośnija która osobnych Despotów miała -
w Bośnij używano pisma glagolickiego 1460 było
tam więcej Katolików - Stefan Tomasewić ostatni Król
Bośnii zabity od Turków 1463.

1463 Maciej Korwin odbiera Turkom Bośniiji, Serbij, nie- ... Banat

1528 Turcy odbierają Bośnije i części Węgier

1490 Gubernatorowi serbskiemu czyli raczej xiążęta pojedynczych kawałków ziemi w Serbij

~~1494~~
1459 Kolonia serbska osiada w Syrmii (Sriem) wojewoda ich czyli ban Stefan Brankowicz

1465 Kolonia serbska osiada w Węgrzech (unikając Turków) wojewoda ich zwany Despot Wuk, (Zmaj) Gregoriewicz z rodu Brankowiczów + 1485

1552 Turcy zajmują Banat i serbskie kolonie w Syrmii

1663 Jerzy Brankowicz despota i wojewoda serbski + 1711 w Eger w fortecy.

1690 Cesarz Kolonistom serbskim zabezpiecza wolne wyznanie i przywileje – 37,000 serbskich familii osiada w Węgrzech

1751 kolonie serbskie w Rosyji

1752 Rząd austryjacki używa nazwy Illirów dla Serbów

1771 Serbska drukarnia nadworna w Wiedniu r. 1796 przeniesiona do Budy do Uniwersytetu

Nagrobek z glagolickim katarynu zmarłej ostatniej bośniackiej królowej Króla Stefana Tomaszewica (zmarłej 1478 w Rzymie) w Rzymie ad ara coeli wytłoczka ... (Kozaryca) Vuk ...

1400 Stefan Ostoja Kral Bosny

1450 Georgius Castriota Skenderbeg (Hercegowiny) (Vukašić)

1450 Stjepan Kosacz od swetoga Sawe gospodar chlumski i primorski weliki wojewoda rusaga bosanskoga knez drinski hołdownik Turków (syn jego Władysław) nazywał go ...
był to syn Vuka Hranicza którego bratem był Sandal Hranic wojewoda bosański
Władisław Stjepanowic Vukčić herceg od S. Sawe syn jego Balsza 1463.

1485 Iwan Crnojewic gospodar zetski zakłada Klasztor w Cetynii

1755 Einführung d. Militärgränze

Arcybiskupi Bulgaryi (podług pisarzy Bizantyńskich.)

1. Protogenes arcybiskup Sardyki.
2. Methodios brat św. Cyryla filozofa arcybiskup panoński.
3. Gorasdos wyświęcony od Metodiusza
4. Klimis biskup Timerinpolitański
5. Damianos mieszkał w Dorostolo (Drista) za czasów Jana Zimiska.
6. Germanos i Gawril w Wodynie i w Pre zie
7. Filippos w Lichnidzie czyli Achrydzie
8. Joannes w Ochrydzie
9. Leon w Carogrodzie (Chartophylax)
10. Theodoros hegumen klasztoru S. Mokiusza.
11. Joannes z Lampnos pod Olimpem
12. Joannes ~~A~~ Aoinos hegumen klasztoru Arietzios
13. Theofilakt z Eurypu
14. Leon Buggros ~~[illegible]~~ z Judei
15. Michail Maximus, diakon S. Zofii arcyb. Ochrydy
16. Joannes Comnenus syn cesarza Izaaka Komnena (około r. 1140 – został mnichem na świecie zwał się Adrian) arcyb. Ochrydy.

5

stopnia otrzymał ofer[illegible]
Georga – r 1894 [illegible]
[illegible] na płótnach
[illegible] przyjął kraj [illegible]
[illegible] 1) kraj [illegible]
[illegible] (Zachodnia [illegible])
[illegible]
[illegible] 2) kraj [illegible] do
[illegible] poina [illegible]

[illegible]
[illegible]
4) [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Henryk I Burewin (syn Pribisława (ostatniego pogańskiego króla Wendów wykrzczonego którego Henryk Lew pokonał i do chrystianizmu zmusił) Książe meklenburski; podzielił kraj 1219 + 1228

(Henryk II Burewin +1226
Książe Gustrowa czyli Werle
ż. Zofia córka Karola Króla Szwedzkiego

Nicolot [illegible]
(Nicolaus)
Książe meklenburski

1. Jan I Theologus
2. Mikołaj +1277 mając 83 lat
3. Henryk III Burewin
4. Pribisław

Magnus Ladulås a. 1277 król szwedzki.
syn jego Birgerus Magni a. 1291.

Bibliografia hrvatska Dio prvi. Tiskane knjige uredio Ivan Kukuljević Sakcinski.
U Zagrebu Brzotiskom Dragutina Albrechta 1860.

Ort = 1/4 Talara
Klipping = cylerogramata moneta (rhombiformis)

Reges Serviæ et Dalmatiæ

pag. 219.

Boleslaus

Rodoslaus

Prosegois

Blastemir r. 870

Muntimir Książę Serbij — Strojmir — Gojnik — N corka za Krajnanem Kniaziem Trawunii

Prieslaw - Bran - Stefan (synowie Muntimira) — Klonimir (syn Strojmira) — Piotr Książę Serbii (syn Gojnika) — Falimir Książę Trawunii

Zacharias (syn Prieslawa) — Paweł (syn Brana) — Czeslaw 950 (syn Klonimira) — Czuczemir (syn Falimira)

[illegible]

La Real Galleria di Firenze accresciuta, e riordinata per comando di S. A. R. l'Arciduca Granduca di Toscana, operetta estratta dal Tom. 47 del giornale Pisano. In Firenze. 1782. in 12.° comp. (f. 3.)

- 839

wtoslie.

Compendio della vita di Jacopo II Re d'Inghilterra.
In Padova. 1711. in 12°. (p. 2.) camp.

spetigaeu)

Kresimir
Piotr
1066

Cicha 1066
za Emerykiem synem
S. Stefana a/za

Stefan

[illegible]

La Contesa delle arti, componimento drammatico da rappresentarsi in musica per le felicissime nozze dei Signori Principe D. Andrea Doria Pamphilj e Principessa D. Maria Leopoldina de' Ser. Principi di Savoja Carignano. in Roma 1767. in 4°. (f. 2.)

F *

1630
Martin Fogelwerder
filius olim Boguslai

Stanislaus Fogelver 1630
Mathias Milewski przeciw niemu
protestuje iż podczas
wesela gladifero regni
idącego na szpitalną
ulicę poranił.

Samuel
Christof.
Morski:
Mateus
Sander

Spis rzeczy zmarłego żupana serbskiego Deszy (syna Króla serbskiego Władysława) złożonych w depozycie miasta Dubrow-nika, z r. 1281 d. 3 lipca, wymienia między innemi:

Ycona una in qua erat Christus sicut dormivit, Ycona una cum cruce et cum ligno domini, Ycona una cooperta in qua erat lignum Domini et cum reliquiis et petris, Ycona una in qua est S. Theodorus cum modico argento, Ycona una cum tribus Sanctis et cum argento, Ycona una cum S. Georgio et cum argento et cum perlis circa caput, Ycona una parva cum S. Nicholao et cum argento, Ycona una cum Christo et cum argento et cum petris et cum aliquot perlis, Ycona una cum multis sanctis et cum argento et cum perlis, Ycona una parva cum S. Michaele et cum argento et cum perlis, Ycona una parva cum S. Johanne Baptista et cum modico argento, Ycona una parva cum S. Maria et cum argento et cum perlis, Ycona una vetus cum Christo et cum modico argento, Ycona una cum S. Simeone et cum argento et cum septem petris de cristallo, Yconae duae cum S. Petro et S. Paulo et cum argento et cum petris, Ycona una de osse cum figura S. Mariae, Ycona una vetus cum Christo et cum argento, Ycona una cum S. Michaele, Ycona una cum S. Maria – Duo Cherubin de argento qui dicuntur Ripidi in lingua sclavonica – Duo sacculi cum reliquiis qui portantur ad gulam – Caput S. Georgii cum una cruce smaldi in vertice – Os unum cum zendato circa ipsum bullato – Crux una parva de argento cum uno pomo et cum petris – Calix unus de nuce Pharaonis (Straußenei? Cocosnuß?) cum argento – Cooperta una de argento pro calice facta in modum crucis cum cocleari uno de argento – Coopertae duae pro calice de drapo ad aurum – Specula tria – Smaldi tres parvi et bocla una de argento deaurata – Incensorium unum de ramo deauratum – Urceolus unus de ramo – Bocale unum de stagno – Liber unus Evangeliorum qui habet in una tabula Christum in Cruce de argento et in alia tabula crucem de argento – Liber alius Evangeliorum cum tabulis operatis argento et cum petris duplicibus et cum smaldis – Libri quatuor. –

— Liber unus evangeliorum, qui habet in una tabula Resur=
rectionem Christi operatam argento et in alia tabula Christum
in cruce operatum argento — Liber alius evangeliorum cum tabu=
lis operatis cono nigro et cum aliquantulo de argento per an=
gulos et in medio — Libri viginti duo — Carta una in qua est scrip=
tum officium missae. — Lometi tres de auro et perlis et una
perla et una fraxatura longa cubitis duobus et dimidio. —
Drapus unus de seta in quo erat Christus cum disipulis ope=
ratus ad aurum — Pecie duae de drapo de seta operato ad aurum
longae palmo uno — Pecie de xamito operato ad aurum pro
cooperiendo calice — Planeta una parva pro diacono de zendato
nigro — Pecia una de xamito per quadrum de palmo uno et di=
midio cum smaldis et perlis — Drapus unus pro cooperiendo
altari de xamito cum una cruce intus — Drapus unus pro
cooperiendo altari cum lista circumcirca de auro filato .. =
pertae quatuor percusite de drapo ad aurum — Drapus unus
de seta longus 7 cubitis cum virgis blavis intus — Pecia
una de zendato rubeo — Manipuli duo de drapo ad aurum —
Peciae duae de lista cum crucibus nigris et peciae de zendato
(cindadus = zindal = materia jedvabna) blavo quae omnes sunt cubiti viginti tres — Binde duae de
(cinda = binda) seta cum capitibus ad aurum — Lantaree duae de frisis una
blava et alia rubea — Botaçulum unum parvum de ramo bul=
latum — Groppus unus de cartula bullatus — Toalia una
parva de sete — Vexillum unum de zendato rubeo et blavo.
— Coopertura una de bumbasino albo pro faciendo umbra —
Cortinae duae de drapo lineo operatae cum seta — Cintura de
(cinctura = pas) corio cum argento — Camisiae tres magnae pro femina — Leones
tres de drapo ad aurum — Toaliae tres pro tabulis — Cathe tres
pro manibus — Cintura una de corio cum bucla de argento —
Bragerium unum de corio cum bucla de argento — Brageriu[m]
unum de seta — Lista una ad aurum longa tribus cubitis — Lantareae
duae una alba de seta et alia zala ad aurum — Binda una de seta
ad aurum — Bursa una parva ad aurum — Pecia una de lignamine —

Pecia una de stola veteri – Converterium unum longum uno cubito de seta ad aurum – Capitera una de drapo ad (capicela = poduszka) aurum modici valoris – Groppeti quatuor sigillati. – Cordellae duae de seta – Zaramenta quinque de lana alba – Zaramentum unum de lana sanguinea – Cubiti 20 de drapo de lana pro faciendis paramentis – Drapus unus magnus de camenacia inbindata pro faciendo umbra – Media pellis de foynis – Lanarum unum de foynis (Rad jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb 1867 8º Knjiga I pag. 135-138)

Sekta Bogomilów istniała XI – XII w. pomiędzy Słowianami po- łudniowemi: twórcą jej był Jeremiasz który przyjął imię ucznia św. Pawła: Teofil (Bogomil). O tej sekcie ob: C. Schmidt: Histoire et doctrine de la secte des Cathares ou Albigeois. Paris 1849. Tom I II. Tych Bogomilów zwano też Pawlikianami, i wyklęto ich na synodach carogrodzkich 1316, 1325, 1341 i 1344; miała ta sekta wzięcie u Bułgarów gdzie Gabriel syn cara Samuela z swą żoną takową wyznawał r. 1017 – O.S. – Źródłem tej sekty byli Katarowie czyli Patareni gałąź Manicheizmu)

Bosanska crkiew (r. 1150 – 1455) miała w Bośnii swe własne stanowisko: na czele jej stał władyka zwany episkupo lub djed Milovan 1150, Radogost Danilo 1189, Miroslav 1305, Radingost 1320 Radoslav 1360 Radomir 1407 Miloje 1446; wikary biskupa zwał się gost, mnichów zwano: stronnici – cerkiew ta była wschodnio iztoczno-prawosławna, a nie heretycka, czym zwał ją mylnie manichejska czyli patarska

1260 Einführung d. röm. Kultus Minoriten i. Bosnien d. 1645 in Bulgarien 13

bis kath. Bischof

1340 Verminderung d. [illegible] griech. [illegible] d. Patriarchen v. Constantinopel [illegible] Versuche zur Bekehrung – heute [illegible] d. kath. Kirchen, Klöster [illegible]

Carostavnik

Letopis Chilendarski

1630 do roku franciszkanie misionarze w Bośnij Dalmacyj, Serbij używali cyrylicy.

[illegible] w [illegible] i [illegible] za [illegible]

Page	1839			Mon de Cour	
13.	ian. 4	1	Allg. Encyclopädie IV. 7. 8	„	4 ß

pomniki znajdują się

stećci stećak

z marmuru

nahija – kotar

Banoviće wies koło Maglaju

nagrobek cyryl. „A se leži Božičko Banović u svoiei zemli ...

tamże wies Djurdjevik – nagrobek marmur. cyryl. + A se leži Stai: se postavi Artoje ban ....

Slatina w pod Banjaluką z źródłami ciepłemi (ilidże) i gazowa.

Imenik Katoličkoga svećenstva u Bosni

Ivan Vrčević + 1806 w Dubrowniku.

Klajić : Zemljopis Bosne

Povjest (Tac.) Bosne.

40 Mk.

3

Buchhandlung von

...rn in Stuttgart erscheinenden

Handelswissenschaften

Name:

...r in Stuttgart.

[illegible] = $10000

15000 [illegible]
86000 [illegible]
[illegible] 500 [illegible]
[illegible] 2 500 [illegible]

[illegible]

er Buchhandlung von

....

horn in Stuttgart erscheinenden

n Handelswissenschaften

ngen.

Name:

ann in Stuttgart.

13

Kovačević I. Opisanje Bosne. Belgrad 1865

Petrović: Großes bulgarisch-deutsches Wörterbuch. Bautzen 1865.

~~[illegible] 1865 [illegible]~~

Naukowyj Sbornik Lwow 1865 I & II Heft

31 w Tarnhominie (Ozorkin) ska
anc. Cetner
1sa 21 + 12 stycznia 1732

32 we dworze Złockistanislaw

1736
de Stein

+ 19 marca 1737 w Brzezin

Hercegowina w dawnych czasach składała się z 3 prowincyj: 1) Rama część północna należała już r. 1133 do Królestwa Węgierskiego 2) Zacholmia, część środkowa (Zachlumiorum terra) gdzie dziś miasta Dorostar, Blagaj i Stolac. 3) Trebinia i Kanalia, część południowa — i tworzyła część dawnego Illyrika. — Kraj ten stał najprzód pod rządami osobnych żupanów później część jedną wcielono do carstwa Bulgarskiego a drugą do królestwa Węgierskiego. R. 1154 ban bosniacki Borić zajął do Bosnii część Trebinii i Zacholmii; a król bosniacki Twrtko zabrał Ramę, który to kraj około r. 1380 dał w rządy niejakiemu Władkowi Chranićowi (synowi Wuka Chrani żupana rudyńskiego) mianując go wojewodą. Władko zostawił 4 synów, 1) Sandala który r. 1410 za zwycięstwo odniesione nad Węgrami od Króla Ostoi otrzymał Ramę przezwaną województwem Św. Saby. Umarł Sandal r. 1435. 2) Wuksza którego syn Stefan od miejsca urodzenia Kosacz zwany po śmierci Sandala otrzymał województwo S. Saby i tytuł hercega (xięcia) od cesarza Fryderyka III od której to chwili Rama i Zacholmia zaczęła się zwać Hercegowiną. Stefan rozszerzywszy swe państwo aż po Dubrownik, umarł 1496 zostawiwszy z żony swej Anny Kantakuzynowny czterech synów: a) Władysława b) Władka którzy się obaj podzielili Hercegowinę lecz im ją Bajazet II r. 1434 odebrał i ich wygnał. c) Stefana który oddany sułtanowi tureckiemu w zakład został bisurmanem. — 3) Wuk i 4) Wukić dwaj ostatni synowie Władka zostali zabici od krewnych ubitego od nich Pawła Radinowića. — Od r. 1434 przyłączoną Hercegowinę do Bosnii zarządzali osobni Paszowie tureccy; lecz w r 1834 wskutek rewolucyi Bośniaków przeciw Wezyrowi Murat-Paszy zamienioną Cher-

cegowinę w oddzielny Paszaluk.
Hercegowina ma przeszło 300 mil □. — Główniejsze góry: Szar=dag (Mons Scadrus) zachodni łańcuch Bałkanu leżący na granicy Albanii i biegnący ku Dalmacyi. Od zachodu wprzytykają do Szar=dagu ze strony Czarnejgóry wierzchy: Klebak, Guszewica. Najwyższe góry są: Od zachodu: Dobra Strjewa i Zernica (na granicy Dalmacyi od Boku Kotorskiego) Borowa glawa, Bor, Lisac, Lusztyszcec (na granicy Czarnejgóry), Zla gora, Czyrme, Kukawica (dzielące obwód Nikszycki od Trebińskiego) Dormitor, Jawor (od wschodu ku Albanii w Moraczkim obwodzie) Gradina (łańcuch od zachodu w obwodzie Nikszyckim na granicy Trebińskiego obwodu) Woin (od północy przytykający do Jadrańskich gór) Grgut, Chum, Bjelosok, Weljak, Wlez (od południa wychodzące z gór Jadrańskich w okręgu mostarskim) Wrabac (nad rzeką Neretwą) Iwan (na granicy Bośnii) Zadjubusza, Widjana, Luszewica (od północnego zachodu) Zawidin, Czrnagora, Tr Klja, Podbelez (na granicy Dalmacyi ku Mostaru) — Główną rzeką jest Neretwa do której wpadają: Rama (wpadająca pod Slatiną) Neretarica (pod Bruwem) Grabowica, Dreznica (w obwodzie mostarskim) Buna, Bregawa (płynące od wschodu) Jesinica, Bigawla (od zachodu). Neretwa jest od Usca do Mostara spławną. — Dryna, Lim (płyną z Szardaga) Szunce (poniżej Żupanca wpada w ziemię i dopiero w Dalmacyi na jaw wychodzi) do której wpadają Milacka, Breznik i Nosdrac. Rzeki te po stopieniu śniegów na wiosnę wzbierają zalewając rozlegle liwady.
Hercegowina podzielona na 17 Kadylaków czyli sądowych (44 mil od Mostara) obwodów 1) Priepolski z grodami: Prijepolje, Bjelopolje, Mileszew (gdzie był monaster prawosławny i drukarnia sławiańska i gdzie spoczywały kości Św. Sabby apostoła serbskiego 2) Foczański z gród: Focza (24 m.), 3) Czajnicki z gr: Czajnice (30 m.), Rudo (36 m.), 4) Taslicki z gr. Taslica (22 m.), 5) Gaczański z warownią Gacko (14 m.) i gród: Klobuk, Moracz, 6) Drobnicki, z gr. Drobnicz, 7) Nikszycki z warownią Nikszyci (28 m.) (na granicy Czarnej góry) i gr. Grachowopolje.

8) Piwski z gr. Piwo. 9) Kulaszyński z gr. Kulaszyn. 10)
Newesiński z gr. Newesinje. 6 mil 11) Ljubinskij z gr. Ljubinje. 10 mil,
12) Poczytelski z gr. Poczytelj. 6 mil 13) Stolacki z warownią
Stolac 6 mil na górze Grgut, z gr. Chutowo, Czaplina, Strzge,
z monasterem Zawala, 14) Blagajski z gr. Blagaj 2 mil na górze
Cholm z ruinami dawnego zamku i stolicą pierwszego Herzega
Stefana Kosacza; 15) Mostarski z gr. Mostar stolicą
Hercegowiny gdzie mieszka Pasza i biskup prawosławny
tak zwaną od Mostu wysokiego przez Neretwę, ma 18000 miesz-
kańców. 16) Ljubuszki urodzajny z warownią Ljubuszki 6 mil
17) Duwanski z gr. Duwno 12 mil od Mostaru. Ten ostatni obwód
ma 30 wsi z 7500 mieszkańców pomiędzy którymi 2000 Turków, 1500
prawosławnych, 5000 katolików rzymskich. — Inne sławniejsze
grody Hercegowiny są Konjica (12 mil na północ od Mostaru)
Trebinje 18 m. na południe, Jelecz 18 m. na połud. wschód, Gorażd
30 m. na wschód, Poslizd 38 m. na wschód. (Obacz: J. Jukić: Opisan.
Chercegow. w Dalmat. Magaz. 1841 – Rajewski: Hercegowina
w Żurnal minist. nar. prosw. 1840 Juli i August Serbski; Ljetopis
1851. Część I Knjiga 83 à 40 kr. CM) — W zachodniej stronie Hercego-
winy rośnie figa, cytryna i winograd. W zimie pomiędzy górami
wielkie zaspy śnieżne. Jęczmień i kukurydza są główne płody
rolnictwa. Mostarskie wino i miód są sławne. Pasterstwo główne
w północnowschodniej stronie. — Z dzikich zwierząt: niedźwiedź, dzi-
ka koza i dzika świnia się znajdują. Główny handel woskiem, weł-
ną, skórami prowadzą do Dubrownika. — Kobiety robią sukno, szale
złotem i jedwabiem przetykane. W Mostarze kują gorsze szable damas-
ceńskie. — Ludności w Hercegowinie 300,000 dusz rodu serbs-
kiego z których niektórzy przyjęli turecką wiarę, ale mówią
po serbsku (np. Lubowitj, Filipowitj, Babitj.)
język mieszkańców jest czysty serbski; tylko po miastach mówią po
turecku. Szlachcic (Spahija) posiadający wieś żyje zwykle w mieście
jest Turkiem i pobierał od poddanych daninę i dziesięcinę oraz robociznę.
Jednak wskutek częstych bun (powstań) zamienili Turcy owe Spa-
hiluki w Czyftluki przyczem sam rząd wybiera dań zbyt uciążliwą.
Z ludności Hercegowiny jest 60,000 Machometanów (pod 3 Muftemi
w Mostar, Trebinja, Focza, którzy mają pod sobą oddzielne parafije
(dżematy) z szkołami (mejtefe). Ci Mahometanie serbscy mają wiele

zwyczajów chrześciańſkich n. p. każda familia obchodzi patrona jakoto S. Piotra, Iliję, Djurdja, Prokopa; chore dzieci nioſą do monaſterów aby ſię nad niemi modlono.
Druga część mieſzkańców 50,000 jeſt Katolików którzy mają 2 dyecezyje 1) Brsańską w północnej Hercegowinie od r. 1735 z ſtolicą biskupią w Duwnie; w niej 12 parafii: Moſtarſka, Blatka, Bracjańska, Rużacka, Ljubuszka, Posuſzka, Raſzijepols:ka, Seoniczka, Mokronożka, Rakitſka, Goriczka, Zasli:walska w kadylukach: Moſtarſkim, Ljubuſzkim i Duwańſkim.
2) Trebinsko-Mrkońſka w południowej Hercegowinie; ſz ſtolicą w Dubrowniku dokąd po zburzeniu groda Mrkoń prze:niesiona zoſtała; w niej 5 parafii Dubrawſka (w kadyluku Stolaczkim) Trebińska, Gradaczka, Rawianska, Ra:szyńska w Popowém-polu (w kadyluku Trebińskim).
Po śmierci oſtatniego biſkupa Mikołaja Ferić † 1812 biſkupſtwem mrkońſkim zarządzają generalni wikaryuſze których wraz z duchowieńſtwem propaganda rzymska doſtarcza.
Trzecia część mieszkańców 190.000 jeſt wyz. na nia prawo:sławnego, którzy mają jednę Eparchię Moſtarſką założoną za czaſów Św. Saby w dalmackim grodzie Ston (Stagno) która w r. 1333 przenieſiona do monaſteru Duzi. Po śmierci epiſko:pa Stefana Mrkonicia z familii Milutynowiczów w r. 1777 naſtąpionej przysyłani bywają biſkupi greccy z Carogrodu.
W Moſtarſkiej eparchii jeſt wraz monaſtyrami 146 cerkwi, 26 Kaludjerów, 81 parochów i 9249 domow wyznania prawo:sławnego: jakoto

Nahw: moſtarſkim, konyickiem i lubuſzkim Cerkwi 1 . . . . . . domów 684.
" " duwańſkim . . . . . . 1 " 69
" " poczytelſkim i blagajſkim 1 Monaſter (Żytomyslić) 4 mnich. . " 243.
" " ſtolackim . . . — — cerki . . . . . " 150
" " lubuſkim Monaſt. 2 (Zawala i Dobryczewo) cerk. 35 . . . " 1298
" " Nikszyćkim. Monaſt. 3 (Duzi pod Trebinią, Kosierewo, Żupſki czyli neretwinſki) - - Cerk. 53 . . . " 1836
" Newesińſkim . . . . . . Cerk. 3 . . . . " 588.
" Gaczkim. Monaſt. 3. (Liuſki, Podmalińſki, Biela czyli Świetotroicki) Cerk. 22 " 1872
" Foczańſkim . . . . Cerk. 4 . . . . . " 647
" Gainiaſkim . . . . " 2 . . . . 238.

Ogrobach w Herzogowinie (Zachlumskoj Zemlie) mezdu Sełom Cziostym i Łowryczem. (List XXXIII z Alexandra Sapiehy Podróż do krajów sławiańskich. Wrocław 1811. Tłomacz na rossyjsk. ~~Obłeko~~ Zorian Chodakowski z przypisami własnemi)
str 30-43.

Rok 1820. Czast IX. Kniga I (Tom I Nr. 1.)
Sorewnowatel proswieszczenija i błagotworenija. - Trudy Wysoczajsze utwerżdennago wolnago obszczestwa lubitelej Rossijskoj słowesnosti. Sanktpeterburg 1820.

Macedonia czyli Stara Serbija ~~obejmowała~~ r. 1888 obejmowała Vilajety (Gubernie): I) Salonik; II) Monastir; III) Kosovo – które podzielone były na następujące obwody (Sandżakaty, Kaza, Nahije):

I. Salonik: 1) Salonik (Solun). 2) Avret Hisar (Žensko) 3) Sirkveš. 4) Veles (Köprülü). 5) Seres. 6) Zihna (Alistrati). 7) Demir Hisar (Železnac). 8) Nevrokop (z miastami: Razlog (tzw. Meomija) czyli Meomija, Banjsko). 9) Melnik (Melenik). 10) Petrič. 11) Strumica. 12) Dorijan. 13) Jenidže-Vardar (Janica). 14) Voden. 15) Verria. 16) Chalkidike.

II. Monastir: 1) Bitolj (Monastir). 2) Prilep. 3) Kičevo (Kričovo). 4) Resen (Resnja). 5) Prespa (Grnčare). 6) Hlerin (Florina). 7) Džuma. 8) Kostur (Kastoria). 9) Gorica (Gjordža). 10) Šatišta (Šaćišta). 11) Kožani (Kožana). 12) Selfidže (Serwija, Srbica). 13) Ohrid (Ohrida, Orid). 14) Debar (Dibra, Deboi)

III. Kosovo. 1) Priština (Kosovopolje). 2) Skoplje (Uskiip). 3) Gilane (Gnjilan). 4) Kratovo. 5) Kočani. 6) Štip (Ištip). (Izaq) 7) Tetovo (Htetovo, Kalkandele). 8) Krivorečka Palanka (Egri-Palanka). 9) Radović. 10) Kumanovo. 11) Prizren. 12) Gjakovica (Gjakovo). 13) Peć (Ipek). 14) Vučitrn.

Ludność Macedonii (Starej Serbii) w r. 1888.
podług dzieła: Gopčević Sp.: Makedonien. Wień 1889)

Wilajety:	Salonik	Monastir	Kosovo	Łącznie
Serbów Chrześcian	707500	417700 (bulg)	415300	1.540500
" Mahomet.	166400	105000 (bulg)	236420	507820
Turków, Czerkiesów i Jürüków	143700	48650	39050	231400
Albańczyków ...	450	58900	106270	165620
Greków ...	140600	60520	20	201140
(Rumuni) Cyncarów Chrześc. ...	8155	60340	1170	69665
" Mahomet..	4800	—	—	4800
Bulgarów Chrześcian	36600	—	—	36600
" Mahomet.	21000	—	—	21000
Żydów Mahomet.*)	5000	—	—	5000
" Izraelitów	57345	5550	1750	64645
Cyganów	5700	10650	12380	28730
Obcych ...	3500	—	—	3500

*) Deunme czyli Mamini (w Salonice) sekta Sabataj-Zevi.

Cała więc ludność wynosi 2.880420 dusz; pomiędzy temi:
Partyi Greckiej 324740
" Tureckiej 898020
" Bulgarskiej 40000
Obliczenie fałszywe: bo autor wszystkich niemal Bulgarów do Serbów policzył, z nienawiści ku Bulgarom.

A.) Wilajet Salonik.

I.) Sandżakat Salonik, obejmował następujące Kazaa (powiaty) i Nahije (gminy)

1) Solun Kaza: 1 miasto, 73 wsi; z których 49 czysto bułgarskich, 6 bułgarsko-tureckich, 2 bułgarsko-greckich, 8 tureckich, 7 greckich. — Miasto: Solun (Saloniki) ma 12000 domów, z których do 400 bułgarskich; ludności 121600, z których 11,000 Bułgarów, 14000 Greków, 25000 Turków, 1700 Cyncarów (Wołochów); Albańczyków, 60,000 Żydów hiszpańskich, którzy tu r. 1571 osiedli. Pomiędzy temi Żydami należy 5000 do sekty zwanej Déunmé czyli Mamini t. j. Żydzi wyznania turecko-żydowskiego czyli sekty Sabbataj-Zevi (Szapsaj-Świ) powstałej r. 1667. Zwolenników sekty owego Sabbataj-Zevi zowią w Solunie: Konjo, do niej należą biedni rzemieślnicy; drugi oddział tych Żydów poturczonych zowie się Kavajero, są to zwykle kupcy lub pisarze bjurowi, majętniejsi, a twórcą ich sekty był uczony Żyd Barzelaj uczeń owego Sabbataj-Zevi. W Solunie prócz gimnazyum greckiego, jest także gimnazyum bułgarskie realne i bułgarska szkoła dziewcząt F. — Największą wsią w powiecie (Kaza) z 51 wieś Pajzanowo czyli Novo selo (Čiréčköj) mająca 700 domów i 2658 mieszkańców bułgarskich.

ludności 67000 Bułgarów Chrześcian, 2800 Bułgarów poturczonych 42000 Turków rodowych, 27000 Greków, 450 Albańczyków, 55000 Żydów Hiszpanów: 15000 Żydów mahometan (Déunmé), 3500 Cyganów. — Domostw 21789, ludności ogółem 201000.

F monaster: Czausz, 13 cerkwi większych, 7 małych (greckie)

2) Żeńsko (Avret-Hisar) czyli Kukusz Kaza: 1 miasto, 154 wsi; z których 65 czysto bułgarskich, 22 bułgarsko-tureckich, 2 bułgarsko-cyncarskich, 63 tureckich. — Miasto: Kukusz (Kilkič) ma 1470 domów; ludności 5320 Bułgarów, 205 Bułgarów poturczonych (Pomaków) 50 Turków, 30 Cyganów. — Wsie: Żeńsko (Avret-Hisar) ma 75 domów; ludności 169 Bułgarów, 65 poturczonych Bułgarów (Pomaków), 32 Turków; siedziba Sandżaka. — Gjewgjelija wieś 248 domów; ludności 1056 Bułgarów, 80 poturczonych Bułgarów, 28 Turków, 7 Cyganów. — Janeszowo z ~~[illegible]~~ — Adżilar z jeziorem słonogorzkiem.

ludności 76000 Bułgar. chrześc., 6600 Pomaków, 21000 Turków, 1800 Cyncarów (Wołochów), 500 Cyganów. — Domostw 10076; ludności ogółem 105900.

3) Woden Kaza: 1 miasto, 61 wsi; z których 34 czysto bułgarskich, 22 bułgarsko-tureckich, 5 tureckich. Pomiędzy mieszkańcami wiejskiemi są mahometańscy Cyncary (Wołosi muzułmańskiego wyznania fanatyczni) — i Turcy Jürükü (górale pasterze). — Miasto Woden (dawne Edessa miało już r. 692 biskupa) ma 1560 domów, ludności 4200 Bułgarów, 700 Pomaków, 5700 Turków, z innemi łącznie 11000 dusz. — Okolica Moglena, w której leży 28 wsi

ludności 41000 Bułg. chrześc., 16000 Pomaków, 2800 Turków, 200 Cyncarów chrześcian, 4800 Cyncarów poturczonych. — Domostw 6175; ludności ogółem 65000.

zamieszkałych przez Bulgarów i Turków, była w XIV wieku stolicą biskupstwa greckiego; największą z tych wsi jest Notje mająca 500 domów mahometańskich Cyncarów.

[dziś arcybiskupstwa [illegible] siedziba dawniej czyli Hlerin) [illegible] Meglenskie czyli [illegible]
ludność: 13000 Bulg. chrześc. 8000 Pomaków, 14000 Turków, 125 Cyncarów, 225 Żydów, 750 Cyganów. – Domostw 5079; ludności ogółem 36100.

4) Dorijan czyli Doiran albo Poljana Kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 17 czysto bulgarskich, 19 bulgarsko-tureckich, 42 tureckich. – Miasto: Dorijan czyli Poljana ma 943 domów pomiędzy któremi 400 bulgarskich, reszta cygańskich, żydowskich i cyncarskich. – Wsie: Garbasowo (turecka), Kalkowo (Kalkuli), Pravo (Piravo), Wlandowo,

ludności 37000 Bulg. chrześc., 4500 Pomaków, 6000 Turków, 1500 Greków. – Domostw 5874; ludności ogółem 49000.
[dawne Pella miejsce urodzenia Alexandra wielkiego.

5) Janica na Wardar (Jenidże-Vardar) Kaza: 1 miasto, 67 wsi; z których 51 czysto-bulgarskich, 12 bulgarsko-tureckich, 4 tureckich. – Miasto: Janica-Vardar ma 1200 domów, pomiędzy którymi 400 bulgarskich. – Wsie: Gjumendże, (miasteczko) Gorlop, Postol (Ala-Kilise), Kufalowo, Starigrad (Paleokastro), Neohori, Paleohori, Kaposhori.

ludności 56000 Bulg. chrześc., 17000 Pomaków, 6600 Turków, 30 Greków, 150 Cyganów. – Domostw 10664; ludności ogółem 79750.

6) Strumica Kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 49 czysto bulgarskich, 19 bulgarsko-tureckich, 10 tureckich. – Miasto Strumica ma 2400 domów, pomiędzy którymi połowa bulgarskich a druga połowa tureckich. – Wsie: Swiderica, Novoselo, Suszica, Monospitowo, Dabilja (Dadele), Emzalija (Hamzali), Słowiszte, Pejczowo, Vladimirowo, Czernik, Berowo.

ludności 78000 Bulg. chrześc. 51000 Pomaków, 300 Cyganów. – Domostw 8728; ludności ogółem 129300.

7) Tikwesz Kaza: 2 miasta 92 wsi; z których 57 czysto bulgarskich, 23 bulgarsko-tureckich, 12 tureckich. – Miasto Negotin ma 480 domów z ludnością przeważnie bulgarską. – Kavadarci miasto ma 600 domów, ludności chrześciańsko-bulgarskiej 2000, a 4800 turecko-bulgarskiej. – Tikwesz małe miasteczko ma mieszkańców tureckich i albańskich. – Wsie znaczniejsze: Fimjanik, Begnica, Drenowo, Radobil, Debrica (Dobriszte), Sopot, Pepelica, Bisernica, Kureszница, Strogowo, Radnja, Disan, Vuglja (Bulja)

ludności 63000 Bulg. chrześc., 12000 Pomaków, 6600 Turków, 880 Cyncarów, 220 Żydów, 1500 Cyganów. Domostw 7291; ludności ogółem 84200.

8) Weles Kaza: 1 miasto 101 wsi; z których 78 czysto-bulgarskich, 14 bulgarsko-tureckich, 10 tureckich. – Miasto Weles (Köprülü) ma 2600 domów, z których 200 bulgarskich, reszta tureckich i cyncarskich. Pod miastem leży monaster Św. Dimitrija, fundacji żupana Stracimira brata Stefana Nemanii cara serbskiego † 1199 r.). – Wsie znaczniejsze: Starigrad, Markowci, Nowoselo, Izwor, Plewlje (Plewen), Wranjewcy, Wojnica, Orowce (Orahowec), Grancaiszta, Banjica, Czicewo, Melnica, Karljewo, Bistrica, Wladinowci, Rudnik, Bogomila, Lomorani, Weniczani, Czereszniewo, Gosince, Ostrowica.

[illegible]nośi: 6000 Bulg. chrześc. 6000 Turków 30000 Greków,

9) Weres (Verria) Kaza – ma ludnośi: 30,000 greckiej, 6000 tureckiej, i 6000(?) bulgarskiej, która mieszka w 7 wsiach: Kupanowo, Brajnat, Selfohor, Zancsista, Londżonos, dahana, Pużerit; – 15 wsi bulgarsko-greckich – reszta czysto greckich (helleńskich). – Miasto Verria (Werroja [Verhoje – Karaferia) ma 8000 ludności przeważnie greckiej. – Miasto Niawta (Niauszta dawniej: Njegusz) ma 500 domów, z których połowa greckich, a druga połowa bulgarskich, cyncarskich i tureckich.

10) Kasandryjska Kaza (tu żyje do 20000 Bulgarów.) zamieszkała przez Greków, z wsiami. — Grecy.

11) Lagadińska Kaza (Chalkidike) zamieszkała przez Greków którzy tu na przylądku mają sławne monastery na górze Athos. [– Pośród ludności greckiej jest zaledwie parę bulgarskich: Niewor, Lerigowo i kilka tureckich: Kajadzik, Ormanli; – wsie greckie: Hieriosos, Athos.

ludności 4.000 Greków, 4000 Turków. [miasto Lagadinsko

II) Sandżakat Seres.

1) Sjer (Seres) Kaza: i miasto, 172 wsi i folwarków (czyli czyfliki) czyli 137 samych wsi, z których 58 czysto bulgarskich, 19 bulgarsko-tureckich, 14 bulgarsko-greckich, 24 tureckich, 12 greckich, 9 grecko-tureckich, i bulgarsko-cyncarska. – W całym powiecie 14993 domów i 85328 mieszkańców, 52 cerkwi greckich, 3 cerkwi bulgarskich i 1 grecko-bulgarska, szkół bulgarskich 4. – Miasto: Sjer (Seres-Serae) ma 3491 domów, ludności 25000, z tych 4200 bulgarskiej, 9000 tureckiej, reszta grecka i nieco Żydów, Cyncarów, Ormian, Cyganów. Cerkwi ma 42, lecz w 23 tylko odbywa się nabożeństwo. Cerkiew katedralna S. Teodora, starodawne ma mozaiki; od r. 449 miała swych biskupów. W mieście jest greckie gimnazyum męskie i żeńskie, oraz 8 szkół mniejszych; turcy mają i progimnazyum (idadie) i seminarium (ruśdie) i 22 szkół ludowych (medrese). W pobliżu miasta w przysiołku Margarit jest sławny monaster św. Iwan Przedtecza, stauropigialny [zbudowany r. 1345 przez Stefana Duszana cara Serbskiego, z obrazami fundatora. – Wsie znaczniejsze: Brodi, Fraszczane, Mertatowo, Riachowica, Karlikjoj, Drjenowo, Moglen, Keznik z monasterem S. Ducha, Sarmusakli, Tumba, Tumbica (Keziszluk), Nowo selo (Jeni Köj, Nichor), Elozan, Kawakli, Nigrita (palanka) z źródłem siarczanem, Czipiszcza z ruinami dawnemi, Sucha-Banja (Koylotro), Rawna w okolicy mieszkają Juruty (pasterze tureccy), Dżumaja (Barakli czyli Dolna Dżumaja – palanka) ma 1000 domów i 8000 mieszkańców, Jedno-Kukowo (Irni-Kjoj), Ormanli zaludniona przez Turków, Bulgarów, Czerkiesów, Cyganów, Butkowo nad jeziorem tegoż nazwiska

ludności: 51000 Bulg. chrześc., 1000 Pomaków, 15000 Turków, 25000 Greków, 300 Cyncarów, 1900 Żydów, 1000 Cyganów. – Domostw 135[illegible]0; ludności ogółem 103000.

[fundowany 1321 przez Jana episkopa z Zihny,

ludności: 69000 Bulg. chrześ., 8500 Pomaków, 8000 Turków, 2200 Cyncarów. — Domostw: 11236, ludności ogółem 87700

2) Walowiszcza (Demir-Hisar) Kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 45 czysto-bulgarskich, 17 bulgarsko-tureckich, 14 czysto tureckich, 1 cyncarska, 1 bulgarsko-cyncarska. — W całym powiecie 8179 domów 25220 mieszkańców bulgarskich, 12900 Turków, 1000 Pomaków (poturczonych Bulgarów), 1745 Cyncarów (Wołochów), 825 Cyganów; 29 cerkwi greckich, 9 czysto bulgarskich, 8 bulgarsko-greckich; szkół bulgarskich 4, greckich 15. — Miasto: Walowiszcza albo Żeljeznac (Demir-Hisar) ma 1100 domów, z których 600 tureckich a 500 bulgarskich, szkoły 2 greckie, ruiny zamku założonego przez carów bulgarskich. Wsie: German (Djorman), Radowo, Pulowo czyflik z kąpielami mineralnemi, Jelesznica, Kruszowa z plantacyami tytoniu i 3 cerkwiami bulgarskiemi, Kruzowo z kopalnią żelaza i z cerkwią S. Atanazego z starym napisem sławiańskim, Bjelowo z fryszerkami, Pirin, Marikostenowo z źródłami gorącemi mineralnemi, w cerkwi greckiej obraz SS. Dymitra i Hljeba sławiański, Wjetrina osada turecko-czerkiesko-cygańska sławna z rozbojów, Poroj wieś duża uznająca exarchę bulgarskiego, Palmisz wieś mająca 200 domów samych Pomaków (Turków mówiących po bulgarsku), Hranja – Sengelowo z źródłami żelezistemi zimnemi.

ludności 29000 Bulg. chrześ., 3500 Pomaków, 2400 Turków, 12600 Greków, 1000 Cyncarów, 700 Cyganów. Domostw 5625; ludności ogółem 43200.

3) Zihna (Alistrati) Kaza: 2 miasteczka (palanka), 48 wsi, z których 18 bulgarskich, 14 greckich, 12 tureckich, 4 turecko-chrześciańskich. — W całym powiecie 6148 domów, 35610 mieszkańców, z których 13260 bulgarskich, 15450 greckich, 5260 tureckich; 10 cerkwi greckich, 4 bulgarskich; szkół bulgarskich 5 greckich 10. — Miasteczko: Zilja-howo ma 550 domów, 2000 ludności, z których połowa Bulgarów, a druga połowa Gagauzy (Turcy greckiego wyznania, mówiący po turecku; mieszkają oni też we wsiach Porno, Rahowo, Rosilowo) jest tu siedziba Kajmakama. — Miasteczko Alistratik (Alistrati) ma 500 domów, ludności 1250 bulgarskiej, 1000 tureckiej, 250 wołoskiej, 2 cerkwie greckie i szkoły; siedziba greckiego biskupa z Dramy. — Wsie: Zihna (Zuhna) mająca 190 domów głównie greckich, z ruinami dawnego miasta, gdzie było biskupstwo., Kalapot, 420 domów z 9 cerkwiami greckiemi i nowym monasterem S. Dymitra, mieszkańcy przeważnie bulgarscy, Karlukowo, Jeri-dere, Klepuszna, Szelinos (Holinos) wieś grecka, równie jak Czerepian, Anastasia, Drewiszcza, Kolak,

4) a) Newrokop Kaza: 1 miasto, 17(5) wsi, z których 36 czysto-bulgarskich, 26 bulgarsko-tureckich, 77 czysto tureckich. W całym powiecie 8456 domów; ludności 34348 Bulgarów, 10420 Turków, 450 Greków, 875 Pomaków (tureckich ~~[illegible]~~), 250 Wołochów, 430 Cyganów. 20 cerkwi czysto bulgarskich, 5 greckich, 12 grecko-bulgarskich (Simultan-Kirchen), 12 szkół bulgarskich, 5 greckich i 5 grecko-bulgarskich. — Miasto: Newrokop leży przy rzece Mesta (Karasu) ma 1229 domów (z których 400 bulgarskich), ludności 11000. Koło miasta monaster św. Bogorodica. — Wsie: Isarlik (Esirlik) wieś bulgarska, Singartija, Ljaljowo, Zeril-czyflik z rujnami zamku, Loficza, Zornewo, Jeles (Lise)⌐, Tarlis, Starcziszcza z 3 mogiłami (tumbi) pogańskiemi, Orikowo na połowę mieszkańców Bulgarów, a drugą połowę Pomaków, równie jak we wsi Klipowo i Drjenowo, Foteguz (Fotowiszcza) z źródłami mineralnemi ciepłemi, Jesirluk z r[ujn]ami zamku, Ciropole wieś zamieszkała przez Pomaków, z rujnami starej cerkwi S. Ducha, Ljaszczin wieś górska (pod ~~[illegible]~~ Rupczosem) sławna z zabobonów, Kruszowo wieś Pomaków równie jak Debren, Loznica, Bukowo

ludności: 50000 Pomaków chrześc., 15000 Pomaków, 3500 Turków, 400 Cyganów, 36600 Bulgarów chrześ. 21000 Bulgarów poturczonych. Domostwo 17123; ludności ogółem 126500.

⌐ czyli Żeleźnica z gorącemi źródłami;

b) Rupczoska nahija rządzona przez osobnego mudira, w górach pod najwyższym grzbietem Rupczos, obejmuje kilka wsi górskich ~~zamie~~ zamieszkałych przez [illegible] 7650 Pomaków górali, powiększej części niezawisłych trudniących się handlem drzewa. Główna wieś jest Nastan. Pomacy mówią po bulgarsku i są Mahometanie.

c) Dospatska nahija, rządzona przez osobnego fachri-mudira, wśród gór Peszczerskiego-Balkanu należącego do grzbietu Rodopskiego, obejmuje kilka wsi zamieszkałych przez Pomaków mahometańskich. Liczy się chat 680, z 3126 mieszkańcami mahometańskiego wyznania. Główna wieś jest Tumrież.

5) Razlog Kaza: 2 miasteczka (palanka), 11 wsi, z których 4 czysto bulgarskich, 2 czysto tureckich, 5 bulgarsko-tureckich. W całym powiecie 5390 domów, ludności bulgarskiej chrześciańskiej 19,620, tureckiej (Pomaków) 10100. Cerkwi czysto bulgarskich 11 i takichże szkół 10. — Miasteczko: Mehomija (Razlog⌐) palanka 700 domów, ludności 2400 bulgarskiej, 1500 tureckiej (Pomaków) z cerkwią i szkołą bulgarską. — Miasteczko: Bansko palanka, 1200 domów z 7200 mieszkańcami czysto bulgarskiemi, ~~[illegible]~~ szkoła bulgarska liczna. Protestanci bulgarscy mają tu 50 domów i zbór. Mieszkańcy bulgarscy tego miasteczka olbrzymiego wzrostu, odznaczają się pięknym typem i wrodzonym przemysłem. Wsie: Bjelica, Jakoruda, Banja z gorącemi źródłami, Dobriniszcza pod górą Pirin⌐, Draglisczа, Dobrsko ma cerkiew z r. 1130, sławna z żebraków, Kuru-Dere. Babek ma do 100 domów Pomaków)

⌐ = Acha-Czelebi)

⌐ z gorącemi źródłami;

pomimo patryarchalnego życia i gościnności, trudniących się rozbojnictwem i niepłacących podatków. – Razlog Kaza utworzona została dopiero r. 1886; była wprzód nahiją należącą do Newrokopskiej Kaza.

6) Dżumalijska Kaza: 1 miasto, 45 wsi, z których 32 czystobułgarskich, 1 czysto-turecka, 4 Pomaków (poturczonych Bułgarów), 2 bułgarsko-tureckie. W całym powiecie 5817 domów, ludności: 28323 bułgarskiej, 875 tureckiej, 4240 Pomaków, 250 Wołochów. Cerkwi bułgarskich 13, szkół bułgarskich 8. – Miasto: Gorna-Dżumaja (Dżuma-balja) ma 1200 domów, ludności 5800 bułgarskiej, 500 tureckiej, 250 wołoskiej; z kąpielami mineralnemi; są tu napisy staro-greckie z pomnikami; jako pograniczne miasto zniszczone i zrabowane r. 1877–1879 po części osiedlone zostało na nowo przez bułgarskich grekomanów i Cyncarów.

[z źródłami mineralnemi

Wsie: Strumski-Czyflik (Kara-su) wieś bułgarska, Bjelopole, Dobrawa, Barakowo, Bistrica, Seliszcze, Simitlija sławna z tytuniu, Krupnik wieś pomacka, Drjenowo, Logodasz, Leszko, Ładesz, Gabrowo ma 80 domów bułgarskich, Troskowo z cerkwią bułgarską i monasterem św. Archangel, Suszica, Żeljeznica, Buczino, Serbinowo, Uranowo, Gradewo, Osjenowo duża wieś pomacka, wsie Pomaków: Własza, Dżerowo, Deli-Hamzalar, Dikanica, Kopti, Karadżina, Mangal-Dibroeni, Semnica. – Powiat Dżumalijski utworzony r. 1879 z części powiatu Melnik.

ludność: 50000 Bułg. chrześc., 8000 Pomaków, 4000 Turków, 1500 Greków; domostw 7841; ludności ogółem 63500.

7) Melnik Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 50 czystobułgarskich, 3 czysto tureckich, 16 bułgarsko tureckich – W całym powiecie 5358 domów, ludności 25274 bułgarskiej; 5030 tureckiej, 995 bułgarsko-tureckiej (Pomacy), 1800 greckiej, 200 wołoskiej, 25 cygańskiej. – Cerkwi bułgarskich 5, greckich 22, bułgarsko-greckich 5, szkół greckich 5, bułgarskich 7. Chodzą tu dobre wino, mianowicie piołunowe (pelinacz). – Miasto: Melnik [leży w głębokiej dolinie otoczonej górami mianowicie szczytem Pirin, ma 850 domów, z tych 350 bułgarskich, 300 greckich i 200 tureckich; zwyczajnym językiem jest tu grecki. Cerkwi greckich 45 z których starożytna Św. Pandelejmon ma malowidła i napisy sławiańskie [...] szkół greckich 3, bułgarska 1; od r. 1274 ~~było~~ tu biskupstwo greckie. – Wsie: Debrene z starożytną bułgarsko-grecką cerkwią Św. Nedjelja. Kalimanci, Hrsowo, Złoska, Liwunowo, Suszica, Batek z cerkwią i rozwalinami 3 innych cerkwi, Sweti Wracz z zdrojami mineralnemi gorącemi, Dżigurowo, Polenica, Rożen wieś bułgarska, z monasterem zwanym Rożna (Rożdestwo Bogorodycy) w którym cudowny obraz Bogarodzicy; monaster stoi pod zarządem monasteru Iwerskiego na górze Athos. Orman wieś bułgarska z cerkwią i ruinami dwóch innych, Calim, Bielica, Gradesznica zaludniona przez Pomaków, Nowo-selo (Jeniköj), Wlachi (Wlaki) wieś bułgarska, Krjlsona duża wieś nad rzeką Strumą ma ludność bułgarską i pomacką, jednak biedną.

[(Melenik

[monaster S. Nikolaja fundowany przez Jana Władimira ma malowidła ścienne (freski) Panselina.

8) Petricz Kaza: 1 miasto, 70 wsi, z których 53 czysto bulgarskich, 5 czysto tureckich, 10 bulgarsko tureckich. W całym powiecie 5359 domostw, ludności bulgarskiej 24940, tureckiej 6285; Cerkwi greckich 1, bulgarskich 8, bulgarsko-greckich 2; Szkół greckich 3, bulgarskich 11. — Miasto: Petricz w urodzajnej okolicy, ma piękne sady różnych owoców: czereśni, jabłek, gruszek, kasztanów, fig, pigwy, migdały, orzechy; domostw liczy 1150, ludności tureckiej 3250, bulgarskiej 2600, cerkwie 2 greckie; ruiny zamku bulgarskiego zwane: Gjaur-Kulesi, i szkoła grecka, i bulgarska. — Wsie: Jeleśnica, Orman, Starczowo przy ujściu Strumicy do Strumy rzeki; Szerbanowo z kopalnią marmuru i jaskinią zwaną Krali-Markowska, Smolari, Igumenec z 427 domostwami, Topolnica, Bogorodica.

ludności 27500 Bulgarów, 5500 Pomaków, 1800 Turków, Domów 4503; ludności ogółem 34800

II) Sandżakat Drama:

1) Drama Kaza, z nahijami: Dżeste i Prawiszcza: 1 miasto, 178 wsi, z których 162 czysto tureckich, 16 turecko bulgarskich. W całym powiecie ludności czysto bulgarskiej 8804, czysto tureckiej 12620, bulgarsko-tureckiej (Pomacy mahometanie) 55193; Cerkwi greckich 4, bulgarskich 2, grecko bulgarskich 3; Szkół greckich 8, bulgarskich 5. — Miasto: Drama słynne z tytoniu ma 900 domostw z których 100 należy do Greków i Żydów; ludności tureckiej 3000, greckiej 480, bulgarskiej 340. Od r. 1438 było tu arcybiskupstwo greckie, które w XVIII wieku połączono z Zychną i Filipopolem. Jest tu progimnazyum tureckie. — Wsie: Prawiszcza opalisadowana (palanka) siedziba greckiego biskupa Eleuteriopolskiego, i nahii tureckiej, mieszkańców 3000 greckich, Prosoczen z cerkwią i szkołą grecką i drugą bulgarską (cerkiew i szkoła), Pljewnja wieś bulgarska z cerkwią grecką i drugą bulgarską, Wolak, Kobaliszcza, Gjuredżik, Wisoczen, Wobolec — W nahii Dżeste (Czedżka nahije) leży 25 wsi, z ludnością 15000 samych Pomaków (poturczonych Bulgarów) trudniących się pasterstwem; wsie ich: Biczowo, Ciireszowo, Czerkwica, Radibosz, Balaban, Żura, Bachanowo, Djaszowin, Alikjöj, Szebilowo. — W nahii Prawiszcza jest główne miejsce Prosoczen wieś mająca 500 domów, ludności 1300 tureckiej i 1440 bulgarskiej; należą do niej 16 wsi greckich, 1 bulgarskie, reszta tureckich, razem 31 wsi — We wsi Bjelen są ruiny zamku zwane: Momczilow-bair. — Kosmwinica monaster fundacji Duszana.

2) Kawala Kaza. 1 miasto, 37 wsi greckich; domostw w mieście portowem Kawala 3120; ludności w całym powiecie: (14852, z tej) 12075 tureckiej, 1699 greckiej, 1078 Cyganów. Bulgarów wcale niema.

3) Sari-Szaban Kaza: 67 wsi, ludności 16610 pomiędzy któremi 15904 Pomaków, 118 Greków, 548 Cyganów. — Główna wieś: Chanlar siedziba urzędów, Sari-Szaban, Dojranli, Dijenowo, Elefti, Kaja-bunar, Karamanli, Kolziadar, Muratli, Toplar, Czobanli, Jeni-Kjöj. — Bulgarów tu wcale niema.

B) Wilajet Monastir

I.) Sandżakat Bitolski.

1) Bitolja kaza: 2 miasta, 181 wsi; z których 139 czysto bulgarskich, 29 bulgarsko tureckich, 7 czysto tureckich, 6 cyncarskich (rumuńskich) 9 arnautskich (albańskich). W całym powiacie 18646 domów ludności 14700 bulgarskiej, [illegible] (bulgarsko tureckiej (Pomacy), 6300 i czerkieskiej tureckiej (Osma[illegible]), 12269 rumuńskiej (Cyncarów), 9428 albańskiej (Arnautów), i nieco Żydów i Cyganów. Szkół męskich (tureckich i greckich) 21 i żeńskich 3. — Miasto Bitolja [ma 6240 domostw, z których 2500 bulgarskich, 2000 tureckich, 1000 cyncarskich, reszta żydowskich i cygańskich; ludności ma 4000 bulgarskiej, 5600 tureckiej, 3600 albańskiej, 4300 cyncarskiej, 1600 żydowskiej, 800 cygańskiej, 50 greckiej; są tu 4 gimnazya: bulgarskie, greckie, rumuńskie i tureckie; prócz tego utrzymują Lazaryści szkołę francuską, stolica egzarchu 1 cerkiew grecka, i bulgarska, 2 bóżnice żydowskie [; w pobliżu leżą ruiny greckiego miasta Herakleja. — Miasto Kruszewo ma 1700 domów, z których 1200 cyncarskich, 500 bulgarskich, ludności 1257 bulgarskiej i 2810 cyncarskiej: cała ludność jest grekomańska. — Wsie: Bukowo (w pobliżu Bitolii) z monasterem Św. Christofora fundacyi carów greckich; — Krstowo z mineralnem źródłem kwaśnym (szczawa); — Malowiszcze i Magarowo wsie albańskie. — Cer duża wieś turecko-bulgarska; — Wichni — Sopotnica — Smiljevo — Belacrkwa — Staro Srbci — Mogila — Nowaci — Brod — Suhodol — Dobromir — Radobor — Gjawatof [Lopatica — Lerі — Trnowo wieś albańska — Dragowo — Nižopolje — Sveta Petka — Kenajli wieś turecka — Kiszowo — Kreszowo — Toplica.

ludności: 80000 Bulg. chrześ., 16000 Pomaków, 7500 Turków, 12000 albańczyków, 50 Greków, 31000 Cyncarów, 4000 Żydów, 2350 Cyganów. — ludności ogółem 152900.

[(Toli-Monastir)

[w pobliżu monaster Św. Jowan Stepczewski fundacyi cara Urosza III Deczańskiego;

[dawniej monaster Św. Gjurgi fundacyi cara serbskiego Nemanji.

2) Kiczewo kaza: 1 miasto, 109 wsi z których 89 czysto bulgarskich, 15 bulgarsko-tureckich, 5 czysto tureckich. W całym powiacie 4597 domostw, w których ludności 29000 bulgarskiej, 8700 bulgarsko-tureckiej (Pomaków), 3000 albańskiej. Szkół męskich 3, żeńska 1. — Miasto: Kiczewo ma 480 domów, z których 240 bulgarskich, 290 tureckich, 65 albańskich; 1 szkoła męska, 1 żeńska. — Miasto: Kiczewo ma 480 domów, z których 150 bulgarskich, reszta tureckich, mieszkańców 360 bulgarskich, 850 tureckich, 200 albańskich szkoły 1 męska, 1 żeńska. W pobliżu monaster: Św. Czista Preczysta (P. Maryi) z szkołą.

ludności ogółem 40700.

F a według niektórych, Królowie Milutin i Dragutin.

Monaster ów zwany także Prezistaja (wwedenia w chram Bogarodici) fundował Wuk Brankowicz F – Wsie: Tuhin – Berigowo – Lisiczani – Bigorsko Dolenci (Bigordelnik) – Widrani – Srbljani – Lesiszta – Plasnica – Mogilac – Manastirac – Suszica – Zweczan – Brod – Srbica – Surodol – Popradiszta – Zajas – Porecz z monasterem Św. Bogorodica przez Stefana Urosza wielkiego cara serbskiego w XIV wieku.

ludności ogółem 61350.

3) Lerin (Hlerin) Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 43 czysto bulgarskich, 13 bulgarsko-tureckich, 5 czysto tureckich, 1 cyncarska. W całym powiecie 7862 domostw, w których ludności 14500 bulgarskiej, 3500 Pomaków, 14000 Turków (Osmanli), 100 Greków, 1100 Cyganów. Szkół było dawniej 8. – Miasto: Lerin czyli Hlerin (Florina) [redacted] 1500 domów, w których mieszka 1690 Bulgarów, 2600 Turków i 200 Albańczyków; F – Wsie: Zelenicz – Arbeni (Ekosiru) – Banjica – Neokaza (Leokasi) – Armenowo – Boraszica – Kladorubi – Pisoder – Owczarani – Frsno – Sakulewo – [redacted] Satele – [redacted] Kljeszczini.

F z cerkwią Św. Ilija fundacyi cara serbskiego Nemanii (+1199) Dawniej monaster.

ludności ogółem 33200.

4) [redacted] Bitolska Dżumaja Kaza: 1 miasto, 37 wsi, z których 8 czysto bulgarskich, 11 bulgarsko tureckich, 18 czysto tureckich. W całym powiecie 3286 domów, w których ludności 14500 bulgarskiej, 3500 Pomaków, 14,000 Turków, 100 Greków, 1100 Cyganów. Szkół było dawniej 3 męskich. – Miasto: Bitolska Dżumaja zaludnione samemi Turkami, których jest 1180 ma domostw 600. – Wsie: Embor ma 280 domów – Paleor – Debrec – Koman – Treminino – Ranci

ludności ogółem 116800.

5) Kostur Kaza: 1 miasto, 132 wsi, z których 89 czysto bulgarskich, 21 bulgarsko tureckich, 17 czysto tureckich, 1 czysto cyncarska, 1 bulgarsko-cyncarska. W całym powiecie 14222 domostw, w których ludności 77000 bulgarskiej, 8000 Pomaków, 6000 Turków, 8000 Albańczyków, 6800 Greków, 8700 Cyncarów, 1400 Żydów, 900 Cyganów. Szkół było dawniej 12 męskich, 1 żeńska. – Miasto: Kostur F (Castoria) czyli nadjeziorem ma 1800 domostw, z których 1000 bulgarskich, 300 tureckich, 300 greckich, 200 żydowskich; ludności bulgarskiej ma 1650, tureckiej 200, greckiej 810, albańskiej 180, cyncarskiej 150; F – Wsie: Wlacho-Klinosa wieś cyncarska ma 1000 domów i 3100 ludności – Sweta Nedelja (Kinati) – Statista – Wodenica (Fotiniszta) – Gorenci – Czereszница – Bobiszta – Mawrowo – Lehowo – Nestram – Sweti Wracz – Darda – Rupiszta – Bogorodica Panagia Argypi

F (Kloriję dawne Celetrum)

F monaster Św. Nikola; dawniej był też monaster Św. Bogorodica fundacyi S. Sawy.

6) Rjesen Kaza; [redacted] i Prjespa nahija łącznie (1 miasto) 65 wsi z których 41 czysto bulgarskich, 16 bulgarsko tureckich, 3 czysto tureckich, 1 cyncarska i 1 bulgarsko cyncarska. – Pojedynczo z czyflikami (folwarkami) liczą:

a) Rjesen Kaza: (i miasto) 38 wsi i czyflików, w których 2302 domostw z ludnością 1300 bulgarską, 2000 Pomaków, 500 Turków, 750 Albańczyków, 10 Greków, 890 Cyncarów, 500 Cyganów. — Miasto Rjesen ma 900 domów, z których 400 bulgarskich, 300 tureckich, reszta cyncarskich i albańskich, miało i szkołę męską i żeńską. — Wsie: Jankowec ma 186 domostw bulgarskich — Carew dwor — Drmani — Ljeskowec.

b) Prjespa nahija: 33 wsi i czyflików w których 1063 domostw z ludnością: 11300 bulgarską, 1300 turecką, 1000 albańską) — Wsie: Prjespa — Grnczare główna wieś: 75 domow, ludności bulgarskiej 70, tureckiej 180 — Kurbinowo — Krani — Arwati — Ljubojno — Św. Gjerman — Ajl (Agila) — Graždino. W obu tych obwodach było dawniej 14 szkoł męskich, 2 żeńskich.

7) Ohrid Kaza: 2 miasta, 102 wsi, z których 82 czysto bulgarskich, 8 bulgarsko-tureckich, 12 czysto tureckich; domostw 7433 z ludnością (46000 Bulgarow, 6400 Pomaków, 2100 Turków, 3900 Albańczyków, 1700 Cyncarów, 10 Greków, 50 Żydów, 800 Cyganów) Dawniej było 19 szkoł męskich i 2 żeńskich. — Miasto: Ochrid (Ohrida Prima Justiniana) w cudnem położeniu nad jeziorem Ochridskiem ma 2750 domów (z których 4506 bulgarskiej, 850 tureckiej, 450 albańskiej, reszta cyncarskiej, razem 9206 ludności), starożytna cerkiew katedralna Św. Klimentije, dawniejszy kościół katedralny Św. Sofija (przy której od r. 347 było biskupstwo Tauńskie, r. 870 zamienione w arcybiskupstwo greckie, a około r. 915 w sławiańskie, które przybrało tytuł exarchatu bulgarskiego (niepodległego patriarchowi greckiemu, lecz w XVIII wieku znowu połączone z patryarchatem greckim) zamieniony w turecką mo-szeę) jest tu greckie Seminarium przeniesione ostatniemi czasy z Adrianopola. Ochrida była od r. 1000 stolicą państwa Macedonii, które r. 1018 cesarz grecki Bazyli zawojował; r. 1220 zdobył Teodor Książe Epiru, a r. 1337 Stefan Duszan car serbski; r. 1382 zajęli Turcy to państwo, pod-biwszy Królewicza Marka; — Miasto: Struga ma 700 domów, w których 2280 ludności (1250 Bulgarów, 700 Turków, 200 Albańczyków 110 Cyganow, 20 Cyncarów) z szkołą męską i drugą żeńską; — Wsie: Inszemiszta (na południowym brzegu jeziora Ohridskiego) w pobliżu której sławny monaster Św. Naum (w którym grób jednego z uczniów S. Klementa S. Nauma, z jego pieczarą) — Ljubaniszte wieś bulgarska — Welgoszti — Meszewiszta (Mesziszte) — Morowiszta (Morosziszta) — Globoczica — Leszani Radowiszta — Rajcze (Radoweżda) — Ljin — Rajcze (Rajczica) — Podgorica — Oktisi — Slatina — Mramorica — Wemiszta — Laburiszta — Wewczani — Kozel (Kosen) — Gorica.

ludności ogółem 17650.

(właściwie wyspa: Maligrad wśród jeziora Prespa zwanego pierwotna stolica Macedonii, z ruinami zamku króla Petrislawa.

ogółem 60960

zbudowana r. 1295. z freskami sztucznemi starego Pansel(inosa)

któremu podlegało 9 arcybiskupów (metropolitów) i 10 biskupów; r. 1767

są tu ruiny zamku bulgarskiego cara Wladimira (+1016)

był tu monaster Św. Chrysta Przeczysta fundacji Wuka Brankowicza.

zbudowany monaster przez Michała cara bulgarskiego, w nim obrazy ścienne 7 świętych tej okolicy (SS. Cyryl, Metody, Sabbas, Angelar, Gorazd, Kliment i Naum)

8) <u>Prilep</u> Kaza: 1 miasto, 137 wsi (z których 115 czysto bulgarskich, 22 bulgarsko tureckich), ludności (70000) 54500 bulgarskiej, 5600 Pomaków, 4500 Turków (Osmanli i Jürüków), 2300 Albańczyków, 1500 Cyncarów, 1500 Cyganów, 100 Żydów.) Szkół było dawniej 10 męskich i 2 żeńskich. — Miasto: Prilep ma 2661 domów, ludności 7451 (4069 Bulgarów, 1750 Turków, 130 Albańczyków, 320 Cyncarów, 182 Cyganów)(+), w r. 1014 stolica bulgarskiego cara Samuela; ruiny dużego zamku Królewicza Marka (Kral Markow Grad), który r. 1374–1382 panował nad Macedonią; ruiny dawnej cerkwi fundowanej przez serbskiego Króla Wukaszyna. — Wsie: Warosz (++), w pobliżu monaster (odnowiony r. 1861) Św. Arandjel (S. Michael) fundacji (Króla Wukaszina i) Królewicza Marka, których tu wizerunki na ścianie malowane. — Zrza (Zerze) wieś bulgarska w pobliżu której leży sławny monaster Treskawec pod górą Zlatowrch: Sweta Bogorodica Zrzo (Rożdestwo Bogorodicy) fundacji serbskiego Króla Milutina, ma nazwę od piorunu, który w gmach uderzył.*) — Drenowci — Pletwar — Wrbowci — Żitusze — Drenowo — Lażani — Wrancze — Trstenik — Debreszta — Desowo — Crniliszta — Pesztaljewo — Sarandanowo — Maglenec — Musinci — Kanatlarci (Kandalar) — Zerkowci — Topolczani — Czepigowo — Galiczani — Buczin — Kruszowljani — Witoliszte (Murihowo) — Besziszta — Gradesznica:

9) <u>Debar</u> Kaza: 1 miasto, 74 wsi, (z tych 27 czysto bulgarskich, 47 bulgarsko-tureckich; domostw 5640, ludności (79300 z których) 34200 czysto bulgarskiej, 37200 Pomaków, 850 Turków (Osmanli i Jürüków), 7200 Albańczyków, 50 Cyncarów, 200 Cyganów). Miał dawniej 23 szkół, które r. 1883 zredukowano na 3. — Miasto: Debr (Dibra) ma 2015 domów (z tych 170 bulgarskich, 1022 tureckich, 780 albańskich, 8 cyncarskich, 35 cygańskich); cerkiew niegdyś katedralna miała biskupów od r. 347; Św. Sabba utworzył tu metropolię sławiańsko-serbską. — Wsie: Jablanica duża wieś bulgarska — Biskupsztina — Modricz — Klenje — Kodżadzik — Papradnica z ruinami zamku Króla Wojsława — Selce — Własicz — Galicznik miasteczko ma 450 domów bulgarskich, w pobliżu leży monaster piękny bulgarski Sv. Jowan Bigor (S. Jana Chrzciciela) sławny z odpustów ma szkołę śpiewu i szkołę malarstwa kościelnego; narażony na częste napady dzikich tureckich Arnautów. — Papradiszta — Gorica — Melniczani — Tresoncze — Weljebrdo — Kosowrasti — Żernonica — Wrben — Beliczica — Brodec — Makelari — Konjari — Banjiszta — Topoljani — Starowec — Seliszte — Orbele — Izwori — Trczep — Żitinjani — Mawrowo

Fa domostw 7349.
Kr
Di

(+) z monasterem Prilepskim Sv. Archangela Michaila starożytnym odnowionym r. 1861. leży pod wsią Warosz.

*) Treskawec monaster przez Stefana Duszana założony; w nim nagrobek Dabiży cnochiora (t. j. pazia cara Urosza) † 1362 (był to syn Jana Oliwera sewastokratora t. j. gubernatora i despoty cara Stefana Duszana

(++) Warosz, z liczby 30 cerkwi w zniszczonym starym Prilepie przetrwało tu do 3: Św. Dymitria, S. Petki i S. Nikołaja zniszczone r. 1289.

Slepcziste w. z monasterem Slepcze.

lub Morigowo z monasterem Sv. Bogorodica

z ruinami dawnej Katedry debrskiej;

10) Gorica Kaza ma 1 miasto 29 wsi (z których 10 czysto bulgarskich, 6 bulgarsko tureckich, 5 czysto tureckich, 1 czysto grecka, 1 bulgarsko cyncarska, 1 turecko albańska, 4 czysto albańskie), ludności 9500 bulgarskiej, 5000 Pomaków, 300 Turków, 20000 Albańczyków, 2500 Greków, 5000 Cyncarów, 600 Cyganów. — Miasto: Gorica ma 10,000 ludności; domów 1550 (z tych 80 bulgarskich, 500 tureckich, 900 albańskich 70 cyncarskich). — Wsie czysto bulgarskie: Drenowo, Boboszcica, Zwezda, Goroweci, Swirna, Losznica, Kućica, Blaca; — Wsie tureckie: Poljani, Libownik — Wieś grecka: Emborija Domostw 1562

10) Siatista Kaza: 10 wsi (z których 1 czysto bulgarska, 1 czysto turecka, 1 czysto greka, 5 turecko-bulgarsko-greckie, 2 cyncarsko-greckie), ludności 7000 bulgarskiej, 5000 tureckiej, 25000 greckiej, 5000 cyncarskiej, 600 cygańskiej. — Wsie: Siacista (Siatista) ma 40 domów bulgarskich, 1500 greckich, 600 cyncarskich. — Pelka — Selica (Selnica), — Laposzta (Blaselica) — Czurkli (Ćurli) — Kremenica wieś bulgarska — Grebena — Hrupiszta (dawne Orestias) Domostw 1906

6) Kožani nahija: 5 wsi: Kožani (Kožana) ma 80 domów bulgarskich, 560 greckich, 80 cyncarskich. — Vanica (Wincza) ma 200 domów bulgarskich — Weliszta 70 domów bulgarsk. — Radowiszta 78 domów bulgars. — Sahinlar 50 domów tureckich. Domostw 1148

11) Selfidže Kaza (Srbica, Serwija): 1 miasto, 11 wsi (z których 2 czysto bulgarskie, 1 bulgarsko turecka, 3 czysto greckie, 3 grecko bulgarskie, 1 czysto cyncarska, 1 grecko cyncarska), ludności: 3500 Bulgarów, 5000 Turków, 20000 Greków, 6000 Cyncarów, 300 Cyganów. — Miasto: Srbica (Serwija, Selfidže) ma 450 domów tureckich, 200 greckich, 50 cyncarskich; mieszkańców 3500 po największej części tureckich; miasto założone r. 636 z ruinami zamku dawnego. — Wsie: Krenik (Kriniki) bulgarska — Kara bunar bulgarsko-turecka — Velvendos grecko turecka — Ftera grecka — Vlaholivadon cyncarska — Kokinoplos grecka — Kostanja bulgarsko grecka, równie jak Avuljar, Szpurta — Vlahori grecko cyncarska — Gobljiće bulgarska. Domostw 3886

C.) Wilajet Kosowo. (Stara Serbija.)

I.) Sandżakat Skoplje (Uskiip):

1) <u>Skoplje</u> kaza (Skopska kaza): 1 miasto, 125 wsi; z których 84 czysto bulgarskich, 15 bulgarsko-tureckich, 26 czysto tureckich. W całym powiecie 5913 domów, w których ludności 61350 (pomiędzy temi 35,500 Serbów chrześcijańskich, 11,500 Serbów mahometańskiego wyznania, 6000 Turków (Osmanli), 6600 Albańczyków, 6600 greckich 150 Cyncarów, 1200 Żydów, 400 Cyganów). Szkół było dawniej 17 męskich, 2 żeńskich. — Mieszkańcy są Serbowie zacinający z bulgarska, zowią się sami: Bugare, a inni mianują ich Szopy. — Miasto: Skopija (Skoplje-Uskiib) ma 2800 domów, z których 1200 bulgarskich, 1500 tureckich, reszta żydowskich, cyncarskich i cygańskich, albańskich; cerkiew Sv. Dimitrie fundacyi serbskiego cara Wukaszina (†1371); druga cerkiew Sv. Andrija i Vlasije fundacyi króla serbskiego Andrejasza (syna Wukaszina). — Wsie Draczewo (serbska) - Cwetowo - Kiselawoda - Koliczani (turecka) - Porecze (Poreča) z cerkwiami Sv. Pantelij fundacyi cara Stepana Nemanyi (†1199) i Sv. Andrija fundacyi Simonidy córki cesarza greck. Andronika żony Stepana Milutina Urosza II, gdzie leży pochowana (†1303) - Solnje - Sziglowo - Kuczkowo - Wruzindol - Brazda - Banjani - Czuczer (Čučar) z cerkwią Sv. Nikita fundacyi Stepana Milutina Urosza II cara serbskiego (†1321) wieś serbska - Kuczewiszta - Ljubance (Ljubinac) z cerkwią Sv. Bogorodica fundacyi Duszicy siostry cara serbskiego Stepana Duszana w XIV wieku - Boljaczani - Ramenowce, Madża[illegible] - Kozlje - Suszica, z cerkwią Sv. Dimitrije, gdzie pochowany car Vukaszin †1371 i syn jego Marko Kraljewicz (†1394 d. 10 paźdz.) - Ajwatowci - Edżilar - Rukomija - Bojani - Swirale - Raszka - Kruszica - Kaczanik duża wieś ~~bulgarsko~~ serbsko-albańsko-turecka.

2) <u>Kumanowo</u> kaza: 1 miasto, 124 wsi, z których 100 czysto ~~bulgarskich~~ serbskich, 24 ~~bulgarsko~~ serbsko-tureckich. W całym powiecie [5444 domostw,] ludności 45,700 (pomiędzy temi 39000 Serbów chrześcijańskich, 3000 Serbów poturczonych, 250 Turków, 3250 Albańczyków, 200 ~~Cyganów~~). Szkół było dawniej 13 męskich i 1 żeńska. —

Miasto: Kumanowo ma 900 domów z których 550 serbskich, reszta tureckich i albańskich; ludności 2265; nad rzeką Pczinja; jest tu sławny monaster: Św. Otac Prohor Pczinski pod górą Kozjak założony r. 1380 przez cara Lazara Grebljanowicza, z grobem i jaskinią Św. Prochora, w której żył ten pustelnik. — Wsie: Pczinja — Winci — Malino — Kaśani — Gradiszte — Pawleszani — Murgasz — Bezowo Sopot — Tatomir — Skaczkowci — Nagoriczani z cerkwią Św. Djuraj Nagoriczki fundowaną przez cara Milutina — Mladi — Konjare Rajanowce — Orah — Konjerewo — Iwankowce — Stepanci — Arbanaszka — Ramno — Maletino — Kokino — Glubocica — Tabanowci — Matejicz (Matejcza) z cerkwią w której był koronowany car Milutin — Sopot — Izwor.

3) Tetowo (Kalkandele) kaza: 1 miasto, 150 wsi, z których 52 czysto serbskich, 64 czysto tureckich, 44 serbsko tureckich. W całym powiecie ludności 33300 Serbów chrześcian, 15700 Serbów poturczonych, 850 Turków, 3800 Albańczyków, 1000 Cyganów; domostw 8922. Dawniej było 9 szkół męskich, 1 żeńska. — Miasto: Tetowo (Kalkandele) ma 2009 domów, z których połowa serbskich, reszta tureckich i albańskich. — Wsie: Neproszteno — Tearci — Dobraszte — Czelopeci — Turczane — Barjica — Dih (Dur) — Wrutok — Jelowce — Dobresze — Pożarewo — Wrabczista — Negotin — Palczista — Kostowo (Gostiwar) — Leszak wieś serbska z cerkwią Św. Atanasije fundacji cara Lazara — Belowiszte — Wratnice — Zubowci — Lesznica — Mawrowo — Dalbo — Leunowo — Poprad — Suszica — Wolkowija — Raszka (Oresze) — Recaica — Selce — czista — Celowo — Srbinowo — Toplica — Bogonje — Pożerani (Pożarewo).

Leszak: z cerkwią Św. Atanasije fundacji cara Lazara.

4) Palanka (Kriworeczka Palanka) kaza: 1 miasteczko, 62 wsi serbskich; domostw 4173. W całym powiecie ludności 31500 Serbów, 2300 Serbów poturczonych, 550 Turków, 350 Cyganów. Dawniej było 5 szkół. — Miasteczko: Kriworjeczna Palanka (Palanka) ma 654 domów zamieszkałych przez Serbów 1560 i Turków 330; w cerkwi leży Św. Jakim (Smederewac — Lazaniczecki). Wsie: Zidilowo — Uzem — Crcarija — Strazin — dulka — Gradac — Petrlica — Milutince — Radibuż — Rajkowci — Deviczeski Ciftlik — Opilje — Kawaklija — Konopnica — Krtla — Kostur — Devicka Św. Petka — Bogorodice z cerkwią fundowaną przez Króla Urosza wielkiego, z cudownym obrazem: Devicka Św. Petka Bogorodice czysto serbskich.

(Egri Palanka — nad rzeką Kriworjecka (dawniej Sarandopor).

fundacji Króla Dragutina r. 1316

monaster Św. Jakima (Joachima) Sarandoporskiego, jeromonacha chilandarskiego, ucznia S. Joana Rilskiego, leży w gorach Osogowskich nad rzeką Kriwarjeka (Sarandapor)

5) Sztipka (Sztipska) kaza: 1 miasto, 100 wsi czysto serbskich. W całym powiecie 4351 domostw; ludności 29000 Serbów chrześcian, 4000 Serbów poturczonych, 6000 Turków, 20 Greków, 130 Cyncarów, 350 Żydów, 500 Cyganów; dawniej było 5 szkół. — Miasto: Sztip (Sztip) ma 1700 domów (z których 750 serbskich, reszta tureckich, ma cerkwie Św. Bogorodica i Św. Spas obie fundacji Urosza III Deczanskiego cara (†1335). — Wsie: Bałwan — Barbarewo — Nemanjica — Swieti Nikola — Toplić z cerkwią Św. Nikola fundacji Milana Toplicy — Leskowica — Kozjak — Kawaklija.

Nemanjica: wieś, gniazdo carskiej rodziny serbskiej Nemaniczów

6) Koczani Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 46 czysto serbskich, 16 serbsko-tureckich. — W całym powiecie 7477 domostw; ludności: 36300 Serbów Chrześcian, 5500 Serbów poturczonych, 5200 Turków, 40 Cyncarów, 1200 Cyganów. Szkół było dawniej 6. — Miasto: Koczani ma 1000 domów, z tych 600 serbskich, reszta tureckich; cerkiew Św. Pantelija fundacji Stefana Nemanji I cara serbskiego. — Wsie: Orizari, — Lipec — Zrnowcica — Podlag — Trsino — Laki — Biczla — Gradac — Vitosza — Widowiszte — Gradowci — Stanczalwo — Pantelija — Leszka — Dracz — Presetka — Berikowo — Banja — Grad — Dragobracia — Kamenica — Szar — Kosowica — Morozwižd wieś serbsko-turecka, niegdyś stolica biskupstwa serbskiego, założonego przez Św. Sawę.

7) Kratowo Kaza: 1 miasto, 45 wsi, z których 43 czysto serbskich, 2 serbsko-tureckich. — W całym powiecie: 2650 domostw, ludności: 13000 Serbów chrześcian., 1500 Serbów poturczonych, 1500 Turków, 500 Cyganów. Szkół było dawniej 7. — Miasto: Kratowo ma 650 domów, z tych 400 serbskich, reszta tureckich; w cerkwi fundacji Despota Olivera, leży Św. Gavril Lesnowski pustelnik. — Wsie: Szljegowo — Strmosz — Lesnowo*) — Zletowo — Dreweno — Željeznica — Topolownik — Ljubowci — Rudari — Osogowo (Sarandopor) monaster, gdzie leży Św. Jačim czyli Ilarion novi episkop megleński (fundacji Stefana Dragutina † 1316) (Kurtas ciwie należy do Kaza Palanka)
Św. Joanniki; Osogowski czyli Sarandoporski; Św. Izaija prorok, Św. męczenicy Kirik, Ulutai

8) Radowicz Kaza: 1 miasto, 41 wsi, z których 24 czysto-serbskich, 16 serbsko-tureckich, 7 czysto tureckich. — W całym powiecie 3190 domostw; ludności: 22000 Serbów chrześcian., 6600 Serbów poturczonych, 2300 Turków, 20 Cyganów. Szkół było dawniej 7. — Miasto: Radowicz (Radovič) ma 1150 domów, z tych 700 serbskich, reszta tureckich. — Wsie: Orahowica (serbska) — Podrisz — Radiczewo — Dukatino — Kalugjerica — Wojeslawci — Dedino — Wrasztica — Gabrewci — Lipowiszte — Ljubnica — Skorusza — Kalauzlija — Babina — Popowo — Carewoselo — Wetren — Kiselica — Dramcze — Bogorodica — Izstewnik — Grad — Stamir — Lesznica — Aktorija — Wratislawa — Tiszanowa — Stradalowo —

*) Lesnowo z monasterem Św. Gawrila (ucznia Jana Rilskiego) fundowanym 1342 przez Oliwera sewastokratę cara Dušana.

II) Sandżakat

1) Prisztina Kaza: 1 miasto, 101 wsi, z których 47 czysto
serbskich, 7 czysto tureckich, 12 czysto albańskich, 9 albańskotu=
reckich, 21 serbsko tureckich, 5 albańsko serbskich. – W całym po=
wiacie 7290 domostw, w których mieszka 14400 Serbów chrześcian,
19920 Serbów poturczonych, 6700 Turków i Czerkiesów osiedlonych,
9420 Albańczyków, 60 Cyganów. – Miasto: Prisztina ma 3330
domów, z których 2900 tureckich, 350 serbskich, 70 albańskich[.]
– Wsie: Kojlovica (serbska) – Wrangolija – Brnjica – Azizje (wieś osadników
Czerkiesów) – Kruszewac – Czerkesko selo, Kwalipotok (osady Czerkie=
sów) – [illegible]cazanica monaster Błągowieszczenia (dziś Uspenia
Bogarodici fundowany r. 1322 przez Krola serbskiego Stefana II Uro=
sza Milutina, z malowidłami ściennemi serbskich carów – Juszica –
Liwadje – Guszterica – Lipljan wieś serbska, niegdyś biskupstwo
serbskie – Koszare – Topliczane – Gumnoselo – Dobowac –
Babusz – Miraż – Babljak – Kosin (przypiera do Kosowego
pola) – Nerodimlje, cerkiew Uspenie Bogorodici z malowidłami
carów serbskich, w niej był pochowany młody serbski car Stefan Urosz
V, zabity r. 1367 przez Wukaszina, dawniej monaster. Tu jest dział wodny,
są tu źródła rzeki Lepenica która wpada do Wardaru i do Archipelagu
greckiego czyli Morza białego, i rzeki Sitnica, która wpada do Ibaru,
Morawy, Dunaju i do Morza czarnego. W pobliżu ruiny zamku Be=
tricz. Od tąd do Mitrowicy rozciąga się Kosowo pole[.] – Grebno –
Wranidol – Sztrbce – Gotowusza – Wrbesztica – Brod – Wojnowce –

[i zamek Króla Milutina zamieniony na tureckie mieszkanie. W pobliżu na Kosowem polu nad rzeką Sitnica jest turecka Kaplica (tekije) w której ma być grób Sułtana Amurata (Murata) zabitego przez Miłosza Kobilowicza (Obilicza) r. 1389

[na którem r. 1389 d. 15 Czerwca (Vidovdan) stoczyli nieszczęśliwą bitwę z Turkami.

2) Gilane (Gnjilan) Kaza: 1 miasto, 259 wsi, z których 72 czysto
serbskich, 53 tureckich, reszta serbsko-turecko-albańskich. – W
całym powiacie 16930 domow, w których mieszka 48600 Serbów
chrześcian, 29400 Serbów poturczonych, 2700 Turków, 16200 Albań=
czyków, 4100 Cyganow. – Miasto: Gilane (Gnjilan) ma 855 domów
z których 425 serbskich, 50 Albańskich, 160 cygańskich, reszta tureckich.
– Wsie: Koretiszte – Liwocz – Partez – Budriga – Mogila – Binacz –
Kaczanik z ruinami zamku w którym żył Starina Nowak. – Belgrada –
Łatina – Pożerane Miroszewce – Maliszewo – Ugljare – Perlowo – Dra=
gowac – Ponez – Witina – Żitnje – Pławica – Beniluk – Korminjane z cerkwią
fundacyi Królów Radoslava i Dragutina, gdzie cudowny obraz Sv. Bogoro=
dica Korminska – Mozgowo – Gogolce – Zanjewo – Ljubiżde – Biljacz –
Kololecz – Crnica.

3) Prizren Kaza: 1 miasto, 254 wsi, z których 16 czysto serbs-
kich, 53 serbsko tureckich, 65 czysto tureckich, 73 czysto albańskich,
15 serbsko albańskich, 12 turecko albańskich. — W całym powiecie
25085 domostw, w których mieszka 21500 Serbów, 75000 Ser-
bów poturczonych, 6400 Turków, 22000 Albańczyków, 700 Cyncа-
rów, 200 Żydów, 1200 Cyganów. — Miasto: Prizren (Prisrendi,
Perserin — Justiniana secunda) ma 12000 domów, z których
2200 serbskich, 8200 tureckich, 840 albańskich, 160 cygańskich;
ludności 60000; po Soluniu największe miasto w Macedonii i Starej
Serbii; Turcy tutejsi i Serbowie używają języka serbskiego; 3 cerkwie
z tych Św. Georgija siedziba władyki prizreńskiego (światorażskiego
i skenderейskiego) które to biskupstwo serbskie utworzone r. 1218 przez
Św. Sawę; Kościół i siedziba biskupa rzymsko katolickiego; ruiny mo-
nasteru i cerkwi Św. Michaila archistratiga; cerkiew dawna soborna
Św. Petki (Paraskewii) fundacji Duszana, przerobiona na meczet tu-
recki zwany Džuma-džamiji. Miasto słynie z złotnictwa i robót fili-
granowych. Za miastem ruiny zamku, zwanego Duszanow grad. —
Wsie: Orahowac — Bjela crkwa — Mocza — Krusza — Medwedce — Srbi-
ca — Banja — Lapusznik — Crnilug — Drenowac — Ljubiżda — Jawiste — [z ruinami monastyru Koriżskiego, przyparłego do skały z pieczarą, w której żył pustelnik Św. Piwan Koriszki]
Pogarusza — Koriszа — Muszutiszte — Ljutoglave — Obterusza — Leszane —
Miharjeka — Plawlje — Bjelobrde — Zlatare — Gradosan — Ljubiczewo —
Leskowac — Jablanica — Ljubinie — Sredska Żupa — Sedce — Żur —
Bicza — Radomir — Bysztrica — Buzkamahala — Rapsza — Krstac —
Borja — Briszak — Sziosztewac — Kruszewac — Globoczica — Brod —
Restelica — Krakowiszte — Mezor — Uglite

4) Gjakowica (Djakowica) Kaza: 1 miasto, 130 wsi, z których 4 czysto
serbskich, 73 czysto albańskich, reszta albańsko-serbskich. — W
całym powiecie 8093 domostw, w których mieszka 1200 Serbów,
12000 poturczonych Serbów, 50 Turków, 27000 Albańczyków, 2250
Cyganów. — Miasto: Gjakowica (Djakowica, Jakowa) ma 4126 domów, z których
16 serbskich, 660 tureckich, 3000 albańskich, 450 cygańskich; miasto al-
bańsko tureckie. — Wsie: Moglica, Lipowac, Kuszowac, Szwanjsko,
Krajik, Zbrucsi, Kazaldżik (Drenowac), Kostur, Gnoka, Bojan, Do-
brosza, Bradosan, Kraljan, Rakowica, Pożarewac, Luka, Brekеga albańskie —
— Rogowo — Ljubiżda, — Romaja, Plonja — Wraniszte — Goljan — Sztipsa —
Bitucsi — Jablanica wieś serbska — Duszanowac — Rakowica — Zdrelja
Crnobreg — Prilep — Wokosza — Junik — Drenowca — Baba. — Dečane (Visoki Dečani)
w tej wsi zaludnionej Albańczykami, Serbami i Turkami, leży sławny

monaster Deczane fundowany r. 1335 przez Stefana Urosza III Deczańskiego, pod tytułem Sw. Pandokratora (Wszechwładcy) piękny pomnik architektury i rzeźbiarstwa, wystawiony przez architekta Wita franciszkanina z Kotoru, z malowanemi wizerunkami carów serbskich. Tu leży pochowany Stefan Urosz III + 1335 ego córka Helena żona bułgarskiego cara Michała), Witosława + 1374 córka Uglesz żona Brankа. Po bitwie Kossowskiej zrabowali Turcy monaster. (Opis monasteru ob: Jeromonach Gedeon: Deczański Prwenac. Nowisad 1852).

5) Peć (Ipek) Kaza: 1 miasto, 67 wsi, z których 33 czysto serbskich, 22 serbsko tureckich, 13 albańsko-serbskich, 1 czysto albańska. — W całym powiecie 5771(?) domów, w których mieszka 42000 Serbów, 34000 Serbów poturczonych, 50 Turków, 15000 Albańczyków, 250 Cyncarów, 400 Cyganów. — Miasto: Peć (Pecza, Ipek), ma 300 domów serbskich, 2610 tureckich, 300 albańskich, 50 cyncarskich, 70 cygańskich, nad rzeką Bistrica. Tuż za miastem leży sławny monaster Patriarszija założony w XIII wieku przez Sw. Arseniusza patriarchę serbskiego; była tu niegdyś stolica patriarchów serbskich; z cudownym obrazem Bogarodzicy malowanym przez Sw. Łukasza, który to obraz dostał się tu z Jerozolimy i Chersonu. Są tu groby patryarchów serbskich Sw. Arsenija, Sawy II (syna Stefana Nemanii), Joannikija i innych; relikwiarz Sw. Piątyzarnych męczeników, których ciała Arseni patriarcha serbski wywiózł z Tyrnowa; relikwiarz Sw. Nikodima arcybiskupa serbskiego w XIVw. R. 1690 Arseni Czernojewicz patriarcha z 37000 Serbów przeniósł się do Węgier, a opróżnione osady serbskie zajęli Albańczyki. R. 1775 wcielono patryarchat serbski do greckiego w Carogrodzie, a Peć podlega dziś arcybiskupowi greckiemu w Prizrenie. — Wsie: Bjelopolje, Liwosza, Banje, Nakle, Drenak — Kijewo — Rudnik — Posrano Trnje duża wieś serbska — Crnivrch — Kom — Zacz — Grebnik — Ljuboeda Budisawce — Dolac — Lućane — Goroždewac — Kruszewo — Ducowac — Bicza — Unimir — Džakowo — Sutogrlo — Istok — Rakitnica Ljubaniu — Kruszewo — Lożani — Crna rekha monaster Sw. Archangela Michaila zbudowany w skale z pieczarami w których żył Sw. Joannikij około r. 1440; jest tu grób Sw. Petra Koriżskiego pustelnika z XIVw. Crniług — Wragowac — Czebinac — Jablanica — Wrelo — Studenica

6) Wuczitrn Kaza: 1 miasto, 108 wsi, z których 50 czysto serbskich, 8 czysto tureckich, 6 czysto albańskich, 21 serbsko tureckich, 21 albańsko tureckich. W całym powiacie 1758 domostw, ludności Serbów 48,000, Serbów poturczonych 16000, Turków 500, Albańczyków 3000, Cyganów 200. — Miasto: Wuczitrn ma 280 domow serbskich, 570 tureckich, 80 albańskich, 70 cygańskich była tu niegdyś stolica biskupstwa. — Wsie: Ljubića, Propasztica, Weljibreg, Witkowići, Banja, Dragaczewo, Gaziwode, Tuszići, Wukowići, Babići, Czeczewo, Jabuka, Strumac wsie serbskie, — Lužane - Pestowo, - Kuzmin — Dobridub — Predlužje - Babin nos — Samodrža - Sudimlja — Banja — Dobraluka — Zabelj z cerkwią fundacji Stefana Nemanji, w której cudowny obraz Sv. Bogorodica Zabelska — Drenica z monasterem Sv. Joannikija pustelnika Dewiczskiego, który tu pochowany; wystawił ten monaster Jurij Brankowicz despota Serbii (+1456) — Obilić — Globare — Ribari — Preslo, Zubcze - Czabar — Koszutowo — Winarce - Rudare — Swinjare — Kolaszin — Brusnik — Ropica — Studenica, z ruinami monasteru — Samodrža z ruinami cerkwi.

Macedonia (w r. 1887) podług P. Draganowa.

Macedonia (zwana niegdyś Dragovitia, Berzitia, Velestia,
Slavinia) jako część zachodniej Rumelii (Charby-Urumili) zaj=
muje dziś 3 wilajety (jeneralne gubernatorstwa): Soluński (Selanik),
Bitolski (Toli-Monastir) i Prizreński (Kosowo) - graniczy
z wilajetami Janińskim i Skutaryjskim (Tesalią, Epirem, Albanią),
Czarno-górą, Hercegowiną, Królestwem Serbskiem, Księstwem
Bułgarskiem, i wilajetem Adrianopolskim (Wschodnią Rumelią
i Trakiją). Od północy zamyka Makedonią północna wschodnia
część grzbietu Szar-dag (Scardus, Szar-Planina) z najwyższym szczy:
tem Lubotrn. Powierzchnia wynosi 45000 □ kilometrów; ludność
w wilajecie solunskim 505470, bitolskim 497930, prizreńskim 582282.
(według tureckiej urzędowej statystyki wszystkich mieszkańców jest
2.025,520. Niemasz państwa w którem by było tyle rozlicznych języ:
ków, kultów, narzeczy i plemion, co w Macedonii. Mieszkańcy są:
1) Albańczykowie (Arnauci, Szkipetary) plemię mówiące językiem
utworzonym przez mieszaninę mowy dawnych Illirów, Makedonów (Epi=
rotów) i Thraków. Język ten nieliteracki (podobnie jak Basków, Keltów)
dzieli się na 2 narzecza: Tosków (prawosławnych) północnych i Ghegów
(Katolików i Turków) południowych. Albańczykowie zamieszkują w zachod=
niej części Macedonii koło: Kostura, Bitolii, Ochrydy, Debra, w Skops=
kim sandżakacie i wilajecie Kossowskim. — 2) Nowo-Grecy mówiący
różnemi narzeczami zamieszkują południową stronę Macedonii, i wskutek
propagandy przez tak zwanych Grekomanów (Bulgarofonów, Ellinofronów)
rozszerzyli swój język wraz z nabożeństwem po wielu miastach Mace=
donii, pomiędzy intelligencyją. 3) Wołochy (Cyncary, Kuco-Włachy, Kara=
kaczany) rozrzuceni po całej Macedonii. 4) Turcy (Osmanli) dzielą się
na: a) Turków rodowitych (Osmanli). b) Bułgarów i Serbów potureczonych
(Pomacy). c) Czerkiesów nowoosadzonych w niewielu koloniach. — 4) Cy=
ganie (Gjupce, Czingene) rozproszeni po kraju sporadycznie. — 5) Żydzi
(Szpaniole) potomkowie wygnańców hiszpańskich za Filipa II. dzielą się

pod względem religijnym na: a) Żydów prawowiernych (ortodoxów) b) Żydów pozornych Mahometan (Deunme czyli Mamini) z sekty Sabbataj-Zewi, w Soluniu. 6) Sławianie: a) Bulgarzy mówiący różnemi narzeczami (Morwacy, Szopy, Puliwaki, Babuny, Keckary powyżej Debra, Miaki w Debrze, Polenije), głównie jednak rozróżniają narzecza macedońskie: wschodnie i zachodnie. Zachodnich zowią ogólnie Bugari, a wschodnich Bułgari. b) Serbowie w Starej Serbii czyli wilajecie Kossowskim. (Rzeki Drin i Morawa stanowią właściwie granicę etnograficzną między narzeczem serbskiem a bułgarskiem.

Głównym punktem orograficznym Macedonii jest góra Rila na granicy Bulgarji, Traki i Macedonii, stanowiąca dział wodny między Morzem Czarnem i Egejskim, mianowicie w miejscowości Jakoruda w powiecie Razlog z tąd wypływają rzeki Isker i Marica płynące na Wschód, oraz macedonskie Mesta (Karasu) i Struma płynące na południe do morza Egejskiego. Od Ryla na wschod południowy biegnie pasmo górskie [illegible] (Rodopskie zwane Dospat, którego najwyższy szczyt Gjoz-tepe (7200 stop) pokryty śniegiem i Czadir-tepe, z którego widać Archipelag i Czarne morze. Fizyonomija tego pasma jest czysto alpejska malownicza, odwieczne lasy dają zarobek Pomakom, bujne łąki i polany służą za paszę licznym stadom owiec, kóz i koni. Od rylskiego wierzchołka Aj-Gedik na zachod biegnie wysokie pasmo Pirin którego jeden oddział dosięga Newrokopu, a drugi Melnika; najwyższemi szczytami tego pasma są: [redacted], Bairli, Arnaut, Alaburun (2208 metr.), El-tepe (2680 metr.). Na pasmie Pirin ma być do 14 alpejskich jezior. Pod Newrokopem od rodopskiego Pirinu poczyna się pasmo niższe Ali-Botusz i Sengelowskie połoniny, od których ku południowi biegnie niższe pasmo gołych gór zwane: Czerna-Gora (Kara-dag) i drugie Boz-dag. Blisko morza koło Kawala ciągnie się niższe pasmo gór zwane Pernar: 1500 metr. Na zachód od Senglowskich połonin biegnie pasmo gór zwanych Bielasica, zwykłe miejsce pobytu rozbojników (hajduków) i dzikich zwierząt, oraz drugie pasmo Krusza dosięgające aż pod Kukusz.

Główną rzeką dzielącą Macedonię na wschodnią i zachodnią, jest rzeka Wardar mająca źrodło we wsi Wrutok (w Starej Serbii czyli Górnej Albanii) wpadająca do zatoki Solunskiej. Struma spławna ma źrodło koło Radomira w Bulgarji, przebiega błotniste i rybne jezioro Tachino i wpada do zatoki Orfano: do Strumy dopływają rzeki Strumica i Ankista oraz Bielica i Bistrica. Struma przepływa także rybne jezioro Butkowskie. — Mesta (Kara-su) ma źrodło pod Razlogiem i przyjąwszy przytoki Dospat, Bistrica, Kanina, Bulanak, Popowodere wpada do morza koło wyspy Tasos. Koło wsi Sari-Szaban tworzy

miasta błotnistą niezdrową równinę, w której panuje dla obcych mianowicie zgubna malaria.

Główniejsze jeziora w Macedonii są: jezioro Ochridskie, Prjespańskie, Tachinos i Butkowskie jezioro, które zasycone wodami rzeki Debrownik wlewa się do rzeki Strumy.

Brzegi Morza białego tworzą przystanie (porty) pod Solunem, Kasandra i Świętą górą Athos. W zatoce Orfańskiej są wygodne przystanie Kawalla, Orfano (Czajazi), Lewtra (Eleutheropolis w nahii Prawiszcza, sandżakat Drama) podlegająca rosyjskim Kalugerom na górze Athos) Athos, Kasandra, Soluń.

Rządy i administracya w Macedonii są tureckie. Na czele stoi gubernator (mutesarif) który ma do pomocy Senat złożony z Kadii, Muftego, Greckiego władyki, oraz 2 przybranych członków tureckich i takichże 2 chrześciańskich. Sąd pierwszej instancyi zowie się Bedajet w którym zasiada sędzia (hakim) zwykle duchowny (naip) i członkowie (agowie). Sąd drugiej instancyi: Istinaf tworzy sędzia (naip), podsędek, prokurator, oraz 2 przybranych członków tureckich i 2 chrześciańskich. Do pomocy mają żandarmów (zabtije) złożonych z 1 roty (Bulgiuk) Konnej i 1 pieszej. Główne podatki i daniny są: Aszar (dziesięcina), Wergju, Bedel (haracz), Beglik (podatek od chowu owiec), Gjumruk (akcyza od wina i napojów), Temettuat (taksy od patentów), Reżi (monopol tytuniu) – Pomimo że główna część ludności składa się z Bulgarów sławiańskich, dowodzą Serbowie (Matija Ban, Panta Sreczkowicz, Stojan Nowakowicz i Spiridion Gopczewicz) iż ludność jest serbska; Grekowie (Dimza i Grekomani oraz patryarchat grecki) uważają ludność za grecką; Turcy (w urzędowym Szematyzmie: Salname) [illegible] [illegible] w Macedonii rozróżniają tylko pod względem religijnym: Turków (do których także należą 900 osadników Czerkiesów) i na Greków (Urum) do których policzają także prawosławnych exarchatu bulgarskiego, patryarchalnych, i Gagauzów (Gagri-musljuman t. j. niemuzułmanie); Wołosi (Apostol Margarit rumuński historyk z Kliśury na wydanej mappie) wszystkich macedońskich Bulgarów poczytuje za Wołochów (Cyncarów). W ogóle ludność turecka wynosi w Macedonii na 100, procentu 51. W wschodniej Macedonii żyje 190000 Turków (pomiędzy temi 98000 Pomaków t. j. poturczonych Chrześcian.) Bulgarzy stanowią 46 procentu całej ludności (215000), Grecy 10 procentu całej ludności (48000); [illegible] Rumunów (Cyncarów) tylko 3000, Cyganów 12000, Żydów 1300. – Z całej prawosławnej ludności należą 206.000 pod Patryarchat grecki, a 55000 pod Exarchat bulgarski.

Rzeka Drin stanowi właściwie granicę etnograficzną między ludnością serbską (od północy) i bulgarską (od południa)

Kwestyja bulgarska w Macedonii.

Przed r. 1868 całą intelligencyją w Bulgaryi stanowili Grecy: wszystkie szkoły miały nauczycieli greckich, w większej części cerkwi odbywało się nabożeństwo w języku greckim, z wyjątkiem kilku starodawnych sławiańskich, w których popi odprawiali podług odwiecznego zwyczaju nabożeństwo w języku staro-sławiańskim, podlegając jednak władzy biskupów greckich, utrzymując ~~[illegible]~~ prywatne szkółki, w których zaprawiali młodzież do czytania i śpiewu kościelnego starosławiańskiego. Dopiero r. 1868 ludność powiatu Newrokopskiego, idąc za przykładem Górnej Bulgaryi, zaczęła się domagać od greckiego biskupa z Drammy zaprowadzenia języka bulgarskiego w kościele i szkołach. Za ich przykładem poszli Bulgarzy dyecezyi greckich Newrokopskiej, Melnickiej, Sjeskiej i Dramskiej. Głównym agitatorem był Nikolaj Gologanow rodem z miejscowości Tarlis, wprzód zacięty Grekoman wykształcony w patryjarszém seminarium greckiem w Fener (Fanariota), później przez 3 lata nauczyciel w gimnazyum bulgarskiem w Plowdiwie, gdzie się przekształcił na Bulgara; drugim agitatorem Stefan Werkowicz (eksbernardyn z Bosnii) popierany przez rząd rossyjski 1871 r., który miał podporę w Iwan. Gologanowie nauczycielu z Kruszowo. Werkowicz propagował głównie oderwanie się Macedonii od patriarchatu greckiego, który z tego powodu rzucił anathem i przekleństwo na kościół bulgarski. R. 1874 rząd turecki zmuszony był dać pozwolenie na utworzenie bulgarskiej sufraganii (paraklis) w Sjerze: utworzono wiele szkół bulgarskich i w wielu cerkwiach zaprowadzono nabożeństwo staro-sławiańskie. Szkoły te i cerkwie podlegały podług firmanu cesarza tureckiego z r. 1870 exarchatowi bulgarskiemu i miały własnych biskupów bulgarskich w Skoplju i Ochridzie. – Jednakże po wojnie rozpoczęła się r. 1876 reakcyja grecka, która do r. 1882 trwała, w skutek której Grecy otrzymali pozwolenie

ii z 228 cerkwi bułgarskich, poddano na nowo 208 pod zarząd Patryar-
chatu greckiego, a 20 tylko pod Exarchat bułgarski. W owych 208 cerkwiach
zaprowadzono śpiew grecki w 128 cerkwiach, w 41 śpiew grecki
i bułgarski (Simultan-Kirchen) a w 30 bułgarski przy nabożeństwie
250 greckiem. Z szkół przysądzono 116 Grekom, a 59 męskich i 6 żeńskich
Bułgarom. Propagandę grecką popierają głównie Patriarchat carogrodzki,
Rząd Królestwa greckiego, Biskupi greccy, Konsulowie, Doktorzy, Nauczy-
ciele i nauczycielki greckie. – Do patriarchatu greckiego w Konstantynopolu
należy w Macedonii 5 biskupstw greckich (sufraganii): Sjer, Drama, Melnik, Ne-
wrokop, Elewteropolis. – Do exarchatu bułgarskiego należy sufragania bułgarska
w Seres (Sjer) czyli paraklis bułgarski utworzony r. 1874.
Bułgarska ludność żądała ostatniemi czasy aby Św. Synod prawo-
sławny grecki uznał następujące metropolije: Tyrnowska, Płow-
diwska, Sofijska, Widińska, Ruszczuczska, Skopska, Moglenska,
Kosturska, Kjustendilska, Niszska, Samokowska, Silistreńska,
Szumneńska, Warneńska, Debrska, Weleska, Wraczańska, Pirotska,
Łowczańska, Bośneńska, Hercegowińska, Zwornicka, Poliańska,
Rjezsko-Prizreńska, Odrinska, Bitolska, Ochridska, Strumniczeska,
Wodeńska, Anchialska.

Albańczyki (Arnauci) w Albanii, Macedonii i Starej Serbii, dzielą
się na 2 gałęzie: 1) Gegi (Ghegi) w górnej Albanii i Starej Serbii, są to właś-
ciwie Serbowie zalbanizowani, którzy przyjęli Mahometanizm –
Władcą ich był niegdyś sławny Skanderbeg (Kastriota) – 2) Toski
w dolnej Albanii, czyli Szkipetary; są to dawni Epiroci i
Akarnańczyki.

Pomaki (poturczeni Bułgarzy i Serbowie) zamieszkują głównie po-
wiaty: Tikwesz, Newrokop, Razlog (Achyr-Czelebi): są to fanatycz-
ni Muzułmanie, którzy mówią po bułgarsku: obchodzą jednak święta
chrześciańskie.

Dzisiaj żyją w Bulgaryi ludzie najrozmaitszych etnograficznych
i politycznych odcieni: Bugar-grekomanów (czyli Bolgarofonow, Ellino=
fronów), Makedono-Serbów, Wołochow-Exarchijców, Wołochow-Nazyo=
natów, Wołochow-grekomanów (Karakaczani), Tosków (Arnautów) – prawo=
sławnych, Gegów (Arnautow-Taurińskich), Arnautów poturczeńców, Al=
bano-Arbanasów (należących do bulgarskiej cerkwi – w Debrze), Debrian
(należących do greckiej cerkwi), Bugarów-poturczeńców, Greko-potur=
czeńców, Wołochów poturczeńców, Grekow-ortodoxów, Grekow-unitów,
Grekow-protestantów, Bulgarow-Katolików, Bulgarów-uniatów, Bul=
garów-protestantów – nie licząc w to bezwyznaniowej inteligencyi.
= Główne zaś partyje są Grekomanów i Bulgaromanów (nakształt Gwel=
fów i Gibelinów) (1883)

<u>Rumelija</u> w r. 1886 - 1887 (Mieszkanie bulgarsky)

I) Odrinski i Čarigradski wilajety (w nich 60000 bulgarskich domów)

1. Odrinska kaza
   miasto Odrin (Adrianopol) ma 3 bulgarskie szkoły.
2. Lozengradska kaza
   miasto Lozengrad (Kirkilissa) ma szkoły bulgarskie.
3. Bunar-Hisarska kaza
   miasto Bunar-Hisar " " "
4. Malko-Ternowska kaza
   miasto: Malko-Ternowo " " "
5. Dede-Agačska kaza . . .
6. Dimotikska kaza
   miasto Dimotika " " "
7. Uzun-Kjuprijska kaza
8. Mustafa-Paszowska kaza
   miasto Mustafa-Pasza. " " "
9. Ortakiojska kaza " " "
10. Daru-Derejska kaza
    miasto Daru-Dere " " " (Bulgarskie osady tworzą tu ozog)
11. Skeczenska kaza
    (Xantijska eparchia) " " "
12. Ferenska kaza
    miasto: Ferja " " "
13. Achu-Čelebijska (Raalog) kaza (oderwana 1886) ma 17 wsi bulgarskich z tych 12 czysto bulgarskie, 5 ~~bulgarsko~~-tureckie (Turcy: Pomacy), 2 wsi czysto tureckie
14. Carigradsko ~~[illegible]~~

Podług Ofejkowa r. 1885 było w Adrianopolskim wilajecie wsi 274 czyst. bulgarskich, 95 bulgarsko tureckich, 143 czysto tureckich, 100 czysto greckich, 19 grecko bulgarskich, 6 turecko greckich, 7 mieszanych
W Macedonii wsi 1712 czysto bulgarskich, 458 bulgarsko tureckich, 470 czysto tureckich, 45 czysto greckich, 4 grecko bulgarskich, 7 wołoskich, 23 grecko tureckich, i 6 mieszanych.
Ethnographie des vilayets d'Adrianople, de Monastir et de Salonique. Constantinople 1878.

Mieszkańcy Wilajetu Adrienopolskiego:

1) Turcy (Osmanli)

2) Grecy (Urum) mają biskupa greckiego w mieście: Skecza (Eskidża Ksanti, - dawnej Korintos)

3) Bułgarzy

4) Gagauzy i Surgucety (Chrześcianie mówiący po turecku)

5) Karamanlii czyli Karamanlini: a) Karamańcy mahometańskiego wyznania, poturczeni Ormianie, mówią po turecku, piszą ormiańskiemi literami, pochodzą z miasta Konija (Iconia) w Małej Azyi.
b) Karamanlini: Ormianie chrześcianie, mówiący po turecku, modlący się po Ormiańsku (Gregorianie) Kar pochodzą z Anatolii;
c) Karmanlini: Grecy prawosławni chrześcianie mówiący po turecku modlący się po grecku. Są to potomkowie Seldżuków pochodzących z Karamanii w Małej Azyi.

Sandzak Salonik Kreis: Salonik
Jenidže Vardar
Kukuš
Gjevgjelia
Voden
Dorijan
Tikveš
Strumica
Veles

Vilajet Salonik Kazas: Salonik
Avret-Hisar
Tikves
Veles
Seres
Zihna
Demir Hisar
Nevrokop
Melnik
Petric
Strumica
Dorijan
Jenidže
Voden
Verria
Chalkidike

Monastir
Kosovo

Magistratus Civitatis Casimiriae — — — Folio 1mo

Mandatum Excelsi Tribunalis puncto Tabellae — — 12.

Minotti Petrus cum Andrea Wolff — — — — 16.

Markowa Judaea cum Jutrzynskie Conjugibus — — 20.

Magnuski Sebastianus cum Francisco Kozinski 23. 59.

Magistratus Civitatis Casimiriae — — — — 30.

Minotti Petrus cum Andrea Wolff — — — — 35.

Markowa Judaea cum Maximiliano Berner — 42. 100.

Mendelsohn Leo cum Successoribus Dobrucianis — 53. 83.

Maydrowiczowa Antonina cum Simone Sillerski 56.

Mandatum Excelsi Tribunalis puncto solvendae Taxae 68.

Morsis Stephanus cum Christina [illegible] — 78.

Mieszkowski Gaspar cum Elisabetha Strzeżewska 97.

Mendelowicz Abraham cum Eliae Altygier 103. 104.

Manasesowicz Israel cum Herszko Dobrusky — 109.

Magistratus Urbis Cracoviae — — — 122.

Manasses Judaeus cum Blasio Gaudynski — 129.

Meiz et Abraham cum Judaeis — — — 131.

O Rezjanach i furlanskich Słowianach przez Pawła Józefa Szafarzyka (Dennica literaturnaja gazeta – Jutrzenka pismo literackie. Warszawa 1842. maj Nr. 7 str. 109 – 114.

Rezyjanie żyją w wąwozach wysokich gór karnijskich i julskich w północno wschodniej stronie od miast Venzone, Gemona, i Cividale (Forum Julii) Gałązka ta słowian usadowiła się najdalej w ~~[illegible]~~ południowo zachodniej stronie za rzeką Soczą (Isonzo) – lubo odłączona od innych sławian pod rządem włoskich już tyle wieków, przecież zatrzymała swój sławiański język i zwyczaje. Gałąź ta dzieli się na północną część (Rezyjanów) i słowinów ~~mieszkających~~ zajmujących północno wschodnią część krainy furlańskiej (Forum Julii) O Rezyjanach krótko pisali [illegible] Liszeli kapelan pułku piechoty kirtskiego (w Slavin Prag 1808. str. 120–128) Izmael Sreznieuski profesor lit. ~~[illegible]~~ sław. w uniwersytecie charkowskim ([illegible] 1841. III p. 341 345) poeta iliryjski Stanko Vraz (w Jutrzenie illirskiej 1841 Nr 29)

Dolina Rezjańska (Canale della Resia) pot trzeci mili jeograficznej wysokości leży w północno wschodnim końcu delegacji Widemskiej (Udine) i graniczy na wschód z krajem Gorykim (Görz) Przerzyna ją rzeka Rezia wpadająca pod wsią Bieta do rzeki Bieles, powtorzx. Fella) wsie gdzie sławianie mieszkają są: Bieta czyli Bielica Resiutta, którem zwłoszczona tu jest urząd pocztowy, Ruszis, Tobile (San Giorgio) Rawenca czyli Ravena ne[illegible] [illegible]fia) Nijwa, Osiak, Stolbica, kurytuś fara jest w Rezia. [illegible] liczba mieszkańców podług Wraza 3000 podług Sreznieuskiego 2767 a podług Liszely mylnie 7000. – ~~[illegible]~~ Słowinie których 19000 w 4 parafiach mieszkają [illegible] południe. Język Rezyjanów jest odrywek korutańsko sławiańskiego z domieszaniem słowa włoskich

Oto ojczenasz podług Szafaryka

Otja nasz, kiste tu niebe. Santificirano bodi wasze
ime. Pridi k'nan wasze rejno. Bodi wasza wolontà,
kako na niebe, kako na zemie. Dajte nan nasz wsaki=
dnij kroh. Otpusztiujte nan nasze debite kako mi
odpusztiamo naszim debitorian. Ne induzijte nas n
tentacione, ma liberajte nas od hudaho. Taku bodi.

O pochodzeniu Rezyjanów nic z pewnością powiedzieć
nie można. Podanie jakoby byli potomkami Rossyjan jest
fałszywe i pochodzi od czasu pobytu wojsk rossyjskich
[illegible] tak-
[illegible] że są Uskokami [illegible]
[illegible] Szafarzyk słusznie ich uważa
za potomków Sławian którzy około r. 700 przeszedłszy
[illegible] osiedli w kraju furlańskim. Bo Pawel
Diakon w wieku VII i VIII wspomina tu mieszka=
jących Sławian.

Die Slaven in Friaul (nach Srezniewski. Dennica Junius 1843) Ausland 1843. Nr 26. 262

Żemuna (Gemona) Rezjanie mieszkają na zachod Furlanie Slowinen S. Pietro Schiavi)

furlanów sławiańskich we Włoszech jest 13.000 w 5 parafiach: San Pietro Distretto,

Nimis, San Pietro dei Schiavi, San Pietro Cividale kraj gorzysty dosyć nieurodzajny

43

Slavonien und zum Theil Croatien von
Johann v. Csaplovics 2 Thl. 8. Pesth
1819. 2 fl C.M. 44

bei Schmidt & Leo in Wien Kärnthner Thor
Zwerbach, linkes Eckhaus der Ziegengasse
Nr. 1095.

Kollara Jana Cestopis do horni Italie
Reise nach Italien 2 fl 20 x. C.M.

Rudolph Sammer Buchhandlung

Schmitt A. u. das Kaiserthum Östreich
Stuttgart. c.

Wien

Verlagsbuchhandlung

Verlags-Comptoir u. Expeditions-Comtor

45

Farlati Daniel: Illyrici sacri Tomus II. Ecclesia Salo-
nitana. Venetiis 1753. fol. pp. XII. 635.
XLVIII – z rycinami.

— — Illyrici sacri Tomus III. Ecclesi Spala-
tensis. Venetiis 1765. fol. pp. XVI. 586.

116

Sw Serbscy:

prepod. Kniaz Symeon Nemanja +1200 na górze Athos św. 13 Februar.

św. Sawwa pierwszy patriarcha serbski od 1221 +1237 św. 14 Januar.

EVANGÉLIAIRE SLAVE, dit texte du sacre, de la bibliothèque de Reims. *Fac-simile*, par J.-B. Silvestre, auteur de la Paléographie universelle. Traduction latine par feu Kopitar, bibliothécaire de l'empereur d'Autriche. Notice française et éclaircissements historiques; par Louis Paris, ancien bibliothécaire de Reims. Publié aux frais et par les soins de L. Paris et Silvestre. In-4. ([illegible] a.)

80 fr.

ACCOMPLISSEMENT DES PROPHÉTIES, faisant suite au *Livre des destinées de l'âme*; par A. D'Orient. Tome 4, contenant, 1° l'état de l'Église pendant et après l'antechrist, etc.; 2° les caractères prophétiques de la révolution française, etc. In-12 de 20 f.

Schematismus des Bisthums Gurker Kirchensprengels im J. 1859 Klagenfurt gedrukt bei J. Leon 8° st. 126.

Schematisme pravoslavne vostoine eparchie cele Dalmacie i Istrie za godinu 1858 U Zadru u tinegopeczatnyi bratrie Batara. 8° st. 36.

Schematismus venerabilis cleri dioecesis Sabariensis pro anno 1859. Sabariae typis Emerici Bertalanffy 8° st. 151.

Schematismus cleri archidioecesis Zagrabiensis pro a. 1859 Zagrabiae typis Caroli Albrecht 8° st. 253.

Schematismus des Bisthums Lavant 1859. Klagenfurt Druck von J. Leon 8° st. 120.

Status personalis et localis archi-dioeceseos Goritiensis 1859. Goritiae typis Joan Bapt. Seitz 8° st. 59.

Schematismus der Geistlichkeit des Bisthums Breslau K.K. östreichischen Antheils für 1859 Teschen Buchdruckerei von Carl Prochaska 8° st. 88.

49

Serb

1 November. Swiatych i czudotworców bezsrebrenników Kosmy i Damiana.

Numerus currens	Litera	
		Żywopisnaja F… nasze w jego … Kom, plemen… i bytowom zn… (Redaktor L… tel M. D. … [illegible]

Wagner J. das Herzogthum Kärnthe
(1845? czy później)

Pravila kako izobražavati ilirski n
rečje i u obće sl[a]venski jezik. Sp
sal i na světlo izdal Ignatia Alaje
U Zagrebu 1848. 8o. 45 kr. (bei
Franz Župan in Agram)

Krempl A. Dogodivšine Štajerske
zemlje. Grätz. 1845 (Ferstl) 8o. 1 fl.

Stosunki rzeczypospolitej weneckiej z słowianami południowemi wzięte z latopisom Marina Sanudo 1496 – 1533. (Te latopisy w 58 foliantach w bibliotece cesarskiej w Wiednie a w kopii w bibliotece S. Marka w Wenecyi. Udzielił kustosz bibl S. Marka Józef Valentinelli.

Ustanowienie ces. Kr. wojennego Pogranicza przez Luka Ilicz

Polityczno-ekonomiczne urządzenie ces. król. wojennego pogranicza.

Grobowiec Wekenegi † 1111 Ksieni klasztoru S. Maryi w Zadar wnuczka chorwackiego Króla Kresimira od J. K. Sakczinski

Janez Puhar ur 1814 w Kranju - Krainburg fotograf sławny wiadomość przez przez Jurja Jarca.

Spis rękopisów chorwackich przechowanych w bibliotece Konwentu Franciszkanów w Dubrowniku przez Ivana August. Dra Kaznačić
Opis 108 i drugich 108 rękopisów prawie samych poetów

3. Kancelica Leta: Vieran pastier, tragi kome: dia Guarinova prevod iz ital. (pag. 139)
idem No 9 idem No 10. idem No 71

14. Obkruženje Beča grada od cara Mahmeta i Karamustafe velikoga vezira, po Petru Toma Bogašinovića, Dubrovčanin. 1683. U Mletcih kod Bartula Bki 1703 u 3 spie: vanja. (pag. 140) i drugi Mscr. No 39 i 3ci Mscr. p. 151 idem No 71

14. Trešnja u Dubrovniku po Petru Kanavelicu Korčulaninu (koj živjaše okol g. 1680, oženi se gradjankom dubrovačkom Katom Benticinom
Istoga: Jednoj mladici, kojoj je bio oteko obraz
Istoga: Uhvalu slavnoga Kralja Ivana Sobieskoga (tiskano je g. 1683) (pag. 141.)

196 Kanavelić Petar. 1) Pisan jednoj gospodji, koja reče neumiet celivati: oko 1630. 4º. — Prizor iz tragedie Muka Isukarstova — 3. Varhu trešnje u Dubrovniku 1667. — 4. Dubrovnik slobodjen od harača — Muka [illegible] Jezusova u jezik dubrovački složena. 4º kart 26 — Sveto tomačenja.

Zemljopis i starine:

1. Sitnice o postanju imena njekih gradovah, trgovištah i selah slavonsko-sriemskih; zatim biskupijah, župach i t. d. od Mijata Stojanovića.

2. Kratko opisanje Lovreča u Dalmaciji (wobwodzie splickiem) s narodnimi običaji od Simeona Milinovića. (ludnem stare)

3. O Krajini žumberskoj spisal P. R. Dšcinger (slovenski) Bichelburg w Krainie

IV Zakonodavstvo (z roku 1400)

Poljički štatut priobćuje prof. M. Mesić
podł. rękopisów z XVI wieku cyrylicą 282 §§.

V Odgovori na njekoja pitanja družstva za jugoslavensku povjestnicu i starine od B. Petra Kadčića od Loke. I) Iz kotara makarskoga (na Pomorzu Dalmackiem) obyczaje, dzieje

II) Nješto od Rakovca pokraj Vrbovca u Hrvatskoj od Ljudevita Matošića

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. Izdan troškom družtva za jugoslavensku povjestnicu i starine Knjiga V. U Zagrebu tiskom Dra Ljudevita Gaja 1859. 8º. st. VIII. 374. 1. z i tabl. litograf.

26 Život svetoga Ivana Trogirskoga. 55
Epos u XXVII pievanjah P. Kanavelića.
p. 143.
27. Onu iskru ka ognjevita (Ova piesna iz talianske Fulvia Testi bi prevedena pog. Petru Kanaveliću
Tarstenko pastiri u veselju piesan
~ J. P. Kanavelića. p. 144.
30. Život Tobie po Petru Kanaveliću.
p. 145.
41. Tarstanko pastiri u veselju pomamien Petra Kanavelića 1703.
57 Piesan u pohvalu Ivana Sobjeskoga.
p. 147.
71. Ivanu Sobjeskome obranitelju Beča
p. 149.
Kanavelića – Život Tobie iz sv. staroga pisma po P. Kanaveliću. – Istoga: Nije pokoja neg' na nebu, iz talianskoga F. Testi. – Otrešnji koja razori Dubrovnik g. 1667, po istome.
pag. 151.
71. Muka Isukarstova, tragedia Petra Kanavelia pag. 152. – Dubrovnik oslobodjen od harača na blagdan sv. Vlaoi 1655 P. Kananavelića p. 152. i 24 pag 162.
81 Muka Isukarstova po Petru Kanaveliću (prikazana god. 1663) pag. 153

Rukopisi hrvatski u knjižnici Ivana Kukuljevića Sakcinskoga u Zagrebu p. 164–
30 Mscr. glagoliskih od XIII vieku; 52 Mscr. pisane bosanskohrvatskom ćirilicom = Mscr. pismom latinskim: prosz
Nr. 137 od 138–256 vrèrsten
biblioteka bogata u rękopisma statuta
nr. 196: Kanavelić Petar (r. 1600 + 1690) Ivan Trogirski i Koloman Kralj. pjesan u 24 pievania. novi prepis.
Nr. CCCCLXII.

Grigorević V. Oczerk putešestwija po europejskoj Turcii. Kazań 1848.

[struck] Parafia Poljica koło Spalato dotąd glagolska język horwatski obrąd glagolski

Petra Kanavelića Vĕran pastier tragedia od Gvbrina u Knjižnici duhovnoga sjemeništa v Dubrovniku

---

w Cattaro na murach zewnętrznych kościoła katedralnego św. Tryfona jest nagrob[illegible] k następny
Hic jacet in tumba serpens mitis o columba
Presul discretus Michael aetate repletus
Leonis: Hac urbe natus peccatorum sorde piatus
Justitiae cultor prece blanda criminis ultor
Milleno CC. V. transivit, celica regna petivit.

pag. 342. Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. od Ivana Kukuljevića Sakcinskog
Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV. Zagreb u Gaju 1857. st. 423. i 3 tabl. lit.

Jerolim Pastričić 1650-1710
Korčulski

gospodin grof vitezu reda
velekrstnik papinskoga reda sv. Gregora
počastnomu članu društva

Društvo [struck] znanostih sdruženo s Jagellonskim sveučilištem u Krakovu

Rudmanhofer A: [illegible] Landschafts[illegible] des Herzogthums Kärnthen. Klagenfurt [illegible] 1843. I Abth. I [illegible] der Landwirthschaft, (8. 20 mit Karten.)

Barthol. Kopitar ur. 1780 Repnje w Krainie, Karyntyi + 1844 w Wiedniu

[illegible] Vodnik ur. 1758 w Ober-Šiška [illegible] zamieszkan w Lublanie + 1819 tamże pisał Geschichte d. Herzogthums Krain 800. Zbior poezyjnego wyszedł w Lublanie 840 u Blaznika.

Urban Jarnik ur. 1784 koło [illegible] + 844.

[illegible] Fr. [illegible] 845 [illegible] H. [illegible]

[illegible]

58

Szapkarew K. A. Materiali za żiwopisane-to na bratja Ch. Miladinowi Dimitrija i Konstantina Plowdiw 1886. 8º

W Serbii było w 1885 roku 1.859,060 dusz. 1407 gmin, 3160 wsi, 66 miast 527 cerkwi, 59 monasterów. 689 szkół ludowych męskich, 91 szkół ludowych żeńskich, do których uczęszczało 42575 chłopców, 7831 dziewcząt; nauczycieli 896, nauczycielek 295.

59

[illegible] [illegible] [illegible]
u 14 [illegible] 1682
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 1685

[illegible] [illegible] [illegible]
† 1702 [illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] Pannaupkowel

1re partie [illegible]
F. [illegible] [illegible]
1850

2e partie [illegible] 15
Vol II (1853) p. 353

[illegible]

[illegible] 26
11 Septembre 1853
Vol VI

[illegible]

[illegible]

84. Bericht Ausflugs nach Dalmatien
Izvjestje o putovani kroz Dalmaciu
Kita cvjetja spletena iz pjesamaik 60

Makuſzew Winkent : Zadu-
najſkie i adriaticzeſkie
Sławjane . Peterb. 1867. 8°

Barlesio: Historia del Giorgio Scanderbergo. Venezia 1568. 8º 62

De expugnatione Scandiensi Bale 1556
Caroli-Dufresne Du Cange: Vetus et novum
sive historia regum Dalmatiae Posen 1746
Histoire des empereurs françois de Con-
stantinople (Charles Dufresne)
Les Turcs et les Montenegrins par
Lenormant. Paris 1866.

Daniel Farlato Illyricum sacrum.

De vita et laudibus Scanderbegi
per Barletio Marin 1537.
Strasbourg.

Hajic Tetriceign: Omeni raari
1572 - Hist. 1083.

Hammer: Geschichte der Chane der Krim
1066

Hilferding Geschichte der Serben
1361

Krause die Byzantiner im Mittel
alter 3753

Muralt Essai de chronographie
Byzantine 3850.

Omer: Die Kriege in Bosnien
1737. 1049

Robert 1044 Boue 71.

Allgemeine Welthistorie. XL. 2 ~~Bd~~ Theil 4 B. I Abth. Halle 1804.
Engel Gesch. d. Wallachey. Bandtkie 40. XXII. 3. 53. (49, 4. I)
D. D. XLIX Theil 3 Band Halle 1801. ~~(49, 4 I)~~
Engel Gesch. v. Servien XXII 3. 52 vgl. 58. (49, 21)
D. D. D. XLIX Theil 2 Band. Halle (1)1798.
Engel Gesch. v. Croatien u. Dalmat. Bandtke 40. XXII. 3. 51.

Engel Geschichte des Freistaates Ragusa Wien 1807. 8 33. VIII. 113.

2) Południowo sł[illegible]iański język którym ludy mieszkające pomiędzy Dunajem morzem czarnym i jadrańskim czyli sinem mówią dzieli się na 4 główne gałęzie czyli narzecza:

1) Słowenskie czyli kaj-kawskie w Styryi, Krainie, Korutanii, Kroacyi czyli górnej Sławonii pomiędzy Sawą i Drawą i w zachodnich Węgrzech w moszońskiej, gjurskiej, szoprońskiej, pożuńskiej, żeleznej, szomodskiej i saladskiej zupanii. Nazwę ma od zaimka kaj (zamiast ča lub szta albo szto?) — Słoweńskie

2) Czakawskie czyli przymorsko-herwackie począwszy od rzeki Kupy (Kulpy) za południowy-zachód między rzekami [illegible] od Karlowca (Karlstadt) a rzeką Neretwą w Hercegowinie aż do morza jadrańskiego. Nazwę ma od zaimka ča. W nim więcej dzieł. Ma ono jednakie słów bogactwo jednakie formy gramatyczne, zwroty i przysłowia co i słowenskie. Rożnice główne się używa pełnej samogłoski a zamiast e w formacji odpadkowaniu n.p. słowenskie: orel, den, gladen, dober, pes, kratek; czakawskie: oral, dan, gladan, dobar, pas, kratak. — Horwackie lub Dalmackie

3) Sztokawskie czyli hercegowackie pomiędzy rzekami Neretwą i Dryną w Hercegowinie i Bośnii oraz Serbii aż do rzeki Morawy gdzie się zaczyna dyalekt resawski czyli serbsko-bułgarski. Dyalekt ten używa głoski a podobnie jak i czakawski, tylko w przypadku liczby mnogiej ma ah zamiast czakawskiego ih n.p. sztokawskie: stołach lub stołowach, orach; czakawskie: stołih, orih. Rożni się też akcentem n.p. sztokawskie: slŭgă vēli; czakawskie: slŭgā vēlī. Również: sztokawskie je zamienia się w czakawskie i n.p. sztokawskie: mjesto, vjera; czakawskie: misto, vira — Serbskie

4) Bulgarskie czyli Trackie począwszy od rzeki Morawy w Serbii aż do Albanii, Grecyi, Dunaju na północ i morza czarnego na wschód w Rumelii czyli dawnej Mezyi, Thracyi i Macedonii; prócz tego w Węgrzech w temeszkiej żupanii żyje 4000 Bulgarów zwanych Pavlićani w 3 koloniach: Modoš, Bešenovo, Vinga. Główne różnice od innych narzeczy: Dodanie spolnika (articulus) przyimkowego jako to: a) ЪТЪ (ot) w miejscach wzdłuż Dunaju aż do Tyrnowa b) АТЪ (at) w północnych Bałkańskich stronach; c) А (a) po obu stronach Bałkana mianowicie w Thracyi; d) О (o) od Sereska aż do Kukuszka wzdłuż od Rodopu do Samokowa (Sofija) aż do północnej strony Macedonii, e) ОТЪ (ot) na zachodzie w Dobrudzie, Filipopolu, Bitolhu. — W liczbie mnogiej w rodzaju męskim i żeńskim dodaje się: te w stronach zachodnich a tje czyli ti w stronach wschodnich. Zresztą narzecze bardzo podobne do czakawskiego: np. venic (wenac) między inn.: dar) rąka (ruka) gdzie głoskę Ѫ wymawiają jak ą; a głoskę Ѣ jak ja n.p. mljako (mlieko)

Dzieła poetów dalmatyńskich pisane są w narzeczu czakawskim

Sławiańskie nazwy miejscowości na wybrzeżach Dalmacyi.

Adelsberg – Postojna.

Adriaticum mare – Jadarskomore, Zadranskomore.

Abbazia – Opatija istr.
Albona – Labin istr.
Almissa – Omisz spalat.
Alessio – Lesz Leš. alban.
Antivari – Bar. alban.
Aquileja – Oglej, Ogley
Arbe – Rab wysp.
Arvasca – Hrvatska wys. Brazza
Aurana – Vrana
Bagno – Banja Sabionello
Bassania – Basanicz istr.
Bianca – Biela catar.
Bibigne – Brgud spalat.
Bocche di Cattaro – Boka Kotorska
Bocca falsa – Frasate catar.
Boticella – Bacvice zara
Brazetto – Rukavac zara
Breno – Župa ragus.
Breviliqua – Privlaka zara
Buccari – Bakar Kroac.
Zuccarizza – Bakarac.
Canosa – Trsteno ragus.
Capo Cesto – Primoszten zara
Capodistria – Kopar, Kopro
Capo Pelegrino – Wir wysp. Lesina
Capo delle Planche – Sinieva wysp. Brazza
Capo Speo – Razinji – wysp. Curzola
Carlopago – Bag, Karlobag, Carpe Zlost zara
Cascata – Slap zara
Castel Andreis – Jadrstovac zara
Castel Badessa – Gomilica spalat.
Castel Cambio – Kambelovac spalat.
Castelmuschio – Omiszal wysp. Veglia
Castelnuovo – Novi, Novigrad. catar.
Castel vecchio – Stari spalat.
Castel Venier – Winczrac zara
Castel Vitturi – Luszicz spalat.

Cividale – Čedad.

Cattaro – Kotor
Cittanova – Pograd, Novigrad istr.
Citta vecchia – Starigrad.
Croce – Križ

Cormons – Kormin istr.

Dignano – Wodniak lub Wodinjan istr.

Duino – Děvin. Divin

Dulcigno – Ocin lub Odvin alban.
Durazzo – Dracz alban.
Fianona – Flanona lub Plomin istr.
Fiume – Rieka, Reka. Kroac.
fiume Isonzo – Socza
" Narenta – Neretva
" Salona – Solin
Forte Imperiale – Srdž ragus.

Fünfkirchen – Pečuh

Fort Opus – Opuzeno spalat.
Gaign – Gaj istr.
Gluda – Gruda catar.

Güns – Kiseg

Gravosa – Gruž ragus.

Istria – Bacsac

isola Arbe – Rab
" Brazza – Bracz

Kvarnarske otoki

" Buoi – Bua
" Calamota – Koloczep
" Cazziola – Kopiszte
" Cherso – Cres, Kres
" S. Clemente – Sveti Klete
" Curzola – Korczula
" Giuppana – Szipan
" Isola – Otok istr.
" Lesina – Chwar, Hvar.

Losinj

" Lissa – Wis
" Lunga – Luka
" Lagosta – Lastovo
" Meleda – Mliet
" Melada – Mulat
" di Mezzo – Lopud
" Passero – Prot
" Pago – Pag

isola Puntadura – Wir
" Selve – Żelva
" Spalmadore – Szkoi Farski
" Torcola – Szczedrovo
" Ulbo – Olib
" Veglia – Krk
" Zironagrande – Veli Zlarin
" Zit – Zot
" Zuri – Żirija.

Laak – Loka.
Laśko mesto – Tiffers.

Lussin – Losiin: Madonna – Gospa wysp. Lesina
[illegible] Meleda – Mlet. Maso – Maz istr.
Mocosera – Mokoszica ragus.
Monfalcone – Tržič: Moschenize – Mosztienice istr.
Monte della Madonna – Gospicz istr.
Monte S. Vito – Sutvid wysp. Arbe
Monte Maggiore – Ucka: Monte Sella – Lowdjen catar.
Mula – Muo catar.
Nona – Nin zara
Obrovazzo – Obrovac
Oltra – Prieko istr.
Omago – Omaz istr.
Osero – Osor wysp. Cherso
Parenzo – Porecz lub Porjecz. istr.
Persagno – Prczaż lub Parczan catar.
Persna – Przevo catar.
Peterzani – Petriczani zara
Pirano – Peran: Pettini – Grebeni ragus.
Pisino – Pazen, Pazin: Planchetta – Ploczice wysp. Lessina
Pola – Pul lub Pula. istr.
Ponte – Most wysp. Veglia
Porto Artich – Chrticz zara
Porto di Capo Cesto – Primoseten zara
Porto Chiave – Kljuczi wysp. Lesina
Porto Coperto – Pokrivenik wysp. Lesina
Porto Figliaccia – Chiljacza zara
Porto Ingannatore – Gomuturka wysp. Meleda
Porto Lungo – Luka istr.
Porto Magazzino – Luczina zara
Porto Malfi – Zaton ragus.
Porto Manego – Rukavac wysp. Lissa
Porto Manera – Sikiracza spalat.

Porto Mandoler – Bajamowo spalat.
Porto Palermo – Garska – wysp. Lesina
Porto Palma – Pomena wysp. Meleda
Porto Passo – Paszje kroac.
Porto Pedocchio – Luka wysp. Curzola
Porto Pelegrino – Wir wysp. Lessina
Porto Re – Kraljevica kroac.
Porto Sablanova – Sapunara wysp. Meleda
Porto Oliveto – Maslinica wysp. Brazza
Porto Olmo grande – Welja Dubica istr.
Prosecco – Prosek istr.
Puntadura – Wir zara
Punte Bianche – Belerat zara
Punta del Dente – Zubac istr.
Punta S. Lorenzo – Sveti Lovre istr.
Punta della Planca – Plocza spalat.
Punta Remo – Wesju catar.
Ragusa – Dubrovnik ragus.
Ragusa vecchia – Cavtat ragus.
Rosujat – Rosulja ragus.
Rovigno – Rovin istr.
Rovine – Razvaline spalat.
Sabioncello – Peljeszac lub Stonski Rat.
Salona – Solin spalat.
Salon – Zaton ragus.
San Clemente – Kamen spalat
Santa Domenica – Nedjela ragus.
San Giorgio – Sudjurje wysp. Lesina
San Lorenzo – Sveti Lovre istr.
Scardona – Skradin zara
Scoglio Asinello – Magarac zara
Scogli Bacili – Stubovi zara
Scoglio Ciutin – Suton istr.
Scoglio Coviot – Lovieszte ragus.
Scoglio Donzalla – Svati Andrija ragus
Scoglio Sant' Eufemia – Sveta Fema spalat
Scoglio Lacroma – Lokrum ragus.
Scoglio Lagostini – Lastovski ragus.
Scoglio Levrera – Zeczijak wysp. Cherso
Scoglio Pomo – Jabuka spalat.
Scoglio Rondoni – Żanica catar.
Scoglio Stradioti – Otok catar.
Scutari – Skadar alban.

Servola – Skoden

Sebenico – Szibenik	zara	Sichelburg – Žumberk.
Segna – Sěň	pogranicz.	
Spalatro – Spljět lub Split.	spalat.	Steinamanger – Subotišče.
Spiaggia – Plaza	wysp. Lessina	
Spuzza – Spuž	alban.	
Stagno – Ston	ragus.	
Stretto di Brevilaqua – Privlaka	zara	
Sulet – Solta (wyspa w Dalmacyi)		
Teodo – Tivat	catar.	
Torre – Atlagitja Kula	zara	
Torette – Kulice	zara	
Trau – Trogir	spalat.	
Trieste – Trst, Terst	istr.	Udine – Videm.
Valdinoce – Orasac	ragus.	
Valle di Artan – Chrtań	zara	
Val Cassion – Sukorzandraga	wysp. Pago	
Vallone di Castelmusio – Omyszal	wysp. Veglia	
Valle di Noce – Bajamovo	alban.	
Valle di Ombla – Rjeka	ragus.	Wieselburg. – Mošonj
Zara – Zadar	zara	Villach – Bělak
Zirona grande – Drveńik	spalat.	Völkermarkt – Velkovec
Zirona piccola – Plocza	spalat.	
Zara vecchia – Stari Zadar	zara	

Ft. Sabljar: Rječnik mjestnih imena trojedne kraljevine. Zagreb 1860.
Bogiszic W.: Mjestnyja nazwanija sławianskich predjetow Adriatiki. S. Peterburg 1872. 8⁰ pag. 77.

jaske žlob berzoa [illegible] mora der Salz 71

nywa = niwa

pogacza (kołacz) u Slowe focaccia

luj = des Talglicht

fent chłonar u Slowie il fante

luna Mond

Lisjeten [illegible]

log Lug welo Schrecken

krainczy [illegible] Włochow [illegible] für Wälsche

raba Arbeit

kostelez nebeshki [illegible] 1. 84.

ropot Getöse ropotacz

hojna prawincyonalizmus krainisch [illegible] Dompfaffen hojka

hrowajsk kroacki mawra [illegible]

[illegible] narcou marna [illegible]

najrad [illegible]

ratihere [illegible]

resk [illegible]

ranze Grubhügel

lwia kroit: [illegible] polsk kłtura prawne

diwji wild

dekler Mädchen.

dujilo - Baumhöhle

jaro poczęsku wiosna stąd jarzyna, jarec (jara jarz [illegible]

na rusku jar [illegible] [illegible] prowine

ucha [illegible] prowine djeza Kübel - doga = dega [illegible]

bljuzim [illegible] prowinzyen tur - Thurm

czyska [illegible] gosle Geigen

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] = [illegible]

tat Dieb chala [illegible] chudir Teufel

leta [illegible] chisza - [illegible]

tocza [illegible] srajca - [illegible]

zai [illegible] szlapa ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

zid Mauer ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

choim [illegible] [illegible] formel: izuri muri pojde

kres [illegible] wen. muri [illegible]

[illegible] [illegible]

veles [illegible] [illegible]) berdo [illegible]

sejmiszcze [illegible] [illegible] slovenisch

rataj [illegible]

zmaj altslav zmij smok - zmij.

juzena [illegible]

Kolacz ... Ostrobrodt.
[illegible]
[illegible] (Ort von [illegible]) - [illegible]
malik [illegible]

Krakowo Ortbuchen Krakau
[illegible]
[illegible]

Franz Motylewski Schüler der Elementar
Kurs, er kann die Schule wegen einer lang-
wierigen Krankheit nicht besuchen.

Zamysły Hawrilka Hameńskiego.

pri = u
kar = co.
zato = stąd, przeto.
še = jeszcze
sploh = w ogólności
ni = jest ? niema ?
le = tylko, jedynie ?
ker = jak, jako, gdy.
navadno = w ogólności
powszechnie
če = jeżeli, pudesin gdy!
ko = gdy
~~četudi~~ četudi = chociaż, lub

o odpowiada ą w ablativus przymiotnikach i rzeczown.
r. żeńskiego - np. „z znano izborno Stritarjevo oceno zadovoljen" = znaną Str-wa oceną zadowalniany.

pa = też (pak,
kakor = jak, kaś.
zmerom = w miarę, dal.
namreč = wcale

Примјери српско-славенс-
кога језика саставио их
Вук Стеф. Караџић
У Бечу у штампарији
јерменскога манастира
1857. 8º st. 80. i 1 facsym.

w serbsko st. cer. zamiast ѫ = оу lub ȣ
" ѧ = ε = { ε u Rusi / lub a lub e }

w Bułgarów dziś
ѫ = ъ wymawia się a
ѧ = ε = ъ " e.

Ż.

Żygliński Franciszek.

Ex. 1. Dumki i fantazye. Poznań (u Żupańskiego) 1844. in-8°.

Zbp. 4.

[illegible] kamenná

[illegible] warener [illegible]

[illegible]

[illegible]

Krótki przegląd literatury ilirskiej.

=

Literaturę Sławian południowych możnaby na dwa oddziały podzielić na 1) glagolicką czyli cerkiewno-sławiańską i 2) czysto narodową czyli kroacką lub ilirską.

Początek literatury glagolickiej zbyt odległych i ciemnych sięga czasów: zdaje się wszelakoż, iż się dopiero z początkiem chrześciaństwa w owych krajach rozwinęła. Księgi liturgiczne czyli cerkiewne do sławiańskiej służby bożej u Sławian południowych rzymskiego obrządku od najdawniejszych czasów aż do niniejszych w miejscach, gdzie jeszcze takowa sławiańska służba boża istnieje pisane i drukowane są literami glagolickiemi; wszelakoż język w tych to księgach jest ten sam, którego Sławianie wschodniej cerkwi w swych księgach cyrylskiemi literami pisanych używają i który zowiemy staro-sławiańskim, cerkiewno-sławiańskim. W rozlicznych wydaniach liturgicznych glagolickich książek języków podobnie jak i w księgach cyrylskich spostrzegamy domieszanie ~~[illegible]~~ mniej więcej ~~[illegible]~~ słów gminnych narodowych kroackich lub ilirskich, równie jak i rossyjskich które w takowe poprawiacz Karaman wtrącił.

Oprócz ksiąg liturgicznych znajdują się też najdawniejsze pomniki świeckiej narodowej literatury ilirskiej pisane literami to glagolickiemi, to cyrylskiemi, to łacińskiemi. Pomniki te są rzadkie, bo z rządem w owych krajach wszedł w używanie język łaciński tak do czynności urzędowych jako też i kościelnych, co rozwinięciu się literatury narodowej wielce na przeszkodzie stanęło. Pomniki te literatury narodowej najdawniejsze są:

1) Kronika herwatska z XII wieku; 2) Zakon vinodolski z r. 1280; 3) Razvod istrijanski z r. 1325 4) Razvod medjah (rozgraniczenie) od Mošćenicah i Kozlaka z r. 1395; zreszta wiele dokumentow, prywilejów, ustaw, statutow, dekretów, umów, nadań, napisow nagrobkowych, w kościołach i t.p. pomnikach. Od najdawniejszych czasow nawet (lubo początek niewiadomy) w miejscach gdzie zaprowadzona liturgia rzymska czyta się ewangelija w języku narodowym. Kašić (r. 1640) wspomina iż niejaki Andriulić pierwszy taką ewangelię (evangjelistar) w narodowym języku, lecz niedodaje w kiedy. Potem wydał ewangielie i epistoły na niedziele i swięta w języku illirskim Běrnardin Splitjanin (de Spalato) franciszkan i wydrukował w Wenecyji r. 1495 gockiemi literami.

Z XV wieku posiadamy nieznanych autorow w rękopisie 1) dwa drammata w wierszach t. j. „O duši osuđenoj" i „O sudnjem danu" oraz „Život sv. Ivana Kěrstitelja" (wszystkie 3 kawałki w jednym rękopisie.) 2) „Život sv. Katarine od Aleksandrije" (w rękopisie pergaminowym gockiemi literami. — Oba rękopisy w zbiorze J. Kukuljevića.) — Z czasow nieoznaczonych pozostał „Život Aleksandra Macedonskoga" w rękopisie pisany literami cyrylsko-bosniackiemi, podług niektórych z XIII wieku (— w zbiorze D.ra Gaj.)

Nawet później jeszcze używano w piśmiennictwie herwackiem liter cyrylskich, takiemi są: Petra Kanisija: Kratka azbukvica i Krotak Kěrstjanski i katoličanski nauk. U Ternavi 1697 — jako też drukowane księgi bosniackich franciszkanów Divkovića, Posilovića, Margitića i t. p.

Najstarszym herwackim poetą jest Marko Marulić ze
Splitu ur. 1450 + 5 sěčnja 1524 świeckiego stanu mąż
uczony i sławny pisarz w języku łacińskim. Prócz
wielu dzieł łacińskich zostawił dzieło: „Historia sv. Judite
u versih harvaski složena" napisane r. 1501 a drukowane
r. 1521. Po nim wsławili się poeci Vlaho Děržić z Dubrowni=
ka ur. 1464, Lucić Hvaranin (z wyspy Far) ur. około 1470,
Vetranić ur. 1482, Gjore Děržić ur. około 1490, Šiško Min= — Vetranić: Posvetilište Abramovo – Hekuba.
četić około 1500, Dimitri + 1549 wszyscy z Dubrownika;
Hektorović Hvaranin + 1560; Ranjina który wydał swe dzieło
1563; Marin Děržić (1580), Dinko Zlatarić + 1608 Dubrownicza= — Zlatarić przełożył Elektrę Sofoklesa.
nie. W tych to poetach pierwszej epoki widzimy język silny;
mowa narodna i czysto zasadowa ma jednak pewną twardość,
szorstkość, rymy niezbyt harmonijne, dość niezgrabnie dobiera=
ne posiadają końcówki ostre. Poeci późniejszej epoki starali
się podług wzoru i prozodyi języka włoskiego, ogładzić
język ilirski, lecz tém samém i ową mniej właściwą skład,
nią zbyt daleko oddalili się od pierwotnej czystości i jędrności
narodowego języka. Pierwszy krok w takowej ogładzie języka
uczynił Čubranović w swém poemacie „Jegjupka" który ponieważ
się wszystkim spodobał i wzięcie uzyskał, naśladować zaczęto.
W tej to drugiej epoce którą włosko-ilirską nazwać by można,
jeden z zwolenników owej składni to jest Gondulić starszy
+ 1638 wzniósł poezyją ilirską do najwyższego szczytu świetności.
Po nim wszyscy się silili na ową słodycz i całą wyższość poezyi zakła=
dali na harmonii i rytmiczności, zapatrując się ciągle na obcą pięk=
ność, słodycz i gładkość wiersza, tracili z oczu narodowość i wpadali
coraz bardziej w przeciwne wady: język narodowy był u nich już podrzęd=
ną rzeczą, przetoż pozbawione były ich dzieła ducha i oryginalnej poe=
tyczniej piękności. Dlatego też po śmierci Gondulića upadała coraz bar=
dziej poezyja w Dalmacyi, z którego to upadku nawet znako= — Gjono Palmotić ur. w Dubrowniku + 1657 autor Kristiady wydanej w Rzymie r. 1670 przez brata Gjuragj Palmotić
mitsi poeci owocześni poezyi podnieść nie zdołali jakiemi byli dwaj
Jan i Jakov Palmotiće, czterech Buniców (jako to Ivan starszy i młod=

szy, Nikola i Savo), Ivanišević Bračanin, Vladislav Min=
četić, Pjerko Kanavelić Korčulanin, Vitezović Senja=
nin, [illegible] Vitaljić Višanin, Gundulić młodszy i in=
ni owego wieku. Nie brakło też i na takowych którzy woleli
się trzymać i naśladować starsze i dawne wzory jakiemi byli ban
Zrinjski (1660), Baraković Zadranin (1682); lecz ci naśla=
dowńicy przewyższyli swych poprzedników w błędach, nie zdo=
łając dosięgnąć mocy i jędrności swych wzorów, przeto też i
wcale sobie zjednali sławę.

Ignacio Gjorgji opat ur. w Du=
browniku r. 1675 + 1737 wydał:
Mandaljena pokornica – Sal=
tjer slovinski.

W takim to stanie zostawała poezyja ilirska blisko
sto lat, dopoki się nie zjawił Gjorgjić + 1737 który talen=
tem swym starał się dosiągnąć szczytu wzniosłości Gondu=
lića. Ten to poeta zaiste wiele zdziałał, lecz sam jeden
został się też z owej epoki. W tym to ostatnim okresie było
niemało później głośnych poetów w Dubrowniku niektórzy,
nawet oryginalni w swym rodzaju jak n.p. Gledjević, Ferić,
Betondići, Bruere, Higja, Sorkočević, Salatić i inni
lecz żaden z nich nie zbliżył się do Gjorgjića ani do Gun=
dulića. Gdy z końcem XVIII wieku w ten sposób duch poetyczny
narodowej w Dubrowniku podupadł, w tem miejscu gdzie była jego pierw=
sza kolebka: [illegible] wewnątrz Kroacyi, krainie odległej
od morza niektórzy starali się wskrzesić zamarłą poezyję
narodową. Byli to obaj Relkovice z Sirinjara w Posavinie,
Kanižlić Požežanin (autor Rožalii), Vid Došen i Kerm=
[illegible]potić Ličanie, Katančić Valpovljanin i inni. Lecz poja=
wienie się ich zbyt krótko trwało i z ich śmiercią koniec wzięło.
Pole prozy narodowej zaś zupełnie leżało odłogiem mia=
nowicie w Dubrowniku gdzie zakwitła poezyja. Dubrowni=
czanie używali słowiańskiego języka narodowego tylko w
kole domowym do najniższych sądowych i rzymowy spraw, za to zaś rzesali po=
ezyją jako rośliną rozkoszną dla zabawy i dla przedmiotu kon=
wersacyi w salonowych towarzystwach; do czynności administra=
cyjnych, politycznych, urzędowych używali języka łacińskiego
i włoskiego. Wyjąwszy kilka ksiąg modlitewnych, kilku żywotów

świętych i kazań niemieli żadnych prozaików, za to zaś ce:
lowali w poezyji: Kroaci zaś lubo mniej dbali o poezyją, za to
zaś od 200 lat więcej pielęgnowali prozę i w niej celowali, a naj:
starsze pomniki prozy ilirskiej pisane w języku herwackim.
Najpiękniejsza proza znajduje się w starych żywotach świę:
tych z XV i XVI wieku oraz w kazaniach z XVII i XVIII wieku.
Pomimo rozlicznego politycznego rozdziału ~~[illegible]~~ naro:
du ilirskiego u wszystkich pozostał jednakowy język na:
rodowy tylko kształt liter, ortografia i układ gramaty:
ki okazuje różnicę. Litery glagolskie, cyrylskie lub ła:
cińskie, były niemałą przeszkodą w zjednoczeniu się, a nawet
w dziełach pisanych literami łacińskiemi (których większa
część) znachodzimy 5 do 6 gatunków ortografii. Niejednostaj:
ność układu gramatyk pochodzi najwięcej z rozmaitości dia:
lektów. Język herwacki ma dwa główne narzecza: što:
kawskie i čakawskie, z których znowu każdy ma swe podna:
rzecza. Narzecze čakawskie zajmuje ~~o~~obszar krajów leżących
na północno wschodniej stronie morza adriackiego (jadrans:
kiego) t.j. pomiędzy Terstem (Triestem) a rzeką Bojaną prze:
toż prawie wszystkie dzieła iliryjskiej literatury pisane są w
tem narzeczu od najdawniejszych czasów, zbyt mało pomników
pozostało pisanych w narzeczu štokawskiem które mimo tego
wiele rysów pierwotnej jednostajności i rodowości przechowało.
Narzecze przymorskie bogatsze jest w wyrazach od narzecza od:
dalonego od morza, przetoż też musiało mieć i bogatszą literaturę.
Przymorscy dalmatyńscy będąc w ciągłej styczności z ucywilizo:
waną Italią czerpali z niej układ (izobraženost) a z nim przyswa:
jali sobie włoskie obyczaje, tok myśli i mowy które się niezga:
dzają z mową prostonarodową. Przeto też przyjęli do swej litera:
tury pisarze dalmatyńscy przeciwnarodowe italizmy nieznane
drugim; podobnie też i drudzy pisarze wewnątrz kraju więcej do
mowy tureckiej nawykli (tak jak Bulgarowie do greckiej) i wie:
le słów z mowy tureckiej sobie przyswoili. Do kroackiej literatury
należy pole zajmujące županije zagrebacką, warazdińską i
dawniejszą križevačką, bo od stu lat pisarze jakiemi byli Pergošić
Vramec, Habdelić, Bělostěnec i t.p. ową krainę nazywali Her:

vatska. W tej to literaturze herwackiej więcej uprawiano
prozę. Pierwszą znaną księgą w tem to herwackiem narzeczu
pisaną jest „Prevod Verböcieva Tripartita t. j. ugarskih
gradjanskih zakonah" drukowana w Nedelišću 1574;
drugą jest „Vramec Kronika od 1575, trzecią napisał
Ratkaj r. 1640 historycznej treści i t. d. Pisane w owym
narzeczu spisali znaczną ilość a czasem i ogromne księgi
~~dotyczące edycje, pod~~ treści religijnej, ascetycznej,
prawnej, historycznej, medycznej, ekonomicznej (rachun-
stwo) i t. p. Najczystszym i najpiękniejszym wzorem tego
narzecza jest Evangjelistar biskupa Petretića 1651
i dzieła Habdelića 1674. = Pisane w owym narzeczu
zamienili słowiańskie imię na herwackie, bo tym chcieli
się uchronić od napaści i strawienia się w elemencie wę-
gierskim. W nowszych czasach za światłym powodem
D^ra Ljudevita Gaja ~~[illegible]~~ pisarze herwaccy porzuciw-
szy swe narodowe kajkavskie narzecze przyjęli czysty
słowiańsko-herwacki język (który u Dalmatyńców tylko
italizmami zeszpecony, a u zachodnich cerkiewnemi bulga-
ryzmami) za tło do pisania w literaturze. Gdyby byli tę
jedność południowej Słowianie dawniej przyjęli i trzymali
się tak uporczywie swoich narodowych narzeczy i różnic w
literach stanęła by dotychczas była literatura na nierówno
wyższym stopniu. Oprócz literatury herwackiej widzimy
jeszcze jedną bogatą dosyć literaturę serbską. Jeśli kto się
jej ściślej przypatrzy i z starą literaturą herwacką porówna,
dostrzeże iż obie literatury na jednem osnowane są narzeczu
i najdawniejszych czasach pisali Serbowie cerkiewno-sła-
wiańskim (glagolskim) językiem (właściwie bulgarsko-cerkiew-
nym) narodowej niemieli zaś żadnej literatury. Owa cerkiewno-
słowiańska literatura wzięła swój koniec dopiero z history-
kiem Raićem (+ 1801) którego pod względem języka można
porównać z Hervatem biskupem Kožičićem (r. 1530) z tą

tylko różnią iż kroacki Kožičič mięszał swój język glagolski z gminnym herwackim, a serbski Raic znowu z ruskim. Pierwszym z Serbów który pisał w narodowym herwackim języku (lubo nieznał dawnej literatury herwackiej) jednak literami cyrylskimi był Obradović † 1811. Od tego czasu trwała pomiędzy Serbami długi czas kłótnia jak mają pisać, aż wreście usilnym staraniem Vuka Stefanovića Karadžića przyjęto, aby pisać narodowym językiem; poznali wtedy Serbowie iż ich narodowa literatura jest ta sama co i Herwatów, tylko ją oni serbską zowią. Jest to już wielka korzyść dla literatury iż kilka odnog prowincyonalnych literatur zredukowano dzisiaj na dwie główne: serbską i ilirsko-kroacką; a przyjdzie chwila iż się obie te gałęzie znowu złączą w jednolitą silną literaturę tak jak i jeden jest tylko język, skoro się tylko zawady pisma które najwięcej wyznanie religijne utrzymuje, skruszą i prawidła języka na jednakową formę skrystalizują języka ilirskiego czyli południowo-sławiańskiego.

(Ant. Mažuranić Professor am k.k. akademischen Gymnasium in Agram)
Kratak pregled stare literature hèrvatske (Program d. Agram 1855)

Babukić Alojs (Věkoslav) Professor in Agram am Gymnasium

Do literatury ilirskiej należą południowo-sławiańska, serbska, hervatska, slovinska czyli slavonska. Mowa ilirska jest jedna z najprzyjemniejszych, giętka, bogata, piękna, harmonijna.

„Bei der ansehnlichen Ausdehnung aller dieser (südslawischen)
„Länder) herrscht im ganzen nur eine und dieselbe Sprache; Abwei-
„chungen, wie sie stattfinden, kann man nicht einmal dialek-
„tische Spielarten nennen. Auf einer einzigen Bergreise durch
„Italien oder Deutschland würde man bedeutendere Verschiedenhei-
„ten antreffen. Gemeine zweifelhafte Entstellungen der Sprache
„begegnen aber nirgends." Jakob Grimm (Serb. Grammat.)

Przegląd ~~ogólny~~ szczegółowy literatury południowo słowiańskiej przez Wacława Krziżek (Časop. musea Kral. česKeho 1860. XXXIV Ročn. Sv. 1. & 2) L

a) Literatura sławiansko-chorwacka

Dyjalekt chorwacki czyli Kajkawski którym mówią w za: grzebskiej, warazdyńskiej i Krzyżewackiej stolicy zbliża się do narzecza zachodnich słowińców. Zaczyna się literatura z XVI wiekiem z reformacyją. Pierwszym pisarzem był pastor Michał Buczić który r. 1570 w drukarni nowo założonej przez hr. Jerzego Zrinskiego ~~[illegible]~~ w Nedieliszcze drukował: Katechizm, nabożne księgi i tłomaczenie nowego testamentu. Tamże dru: kował J. Pergoszić: Trojstranieni pismotvor pravic orsaga vugerskoga 1574 (t.j. przekład Verböczy: Jus tripartitum) Tamże drukował A. Vramec proboszcz warażdiński: Poza: djasev' pisanje (Chronologia powszechna) 1578. Tenże drukował później w Warażdynie, dokąd drukarnią przeniesiono, swe ka: zania. — Z upadkiem protestantyzmu upadła i literatura.
Piotr Zrinsky wnuk sławnego Jerzego, ścięty 1670 wydał w Wenecyi: Adrianskoga morja ~~[illegible]~~ Sirena. W Wenecyi 1660 (gdzie się mieszczą 2 miłośne poemata: Okornost Viole i Služba zwierara, dalej przekład węgier. księgi poematu który jego brat Mikołaj napisał: "Obsedjenje Sigeta", obejmującego w XV pieśniach 6826 rymowanych wierszy, w końcu 12 pieśni różnej treści.) — Wogóle pisano więcej po łacinie.—
Piotr Petretić biskup zagrzebski ~~[illegible]~~ + 1667 wydał Czytania z ewangelii i epistoł w dość poprawnym stylu często przedrukowana w Trnawie, Wiedniu i Zagrzebiu
Najważniejszym autorem z XVII wieku jest Paweł Witezović urodzony w Seni, wychowany w Belgii + 1713 w Wiedniu

Południowo-Sławianie (z wyjątkiem Bulgarów) żyjący w cesarstwie austriackiem i w Turecczyznie zaludniają krainy od północy począwszy od miasta Kysek (Güns) w Węgrzech aż do rzeki Bojana w Albanii na południe; a od miasteczka Biela w Weneckiem, Gorycyi i Terstu (Tryjestu) aż do Temeszwaru i wschodnim granicom księstwa Serbskiego w szerz. Język w tych to krainach dzieli się na trzy narzecza: serbskie, horwackie, i słoweńskie mające oddzielne literatury. — Do Serbów należą Bośniacy, Hercegowcy, Czarnogórcy, Serbi — do Horwatów: Kroaci, Dalmatyńcy ~~[illegible]~~ Sławońcy — do Słoweńców: Korutańcy, Kraińcy. Mowa serbska którą ludność zamieszkująca Serbską Wojewodynę, Banat, Sławonią, Pogranicze wojskowe, Dalmacyą, Czarnogórę Hercegowinę, Bośnią, Księstwo Serbskie mówi celuje harmonią i większą ilością ludności nad innemi dwoma narzeczami. Serbowie chlubią się takiem bogactwem pieśni narodowych jakiego żaden kraj nie ma. Nowszemi czasy i Horwaci używając tylko liter łacińskich przyswoili sobie język serbski za książkowy i chcąc w jedno się połączyć nazwali język południowych Sławian historycznem imieniem illirskiego; jednakże Serbowie wyznania wschodniego nie przyjęli tego imienia. — Z tego widać iż język illirski tak samo znaczy co serbski; a cała językowa różnica spoczywa małych różnicach w flexyi i w literach. Słoweńcy mają oddzielne narzecze różniące się tak od illirskiego jak narzecze słowackie od czeskiego, i posiadają oddzielną literaturę. Serbowie wyznania greckiego piszą literami cyrylskiemi, Illirowie

(w Dalmacyi) wyznania katolickiego używają liter łacińskich. Kroaci których narzecze jest mieszaniną serbszczyzny z narze:czem słoweńskim mają wątłą literaturę poczynającą się od re:formacyi kościelnej i kończącą się około r. 1830 w którem za sta:raniem Gaja przyjęli język illirski (serbski) za podstawę pis:miennictwa.

a) Literatura Serbów (czyli Południowych - Sławian wyznania greckiego używających abecadła kiryllo kiego)

Serbowie i Horwaci zająwszy w połowie VII stólecia dzisiejsze siedziby mówili jednym językiem. Dopiero po przyjęciu wiary chrześciańskiej zaczęli pisać, zwłaszcza gdy apostołowie Cyryl i Metod w służbie bożej język starosławiański na miejsce daw:niej używanego łacińskiego zaprowadzili. - Nie podobna jeszcze dotąd rozwiązać pytania nowszemi czasami częstokroć rozbiera:nego: który z obu alfabetów: kirylski lub glagols:ki jest starszy: i którem z nich Apostołowie sławiańscy księgi święte pisali: to tylko pewno że już w najdawniejszych czasach do których zabytki piśmienne sięgają południowosławiańskie, Serbowie wyznania greckiego używali kirylicy, a katolicy zaś glagolicy. Język zaś u jednych i drugich był starosławiańs:ki w księgach cerkiewnych, w pismach zaś urzędowych i prywa:tnych i prawach mieszanina cerkiewnego starosławiańskiego narzecza z narodowym serbskim.

Najstarsze pomniki piśmiennictwa serbskiego dochodzą XII wieku; wydał je Szafaryk: Pamatky dřevního písemnictví Jihoslovanu. Praha 1851. Najdawniejsi pisarze serbscy są: Stjepan Nemanja pervovjenczany panował 1195-1224 napisał żywot ojca swego św. Symeona (Stjepana Nemanji żyjącego 1114-1200) - Św. Sawa (Rastko) najmłodszy brat przeszłego 1169-1237 pierwszy arcybiskup serbski napisał też około r. 1200 Żywot ojca swego św. Symeona i Typiki (ustawy) dla klasztoru Chilandarskiego na górze Athos (1199) i Studenicy w Serbii (1210) —

Dometian mnich klasztoru chilandarskiego (1264) uczeń Św. Sawy napisał żywoty SS. Symeona i Sawy (najszacowniejszy pomnik piśmiennictwa starosławiańskiego. – Jan exarch bułgarski (1264) napisał przedmowę do Hexaemeronu który napisał o tymże czasie Bazyli mnich w chilandarskim klasztorze na górze Athos. – Damian mnich (r. 1224) napisał Spisy Apostołów (Acta Apost.) z rozkazu arcybiskupa Nikodema. – Danjil arcybiskup (1291–1338) skreślił Rodoslov t.j. żywoty królów serbskich Radosława, Władysława, St. Urosza, St. Dragutyna, królewny Heleny, króla St. Milutyna, Urosza III (Deczańskiego), cara St. Duszana i jedenastu arcybiskupów od Sawy I do Sawy IV. Dzieło to spoczywa dotąd w rękopisie podobnie jak i: Carostavnik czyli dalszy ciąg Rodoslova przez kilku pisarzy skreślony. – Jerzy Zamblak napisał żywot Stefana Deczańskiego (druk. w Archiv za poviest. jugoslov. IV). – Za panowania pierwszego cara Duszana silnego (1336–1356) ułożony został r. 1349 Zakonnik, szacowny pomnik literatury i prawodawstwa. – Wiele pomników z owej epoki zginęło w walkach tureckich wiele też (podobnie jak i przywileje) kryje się dotąd w różnych klasztorach Serbii, Bosnii, Albanii, Bułgaryi, a mianowicie na górze Athos. – Po upadku carstwa serbskiego staraniem kilku możnych panów J. Czernojewicza (1493) i Bożydara Wukowicza (1519) w Serbii, Bosnii i Czarnejgórze aż do r. 1563 drukowano wiele ksiąg kościelnych. – Z czasów panowania tureckiego pozostał jeden pisarz: Jerzy Brankowicz ostatni despota serbski 1645 † 1711 który żyjąc na wygnaniu od r. 1689, zmarł w Chebie w Czechach zostawiwszy napisane przez się Dzieje Serbów aż do czasów cesarza Leopolda I. Dzieło to w 5 zeszytach dochowało się w bibliotece patryarchy karłowickiego.

Zefarowić wydał r. 1742 dzieło genealogiczne (Stemmatografia) w Wiedniu, które dla braku liter kirylskich musiało być w miedzi ryte. – Nenadović P. metropolita Karłowicki r. 1755 kazał starosławiańską gramatykę Smotryckiego drukować w drukarni biskupiej w Rymniku na Wołoszczyźnie. – Dopiero r. 1758 Demetry Teodosijew Grek z Janiny założył drukarnię z literami kirylskiemi i glagolskiemi w Wenecyi w której drukowano Pawła Julinac dzieło: Wstęp do sławiańsko-serbskiej historyi. Później r. 1771 założono drukarnię w Wiedniu oraz w Budzyniu gdzie najwięcej ksiąg wychodziło. Orfelin wydał: Nastawlenije o sedmych tainstwach (sakramentach) 1773. – D.r E. Janković: Fiziczeskoje soczynenie o izsuszeniju i razdjeleniju vode v vozduchu 1787. – Terlaić (1766+1811) sekretarz ross. posła ks. Golicyna i profesor w Petersburgu: Idea ili mużeskaja i żenskaja dobrodjetel (z niemiec.) Wiedeń 1793 i: Numa Pompilius ili rozkwiet Rima Budzyń 1801. – Wujanowski dyrektor serbsk. narodn. szkół: Kratkaja cerkownaja istorija. (z rossyjsk.) Wiedeń 1793. – Raić pleban w Osieku: Razsuždenije o nedostatcje vospitanja (edukacyi) 1794. – Wszystkie te pisma wyszły w starosławiańskim języku, którego lud nie rozumiał. – J. Raić (1726+1801) archimandryta monasteru Kowilskiego‡: Istorija raznych slavenskich narodow najpacze że Chorwatow, Bolgarow i Serbow. Wiedeń 1792 – 1795 w 4 Tom.; Propovjedy z ruskeho przewedeny 1794 w 3 Tom F; Cvjetnik zbior większych i mniejszych powieści 1802; prócz tego zostawił wiele dzieł nabożnych i historycznych niedrukowanych a między temi Historię rozdziału Kościoła wschodniego od zachodniego (Rozdział I (druk w Serbsk. Lętopis 1854 Cz I Kniga 90 st. 134-151 – 1855 Cz I. Kn. 91 st. 1-30 dotyczy Kościoła serbskiego). Język jego starosławiański pomieszany russyzmami i serbizmami. – Pierwszy który czyściejszym

‡ Boj zmaja s orłowi: Wieden 1791 (wierszem poemat satyryczny)

F Smrt cara Urosza (wierszem tragedia) 1798 – Pjesme bez imena (drobne poezye, bezimienne)

narodowym językiem serbskim pisał był Dositej Obradović ur. 1739 w Czakowie w Banacie + 1811 w Belgradzie jako serbski senator i wychowatel dzieci Kara-Georgewicza i główny nadzorca szkół; wydał: Soviet zdravago razuma. Lipsk 1784, Budyn 1816; Basni Ezopove i proczych raznih basnotvorcev. Lipsk 1788, Zagrzeb 1857; Sobranije raznih nrawoucaitelnih veszczej. Wiedeń 1789; Mezimac, pismo pośmiertne wydane przez Solarića. Dzieła Obradovića zebrane w 9 tomach wydał księgarz Vozarević 1833 w Belgradzie, a Listy jego 1845. Obradović był mężem ukształconym zwiedził znaczną część Europy; wprowadzenie języka serbskiego do literatury zrobiło mu wiele nieprzyjaciół. W Księdze Soviet zdravago razuma str. 49 sam o sobie pisze opisując rozmowę swą z niedouczonym hegumenem: A gdy mój igumen „jeszcze zobaczył iż w ręce trzymam książkę drukowaną literami „grazdańskiemi rzekł mi bez ogródki iż jeżeli się takowych „ksiąg strzedz nie będę to i tę trochę rozumu który posiadam „pozbędę. Nie baczysz-li (prawił igumen) iż w tej księdze „połowa liter łacińskich, a niewierz ty iż każda księga w „której by się chociażby jedna litera łacińska znalazła jest „pod anathematem i że ludzie od tej chwili w której takowe „księgi wychodzić poczęły, zaczęli płeć str. ? Biada i nieszczęście „(zawoła) świat mógł jeszcze kilka wieków dłużej stać, gdy=„byście wy go takiemi książkami nie byli przywiedli na brzeg przepaści." — N. Lazarević: Żywot Robinsona Krusoe przekł. z niem. 1799. — Ath. Neszković: Istorija slaveno-bolgarskog naroda. Budyn 1801. — Ath. Stojković ur. 1773 + 1830 jako profes. w Charkowie: Kandor, roman 1800, Aristid i Natalija, roman 1801. Serbski sekretar (Briefsteller) 1802. Poezye. — P. Hadžić: Katichisis zdravija; z niem. Budyn 1802. — P. Solarić: Wseobecni zemepis. Wenecia 1804; Pominak knjižeski, 1810; Rimljani slavenstvovavszi, Budyn 1818. — Avram Mrazović dyrektor narod. szkół senatorów Zomborze: Magazin za djecu. Budyn 1806 drugie wydanie. — G. Beczkereki: Chudožestvo ku prodluženiju života; Budyn (przekł. Hufelanda Makrobiot.)

St. Novaković: Rukovodstvo k' domostaviteljstwu (z niemieck.) Maximović proboszcz w Zomborze: Pčelar. Budzyń 1810.
J. Vuić: Basne. Budzyń 1809.; Mladyj Robinson (przekład) 1810; gostoljubije (z niemieck. Raffa); kilka komedyj; srbski vodja Georg Petrović (dramat historyczny, tłomaczony) Nowy Sad 1844. — G. Kovaczević: Judita. Budzyń 1808; Stihi o prošedenii Kn. Lazara 1812; Pieśne o caru Lazaru. — M. Vidaković (1779 + 1841) romansopisarz: Usamljenyj junosza (Samotnik) Budzyn 1810; Velimir i Bosiljka 1814. 2e wyd. 1857 w Nowym Sadzie; Ljubomir u Elysiumu. Tom I Budzyń 1814 Tom II 1817. T. III 1823; Kassija Carica czyli trawestowany Oktawian 1827; druga edyc. 1846 w Belgradzie; Silvan i Milina 1829. 2a edyc. 1832; Ljubezna scena u veselom dvoru Jve Zagorice. Nowy Sad 1854. Wreszcie zas wydał: Istorija o prekrasnom Josifu. Budzyń 1810; Mladi Tovija 1825; Put u Jerusalim. — V. Rakić pisał Księgi duchowne; Besjedovnik illiriczesko-italianskij. Wenecyja 1820; Život srbskago kralja Nemanica pervaga (epos wierszem); Ofiara Abrahama (wierszem). — J. Berić: Pedagogika i metodyka. — Bolić. — Alex. Vezilić: O spokojnoj žizni. Wiedeń 1788 (wierszem)

Dopiero po wydaniu pieśni gminnych serbskich rozszerzono lepszy gust do poezyi, zamiłowanie do narodowości i język czyściejszy. Wuk Stefanović Karadžić (ur. w Serbii tureck. 1787) największą w tej mierze położył zasługę. R. 1814 wydał zbiór pieśni gminnych serbskich w 2 tomikach który zwrócił uwagę całego niemal świata na bogactwo poezyi narodu serbskiego; r. 1814 gramatykę serbską (przełożona przez Grimma na niemiecki); którzy to z dziełami narodowości serbska i język ustalone zostały. Wuk pięćdziesięciokrotnie zebrał pieśni, przysłowia, powieści gminne i w tym celu objechał kilkakrotnie Serbią, Srjem, Sławonią, Kroacyją, Dalmacią, Czarnagórę. Obradowić ukazał potrzebę pisania w języku narodowym; Wuk zaś pokazał jak się ma pisać aby lud zrozumiał. R. 1818 wydał Słownik serbski w Wiedniu; 2a edyc. 1852. R. 1823, 1824; 1833 wyszło 2e wyd. pieśni w 4 tomach, a 1840 wyszło 3e wyd. R. 1826–1820 1834 wydawał Danicę almanach R. 1836 Srbske narodne poslovice, 2e wyd. 1849. — R. 1843 w Wiedniu: Nowyj zawjet — R. 1849: Kovčezić. — R. 1853 Srbske narodne pripovjedke (przełożone po niemiecku przez córkę) — R. 1857 Primjeri srbsko-slavenskoga jezika — Literaci w Serbii trzymający się ślepo rusoizmów z powodu iż nie pisze Wuk jerijeri, jati itd. wyjednali iż dzieła jego w Serbii zakazane zostały.

Dimitrij Davidović ur. w Zemunie 1789, od 1821 sekretarz Miłosza, wydawał w Wiedniu 1811–1821 gazetę serbską i Zabavnik (almanach) 1815–1821 (w którego [illegible] roczniku 1821) jest Istorija naroda serbskog przedrukowana 1846 w Belgradzie z biografią autora przez Svetića. — 1833, 1834, 1835. Gazeta owa była organem w którym się lepsze płody gromadziły, mianowicie pracował dla niej Łucjan Muszicki archimandryta w Szyszatowcu później biskup (1777 + 1837) wydając mianowicie liryczne poezyje i ody najprzód w starosławiańskim potem wszystko narodowym serbskim języku pisane. R. 1819 wydał oddzielnie Głos Szyszatowackiej harfy, a r. 1821 Glas narodoljubca, któremi wzbudził zamiłowanie do narodowości. Zebrane poezyje wyszły po jego śmierci w Nowym Sadzie 1838, 1840, 1844, 1848 w 4 zeszytach, na które było 1300 prenumerantów. — Milosz Svetić (właściwie J. Hadžić) Dr. i Adwokat ur. 1799 urzędnik w Nowym Sadzie r. 1821 wydał: Odziv mladog srbskog duha na glas arfe Sziszatovačke (poezyje); r. 1827 przekład Horacego: De arte poetica — R. 1852: Ključ jezika srbskog ili Sitnice jezikoslovne (filologiczne) — R. 1854: Padenje Carigrada. Dzieła jego 1855 zaczęły wychodzić w Nowym Sadzie. Pierwszy zeszyt obejmuje: Pjesme izvorne. — A. Živković wydał przekład 1814: Priključenija Telemacha. — Boić: Pamjatnik mužem u slavno-srbskom knižestvu slavnim; w Wiedniu 1815. — Mich. Vitković (1778 + 1829) adwokat w Budzyniu: poezyje i Spomen Milice (w rodzaju Werthera Göthego) — Athanacković pleban: Przekład Tysiąc i jednej nocy 1820 i Ogledalo częstności 1823. — Berić: Przekład historyi powszechnej Schröckha w 3 tomach 1820 — Vuić: Novo zemlje: opisanie Budzyn 1825 i Podróż po Serbii — Gerz. Magaraszević (ur. 1792 + 1830 profesor w Nowym Sadzie) Żywot Napoleona przekład 1822 i 1823 Istorija najnovijih evrop. priključenjah — i od r. 1825 zaczął wydawać Srbski Ljetopis którem się od 1826 Matica srbska zaczęła opiekować (ten najstarszy zakład literacki założony r. 1825 w Peszcie głównie przez J. Hadzica i L. Muszickiego, przez cesarza potwierdzony r. 1837 [illegible] 120.000 fr. kapitału; główniejszemi fundatorami byli Jan Nako który r. 1837 dał 5000 złr. senator Paweł Jovanović i Sava Tököli-Kevermesszki nsze (który cały swój majątek temu zakładowi zapisał. Zakład ten ma być przeniesiony do Nowego-Sadu). — Zaczęły liczne almanachy wychodzić które wydawali: Stojkić: Helikon. T. Jurić: Banatski almanach; Nikolić: Ružica Lazarević: Cvetje, Paweł Stamatović proboszcz segedyński: Serbska pszczoła 1830–1841; D. Mladenović: Lesik; Sp. Jović: Zora 1836 w Wiedniu; M. Svetić: Golubica 1839–1844 w Belgradzie; Grujić: Srbska Danica 1836–1837. — Najcelniejszym poetą serbskim jest: Szymon Milutinović (Cz. Czajković) urodz. 1791 w Sarajewie w Bośnii. Pierwsze jego dzieło: Serbianka wyszło wierszem w Lipsku 1826 w którym w pieśniach epickich oswobodzenie Serbii opisuje.

Tenże wydał 1820 niektóre pieśni, a 1827 Zorica izdana J. Milovukom, w Budynie na pochwałę panny Taloj czyli T. A. L. v. Jakobs. — Pacić Jovan (Kapitan ur. 1771 w Baji + 1850 w Wiedniu): Sočinenija pjesnoslovska (poezye) 1827 — Eug. Popović: Milosziada 1829. — L. Lazarević: Vladimir i Kosara (najlepszy serbski dramat!) i Prijatelje (Komedia!) — Pejčić: Prijajin 1829. — J. Nikolić (Sobogradski ur. 1805 župan Stolicy Bačkiej od 1849): Car Lazar tragedia wierszem 1829 i 2ᵉ wyd. 1859; Spomene naroda srbskog iz bizant. spisateljah podstritteru 1843. — E. Mihajlović: Dobrivoj i Aleksandra. — P. Stamatović: Wladij Srbin u osemirnom carstvu 1834 i Smatranje djela Božij 1841 (przekład!) — Teodor Pavlović od lipca 1835 zaczął wydawać tygodnik: Srbski narodni list a r. 1838 Srbske narodne novine przy których wychodził i Narodni list (w którym wojnę przeciw literatom Kroackim wiódł!). — R. 1838 wychodził jeden rok: Magazyn nauk literatury i mody a r. 1842 jeden rok: Budynsko-Peštanski Kurier. — Pawlowić (+1853) wydawał też r. 1847 pismo: Dragoljub (literacki!) Żywot Pawlovića wydał K. Pejčić 1857 w Nowym Sadzie. — Jovan Stejić (ur. w Aradzie 1804 +1853 w Belgradzie) Dr. Med. Makrobiotyka 1826 Zabawa za razum i srdce 1828 T. I, 1831 T. II, 1839 T. III. IV. V

Srbski beogradski Novina wydaje Milosz Popović

Sedmica

Srbski Ljetopis zaczął wychodzić pod redakcyją Magaraszevića od 1825 (3 zeszyty) do 1829 (po 4 zeszyty rocznie); pod redakcyją Svetića 1830 (4 zesz.) 1831 (3 zesz.); pod redakcyją Stamatovića 1831 (1 zesz.) 1832 (1 zesz.); pod redakcyją Pawlovića 1832 (3 zesz.) 1833 i 1834 (po 4 zesz.); w r. 1835 i 1836 nie wychodził; pod tąż redakcyją 1837 (2 zesz.) 1838. 1839. 1840 (po 4 zesz.) 1841 (2 zesz.); pod redakcyją Subbotycza 1842–1847 (po 4 zesz.); pod redakc. Filipovića 1848 (1 zesz.) pod redakc. Subbotycza od 1850–1853 (po 2 zesz.); pod redakcyją: Jakuba Ignjatovića od 1854–1855. i 1856 (1 zesz.); pod redakc. Mladenovića 1856 (1 zesz.) 1857 (2 zesz.); pod redakc. Jowana Djordjevića 1858 (2 zesz.) — razem po koniec r. 1858 wyszło 98 zeszytów.

Ob: Vacl. Křížek: Přehled veškere literatury jiho: slovanské w Časop. musea česk. 1859. (XXXIII Roč.) Zesz. 1. 2 (liter. serb.) 3. p. 407–421. (litgla: gol. i dalmat. dawna) 4. p. 519–527 (dalmat. nowsza i prozy) 1860. 2. 3.

od r. 1832 wyszły artykuły: Zemljepisnyj obraz Serbie Opisanie Bosnie Opisanie Bugarske Opisanie Crnegore " Chercegovine 1831. 2. 3 Chorografia i sręmskog patriarcha.

Czasop. 1860 Zesz. 1. (liter. nowa dalmacka p. 104–107.) 2. p. 238–246 liter. Krainców) 3.

Kapitał Matycy Serbskiej r. 1856 wynosił 132,763 złr. m. k.

1858. Pisma czasowe serbskie: 1) Srbski Dnevnik w Nowym Sadzie gazeta polityczna 2 razy na tydzień; przy nim dodatek: Sedmica (literacki) raz na tydzień. Rok VII. ~~redakt.~~ ~~wydaje~~ Dj. Popović. 10 fl. m. 2) Svetovid gazeta polityczna 2 razy na tydzień; redakt. A. Andrić. Rok VII. 13 fl. 20 kr. m. w Wiedniu. 3) Podunavka dziennik beletrystyczny raz na tydzień wydaje J. K. Sopron w Zemunie cena 5 fl. m. 4) Srbski Ljetopis w Peście 2 zeszyty na rok pod opieką Matycy Serbskiej redaktor Jan Djordjević. Zeszyt 30 kr. m.

5) Srbske Novine w Belgradzie 3 razy na tydzień. polit. redakt. Miłosz Popović. Rok XXV. przy niej Prilog raz na miesiąc zeszyt 15 kr. m.

6) Zwaniczne novine knjaż. Serbie w Belgradzie

Literatura illirska czyli sławiańsko-chorwac: ka (t. j. Południowych Sławian wyznania obrząd: ku łacińskiego, używających liter łacińskich)

Mowa dzisiejszych Chorwatów zamieszkujących żupaństwa zagrzebskie, warażdyńskie i krzyżewackie tworzy tak zwane kajkawskie narzecze zbliżające się do narzecza zachodnich Słowieńców więcej, a niżeli do narzecza wschod: nich i południowych Serbów. Piśmiennictwo tej to mowy chorwackiej zaczyna się z XVI wiekiem z reformacyą. Pierw: szym pisarzem był ksiądz Michał Bucsić, który założywszy dzieło tylko w drukarni r. 1570 przez hr. Jerzego Zriń: skiego nowo założonej w Nedeliszczu drukował Katechizm, Księgi nabożne i przekład Nowego Testamentu dedykowa: ny cesarzowi Maxymilianowi zupełnie wytępiony. R. 1574 drukował tamże J. Pergossić: Trojstranieni piesmotvor pravic orsaga vugerskoga, t. j. przekład Verböcza: Jus tripartitum czyli Praw miejskich węgierskich. – Tamże drukował A. Vramec proboszcz warażdyński: Kronika: czy spisanie t. j. Chronologią powszechną 1578; tenże wy: dał później w Warażdynie dokąd drukarnią z Nedeliszcza przeniesiono swe kazania. Z upadkiem protestantyzmu w tych stronach, które banowie chorwaccy i biskup Mar: cin Borkowic mocno prześladowali, upadła i literatura. Piotr hr. Zriński wnuk sławnego bohatera Jerzego, pamięt: ny swą tragiczną śmiercią (ścięty r. 1670) wydał w Wenecyi r. 1660: Adrianskoga morja Sirena: gdzie się mieszczą 2 poe: mata miłosne: Okornost Viole i Tužba zwierata; dalej przekład poematu węgierskiego który jego brat Mikołaj napi: sał pod tytułem „Obsezjenje Sigeta" obejmującego 15 pieś:

niak 1820 wyszedł w 1852 a w Kor[illegible] 2 pieśni róż-
nej treści. – W ogóle autorzy katoliccy owej epoki w Chorwacyj
pisywali więcej po łacinie [illegible] niż w ojczystym języku,
jak n. p. Franciszek Rafał [illegible]ewic, Jerzy Rattkaj
lektor kapituły zagrzebskiej autor dzieła: Memoria regum
et banorum regni Dalmatiae Croatiae et Slavoniae ab
origine usque ad a. 1652. Jeden tylko Piotr Petretić bis-
kup zagrzebski † 1667 wydał w ojczystym języku: Even-
gjelistar [illegible] t. j. Czytania z ewangelii i epistoł w dość czys-
tym i poprawnym stylu) w Styryjskim [illegible] r. 1651. Kilko-
krotnie z poprawkami co do textu i stylu [illegible]
ny w Trnawie, Wiedniu i Zagrzebiu. – Najsłynniejszym
autorem z drugiej połowy XVII wieku był Paweł Vitezo-
vić (Ritter) urodzony w Senii, wychowany w Belgii † 1713
w Wiedniu. Zaczął on pracować na polu [illegible] i [illegible]-
gii mając przystęp do archiwów i namówił stany ziemskie
iż r. 16[illegible] pierwszą drukarnię w Zagrzebiu założyły, w któ-
rej Vitezović wydał swe dzieło: Kronika aliti spomenek
vsega světa vekov r. 1696. które to dzieło po jego śmierci
ksiądz St. Rafaj do r. 1744 wydłużonemi [illegible] uzupełnił
i całe dzieło, w którem [illegible] wydał. Drugim kontynua-
torem kroniki Vitezovića był jezuita Mikołaj Lauren-
čić który z Baltazarem Krčeličem kanonikiem zagrzeb-
skim r. 1762 po trzeci raz wydał. Pomimo [illegible] prześladowań
jakie Vitezović z powodu swych [illegible] po-
nosił, wydał on jeszcze swe poetyczne płody: Lado ili
Sibila horvatska t. j. wyrocznia [illegible] dla zabawy,
nowtóre r. 1828 w Karłowcu [illegible], oraz znako-
mity poemat: Odiljenje Sigetsko płynnym wierszem boha-
terskie czyny bohatera Mikołaja Zrinskiego opisujący,
nowtórnie r. 1836 w Zagrzebiu przez Stefana Moysesa
obecnie biskupa w Banskiej Bystrzycy wydany. Pomiędzy nie-
wydanemi dziełami Vitezovića pozostały: słownik i gramatyka

chorwacka. — Wyróżnionym autorem był jezuita Jerzy
Mulić który w Styryjskim Gracu r. 1670 Słownik chor-
wacko-łaciński oraz dziełka: Krščanski navuk z dogo-
djaji sv. pisma — i: Žrvni otca našega grěh r. 1674 wydał:
styl jego płynny, język czysty i poprawny.
W XVII wieku zwłaszcza w drugiej połowie wzrastał dość
liczny poczet pisarzy najwięcej księży, którzy też same pra-
wie nabożne i moralne dziełka wydawali w ojczystem na-
rzeczu, którego nazwę słowiańską zmienili na herwacką,
aby się tym sposobem uchronić od napaści i strawienia
się w elemencie węgierskim. Kazania wydawali jezuita Hrab.
Bijačević i Stěpan kanonik który w Zagrzebiu 1715–1735 ogłosił
5 zeszytów kazań pod tytułem: Hrana duhovna ovčic
Krščanskih. — Z niemieckiego przekładał kazania Matie-
vić; łacińskie kazania Campadellego przełożył Balt.
Mattakovič kanonik zagrzebski, a oryginalnych kazań
zbiorek wydał jezuita Jerzy Mulić. — Baltazar A.
Krčelić (1715–1778 kanonik zagrzebski, który w języku
łacińskim kilka ważnych do historyi Słowian południo-
wych dzieł napisał, wydał po chorwacku: Življenje bla-
ženoga Gazotti Augustina r. 1747. — Ferd. Kovačić ogło-
sił przekład Tomasza z Kempis O naśladowaniu Chrys-
tusa; a r. 1784 przełożył z łacińskiego Filoteę św. Fran-
ciszka Salezyusza, Balt. Kociančić kanonik zagrzebski.
— Do wzrostu literatury narodowej przyczynili się niemało
swemi pracami Belostenec i Jambrešić. Pierwszy wydał
r. 1740 swój znakomity łacińsko-chorwacki słownik (Gazo-
phylacium sive latino-illiricorum onomatum aerarium);
a Jambrešić r. 1742 z pomocą Stanów chorwackich ogłosił
w Budzynie Słownik łacińsko-chorwacko-niemiecko-wę-
gierski w którym przy końcu znajduje się Ortografia chorwacka
osnuta na zasadach wymowy węgierskiej, która to ortografia
aż do nowszych czasów służyła za zasadę. Pierwszą gramatykę
chorwacką wydał po niemiecku Szent-Martony w Warażdynie r.
1783, a w krótce po nim drugą Zorna w Zagrzebiu r. 1795. —

Jako poeta wystąpił Tytus Brezovački prebendarz św. Marka w Zagrzebiu 1754–1805. autor kilku okolicznościowych, kilku satyrycznych poezyj i dość pociesznych komedyj z których najlepsza: „Mathias Grabancias djak" wydana r. 1821 od Miklousića, i „Diogeneš, ili sluga dvih bratów" w Zagrzebiu r. 1823. – Prócz tego zasługują jako poeci na wspomnienie: P. Ant. Bačić i Szymon Zellačić kanonik zagrzebski.

Z początkiem XIX wieku obudził się dość żywy ruch literatury chorwackiej. Najpłodniejszym pisarzem tych czasów był Tomasz Miklousić 1767 + 1833 profesor gimnazium zagrzebskiego a potem kapłan. Pierwszą jego pracą był podręczny słownik szkolny: Mali rěčnik. 1796. dalej: Navuk krščanski 1805, Stoletni dnevnik (kalendarz) 1819 2º wyd. 1849 w Zagrzebiu, Izbor dugovanych vsakovrstnih (Wybór rozlicznych rzeczy, w którym i zbiór przysłów chorwackich i niektóre swe poezyje ogłosił) 1821, 2º wyd. 1839; Huta pri Savi (komedia) w Zagrzebiu 1822. i: Připetčenja Zrinj Miklouša horvatskoga orsaga bana; w Zagrzebiu 1833 drukowane. – Matiej Jandrić pleban wydał 2 dramata: „Ljubomirović" czyli prawdziwy przyjaciel. 1828 i „Drogen" czyli sługa dwóch rozkochanych braci; w rękopisie zaś zostawił kazania. – Jak. Lovrenčić urzędnik hrab. Draszkowicza, ur. 1780, wydał powieści dla ludu i kilka komedyj: Rodbinstvo 1822 w Warazdynie; Predsud sverhu stališa i roda 1830 w Warazdynie. – Jerzy Pavlinović przekładał romanse i dramata z węgierskiego, lecz te niedrukowane. – Ant. Vranić ksiądz wydał przekład Robinsona 1796. – Kanonik Fr. Koritić z Mrazovca pisał wierszem kilka drobnych poezyj, psalmy Dawida i tłomaczenie niektórych ustępów z Wirgiliusza rymem, lecz to niewydane również jak i Jana Krizmanić proboszcza przekład Miltona prozą. – Emerich Lopašić ur. 1780 burmistrz w Karlowcu Józef Rizman z Varazdina ur. 1797 proboszcz, Jos Kvaternik ur. 1799, profesor w głównej szkole w Zagrzebiu, i ksiądz Frant. Milesinović ur. 1808 pisywali drobne okolicznościowe poezyje. — Ant. Rožić profesor gimnazyalny w Warazdynie wydał dla szkół: Początkowe gramatyki łacińskiego języka 1821 w Budynie i później w Warazdynie; Zavětek zemaljskoga opisavanja horvatske i vugerske zemlje 1823; prócz tego zostawił w rękopisie: Historia narodu chorwackiego i dziełko: Belizar i Gelimer

kralj vandalski. — Józef Ševel prof. gimn. w Warażdynie ur. 1795 wydał: Dogodopis magyarski (krótka historyja Węgier) 1824 w Warażdynie. — Józef Djurkovečki wydał krótką gramatykę słowińsko charwackiego narzecza: Jezičnica horvatsko slavinska, 1826 w Peszcie bez żadnej wartości. — Emerich Domin adwokat i profesor w akademii zagrzebskiej sławny z swego kucia nowych i duchem języka niezgodnych wyrazów wydał prawnicze dziełka: Predznanja pravic 1818, Dogodopis pravic 1819, i Navučanje vu pravicah 1820-1830 w 4 częściach. — Nabożne dzieła wydali: Józef Vračan proboszcz ur. 1786 Razlaganje sv. evangeliumov 1823 w Warażdynie 4 tomy; Piotr Zanič wicearchidiakon autor kilku kazań pogrzebowych — Niewydane zaś dotąd pisma: Sigm. Karner przekład Tomasza z Kempis, Benvenuti Prlič franciszkan (1759+1829) Zbiór kazań, Jan Birling ur. 1775 kanonik zagrzebski Zbiór kazań, Księga do modlenia i inne nabożne dzieła, księża Jan Gušič (+1829) i Ant. Vranič zostawili częściowe przekłady Pisma św. które się w arcybiskupim księgozbiorze w Zagrzebiu przechowują. — Najpłodniejszy pisarz teologiczny Hynek Krištianović ur. 1796 żyjący kanonik zagrzebski używający narzecza słowińsko chorwackiego w swych dziełach: Način vu vsech životja dogodjajich vsigdar zadovoljnom biti 1826 w Warażdynie; Pomočnik betegujućeh (chorobą złożonych) i vumirajućeh 1832; Danica Zagrebačka (kalendarz) 1834-1850; Gramatyka chorwacka 1837; Blagorečja na vse celoga lete nedelje 1830. 2 tomy; Krščanski navuk 1831 w Zagrzebiu; Žitek sveteh mladencov i dévic 1847 w Zagrzebiu; Kratki žitek vseh sveteh apoštolov 1847; Przekład bajek Ezopa; Žitek sv. mučenikov na duhovnu zabavu a haren (korzyść) naroda horvatskoga, 1859 w Zagrzebiu. Prócz tego ma tenże autor jeszcze w rękopisie swój przekład całego Nowego testamentu i Zbiór kazań. — Mat. Valjavec profes. gimnaz. w Warażdynie zebrał powieści narodowe w tymto narzeczu, które wydał 1859 w Warażdynie i w Miklošica: Slavische Bibliothek II Bd; niektóre powieści gminne są też zamieszczone w Kukuljevića Pieśniach 4tym zeszyt.

W podnarzeczu używanem od Chorwatów mieszkających w sąsiednich południowych węgierskich województwach pisał Maciej Laab proboszcz w Nowej-Wsi w Szoprońskiem województwie: Kratka Summa velikoga občinskoga Katekizmuša: 1814 i 1830 w Budynie; Veliki občinski Katekizmuš za gornje ugrske Hrvate: w Budynie. — Grammatykę tegoż podnarzecza napisał proboszcz Simon Palatin który też i Sielanki Wirgiliusza przełożył i Zbiór swych Kazań do druku przygotował; wszelakoż żadna z jego prac dotąd na świat nie wyszła.

Literatura narzecza słowinsko-chorwackiego dotąd — jak widzieliśmy — dość była ubogą. Niewydała ona żadnego znakomitszego poety; przyczyniało się do tego niemało szorstkie narzecze słowinsko-chorwackie czyli kajkawskie (Horvatski) którego twarde formy dotąd nawet porządnej grammatyki nie miały. Od r. 1836 z wystąpieniem Ljudewita Gaja, który przyjąwszy ortografią tak zwaną organiczną na wzór czeskiej uregulowaną, oraz narzecze gęstsze tak zwane sztokawskie używane od Serbów, Sławoniców i Dalmatyńców, od niego illirskiem nazwane, nową rozpoczął epokę literatury chorwackiej czyli illirskiej. Dla łatwiejszego pojęcia rozlicznych pisowni w literaturze południowych Sławian używanych przytaczamy tutaj przegląd takowych:

dalmatska	slavonska	charwatska	slovinska	organicka
i	i	e	é	ě
c	c	cz, z	z	c
c, ch, ç	cs, ch	ch	zh	č (ć)
s	s	sz, z	ſ	s
se, ſ	sh	sh	ſh	š
z	z	z	s	z
x	x	s	sh	ž
d, dj, gj	d, dy, gy	d, dy	d, dj	d, dj
l, lj, gl	l, ly	l, ly	l, lj	l, lj
n, nj, gn	n, ny	n, ny	n, nj	n, nj

Dr. Ludevit (Ludwik) Gaj ur. 1809 w Krapinie. Kończył swe
nauki na uniwersytetach w Gradcu, Peszcie i Lipsku już r.
1830 wydał w Budynie: Kratka osnova horvatsko-slavens=
koga pravopisanja. Przekonawszy się, iż Kroacyja sepa=
ratyzmem swym językowym niemoże nigdy dojść do wzros=
tu, przedsięwziął na miejsce słowińsko-chorwackiego narze=
cza wprowadzić do literatury język używany od Serbów,
Sławońców i Dalmatyńców, oraz doskonalszą i prostszą
pisownię analogiczną na sposób czeski poprawioną.
Język ten i literaturę jego nazwał illirską. Wróciwszy
do ojczyzny energicznie zamysł swój zaczął przyprowadzać
do skutku i zjednawszy sobie zwolenników od r. 1835 g wy=
dawał gazetę polityczną z dodatkiem literackim: Novine
horvatzke i Daniza horvatzka, slavonzka i dalma=
tinzka – z początku jeszcze w narzeczu nieudolnem kaj=
kawskiem i pisownią dawną, którą powoli zaczął zmieniać,
bo już w N^rze^ 10 Danicy objawił swój zamysł i wydrukował
na próbę jedną poezyją Kačića w tejże organicznej pisow=
ni. Drugiego roku 1836 zmienił już Gaj tytuł swego pisma
na: Narodne illirske novine i Illirska danica; w któ=
rem to roku od N^ra^ 10–15 Aloizy Babukić zamieścił krót=
ką ilirską gramatykę aby wprowadzić jednostajność w pisa=
niu, ponieważ dotąd każdy autor w Sławonii, Pogranicza i
Dalmacyi inaczej pisał. Dziennik wydawany przez Gaja wy=
warł bardzo dobroczynne wpływy na ruch literacki u Sła=
wian południowych, jak tego dowodzi coraz bardziej
wzrastający znaczny poczet pisarzy. Zaraz w pierwszym
roczniku Danicy znajdujemy już między współpracownika=
mi: Karol Rakovec, Aloizy Babukić, bracia Jan i Antoni
Mažuranić, Ludwik (Farkaš) Vukotinović, Tomasz Bla=
žek, Paweł Stoos, J. Marić, Stanko Vraz (Słowiniec), Jerzy
Tordinac (Sławonac). – Pierwszą księgą drukowaną nowym orga=
nicznym prawopisem było nowe wydanie Kačića: Razgovor ugodni
wydrukowane w Wiedniu nakładem Wacława J. Dunder 1836 r.
– po niej: Vitezovića: Oddilenje Sigetsko, wydane przez dra i prof.
Stěpana Moysesa. – Od tej doby pracowano najwięcej na polu
beletrystycznem i poezyj, w którym to przedmiocie większa część żyjących

dotąd pisarzy chorwackich pracuje. Do celniejszych autorów należy Ljudevit Vukotinović (Farkaš) ur. 1813 obywatel ziemski i prezes narodowego muzeum w Zagrzebiu. Najprzód wydał w narzeczu kajkawskiem komedie: Golub 1832 i Prvi i zadnji kip 1833: od r. 1835 przyłączył się do partyi Gaja piszący do Danicy. R. 1838 wydał we: Pěsme i pripověsti, zbiór ten poezyj obejmuje poezyje miłosne, ballady i dwie powieści historyczne: jest tu dosyć czucia, język ogładzony oraz styl płynny i lekki. R. 1842 wydał nowy zbiór swych poezyj: Ruže i trnje, w którem [illegible] poemat: Salaši jale života w 40 stancach. R. 1843 i 1844 ogłosił: Historičke novelle iz prošastnosti ugarsko-hrvatske, gdzie powieść historyczna Stitonoša najlepszym jest płodem tego autora. R. 1847 wydał znowu zbiór swych poezyj: Pěsme. Ostatniemi czasy poświęcił się historyi naturalnej w którem to przedmiocie podawał artykuły do pisma Neven, prócz tego r. 1851 wydał mineralogię i geognozyję, i zebrane swe artykuły dotyczące historyi naturalnej i gospodarstwa ogłosił pod tytułem: Pametarka 1858. Prócz tego wydał w języku łacińskim i niemieckim 3 dziełka o florze chorwackiej, a r. 1859 i 1860 noworoczniki: Leptir, wraz z Kukuljevicem. Prócz tego grano na teatrze w Zagrzebiu ostatniemi czasy jego dramat: Sastanak u gradu Zrinju. — Dr. Dimitr Demeter ur. 1811 znakomity poeta dramatyczny obecnie koncepista przy c. k. chorwatskiem namiestnictwie i współredaktor Narodnich Novin. R. 1835 wydał I tom: Dramatička pokušenja; gdzie się mieszczą 2 dramata: Ljubav i dužnost i: Krvna osveta; w obydwóch mianowicie w drugiem historycznym dramacie autor naśladując dawnych pisarzy dubrownickich czystym językiem i ogładą wielce się do nich zbliżył. Tom II r. 1845 kosztem Maticy illirskiej wydany obejmuje tragedię historyczną: Teuta. Prócz tego napisał: Grobničko polje (większy liryczno-epiczny poemat w 13 oddziałach, druk. 1842 w Kolo Z. I) – text do Lisinského opery: Ljubav i zloba 1845; tłomaczył kilka dramatów z niemieckiego druk. w: Izbor igrokazah illyr. kazališta 1841-1842 w 10 zeszyt. – w rękopisie ma wygotowaną: Stari ašikdžija (komedia) i Porin (opera w 5 aktach). — Jan Kukuljević Sakcinski urodz. 1816

w Warażdynie archiwariusz ziemski, a od r. 1861 nadeszpan zagrzebski jeden z najczynniejszych autorów natchniony gorącą miłością ojczyzny jeden z lepszych poetów za główne sobie ostatniemi czasy zrobił zadanie zasadzić piśmiennictwo na odżywczej roli dziejów narodowych. W dramatach: Juran i Sofia, ili Turci kod Siska 1838 i Stěpko Šubić r. 1843 obrał sobie również za wzór co do stylu i języka klasyków dubrownickich. R. 1842–1847 wydał zbiór pism swoich w 4 tomikach (w 1: Bugarin, powieść z teraźniejszego serbskiego życia i: Marta, tłom. z Karamzyna; w 2: Bratja, powieść narodowa i: Pauk, powieść z dziejów illirskich, w 3: Gusar, tragedia i Poraz Mongolah, dramat historyczny; w 4: poezyje z dodatkiem zbiorku pieśni narodowych chorwackich). R. 1848 ogłosił zbiór swych poezyj politycznych: Slavjanke. Ostatniemi czasy poświęcił się wyłącznie badaniom historycznym i archeologicznym: już r. 1841 wydał Wizerunki litografowane najznakomitszych osób historycznych illirskich z krótkiemi biografiami, a r. 1858: Biografie południowosławiańskich artystów w 3 zesz. — Do znakomitszych poetów należy: Stanko Vraz (właściwie Jakob Fras czyli Žerovnik) Słowieniec ur. 1810 w pobliżu Lutomira w dolnej Styryi pisywał początku po słowieńsku, a od 1836 po illiryjsku † 1851 jako sekretarz Maticy illirskiej. Piękne jego poezyje wyszły: Djulabie 1840; Glasi iz dubrave žerovinske 1841, Gusle i tambura 1845 w Pradze. Od r. 1842 wydawał w towarzystwie L. Vukotinovića i K. Rakovca pismo literackie: Kolo (Zesz: 1. 2. 3. – w r. 1842–1843. – Z. 4. 5. 6. 7, w r. 1847–1851 redagował sam Vraz kosztem Maticy ill. – Z. 8 wydał A. T. Brlić 1851 koszt. Maticy. – Z. 9 wyd. M. Bogović 1853) Pismo to odznaczało się doborem artykułów. – Karol Rakovec † 1854 pisywał poezyje i artykuły do Danicy; w książeczce: Pěsmarica ogłosił najlepsze pieśni 27 poetów ilirskich; od r. 1842 był współredaktorem pierwszych 3 zesz: Kolo; od r. 1842 był też redaktorem czasopisma towarzystwa rolniczego, które miesięcznie wychodziło i które się w Gospodarskie nowiny zamieniły (po śmierci Rakovca redagował je L. Vukotinović, a od 1858 dotąd Bol. Šulek.)

Ant. Nemčić ur. 1813 + 1859 również zwolennik Gaja, oprócz poezyj drukowanych w czasopismach wydał: Putositnice 1845 (podróż po Włoszech, w której trafnie błędy towarzystwa chłoszcze. – r. 1845 wydał poezyje swego w r. 1846 zmarłego przyjaciela J. Blažka z biografią tegoż: Političke pěsme J. B. – Druga część podróży Nemčića po Serbii drukowana w piśmie Neven 1854 gdzie też i ułomek z jego romansu: Udes ljudski i Komedia: Kvas bez kruha ili Tko će biti veliki sudac drukowane. Zebrane pisma wszystkie tegoż autora wraz z jego żywotem wydał [illegible] Bogović 1851. – Mirko Bogović ur. 1816 w Varażdynie poeta który największe zasługi około założenia narodowej sceny w Zagrzebiu położył wydał swe poezyje 1844. 1847 i 1848 pod tytułem: Ljubice. Smilje i kovilje w Zagrzebiu Domorodni glasi w Wiedniu. R. 1852 był redaktorem pisma Neven; a r. 1853 Kolo [illegible]. R. 1856 ogłosił dramat his[illegible]toryczny: Frankopan, z czasów bezkrólewia [illegible] bosanski I wierszem r. 1857: Stjepan posljednji kralj bosanski; tragedia: dramat [illegible] z XI wieku. [illegible] Matija Gubec seljački kralj. – Ivan Mažuranić ur. 1813 [illegible] jeden z [illegible] [illegible] łów horwackich, żył w wieku XVI i XVII [illegible] Poemat jego: Smrt Čengić-agi [illegible] w Almanachu Iskra, a r. 1858 powtórnie przez Dr. [illegible] [illegible] celujący [illegible] przedmiotem romantycznym i barwami z życia narodowego czerpanemi, najpiękniejszym [illegible] literatury [illegible] słusznie może być zwany. R. 1842 wydał Mažuranić wspólnie z Dr. J. Užarevićem [illegible] Słownik niemiecko-illiryjski. – Noworocznik: Iskra wydawany 1844 i 1845 przez J. [illegible] w Zagrzebiu z rycinami [illegible] Kostiumów narodowych horwackich [illegible] [illegible] zawierający artykuły wielu illiryjskich pisarzy. J. [illegible]

[illegible] Vukotinovica M. [illegible] Bogovica Dr. Demetra A. Němčica J. Trnskiego Proj. Ostrožinskiego [illegible] nowożytnych [illegible] literatury chorwackiej — Iwan **Trnski** ur. 1819 c. k. urzędnik [illegible] [illegible] wierszy [illegible] w Danicy 1837 oraz [illegible] poezyi w [illegible] 1852, 1853, 1854 i w 2 zesz. pisma Kolo pisywał poezyi [illegible] Živačica. Osobno zaś wydał r. 1842 zbiór swych poezyj 34 oryginalnych i 15 tłomaczonych) i r. 1849 [illegible] poemat: Zvekan uzkarsnut [illegible] svět [illegible] poemat: [illegible]. R. 1854 wyszedł w Zagrzebiu nakł. [illegible] 5 [illegible]. [illegible] jego dobr [illegible] historisu [illegible] Vlodvorskiego. — Ljudevit **Vukotinović** (Ostrožinski) ur. 1818 sekretarz w ministerium spraw wewnętrznych ogłaszał poezyje w Danicy i mniej tego wydał zbiór takowych 1845 w Wiedniu: Vila Ostrožinska, [illegible] w rękopisie znajduje się niejako wstęp do estetyki: Misli o krasnih umietnostih. R. 1852 umieścił w piśmie Neven [illegible] Słowa o potku Igorewie. — Piotr **Preradović** ur. 1818 c. k. pułkownik znakomity poeta wydał zbiór swych poezyi: Prvenci 1846 w Zadrze; Nove pjesme 1851 [illegible] w Zagrzebiu; w których język słodki [illegible]. W rękopiśmie ma: [illegible]mir i Kosara (dramat histor. z XI wieku) i dramatyczną epopeję: Marko Kraljević, z której wyjątki były w piśmie Neven 1852. — M. **Ćorać** wydał satyryczne poezyje: Čudnovate diple 1842. — Jako dramatyk znany: **J. K. Šporer** Spor autor tragedyi: Krst [illegible] Skenderbeg tragedia u 5 izvedah, wyjśmio Jura [illegible] Spor. Zagreb 1849 i Liek za obiestnu ženu narodna [illegible]; [illegible] w [illegible]. — Józef **Freudenreich** autor [illegible] dramat: [illegible] i historyczny dramat: [illegible]. — Brat jego Franciszek **Freudenreich** wydał [illegible]: Povratak graničara [illegible] szczęśliwy. — Drag. **[illegible]** który r. 1842 wydał: Buturica igrokazah obejmujące [illegible] przekłady z niemieckiego, pisywał też poezyje do różnych

[illegible]sow. — Dragojla Jarnevićowa [illegible] do pieśni: [illegible] wydała: [illegible] i pripovĕsti w Karlowcach 1843 w Karlowcach. [illegible] I zawierająca 3 [illegible] nakreślowania powieści [illegible]. Maciej Topalović ksiądz rodem z Sławonii zaraz od początku zasilał Danicę a r. 1842 wydał w Osieku swe poezyje: Odziv rodoljubivog srca i zbiór narodowych pieśni z Sławonii: Tamburaši. — St. [illegible]ović [illegible] Ladislav Domorovčević [illegible] piszący poezyje do Danicy zaczął 1838 wydawać w [illegible] 3 [illegible] i 4 [illegible] [illegible]. — [illegible] Tordinac sekretarz biskupa djakowskiego pisywał poezyje do Danicy. — Jan Filipović poeta i beletrystyk wydał 1859 i 18[illegible] w Osieku i Zagrzebiu: [illegible] (Kalendarz [illegible] przypominający treścią swą almanachy). — Ostatniemi czasy podawali do czasopismów swe poezyje: [illegible] Borovčić [illegible] kowany kapitan w Rjece, Janko Sambor, [illegible] Stančić tłomacz Anakreona, Gj. Rajković J. F. Lerić S. Botić i t. d. — wogóle głównem zadaniem literatury chorwackiej nowszych czasów była poezyja podobnie jak za epoki dubrownickiej; aczkolwiek nie brakło i pracujących w przedmiocie lingwistycznym. Alojzy Babukić profes. gimnaz. w Zagrzebiu już 1836 wydał małą gramatykę ilirską a r. 1854 obszerniejszą w Zagrzebiu: Ilirska slovnica. — Ant. Mažuranić profes. gimnaz. zagrzeb. wydał gramatykę łacińsko-ilirską: [illegible] narodnoga i latin. języka, której r. 1842 wyszło drugie wydanie. R. 1859 ogłosił: Slovnica hervatska która to gramatyka zaprowadzona do gimnazyum za szkolną [illegible]. [illegible] poświęca [illegible] [illegible] starych pisarzy dubrownickich. — J. Kurelec ur. 1810 [illegible] obrabia dawnych poetów dubrownickich, z których [illegible] do [illegible] w [illegible] opisie [illegible] z [illegible] do krytycznego słownika chorwackiego. —

Ignacy (Hynek) Alois Brlić ze Sławonii † 1855 wydał dobrą gramatykę w języku niemieckim, której 3cie wydanie w Wiedniu wyszło, prócz tego przez 18 lat wydawał w Budynie Kalendarz illirski i przełożył niektóre dramata z niemieckiego. Syn jego Andrzej Torkwato Brlić ogłosił też r. 1854 w Wiedniu bardzo dobrą gramatykę w języku niemieckim, oraz artykuły prozą w pismach czasowych i redagował 8y zeszyt Kolo. – Rud. A. Veselić (Fröhlich) autor nieosobliwej gramatyki po niemiecku pisanej, wydał nieco lepsze słowniki kieszonkowe illirsko-niemiecki i niemiecko-illirski w Wiedniu 1853 i 1854. – Jos. Drobnić Sławoniec jest autorem dobrego małego illirsko-niemiecko-włoskiego słownika (z krótkim włoskim i niemieckiem tłomaczeniem gramatyki Babukića) który wyszedł kosztem Matycy illir. 1846–1849. – Bohuslav Šulek Słowak pracowity ur. 1816 pisywał prozą artykuły do czasopisów; od 1842–1850 redagował Danicę, potem Narodne novine, dalej krótko: Slavenski jug i Jugoslavenske novine. Ostatnia jego praca: Niemiecko-charwacki słownik obszerny którego 8 zeszytów dotąd wyszło. – Karol Pavičić wydał r. 1858 w Rjece: Ilirsko-talijanski rěčnik.
Oddział pism treści naukowych w języku chorwackim w ostatnich czasach dosyć ubogi. J. Švear proboszcz 1778–1839 wydał niekrytyczne: Ogledalo Illyrije (Historia południowych Sławian) 1839–1842 w 4 tomach. – R. 1842 wyszedł: Pogled u Bosnu (tłomaczony też 1845 na czeskie przez V. D. Lambla). – J. Pavletić: Pregled zemljo- i državopisni Europe 1843. – Karol Seljan ogłosił: Početak, naprědak i vrědnost literature ilirske 1840 i: Zemljopis pokrajinah illyrskih. Tom I (dzieło pracowicie opracowane) – Em. Sladović profes. gimnaz. w Senj † 1857 wydał 1856 Dziejopis biskupstw senjskiego i modrusskiego. – A. Russi z Dalmacji: Ugodne pripověsti 1838 w Zagrzebiu. – Ig. Čivić Rohrski c. k. pułkownik wydał: Basne (bajki) 1844 w 4 księgach. – J. Rukovina z Liebstadtu (Ljubački) wydał r. 1843: Dramatički prevoddi (tłomaczenia) w 2 częściach i przekład z niemieckiego:

Nappútjenja za dělotvorno življenje 1845. — Łukasz
Ilić ze Sławonij, ksiądz ur. 1817 archeolog: Baron Trnek
i slavnosti pandurí 1845 (praca historyczna) i Narodni sla=
vonski običaji 1846 w Zagrzebiu (z dodatkiem 136 pieśni na:
rodow.) — Mijat Stojanović ur. 1818 w Sławonii, profesor
w szkole głównej niemieck w Karlowcach badacz obyczajów
narodowych ogłosił wiele etnograficznych artykułów w piś:
mie: Neven. Wydał też: Slike iz života slavonskoga naroda
1858 w Zemunie. R. 1853 ogłosił przedpłatę na swe pisma w 3
tomikach, z których pierwszy miał zawierać powieści i
rozprawy naukowe: drugi Zbiór pieśni i powieści narodowych;
a trzeci Pieśni pobożne i myśli o oświacie narodowej. — Vl. Vežić
rodem z Dalmacyi adwokat w Warażdynie dobry prozaik i tłomacz
pisywał do pism i do Neven, oraz r. 1853 zaczął wydawać: Věnac
francezkoga, talianskoga i španjolskoga zabavnoga Knji=
žectwa (przekłady lepszych powieści). Prócz tego wydał 1848:
Obči zagrebački koledar. — Dla ludu wiejskiego wydali Ra=
kovec i N. Horvat przekłady z niemieck. 1845 i 1846: Pre=
davnaja za horv. seljaka. — R. 1846–1857 wydali alumni se=
minarium zagrzebskiego przekłady pism Schmida dla mło:
dzieży. — J. Zorac: Izdoredna zavava za mladež 1842. — Księ:
garz L. Župan od r. 1848 wydawał: Zabavna čitaonica t. j. przekła:
dy z obcych języków, gdzie się mieszczą: Elizabeta (z franc. pani Cot:
tin), Župnik Wakefieldski (z angiel. Goldsmith) Pan podstoli
(z franc. Bgr. Krasickiego) Zlatotvorno selo (z niem: Zschokke) Vlad
Bistrić (powieść dla ludu) Striče Tomo i Zbiór powieści nolliduis:
wych Sławian (przedruk z Wuka). — Oddział teologiczny mało liczy
autorów nowszych, z tych celniejszy V. Švelec od r. 1854 wydaje:
Katolički Kolendar, prócz tego przekład dogmatyki popularnej
(z czesk. V. Jirsika biskupa) 1852 w 2 tomach; i: Propovědnik
(zbiór Kazań) 1852–1860 w 4 zeszyt. — Od r. 1849 redaguje M. Horvat
prof. teologii w Zagrzebiu: Katolički list. — Wprowadzenie
narodowego języka do szkół niższych i średnich pobudziło do
napisania ksiąg szkolnych. W tym przedmiocie pracują: Adolf
Weber (Tkalčević) prof. gimn. zagrzeb. który wydał: Książki do
czytania dla gimnazyum niższego, Gramatykę łacińską, Przekład

z niemieckiego Książek do czytania dla klasy I i II. r. 1853–1854; Illirska skladnja 1859 (dla gimnaz.) – M. Mesić prof. historyi austriac. w akademii zagrzebsk. ułożył Rys geografii dla I klasy, Historię starego i średniego wieku, Historyję Austryi (z czesk: Tomka) – J. Kratkić prof. gimn. w Rjece napisał: Dzieje powszechne nowszych czasów 1855. – J. Macun prof. gimn. zagrzeb. napisał Gramatykę niemiecką i Wypisy niemieckie 1854; wydał przekład Gramatyki greckiej Kühnera 1853. – M. Golub dyrekt. gimn. w Osieku przełożył z niemieckiego Książki rachunkowe – J. Torbar dyrektor niższej realnej szkoły zagrzebsk: Fizykę (z czeskiego) – V. Pacel prof. gimn. w Rjece Mineralogią – B. Šulek (autor botaniki własnej) Historyję naturalną Zippego – Dr. Kiseljak prof. gimn. zagrz. Botanikę – bracia J. i D. Accurti Zoologię Pokornego. – Profesorowie Mažuranić, Weber i Mesić ułożyli Księgę do czytania dla wyższego gimnazyum 1856 Część I. – J. Partaš nauczyciel szkoły realn. w Zagrzebiu wydał: Početno naravoslovje 1853 – Dr. Stěpan Ilijašević radca szkolny kanonik kapituły czasmańskiej w Warażdynie wydał niektóre pisma dla szkół niższych.

Główniejsze zakłady do podniesienia oświaty i literatury chorwackiej są: Čitaonica illyrska założona w Zagrzebiu 1838, po 12 letniem trwaniu ustała r. 1850. – Matica illyrska założona (r. 1842) głównie staraniem hrab. Janko Draškovića (+ 14 ledna 1846) który na jej uposażenie zapisał 10,000 złr. srebr. Pierwszy fundusz złożyli Józef Kuković biskup djakowski 400 złr. Milosz Obrenowić 460 złr. Edward Jelačić podżupan zagrzebski 200 złr. M. Ožegović biskup senjski 100 złr. Kapitał tego zakładu po 10 latach wynosił już około 16000 złr. Zakład ten, którego prezesem L. Gaj, ma na celu wydawania najcelniejszych płodów literatury illirskiej; jakoż zajmując się z początku gorliwie wydał Gondulicza Osmanidę 1845, tegoż poezyje 1847; D. Demetra: Teuta tragedia 1845, Gjorgića: Uzdasi Mandaliene i Saltjer slovinski; Drobnica Słownik 1851, Palmotića: Kristiada 1852; M. Sladovića: Uputa u pijesmenu

umiejętność (małe pismo). Prócz tego wydawała Matica swym nakładem pisma: Kolo (Zesz. 4–9) Neven pismo beletrystyczne od r. 1852 pod redakcyją Mi. Bogovicá, r. 1853 J. Perkovac i V. Sabljić, r. 1854 J. Praus z Czech. Pismo to podupadło, tak iż 1857 wyszło tylko 2 kwartalne zeszyty. (Od r. 1858 zaczął to pismo na nowo w Rjece wydawać dr. Vranycany z gimnaz. prof. Vinl. Pacelem – lecz z końcem roku ustało. Wtedy prof. Pacel zaczął w jego miejsce 1859 wydawać: Jadranska Vila którego 6 ośmioarkuszowych zeszytów beletrystycznych wyjść miało, lecz się na pierwszym zeszycie skończyło.) – Nakładem Maticy wyszedł także r. 1852 2 i 3 zeszyt pisma: Dubrovnik którego redaktorem Mat. Ban a przedmiotem głównie piśmiennictwo dubrownickie. Od r. 1852 czynność Maticy połączonej w r. 1850 z Muzeum narodowem, Towarzystwem literackim chorwacko-sławońskiem, Biblioteką i Towarzystwem rolniczem znacznie ustała. – Towarzystwo rolniczo-gospodarcze wydawało 1842–1852: Měsečni gospodarski list od 1853: Gospodarske novine których to pism redaktorem był dr. Rakovac, po jego śmierci Lj. Vukotinović a od 1858 B. Šulek. – Towarzystwo zajmujące się historią i starożytnościami południowych Sławian założone staraniem J. Kukuljevića r. 1850 wydaje tomami: Arkiv za pověstnicu jugoslovensku.

Reprezentantami literatury w Bośnii są franciszkanie: Mihoil Čuić +1844: Život Isusa Krsta, przekład z włoskiego Kalmeta wydał F. Jukić 1848 w Splicie. – Franciszek Sitnić franciszkan +1844 zostawił w rękopisie kazania: Sveta govorenja preko ciele godine. – Raf. Barišić franciszkan biskup i wikary apostolski w Hercogowinie, dał do druku nowe wydanie Epistol i ewangelii . . . Kneževića, druk. 1840 w Rzymie i tamże Paša duhovna 1842 starą ortografią. – J. Frant. Jukić z Banialuki franciszkan 1818+1857 znakomity pisarz narodowy pisywał do serbsko-dalmackiego magazynu do Danicy i do Kola, gdzie jego artykuły: Derviši carigradski, Putovani po Bosne, Dram jezika. R. 1851 wydał Ziemiopis i dziejopis Bośnii pod imieniem Slavoljub Bošnjak R. 1850: Bosanski prijatelj, w Zagrzebiu 2 zeszyty, 3a pośmiertny w Osieku, gdzie się mieszczą zajmujące artykuły narodowe powieści bośniackie pieśni i zagadki. Jego Jukića zbiory: Narodowe pieśni bośniackie i hercogowińskie wyszły w Osieku 1858. – Ljubomir Martić dobry poeta jego artykuły w Danicy, w Kolo (Plač Bosne poemat) i w Bośniackim

Gdy literatura u Serbów rakuskich omdlewać poczęła, wzniósł
się ruch naukowy i życie w sąsiedniem księstwie serbskiem po
długiem uśpieniu. R. 1833 znany Davidović zaczął wydawać w Biało:
grodzie gazetę polityczną Srbske Novine i almanach Urania
które teraz M. Popović redaguje. Jako dodatek do tych gazet
wychodzi 1858 i 1859 przekład dzieła Majkowa: Historia języka
serbskiego. – Władza rządowa powołała z Austryi najcelniejszych
uczonych Serbów. – Milutinović znany, sekretarz ministerstwa
oświaty i historiograf 1848 wydał: Pjevanja crnogorska i herce:
govačka 1833.; Istorija Crne Gore; Belgrad 1835; Dika (chluba)
crnogorska (dramat) Letynia 1835; Trojesestarstvo ili tri Miline
1837; Miloš Obilič tragedia; Zgodovina (historia) srbskog naro:
da vg. 1813–1815 za które dzieło wygnany z Serbii żył czas niejaki
w Budzyniu gdzie napisał: Trojebratstvo, druk. 1844 w Belgradzie.
Wróciwszy do Belgradu wydał Karadjordje (dramat) który się źródłem
nowych nieprzyjemności stał. Prócz tego jeszcze inne pomniejsze
wydał prace. – Miloš Svetić powołany od Księcia Miłosza r. 1837 do
Serbii w ciągu 9 lat wypracował Kodex prawny i procedurę sądo:
wą serbską. – Jovan St. Popović ur. 1806 w Werszac w Banacie
najpłodniejszy dramaturg mając lat 17 w szkołach peszteńskich
wydał: Sleza Bulgariy; a r. 1826 Poema srbskom narodu; r.
1827 Svetislav i Mileva dramat grany; Miloš Obilič, tragedia
1828; Skenderbeg (krótki żywot) 1828; Nesrečno supružestvo, tra:
ged. 1830; Laža i paralaža, komed. 1830; Tvrdica, (skąpiec)
komed. 1837; Pokondirena Tikva 1838; Zla žena 1838; Roman
bez romana (humoryst. romans) 1838. – W r. 1840 powołany do Serbii
na profesora prawa. Jego staraniem r. 1841 zawiązane w Belgradzie
Društvo srbske slovesnosti, Museum i Teatr w Belgradzie, kto:
ry grywał w Kragujewcu i Szabcu. Dla teatru pisał: Vladislav,
druk. 1842; Hajduci, dramat; Ženidba i udadba komed.; Simpatia i
antipatia, komed.; Prevara za prevaru, komed.; Voltebnij magarac,
komed. – Jego dzieła dramatyczne zebrane: Pozorisztna djela wyszły
1848–1850 w Belgradzie i Nowym Sadzie w 4 tomach. Później pisał:

r. 1838 był ministrem spraw wewn. i oświecenia.

r. 1836 wydawał Dimitr Isajlović, a

Jan Kraljevića Marka 1847 (allegoria); Smrt Stefana Dečans=
koga, Belgrad 1849; Torżestwo Serbie; Skenderbeg; Koja je
dobra žena i t.d. Prócz tego wiele poezyj w pismach czasowych
Przedmioty opisane z dziejów serbskich zjednały mu powodze=
nie. Umarł r. 1856 jako profesor gimnazyalny. — Jovan Stejić
ur. 1804 w Aradzie Dr. Med. od 1844 sekretarz główny Księstwa Serbs=
kiego, przełożył r. 1826 Hufelanda Makrobiotykę; a r. 1828 wydał
Zabave za razum i srdce 1826–1839 w 5 tomach. — Jerzy Maletić
ur. 1816 w Banacie od 1838 żył w Serbii jako profes. gimnaz. belgrad.
wydał: Tri pobratima (prawdziwe zdarzenie w Bośnii) i dwie pieśnie
Belgrad 1844; Spomenik Lukianu Mušickom (dramat); Apoteosa
velikog Karadjordja, 1847; Istoričesko-kritičesko opisanje
bitke Kosovopoljske g. 1389 d. 15 Junija, Nowy Sad 1847; oraz
poezyje do gazet. —
R. 1841 za głównem staraniem Jovana St. Popovića założone w
Belgradzie Družtvo srbske slovesnosti którego statut od=
nowiony 8 kwietnia 1847, zaczęło wydawać swe pismo Glasnik
w r. 1847 którego dotąd wyszło 9 tomów. R. 1852 składało się z 43
czynnych 35 korespondujących a 22 honorowych członków. Między
czynnymi od r. 1842 byli S. Milutinović, J. L. Popović, Dr. J. Stejić,
Dim. Isajlović inspekt. gimnaz. Atanasije Nikolić radca w ministerium
sprawiedl. Dimitr. Tirol (+1857) dyrektor książęcej drukarni, Isidor
Stojanović prof. hist. powsz. liceum belgrad. (+1849), Gavr. Popović
archimandryta, Jov. Raić radca w minist. sprawiedl. Konst. Bran=
ković prof. filozofii w liceum belgr. Dr. Jerzy Mušicki prof. fizyki,
Vas. Lazić sekret. konsystorski; Dr. Jan Šafařík prof. filolog w liceum
belgr. i literatury sławiańsk. od r. 1844 wysłany 1857 do Wenecyi i Medio=
lanu dla śledzenia pomników histor. które swe badania w IX tomie
Glasnika ogłosił, Ign. Stanimirović prof. statistyki; M. Spasić
Dr. fil. J. Marinović sekr. senatu, J. Zacharijević dyrekt. gimnaz.
belgrad. Miloš Popović redaktor Novin, L. Nenadović prof. gymn. belgr.
R. 1850 towarzystwo to podzieliło się na 5 oddziałów: filologiczny, histo=
ryczny (najczynniejszy) prawniczy, filozoficzny i nauk przyrod=
niczych. Towarzystwo to zajmowało się wydaniem książ ek ważniejszych:
i tak: Gavr. Popović: Zabave za djecu 1847; i Czasovi blagogovjenja
1848; Ninković: Gramatika srbska 1848; G. Popović: Razgovori

za obrazovanje dusze i srca (podł. Zschokkego) 1849; Gl. Lažić:
Słownik serbsko-niemiecko-łacińsk. — R. 1850 wydawano encyklopedią
dla młodzieży w 6 tomach obejmującą: Antropologią i psychologią,
J. Steića, Astronomią G. Popovića; Geografią M. Spašića; Fi-
zykę K. Brankovića; i inne. — R. 1846 założono czytelnie w
Belgradzie, Smederevo, Kragujevac, Negotinie i innych a towa-
rzystwo czytelni w Belgradzie wydawał r. 1847 Čitaliszt-ke
Novine. Rząd ustanowił oddzielną komisyją do ułożenia
książąg elementarnych dla szkół pod prezesostwem Dra M. Spašić
który wydał Geografią obszerną 1845; K. Branković wstęp
do filozofii; Trajlović kieszonkowe słowniki francusko-nie-
miecko i łacińsko serbski w 3 tomach; Matić: Encyklopedią prawa;
V. Marinković: Mechanikę. — W drukarni książęcej w przeciągu
6 lat 1845–1850 wydrukowano 130 książek t.j. rocznie po 22.
Wydali: At. Nikolić: Narodne srbske pripovjedke 1843;
Isidor Stojanović: Izkusni zemljodjelac (ekonom) 1844; Pre-
hodnica sveobsze hist. svjeta (z niemieck.) 1844; E. Lažić:
Przekład Robinsona 1845; J. Petrov adwokat: Zbirka raznih
poleznih i zabavnih predmetah 1847 w 6 zeszytach; Dim. Teo-
dorović: Przekład Kollara: Ouzajemnosci Sławian; Milosz Po-
pović redaktor: Macz i pero poezye 1846; Zakonnik cara
Duszana; Dimitar Avramović (+1856) Zlatna zrna za mla-
de i stare, z niemieck. 1847 w 2 tom.; Jov. Filipović: Avala (al-
manach) 1846 i 1847; Jovan Gavrilović: Słownik geograficzno-
statystyczny Serbii; Povjestnica bosanskih kraljevah 1848 (czyje?);
J. Zaharievic: Gramatyka serbska 1847 — Slava kralja Dječans-
kog i vojna Bugarah sa Srbljima (dzieło historyczne) 1847;
M. Spašić: Razmišljavanje o napredku u prosvěti 1848; Vos-
pitatelj djece 1848; G. Popović: Životoopisanje slavnih ljudih
Napoleon Bonaparte
1849; L. Nenadović: Panteon slavenskij; Gradja
(dramat) 1850; Jov. Balukdžić:
za srbsku grammatiku. — R. 1850 Mil. Medaković zaczął reda-
gować drugie pismo: Szumadinka, dotąd wychodzi. — Młodzi pisarze są:
M. Krestić przełożył Maciejowskiego histor. praw. sław. Jov. Ristić his-
toryk, prof. Sretenović, V. Jakšić, L. Arsenijević, M. Milićević.

Równocześnie wystąpił w zawodzie literackim sam władyka w Czarnej Górze Piotr Petrowicz Niegusz II (1813 + 1851) najcelniejszy poeta którego nauczycielem był Milutinowicz; założył on w Cetynii szkołę, a r. 1835 drukarnię gdzie wyszły Grlica almanach M. Milakovića (+ 1858) sekretarza; Przysłowia serbskie Wuka Karadžića i Dika Crnogorska dramat Szym. Milutynowića. Sam Niegusz wydał: Luča Mikrokozma (poemat pełen głębokich myśli) Belgrad 1845; Ogledalo Srbsko. junačke pěsme crnogorske o srbskom vojevanju (pieśni przez niego pisane i poezyji zebrane narodowe) Belgrad 1846; Gorskij vjenac (w którym opiewa dramatycznie wygnanie Turków z Czarnej Góry – najznamienitsze dzieło) Wiedeń 1847; Kula Džurišiće i Čardak Aleksiće (dwa poemata epiczne – pośmiertne) Wiedeń 1851; Lažni car Stjepan Mali (dramat bez kobiet) Triest; Slobodijada (poemat bohaterski w 10 pieśniach opisujący walki Czarnogorców z Turkami od najdawniejszych czasów – wydał po śmierci jego Nenadović) Zemun 1854; Pustinjak Cetinjski; Liek jarosti turske; Molitva Crnogoracah k Bogu. – Nowszemi czasy ostatniemi wezwany do Czarnejgóry Nenadović ma tamże założyć drukarnię i gazetę urzędową.

Serbowie w Węgrzech następnych liczą autorów: Dr Petr Jovanović inspektor szkół w Województwie ur. 1801 w Nowym Sadzie: Različne pěsme i besěde (poezyje); Bačka Vila (almanach) Nowy Sad 1841–1844 – Vasilije Subbotić ur. 1807 w Srjemie pleban, poeta: Opisanje bitke kosovopoljske, 1840; Obrazi života (poezye) 1853. – N. Grujić pod imieniem Srb Milutin pisywał poezyje, Svetkovanje blagovjesti 1846; Panegyrik patr. Jos. Rajačiću; Recenzyję Vuka tłomaczenia Nowego Testamentu 1852. – Dan. Staić ksiądz ur. 1811 w Banacie pisywał poezyje (do dzienników) liryczne – Dr Jovan Subbotić adwokat w Nowym Sadzie teraz ur. 1817 w Srjemie, najcelniejszy poeta serbski. Mając 20 lat wydał: Lyra (poezye liryczne); Potopljenu Pesztu 1838; od r. 1842 wydawał Srbski Ljetopis; Kralj Dečanskij (epos uwieńczone nagrodą) 1846; Srbska gramatika (uwieńcz. nagrodą 1847 nie wyszła dotąd); Antologie dla gimnazyjów 1851–1853; Nauka o srbskom stihotvorenju 1854; Zbiór poezyj, w Karlowcu 1858 Tom I Liryczne poezyje –

tom drugi będzie obejmował poezye epiczne między temi Kralj Dečanski – tom 3ci Zavjetni; tom 4ty Rozprawy – Vas. Živković pleban ur. w Banatskiem pograniczu 1819 poeta tłomaczył z Kleista, Göthego, Schillera po pismach. – Jakšim Ilijć urodzony Nović ur. 1807. Lazarica ili boj na Kosovu epos Nowy Sad 1847; Potop 1851; Smrt cara Stjepana i cara Urosza 1853; Srbstvo dziejopis serbii wierszem 1855; Ulazak u historiju glavnu 1855 zeszyt I. – Pavel Ivanović: Istorija najvažnijih dogadjajah u Srbii od god. 1459 do 23 Sept. 1813 (proza) Nowy Sad 1847. – Aleks. Stojačković ur. 1822 w Somborze urzędnik [illegible] gubernialny w Temeszwarze: Istorija vostočnoslavenskog bogosluženja i Kyrillskog Knjižestva kod Slavenah zapadne crkve. Nowy Sad 1847 – Črte života naroda srbskog u ungarskim oblastima 1849. – Juri Daničić filolog gorliwy zwolennik Vuka: Rat za srbski jazik i pravopis. Budzyń 1847; Syntaxa serbska, Belgrad 1858 T. I (najznakomitsze dzieło filologiczne) – Radičević Br. Przekład Schillera Wilhelm Tell 1847; Poezyje 1847–1851 zeszyty dwa (pełne narodowego ducha – język banatsko-srjemski) – Jovan Ilić: Poezye (piękne) Nowy Sad 1858 w 2 tomach – Dimitr Michajlović Smilje (poezye) Nowy Sad 1847; Vojvodjanka (poezye i wstęp do poematu Stefan Silny) Temeszwar 1852; [illegible] Cvěće srbskih pjesamah (Antologia najlepszych poetów serbskich) [illegible] Karlowac 1859 – Jov. Jovanović wydał przekład węgierskiego epos: Toldje przez Aranja Janosz w 12 pieśniach 1858. – R. 1851 zaczęły wychodzić 3 czasopisma: Vojvodjanka red. M. Medaković w Zemunie (lecz już 15 czerwca zakazana); Srbski Dnevnik (od 1851) red. Dr. Danieł Medaković w Nowym Sadzie z literackim dodatkiem Sedmica (wychodzi); Svetović od połowy 1851 red. Al. Andrić najpierw w Temeszwarze a potem w Wiedniu (wychodzi) tenże obok tego wydaje: Zimzelen (almanach) od 1853 (1852) w Belgradzie a 1858 w Wiedniu; tenże wydał Historię Czarnej Góry. – Stjep. Frušić: Slavoljub (poezyje) Zagrzeb 1851. – S. Zlatojević. Zlatijnstvo (poezye) Praga 1851; tegoż przekład Rękopisu Krolodworskiego. – Milica Stojadinovićeva: Pjesme 1852 – Bogoboj Atanacković adwokat w Baji (+1858) powieściopisarz: Darak Srbkinji (zbiór powieści) 1846 w 2 tomach; Pupoljci (zbiór powieści których zeszyt 1-2 obejmuje romans: Dva idola) 1852 – Jakub Ignjatović: Djuradj Branković

(romans historyczny) 1859. — M. D. Ratić: Crnogorka ili stenje Crne gore po smrti vladike Petra II; Teodor i Marija (romans przełożony z Lafontaine) 1852 Wiedeń; 2 tomy. — Radovanović L.: Vojne Srbah s Turama od ustanka Karagjorgja do njegovog padenja, 1852. — Eug. Joanović biskup karłowicki: Gramatyka słowiańska 1851 — M. Medaković: Historia Czarnej Góry, Zemun 1850; — Jak. Živanović, przełożył Cycerona: Tusculanae quaestiones. — Grig. Lazić: O dužnostima čovječeskom (Cicero De officiis) 1855. — Dr. Jan. Medaković: Povjestnica srbskog naroda, w 42 zeszyt. — Brkić: Srbska drevna azbuka 1852. — Ristić prof: Historija Sirakuze, Nowy Sad 1854; Historia Rossyi. — Platon Atanacković prawosławny biskup baczki: Prinos rodoljubnih mislih na žrtvenik narodnog napredka, Nowy Sad 1856; Sočinenija Sirachova, Wiedeń 1857; Psałterz Dawida przekład, Nowy Sad; Biblia szkolna i domowa; w Wiedniu 1857 w 2 tomach. — Djordje Rajković: tłomaczenie bajek Kryłowa, Nowy Sad 1854; Jed i med szalivo poučeni czlanci, Nowy Sad 1858. — Dimitrie Tirol ur. w Czakowo 1793 prof. gimnaz temeszwar. + 1857: Urania (almanach) Temeszwar 1855. — Stjepan Kačanski: Zbiór pieśni lirycznych i historycznych, Nowy Sad 1856. — Ilija Popović: Dva duha i Vuk Branković (alegoryczno-historyczny obraz z XIV wieku) Zemun 1857. — Jovan Bošković: Ljudevita Štura Kniga o narodnih pesama i pripovedkama slavenskim. Nowy Sad 1858.

Autorowie serbscy piszący kirylicą w Dalmacyi: Dr. Teodor Petranović ur. 1809 w Szibeniku, radca urzędu sądowego w Kotorze, pisał po niemiecku, włosku, serbsku: Istorija književnosti poglavitih na svjetu naroda. Nowy Sad 1859 Tom I. Zaczął on r. 1836 wydawać w Dubrowniku: Srbsko-dalmatinskij magazin, od r. 1841 redagował J. Nikolajević, a od 1853 J. Sundečić w którym to roku przestał wychodzić. — Jerzy Nikolajević ur. 1807 w Srjemie, r. 1829 osiadł w Dubrowniku jako protoprezbyter: Mladić kako treba da se izobrazi 1841; Starij i novij zavjet za szkole (przekład). — Jovan Sundečić: Srce ili različne pjesme (poezye), Zadar 1850. — Jerzy Srdić ur. 1819 w Dalmacyi, od 1842 profesor w Czarnej Górze a od 1847 w Galacu, r. 1848 wrócił do Dalmacyi, żyje w Kotorze; pisywał poezyje do pism czasowych. — Matej Ban ur. w Dubrowniku 1818 mając 21 lat udał się do Konstantynopola gdzie w pensionacie francuskim uczył języka

i literatury włoskiej; ożeniwszy się tamże z Greczynką osiadł nieda:
leko Brusy w Małej Azyi i pisał włoskie poezie (: Trigal tragedia,
Radimiso traged. Il terremoto di Ragusa). Od r. 1844 dawał języka
włoskiego i francuskiego w Belgradzie i uczył córki Księcia Alexan:
dra. R. 1848 podrożował do Czarnej Góry. W Belgradzie wydał: Vospita:
telj ženski, Belgrad 1847 3 zeszyty pedagogiczne; Osnovi ratni,
Belgrad (broszura taktyczna) 1848: Četnična vojna (tłomacz. Czar:
nowskiego jenerała polsk: Partyzantka) Belgrad 1848. Roku 1849,
1851. 1851 wydał w Dubrowniku w 3 tomach czasopis: Dubrovnik. Od
r. 1852 był profes. francusk. literat. przy liceum w Belgradzie, lecz r.
1854 z powodu uszczypliwej ody na Sułtana oddalony żyje w swojej
wsi pod Belgradem. Wydał: Poezyje swe 1855; Mejrima, tragedia gry
vana w Zagrebiu) Nowy Sad 1857 (najcelniejszy dramat sławiański po:
łudniowy); Dobroslav, čili mesta dalmatinka (dramat w rękopisie) –
Dymitr Milaković rodem z Dubrownika przez 20 lat sekretarz
władyki Piotra Njegosza + 1858 w Saxonii wybierając się do War:
szawy: Istorija Crne Gore, Zadar 1856. – Vuk Vrčević:
Moralno zabavne srbske zagonetke Zadar (Kod br. Batara)
1857.

Postępowi literatury serbskiej stoi na przeszkodzie: rozprzężenie
pomiędzy Serbami madjarskiemi (z stolicą w Nowym Sadzie) a Serbami
tureckiemi (z stolicą w Belgradzie), nienawiść do Serbów (Illirów)
łacińskiego obrządku (religijna) i tendencyje separatystyczne mię:
dzy sobą.

Bibliografia południowo-ilirska (horwacka i dalmatyńska) ostatnich czasów.

Accurti Josip i Dragutin: Naravopis živinskog carstva (z niemieck. Pokornego) Beč. 1856. 8° str. 214.

Berlić Andr. Torkw: Grammatik der ilirischen Sprache. Wien (mechitar.) 1854. 8° str. 164.

Betondić Josip: Pub. Ovidia Nasona Heroidah perevod. Dubrovnik (martekini) 1849. 8° str. 504.

Blažek Toma: Politične pjesme izdao Antun Němčić. Zagreb (Fr. Župan) 1848. 16° str. 70.

Bogašinović Petar Tomin (z Raguzy): Beča grada okruženje od Kara Mehmeta i Kara Mustafe vel. vezira. U Linzu kod Gašpara Freišmida 1684. 8° str. 38. — 2° ed. U Padovi kod Jos. Sardi 1685. — III ed. U Mletcih kod Bartola Occhi 1703.

Bogović Mirko: Ljubice. Zagreb (Gaj) 1844. 16° str. 76.

" " Smilje i kovilje. Zagreb (Gaj) 1847. 16° str. 128.

" " Domorodni glasi Rieka (tiskom bratje Karletzki) 1848. 8° str. 88.

" " Pripověsti. Zagreb (Gaj) 1859. 8° str. 264.

Bruère (Bruèrović) Marko (+ 823): Pjesni (Čupe i Spravljenice) (mam.)

Bunić Vučičević Ivan (+ 1658): Mandaljena pokornica IV izdan. Dubrovnik (martechini) 1849. 8° str. 47.

" " " Plandovanja izdao Orsat Počić w časop. Dubrovnik I. 1849.

Čubranović Andrija (+ 1550) Jegjupka izd. Antun Kaznačić. 3° izd. Dubrovnik (Pet. F. Martekini) 1838. 8° str. 60 (także w Pjesniči hrvatsk. sv. 2.)

Dubrovnik. Cviet narodnog Knjižestva, uredio Matija Ban i Orsat Počić I Kn. Dubrovnik (Martekini) 1849. 8º ft. 30.
Ile. Kn. III Zagreb (Fr. Župan) troškom Matice ilirsk. 1851. 8º ft. 248.
Hektorović Petar (†. 572): Ribanje i ribarsko prigovaranje. III izd. Sime Ljubić. Zadar (braće Battara) 1846. 8º ft. 113
Etinger Josip: Sriemsko-slavonsko-hrvatske divje životinje zvieri i ptice. Zemun (J. K. Sopron) 1857. 8º ft. 263.
Filipović Adam: Pogled u knjigu pod imenom: Istoria vostočno slavenskog bogoslužęnja i kirilskog knjižestva kod Slavenah zapadne cerkve. Osik. 1848. 8º
Firholcer Ljudoslav: Ertice iz povjestnice hrvatske. Varaždin (Josip Platzer) 1849. 8º ft. 65.
Frölich (Veselić) Radovan: Theoretisch praktische Grammatik der illirischen Sprache. Wien (Wenedikt) 1850. 8º ft. 258.
" " Taschenwörterbuch der illirischen und deutschen Sprache Wien (Wenedikt) 1853. 8º I Bd. ft. 570. II Bd. ft. 775.
Gjorgjić Ignjat (†1737): Saltjer slovinski 3º izd. Zagreb (Gaj) 1851. 8º ft. 248.
" " Razlike pjesme izdao L. Gaj. Zagreb (Gaj) 1855. 8º ft. 351.
Gundulić Ivan Šiškov (†1721): Sunčanica, prikazanje polu=žalostivo. Dubrovnik (Martecchini) 1840. 8º ft. 104.
(I. 3 mam) Ilić Luka (Slavoljub Slavončević): Slavonske varoške pěsme. I Kn. Zagreb (Fr. Župan) 1844. 16º I Svez ft. 96. II Sv. ft. 118. III Sv. 1845 ft. 120. IV Sv. ft. 129 – II Kn. 1846 I Sv. ft. 112. II Sv. ft. 118. III Sv. ft. 120. IV Sv. ft. 140.
" " Baron Franjo Trenk i slavonski panduri. Zagreb (Fr. Župan) 1845. 8º ft. 121.
Imenik biskupie senjske i modruške. Zagreb (Župan) 1851. 8º.
Jukić Frane Ivan (Slavoljub Bosnjak): Bosanski prijatelj Zagreb. ~~[illegible]~~ (Dr. L. Gaj) 8º Sv. I. 1850. 8º ft 137, Sv. II 1853.
*) " " Zemljopis i povjestnica Bosne. Zagreb (Gaj) 1851. 8º ft. 164.

Jukić Fr. Iv. Narodne pjesme bosanske i hercegovačke izdao Fra Filip Kunić. Osiek (Lehman) 1858 + 8º
" " " Život O. Čuića. Spljet.
Kanavelić Petar (vlast. korčulski + 1690). Dubrovnik. pjesan. U Jakinu, stampa camerale 1667. 8º (Ujedno s Bunićevom biko Ivanov vlastelinom dubrov. ki je preminu u Silistri u turskoj tamnici g. 1678: Grad Dubrovnik vlastelom u trešnji pjesan. U Jakinu u komorskoj štampi god 1667. 8º st. 24.)
" Dubrovnik oslobodjen od harača. Priobćen u Zori dalmatinskoj 1846. st. 78.
" " Ivan Sobjeski, kralj poljski i osloboditelj Beča. U Dubrovniku (Kod Martekina) 1850. 8º
" " Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman; pjesan. U Osieku kod Drag. Lehmana 1858. 8º str. 616. (Troškom preuzvišenoga biskupa Josipa Strosmajera)
Katinelli Ivan. Južnoslavenske pučke pjesme s notama. Beč 1850 fol.
Kazali P. A.: Zlatka, pjesanca. Zadar (br. Battara) 1856. 8º
" " " Tripta vica udovicah. Zadar (br. Battara) 1857.
Kaznačić Ivan Antun: Pjesnobranje. Dubrovnik 1838.
Kaznačić Ivan August: O narodniem pjesmama jugoslovenskiem. Dubrovnik 1851. 8º
Kiseljak Dr. Ivan. Pokornoga Puka u Katanik (s njem.). Beč (Schulbüch. Admin.) 1856. 8º st. 167.
Kita cvjeta spletena iz pjesamah domaćieh pjesnikah (savio J. K. S.) Zagreb (Gaj) 1858. 16º st. 115.
Kolo hrvatsko (Das kroatische Kolo) Hrvatski i njemački opis igre kola. Zagreb (Fr. Župan) 12º st. 39.
Komulović Aleksandro vlastelin splietski arcipop sv. Jerolima + 1608 Nauk karšćanski (Bellarmina) Rim 1580. – Zarcalo od izpoviesti. Rim 1606.

Krasicki Ignjoslav: Pan Podstoli ili dobar domaćina. Zagreb (Fr. Zupan) 1848. (Plomaczyk Weber) (Zabavna čitaonica Sv. 4. 7. 11.)
Kukuljević Ivan Sakcinski (kraljevinah Dalmacie, Hrvatske i Slavonie državni arkivar, c. k. konservator starinah i više učenih družtvah počastni član, te gradovah Zagreba i Osieka počastni gradjanin): Različita diela. Zagreb (L. Gaj) 8° Kn. I: Pripoviesti 1842. st. 136. Kn. II Pripoviesti 1843. 8° st. 99. Kn. III Igrokazi 1844. st 186. Kn. IV Pěsme s dodatkom narodnih pěsamah puka hrvatskoga. 1847. 8° st. 256.
" Arkiv za jugoslavensku povjestnicu Knjiga IV Zagreb (L. Gaj) 1857. 8° st. 423.
" Dogadjaji Medvedgrada Zagreb (Gaj) 1854. 8° st 104.
" Prvostolna crkva zagrebačka opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i starinah. Zagreb (Gaj) 1856. 8° st 72 z 2 tabl. lit.
" Varašdin Kratki nacrt s gledišta historičkoga Zagreb (Gaj) 1857. 8° st. 23 z widokiem lit.
" " Izviešće o putovanju po Dalmaciji u jeseni g. 1854. Zagreb (Gaj) 1855. 8° st 16.
" " Izviešće o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitom obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Zagreb (Gaj) 1857. 8° st. 88.
" " Putovanje po Bosni. Zagreb (Fr. Župan) 1858 16° st 119.
" " Slovnik umjetnikah jugoslovenskih. Zagreb (Gaj) 1858-1860 1-4 Svezk. z ryčin.
" " Bibliografia jugoslavenska knjiga prva. — Bibliografia hrvatska. Dio prvi. Tiskane knjige. Zagreb (tisk. Dragutina Albrechta) 1860. 8°. k. 4. (spis 2605 dzieł z których 63 glagolickie, 27 kyrillskie, a reszta łacińskiemi czcionkami drukowane)
Kuzmanić Ante: Poviestnica slavianska od god. 485 do propasti grčkoga carstva 1853. Dio I; z talianskoga (Le Beaua.) Zadar (Battara) 1853. 4° st. 38.
Macun Ivan: Cvetje jugoslavensko s dodanimi cveti drugih slavjanskih vertov. I Cvet slovenskoga pjesnictva. Tryst (Lloyd) 1850. 8° (mam)
Mala pěsmarica, sbirka domorodnih pěsamah. Novo izdanje. Zagreb (Zupan) 12° st. 44.

Marnavić Ivan Tomko (biskup bosniački r. 1579 + 1639): Život Margarite blažene divice, kćeri Bele kralja ugarskoga i harvatskoga, sestrenice reda sv. Dominika; prinešen iz vlaškoga u harvatski jazik. U Mletcih kod Marka Ziberlovića 1613. 8º. st. 35.

Marulić Marko (ze Splitu r. 1450 + 1524) Pjesnik

Mažuranić Ivan i Užarević Jak: Njemačko-ilirski slovar. Zagreb (Gaj) 1842. 8º. st. 486.

" " Smrt Smail-Age Čengića, izdao Dr. Imbro Ignjatijević Tkalac. Zagreb (Karl Albrecht) 1857. 1859.

Narodne ilirske pjesme. Varaždin (kod J. Platzera) 1841. 12º.

Nedić Martin (franjevac bosniački) Pokret g. 1848 i 1849 narodna spevanja izdao Martić Žalovan i njegov brat Bošnjak. U Carigradu 1851. 8º. st. 126.

Nemčić Antun Gostovinski: Putositnice. Zagreb (Gaj) 1845 Dio I 8º. st. 491. Dio II 1852.

" " " Pesme izdao Mirko Bogović. Zagreb (Župan) 1851. 16º. st. 253.

Neradović Ljubomir: Slavenska Vila. Zagreb 1849. 8º.

Obrana pravovernoga i pravoslavnoga učiti rimsko-katoličkoga sveštenstva i naroda u Hercegovini suprot magazinu serbsko-dalmat 1851. Dubrovnik (Fr. Martekini) 1853. 8º. st. 64.

Pacel Vinko: Nauk o dudarstvu bubarstvu i svilarstvu. Zagreb (Gaj) 1857. 8º. st. 57.

" " Jadranske Vile zbirka i izbor zabavnih poučnih i znanstvenih članakah. Rieka (kod Ercole Rezze) 1859. I svez. 8º. st. 131.

" Slovnica jezika hrvatskoga ili srbskoga Zagreb (Albrecht) 1860. 8º. (cyrill. latinsk. i glagolitk.)

Palmotić Gjono: Kristijada. 3º izd. Zagreb (Gaj) 1852. 8º. st. 248 (kosytem matyey ilirsk.)

Počić (Pozza) Orsat Medo: Talijanka (pjesme). Zagreb (Gaj) 1839. 8º. st. 92

" " Poviestnica Dubrovnika (po Gjonu Resticu spisana s tal. prev.) U Zadru (kod br. Battare) 1856. 8º. st. 61.

" " " Platunov put ili razgovor o ljubavi. U Trstu (kod Loyda) 1857. 8º.

Putovanje kralja saksonskoga po Dalmacii. Zagreb (Gaj) 1838.

Rački Franjo: Viek i djelovanje Sv. Cyrilla i Methoda slovjenskih apoštolov. Zagreb (Gaj) 1857–1859. 8º svez. I str. 77. ii. svez. II str. 77–426.

sbirka I.

Rakovec Dragutin: Lěmarica. Zagreb 1840. 12º: I Lěmo domorodne (kod Gaja) 1842 str. 120. II izd. Zagreb (Župan) 16º str. 44.

Ranjina Dinko (Dominik r. 1536 + 1608.) Pjesni razlike. Zagreb (troškom L. Gaja) 1850. 8º str. 239 (cwarti wyčanic)

Razlag Radoslav: Zora jugoslovenska. Zagreb (Župan) 1852.–1853. 8º. Tečaj I str. 178 · Tečaj II str. 227.

Russi Antun: Ugodne pripoviesti. Zagreb (Gaj) 1838. 8º.

Slacović Ema nuel (+1858): Poviesti biskupije senjske i modruške ili krbavske. Trst (tiskom Lloyda) 1856. 8º str. 452.

Stric Petar: Kratki razgovori o istočnoj crkvi. U Zadru (kod Demarchi - Rougiera) 1848. 8º str. 91.

Stojanović Mijat: Slike iz domaćega života slavonskog naroda i iz prirode s dodatkom slavonske pučke sigre. U Zemunu (tisk. Ign. Karla Soprona) 1857. 8º str. 173.

Subbotić Jovan: Spomenici stare jugoslavenske književnosti U Beču (kod Sv. Ane) 1853. 8º str. 58.

Šlosser et Vukotinović: Syllabus Florae Croaticae additis descriptionibus specierum novarum. Zagrabiae (typ. Gaji) 1857. 16º (: terminolog. kroack.)

Šulek Bogoslav: Rěčnik němačko-hrvatski. Zagreb (Fr. Župan) 1855–1860. 8º.

Švear Ivan: Ogledalo Ilirie. Zagreb (Fr. Župan) 8º. Dio I 1839 str. 117. – D. II 1840 str. 125. – D. III 1842 str. 352. – D. IV 1842. str. 544.

Topalović Mato: Tamburaši ilirski (nar. pjesme) U Osěku (kod Mart. Al. Divalda) 1842. 8º str. 83.

Trnski Ivan: Ivekan opet na světu. Zagreb (Gaj) 1844. 12º str. 82.

Utiešenović-Ostrožinski Ognjoslav: Jeka od Balkana (Cf. Augsburger Allgem. Ztg. 1852 Nº 49.)

" " Vila Ostrožinska, sbirka liričkih i epičkih pjesamah Beč (Ueberreuter) 1875. 16º.

Valjavec Kračmanov Matija: Narodne pripoviedke skupio u i oko Varaždina. U Varaždinu (Koi Platzera) 1858. 8º. ſt. 315.

Veber (Tkalčevic) Adolfo: Put na Plitvice. Zagreb (Gaj) 1860. 8º. ſt. 59.

Vetranić-Čavčic Mavro: Hekuba i posvetilište Abramovo. Zagreb (Fr. Župan) 1853. 8º. ſt. 179.

Vicić Vice (ur. u Bosni 1734 + 1796): Pisme razlike na poštenie božje i B. D. Marie izdao Dukić. U Spljetu koi Olivetta 1844. 8º. ſt. 96.

Vrančić (Verantius) Faušto (+ 1616): Život nikoliko izabranih divic. U Rimu (Koi Alojza Zanetta) 1606. 4º. ſt. 119.

Vraz Stanko (r. 1810 + 1851): Djulabie. Ljubezne pomede za Ljubicu Zagreb (Gaj) 1840. 8º. ſt. 171.

" " Glasi iz dubrave Žeravinske. Zagreb (Gaj) 1841. 8º. ſt. 138.

Vukotinović (Farkaš) Ljudevit: Pesme i pripovedke. Zagreb (Gaj) 1838. 12º. ſt. 131

" " " Pjesme i pripovědke. Zagreb (Gaj) 1840. 12º. ſt. 90.

" " Ruže i trnje (pjesme) Zagreb (Župan) 1842. 16º. ſt. 160

" " " Pjesme. Zagreb (Gaj) 1847. 8º. ſt. 204.

" " " Prošastnost ugarsko-horvatska (historicke novelle) Zagreb (Župan) 1844. 16º. I Dio ſt. 166. – II Dio ſt. 83.

" " Prirodoslovje, Sveza k I. Zagreb (Gaj) 1851. 8º. ſt. 108

Zanović Miroslav Knez: Misli i popierke počaśnice (b. m. i r.) 16º. ſt. 36. 24.

Zorčic Ante Šibenčanin: Vila dalmatinska oliti različne pjesme. U Zadru (Koi bratje Battara) 1852 8º. ſt. 86.

Dimitrović Špiro Kotaranin: przetłomaczył z Aleksandra Puszkina druk. w Zagrzebiu u Gaja 1) Ruslan i Ljudmilla 1859. 12º. 2) Poltava 1860. 8º. 3) Eugenio Onjegin 1860. 4) Vilim Tell (z Szyllera) 1860. 5) Julio Cezar (z Szekspira) 1860. 8º.

Kukuljević Ivan Sakcinski: Rukopisi hrvatski u knjižici I. K. Sakcinskoga u Zagrebu. Zagreb. (Gaj) 1858. 8º. ſt. 24.

" " " Život Matie Langusa slikara slovenskog. Zagreb (Gaj) 1852. 8º. ſt. 8.

Majer Matia (u Celovcu): Pravila kako izobražavati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik. U Ljubljani (Jož. Blaznik) 1848. 8º. ſt. 130.

Šafarik P. J. Kratko izvieštje o uštanovi poljičkoj, preveo s češkoga Antun Berčić. U Zadru (Rougier) 1857. 8º. št. 16.

Tomazlo: Suze sina zahvalnoga. U Zagrebu (Kod Dr. L. Gaja) 16º.

Berčić Ivan: Chrestomatia linguae veteroslovenicae charactere glagolitico e codicibus, fragmentis et libris impressis. Pragae (apud Theophil. Haase) 1859. 8º. št. XXIV. 162. (glagolickemi liter.)

Schafarik P. J. und K. A. K. Höfler: Glagolitische Fragmente. Prag (Haase Söhne) 1857. 4º. št. 61 z 5 tabl. lit.

Bodjanski O.: O wremeni proischoždenija slawianskich pismen. Moskwa 1855.

Grigorović Viktor: Očerk puteszestwija po jewropejskoj Turcii. Kazan 1848.

Palauzov S. N. Wjek bolgarskago carja Simeona. St. Peterb. 1852. št. 126.

Ob: Malagola
Ostaszewski: Szkice nauk. liter. 1887.

Bersohn 39

Część I wyszła 1890 — Księgi zaginęły
na Kurytarzach Krzyżankach (21 studentów herby)

Mateusz Pskorzewski 1559
Stanisław Zawadzki 1550
Stanisław Wojeński 1606. herbu
Jan Innocenty Petrycy 1620 Dr. Med.

Starohrvatska Prosvjeta. Glasilo Hrvatskoga
Starinarskog Družtva u Kninu. Urednik joj
Frano Radić teoretični učitelj strukovnog tečaja
w Korčuli. God I. Br. 1. U Kninu. Dionička
tiskarna u Zagrebu 1895. 4to str. 67.
(4 razy na rok) z 4 ~~drzeworyt~~ w texie i 2 tablicami.

Starinski Šibenički Kodex u ~~samostanu~~ oo Franovaca - konventualaca piše ot. Ivan Barbić.
36 160 kart pergam. Gradual z neumatycznemi nutami (xenna) Antyfonarium
z X wieku.

O stećcima piše Peter pop Kaer
Stećak, mramori, mašete, biljezi, mikšani, grčki
grobovi, kami — mramorici, divski kamenje, divsko groblje.
z tablicą 36 form krzyżów

r. 1894 zaczęto dodawać herby miast: rodzin czeskich
z wiadomościami. 8v

Sieniawski

Mikołaj Sieniawski wojew. bełsk. ruski hetman Kor. star. halicki, kołomyjsk.

Aleksander

Prokop

Prokop marszałek Kor.

Jan

Rafał

Mikołaj Kasztelan Kamieniecki het. polny Kor.

Hieronim wojew. ruski star. halicki, kołomyjsk. Ż. Jadwiga Tarłowna chorążanka lwow.

Adam Hieronim podczaszy Kor. † 1619 w Porzecznach

Expugnatio exercitus Moschovitici apud Smolensko A. Boy.

Dukljanskog Preswitera Kraljewstwo Slawena
(tłomaczenie serbskie owego latopisca z XII wieku z przypi:
sami historycznemi: w Serbski Ljetopis za godinu
1853 Knjiga 88 str. 1-86.. 40 x. r. em.)

Popowitj Jowan poeta i dramaturg serbski + 1856 ma:
jąc 50 lat; profesor gimnaz: wydał: Słezy Bolgarii
1825; Swetislaw i Milewa tragedia 1827; Milosz Obilić
tragedia 1828; Neσrećno supruzieństwo traged. 1830;
Laža i Paralaža komed. 1837; Swrdica komedia 1837,
i inne dramata oraz Daworje, opera 1853.

Narodne pripowjedke: 1. Dewotoglawa aždaja (Serb.
Ljetop. 1856. Cz. II Kniga 94. str. 70-80) 2. Bolje
umjeti nego imati. 3. Star u mladosti, tri i sedam pazi.
4. Maćjecha i pastorka (Serb. Ljet. 1858 Cz. I Kniga 97.
p. 160-172.)

Srbske poslowice. Prwo kolo (508) (Serb Ljetop. 1858
Cz. II Kniga 98 pag. 89-108.)

Milakowić Dymitr przez 20 lat sekretarz Piotra Njegussa
+1858 w Saxonii; wydał Historia Czarnej Góry. i Grlica (5 lat)

Milica Wanda autorka dramatów i nowel. ur. 26 paźd 3.
1813 w Lwowie + 1858 w Grudniu w Wiedniu (Erbter?)
od 1836 żyła w Wiedniu i pod nazwą Dra Rose pisała
recepty.

Piotr II Petrović Njegosz gospodarz Czrnegore i Brda ur. 1 Lipca
1813, stryj jego Sw. Piotr władyka czarnogorski wysłał go młodzieńca
17to letniego do Petersburga. wydał 3 większe dzieła: Lucza mikro:
kosma, Gorski wjenac, Lażnyj car Stjepan. – Lucza jest to
poemat mistyczny wyobrażający walkę światłości z ciem – R. 1847
ustanowił medal Miłosza Obilica + 19 Październ. 1851 mając 38 lat

Raić Jovan ur. w Osieku adwokat w Nowym Sadzie + 1856 w Temeszwarze mając 51 lat. wydał przekład Göthego: Werterowi stradanja.

Radovanović Petar ur. w Nowym Sadzie 1808 dyrektor szkoł w Księstwie serbskiem + 1857 w Belgradzie - autor.

Tirol Dimitrije P. profesor przy gimnazium w Temeszwarze ur. w Czakowo 1793 + 1857 d. 18 marca w Temeszwarze; wydał 20 dzieł.

Dankowski Georg Al. heleno-slawista + 24 listop. 1857 w Pożuniu.

Szumawski Józef Franta ur. 1796 + 23 grud. 1857 w Pradze.

Holly Jan poeta słowacki ur. 1785 + w Dobrowodzie 1849.

Petrović Dimitrije + 15 Grud. 1856 w Karlowcach profes. gimnaz. wydał: Zlatijnstwo 1851. przekład Rękopisu Krolodworskiego

Atanacković Bogoboj + 1858 w Baji mając 32 lat powieściopisarz wydał: Dar k Srbkinji 1845 3 zeszyty (powieści); Dwa idola roman 1851-1852. 2 tomy.

Glagolici. - W biskupstwie splitskiem jest 63 parafii w 7 dekanatach: Spljetskim, trogirskim, sinjskim omiszkim, makarskim, imoskim, neretwinskim gdzie dotąd służbę bożą po glagolicku odprawiają. podobnie i w parafiach na wyspie Krk (Veglia) Ksiąg używają literami glagolickiemi, kirylskiemi (w Poljcach i w Bośnii) łacińskiemi (sczciaveto) Katolicy. Owemi katolicko-kirylskiemi literami drukowana jest Kronika Vitezovića.

Avramović Dimitar (malarz histor. ur. 1815 w St. Ivan w czajkiskim pograniczu + 4 marca 1855 w Nowym Sadzie wydał: Sveta Gora sa strane vere, hudožestva i povestnice, opisana Dimitrijem Avramoviczem živopiscem. U Beogradu 1848. 8o st. 180. 2) Opisanje drevnostih srbskih u svetoj atonskoj) Gori z 13 litografirani tablica. U Beogradu 1847

Wobw: Taslickim. monast: 3. (Swiętych Archangela, Świętotroicki, Dowolja) Cerk. 6. Domów 1097
" " Prjepolskim . . . . 7 " 529

Razem monasterów 12. Cerkwi 134 Świaszczenników świeckich 81 Kaludje: rów 26 (w klasztorze po i do 4) Domów (czyli Rodzin) 9249 Dusz 190.000. Cerkwie ubogie bez aparatów i ksiąg. Szkół prawosławnych 3 (Mostar 139 dzieci, Focza 30 dzieci, Taslicy 45 dzieci) w nich uczą czytać Czasosłowiec i Psałterz oraz pisać i rachować. Duchowieństwo ciemne, wskutek narzucenia biskupów greckich. Do monasterów wożą chorych aby się Kaludjery nad nimi modlili. Katolików najwięcej w północnej Hercegowinie (podobnie jak w Bośnii)

Język w Hercegowinie serbski jednakże są miejscowe różnice. Tak n.p. w północnych okolicach mówią: widjechom, prijachom Ducha, obrjetochom — w południowych zaś wyrzucają ch: widje'om, prija'om, Du'a — w niektórych północnozachodnich stronach zmieniają ch na k: widjekom, prijakom, Duka. — W wsiach graniczących z tureckiemi ch wymawia się długo: saaachat (sachat) — zamiast f mówią w: Stewan (Stefan), wala (fala) — niektóre słowa jedni miękko drudzy twardo wymawiają: djewojka (dewojka) idje (ide). — W pobliżu Czarnejgory czas przeszły kończą na a wyrzucając o dosza (doszao) reka (rekao) — i zamiast z wymawiają ż żnam (znam) żemlja (zemlja) Katolicy mówią: Newiesta pyta diwera: moj diwere di si bia? szto si radia? kad si owdi dosza? Stipan, Joso, Iwo. — Prawosławni zaś na wschodzie mówią: Newjesta pyta djewera: moj djewere! dje si byo? szta si radio? Kad si owdje doszo? Sztjepan, Josif, Jowo. = Literę ѣ wymawiają jedni jak e drudzy jak u (i), trzeci jak є (je) iє i t.d.

Powjestnica srbskog naroda od najstarii wremena do god 1850 od Dan. Medakowitja. I Czast. U Nowom Sadu 1851. 8º str. XL. 240 – Cz II. III
Historyey Serbskey: Sw. Saba (wydany w Pradze 1851) Żywot Stefana Nemanje przez syna jego Stefana perwowjenczanog Krala (wyd. w Pradze 1851). Rodoslow Archiepiskopa Danila (wydany w Pradze 1851) – Żytje św. srbskich prowje titoly Symeona i Sawwy spisanoje Dometijanom jeromon. chilandarskim (skrócone i przerobione przez Cyrylla Żywkowitja w Wiedniu 1794 i Chodzkę Alex. w Paryżu 1858 – Kratka istorija Czernogorska spisana czernogorsk. władik. Wasyliem (druk. w Moskwie – i wdjetopis srbsk. 1845 Czast I str. 1-28 gdzie także jest str. 55 żywot S. Sawy i str. 98 dzieło Dometiana) – Diocleas czyli Duklyanin: Latopis (od imperatora Anastazego do Radosława – autor był równoczesny Nemanji – druk. p. Kukuljewicia) – Latopis Brankowitja – Latopisy pomniejsze

Ród Nemanjów: Za imperatora Michała IV Paflagona czasów (1034–1041) pojawia się już kniaź Serbski którego Diocleas Dobrosławem a Cedren Stefanem Woisławem zowie. Ten uczyniwszy rokosz 1040 wygnał Teofila Erotyka i zerzego Probata z Serbij. – Panował on 25 lat w Serbij, zostawiwszy 5 synów: Michała, Goisława, Saganta, Radosława i Predymira. Z tych Michaił r. 1050 został carem panował 35 lat zostawiwszy 11 synów z tych Bodyn czyli Konstantyn – został carem Bulgarskim pod imieniem Piotra znany – Potomek tych to był Nemanja ur. 1114 syn króla Gradynje który był synem Branisława, wnukiem Radosława, prawnukiem owego Dobrosława kniazia Serbskiego (jest to zdanie uczonego Dra J. Subbotycza)

Pozorniк

Księgarnie sławiańskie: 1849

Andrije Stojkovic u Serbu (wydał druk katalog raznih knjigah jugoslavjanskih sa serbskim i latinskimi slovima.)

M. Popovic i slavna čitaonica u Biogradu (wyda wał Podunavka)
M. Celovic u Budvi
G. Nikolajevic u Dubrovniku
Franje Župan u Zagrebu
J. Brčic i slavna čitaonica u Zadru
D. Medakovic u Zemunu
Dr Ivančevic i slavna čitaonica u Karlovcu
J. Zlatojevic u Karlovcih
V. Vrčevic u Kotoru
Dr B. Kuretic i slavna čitaonica u Križevcih
Bogoslav Šulek odgovorni urednik lista Slavenski jug u Zagrebu.
Ljudevit i Ljudevit Župani bratja štampari i izdavatelji u Zagrebu.

Batara (bratja) u Zadru
Berlic u Broodu
Dimitrovic u Splětu
Franceševic u Korčuli
Jukic u Travniku
Karlecki u Rěci
Kuzmanic u Zadru
Lehman u Osěku
Petranovic u Zadru
Perme u Gorici
Rezza u Rěci
Stazic u Splětu
Stic u Zadru
Vidovic u Požegi
Vukti Josip u Varaždinu
Šuber u Varaždinu
Demarchi Zara

Srbsko-dalmatyński Magazin za god 1847 od Djordja Nikolaewitja. 30 X. Cm.

Mač i pero piesni M. Popowitja 1849. 20 X. Cm.

Preradovic (oficer artyleryi austr. w Zagrzebiu teraz, gdzie) Prvenci, različne piesme. U Zadru (w druk. Demarchi-Rugiero) 1847 (zbiór poezyi bardzo ładnych jego ma te oddziały: I Cvietje (liryczne pieśni milośne nadmorskie II Bilje (do rzeczy treści lirycznej) III Przekłady z Lenaua, Bürgera, Göthego)
teraz pracuje Preradovic ten najlepszy poeta w Zagrzebiu nad epopeją: Marko Kraljevic.

Lalic Josip: Domaći likar. Zagreb 1849 prenumerata 1 fl. Cm.

O obhodjenju s ljudma prevedena iz njemačkoga Kolastelina Knigge-a u ilirski jezik po Mijatu Stojanovicu. Zagreb. 1849. (36 ark.) 1 fl. 30 kr. Cm.

Otca Mihovila Čuica: Život Isusa Krista gospodina našega; izvadjen i uredjen iz evangjeljah. Izdao J. F. Jukic. U Splitu 1848. 8º. str. 127 40 kr. Cm. (u Fran. Župana)

Tri čudnovate divice živeće u Tiroli. U Splitu 1841. 8º. 20 kr. (afiet) (u Fr Župan)
(Zapisała naktada Zlonenzenie)

Djrana Gorentićeva Rječnik od Ivana i Antona Mažuranića. Agram 1844 Kosztem Maticy illyrsk. zł. 121.

Paul Karano Twrtkowić: Srbski spomenice przywilejów bosnij od XII – XVI wieku 1844

Pjesme Ane Vidovićeve. Poemetti di Anna Vidović. Zara 1844 fratelli Battara. 8°. 14 96. 40 kr CM. poezyje illirskie

Iskrice od Nikola Tommasea izd. J. Kukuljević i a kcinski. Agram 1844 (Gaj)

Kolo. I zeszyt Agram 1842. jest tu o dyja: lekcie w Karyntyj przez Jarnika zeszyt II 1842. opis zwyczajów w Slawonij. Zeszyt III 1844 jest tu prawo Winodolskie z 1280

Illirsko-nem. ital. riečnik od J. Drobnića. 1846. 1 f. 20 kr.

Istoria serbij Dimitri Davidovica. Belgrad (nakł. Księgarz Wozarowic) 1846. 1 f CM. z rycin ami i mappą

Voyage en Bulgarie pendant l'année 1841 par Jr. Blanqui. Paris 1843. 8°. st. 40-360 Bulgaryj opis

Zemljopis pokrajinah Ilirskih od Drag. F. Seljan Agram 1843. 8. (Gaj) (z mappą) ważne

Narodne srbske pripovečke skup. Vuk. Nikolić. Belgrad 1842. (inte[illegible])

Spomen naroda srbskoh izd. Jv. Nikolić. Ofen 1843. (Univ. drukarnia) wiadomości z historyi bizantyńskiej etnografia i mappa.

Illiry i Serbli od Eust. Michajlović. Nowi Sad 1843. (Jankowić) historyczne

Dokazivanie że ~~[illegible]~~ Sławianie przed Cyryllem i Metodem przyjęli chrześcijaństwo tłom. z ross. Wenelina przez Dim. P. Tirol Belgrad 1841.

Srbska zora od Mil. Rajčić. Ofen 1843. (Univ. Druk) poemat epiczny.

~~[illegible]~~

Waskrs Ustava Serbie od Sim. Milutinović Sarajlia (poemat epiczny) Belgrad 1843.

Odusowiet do Georga Gorzdanović przez Sim. M(ilutinović) Belgrad 1843.

Odpiew na prewrat Serbie od Sim. M. Sarajlia. Belgrad 1843. poemat.

Subotić Dr.: Bosilje (poezyje) (dobre)
Ofen: 1843. Univ. Druckerey.

Dodatak k sanktpetersburskim sravniteljnim rěčnicima svijū jezika i narěčija, s osobitim ogledima Bugarskog jezika napisao Vuk Stefanović Karadžić. U Beču 1822. 8o. str. 54.

Gramatyki bulgarskie Neofyta 1835 i Christa: kiego 1836.

Bogojew Ivan A: Блгарски народни пѣсни и пословицы Pesth 1842. 12o str. 62. I Zeszyt.

Athan. Nikolić Приповѣдке (Narodowe serbskie przysłowia.) Belgrad 1843. str. 135. 2 fl

Izbor starih ilirskih piesnikah. Knjiga I. Agram 1847. (Gaj)

Ribanje i ribarsko prigovaranje složene po Petru Hektoroviću. Zara 1846. (Battara)

Različita diela Ivana Kukuljevića Sakci. Knjiga IV (Pěsme) Agram 1847. Gaj

Istorija vostočno-slavenskog bogoslu: ženija spisao Alexander Stojačković. Neu Satz 1847. 40 x.

Narodne pjesme. Agram 1848. (Fr. Suppan)

Avraamović Dimitrie: Sveta gora. Belgrad 1847.

Jukić: Bosanski priatelj. Agram 1852 Hft I. II

Slavoljub Bošnjak: Zemljopis i
povĕstnica Bosne. Agram 1851.
Njegoš Petrović: Luča mikrokozma.
Belgrad 1845
Medaković: Povjestnica Crnegore.
Zemun 1850.
Obradovića Basne (Sbirka koristnih
knjigah svezak) II Agram 1843. [illegible]
Kolo. Kniga I. II. III. Agram 1842_
1844. (Gaj)
Dubrovnik, svezak prvi 1849.
Vitezović Lado 1849
Orsat: Pocica Talianke 1849
Majer: Pravila dublan. 1848
Tvrtković Srbski spomenici. 1844.

Grofa kneza Vitezovića Lucij Hrvatska
ili Sibilla, zverhu mnenja dojdućih
pripetčenj na devet vikov razlučena
novo izdanje U Zagrebu (Franje Župan)
1849. 20 kr. CM.

Berlić's Grammatik der illirischen Sprache
wie solche in den südslavischen Ländern
Serbien, Bosnien, Slavonien, Dalmatien,
Kroatien, und von den Illyriern und
Serben in Ungarn und der Vojvodina
gesprochen wird. Für Deutsche ver-
faßt. Agram (Franz Suppan) 1850.
8° Dritte Auflage (XVI u. 416 S.) mit
einer litogr. Tafel aller slav. Alphabete
br. 2 fl steif geb. 2 f. 20 kr.

Portrait des berühmten Malers Andrie
Medulić genannt Schiavoni geb. in
Šibenik 1522 + 1582 litogr. Agram
(Franz Suppan) 20 kr. CM.

Slavenska Vila. Spjevao Ljubomir Nena-
dović godine 1847 na Nekaru u Nje-
mačkoj. (Agram Franz Župan) ~~[illegible]~~ 1849
10 kr CMze.

Talianke od Orsata Počića. U Zagrebu
(Franz Župan) 1849. 12° ... 4 kr CM.

Krošavština ugarsko-hèrvatska historičke novele od Ljudevita Vukotinovića. (Agram bei Franz Župan) 2 knjižice. (1849) 30 X. CM.

Glas Srpske Vile knjiga za naroc spisao Slavko Zlatoiević. U Karlovcima 1849. 8ᵒ. (bei Franz Župan in Agram 18 kr CM.)

Kolo. Članci za literaturu umietnosti i narodni život. Urednik Stanko Vraz. Knjiga VI. troškom Matice ilirske U Zagrebu (bei Franz Župan) 1849. 8ᵒ. 30 kr CM. obejmuje: 1) G. Simi Milutinoviću od P. P. Njegoša vlad. černogorsk. 2) Gram jezika nar. [illegible] iz Bosne [illegible] I. Jukića. 3) [illegible] po [illegible] goričkom mletačkom [illegible] [illegible] Maj[illegible]. 4) [illegible] 5) Kratki pregląd literatury polskiej [illegible] (ciąg dalszy) 6) Knjigopis: u Zomici 2 [illegible].

Obći zagrebački koledarza god. 1849. [illegible] (Franz Župan) 1849. [illegible] (Schematism dalmacki i jeografia statystyka)

Dogodovština Dalmacije od Ivana Katalinića. U Splitu 1844. 8ᵒ. 2 tomy (24 ark.) 2 f CM wprzódwyszło po włosku.

Catalinich: Istoria della Dalmazia. Zara 1835. 8ᵒ. 3 Tom. (Venedikt in Wien 6 f CM)

Kriztianovich, J. Grammatik der kro:
atischen Mundart nebst Anhang. 2 Th.
8. Agram 1837–~~[illegible]~~ 1840. 2 fl
(Nr: 9763) 100

[illegible]
Lesbuch 2 Bde 8. Grätz 1832
Carl Gerold u Sohn Stephansplatz
Nr 625.

Zabavna čitaonica. Prevodi iz inostranih knjižstvah: ~~[illegible]~~
1. Elizabetta (ili Prognani u Sibiriu) (zolag tottin) 2. Župnik Vakefieldski Svezak I (3 drevorytami) 3 Narodne pěsme. Sabranje svijuh do sad izdatih i više nikada još neizdatih pesmuh. Svezak I. 4. Pan podstoli; ili Dobar domačin. i Ignoslava Krasickoga Pripoviest prevedena s polskoga [illegible] Skalčevićem. Svezak I. 5. Župnik Vakfieldski Svezak II z 7 drevoryt. 6. Narodne pěsme Svezak II. 7. Pan Podstoli Svezak II. 8. Narodne pěsme Svezak III. 9 Župnik Vakefieldski Svezak III (z 8 drevoryt) 10 Narodne pěsme Svezak IV (každy zesyt tej biblioteki po 12 Krajcarów) (Franz Suppan in Agram)

Kastriota Skenderbeg. Tragedia u 5 izvedah. Upjomio Jura Matić Špor (Franz Suppan in Agram) 30 kr.

Slavjanke, pěsme [illegible] (S.) 20 kr. [illegible] 847 u [illegible] u Njemačkoj

Slavonska Vila: P. Trenadović (S.) 10 kr.

Vukotinović (Ljudevit) Prošastnost Ugarsko-hervatska. Historičke novele. Dio I: Štitonoša; pripovědka iz XVI věka stališ kraljevine hervatske i ugarske prie i po [illegible] bitrom mohačkom povoju ispisajuća. 16º U Zagrebu (Fran. Suppan) 1844. str. 166. 20 kr.
— Dio II: Novi vodja 10 kr.

Šveštar (Ivan župnik) Kratko uči zgodovština Horvati i Slovinah, u najposlě [illegible] i serbaljah zvanih, ci potopa, to jest godine světa 1656. Na četiri strane razděljena i po dugoterpnom poslu na světlo dana. IV strane. 8º U Zagrebu 1842 (Franz Suppan) 4 fl. 30 kr.

Slavonske vrrašne pěsme. IV svezka: Sabrane po Slavonju [illegible] Slavončeviću 18º. U Zagrebu (Franz Suppan) 48 kr.

Gjurkovečki, Jos. Jezičnica hervatsko-slavinska za hasen Slavincev, i potrebošču oztaleh stranskoga jezika narodov. Vu Pešti 1828. 8. 40 kr. (Fr. Zupan in Agram)
D. J. Kroatisch-slavische Sprachlehre zum Nutzen der Slavonier und Gebrauche der übrigen auswärtigen Nationen Pesth. 1826. 8. br. 40 kr. (Fr. Zupan in Agram)

F. Ferstl'sche Buchhandlung in Grätz.

Steiermärkische Zeitschrift IV. 1. V. 2. (z r. 1844) ma pieśni gminne sty-
ryjskie sławiańskie i inne historyczne artykuły.

Kmetijske in rokodelske novize Laibach 1843.

Svete pesmi von L. Potočnik II Buch. Laibach (Blaznik) 1844 jest 40 pieśni
które chwalą

Blazhe in Nezhiza. Cilli 1842 powieść moralna przez Anton Slomšek 30 kr. C.M.

* Steiermärkische Zeitschrift redigirt von Dr. A. v. Muchar, Vest, J. v. Thinnfeld Grätz 1827–
1830 10 Hefte. neue folge I–VI jahrgang. Heft a 16 gr (Damian
u. Sorge in Grätz 1842.)

Murko A. J. Slowenisch-deutsches u. deutsch-slowenisches Handwörterbuch
nach den Mundarten der Slovenen in Steiermark, Kärnten, Krain, u. Ungern
II Theile gr 8. 1832. 2 Thlr. (Ferstl in Grätz) 1841.

— — theoretisch-praktische slowenische Sprachlehre II Auflage Ferstl
in Grätz 8. 1 Thlr.

[illegible] unter [illegible] von [illegible] Steiermark. 1816 (Ferstl) 7 gr.

[illegible] Jos. Lekavske [illegible] tabule na [illegible]
1836. 8. 4 gr. Ferstl.

Krempl A. Kratke Predge na vse nedele ino svetke celega
leta. II Leta 8. 1839. 20 gr. Ferstl

Tu drukarnie Zagram z Karlowci / Warażdin / Osieka / Osek / Zadra, Dubrow-
nik Spljet. Nowy Sad Lublana Bělehrad Pest-Budin. Štyrski Gradec

W Lehcie 1844 wychodzi Narodny list srbski gazeta polit. i Koroteča
Serbski Lietopis 4 zeszyty
najlepsi poeci serbscy: N. Borovic D.r Subotic: Bosilje (mysly)
Kolo III zeszyt 844 gdzie tu zakon Vinodolski z r. 1288 pisany glagolitskim
po Kroacku.
najlepsza powieść Kroacka: A. Vukotinovic: Prošastnost ugarsko-horvatska dil I: Štitonoša —
D. Tarafskeho Zvekan uzkarjnut dzielo humorystyczne
Iskrice od N. Tomasea 1844.
A. Kuzmanic profesor w Zara: zore dalmatinske w księgarni (Battara braci) i w drukarni
Kukuljevic: Sabrana diela tom 3. Zagrzeb.
Pregodovština Dalmacije od Ivana Katilinice w Dalmacyi 1844
24 arkusze 2 tomy 2 fl. cmz
Pjesni pobožne od M. Vicic w Dalmacyi 1844.
Gondulic tlomaczenie Tassa: w Dubrowniku
Dr. Vukic: Narodni pjesne a powiadky Bosenske w Spletu maja wychodzic
u ~~Księgarza~~ drukarza Pivoti.
Slownik Dr. A. Murka II Auflage Grätz 1843. Evangelie od Sinto nina Krempla Gratz 1844.
~~Hurban Swatopluk ... Prag 1845. 1½ fl. ...~~
Бялгански буквар на подбуждение Ангели Жадженло сос. ?? Бузилина Москва 1844.
D.r Muchar Geschichte d. Herzogthums Steiermark Grätz (Damian & Sorge) 2 Th.
8.o 1844.
Schweizer Wahrheiten .. v. Arthur Alb. Schott Stuttgart Cotta 1846.
8. H. 384. 1 5/6 Thlr.
Blajewicz Th. Dacor romanische Grammatik Lemberg 1844. Winiar

A. A. Schmidt: (Das Königreich Illyrien Stuttgart 1840. V. Bd. Kaiserth. Oesterreich)

Lucyjan Muszicky biskup ~~nie~~ dyjunicki w Karlstadt ur. 1776 + 18[illegible] poezyje jego serbskie - język w nich zepsuty z cerkiewszczyzną, syn chłopa w Syrmii, sławonian wpadł w podejrzenie panslawizmu u austryjaków wywiera wpływ przez zaprowadzenie tenże nauk duchownych na ukształcenie księży wzrost szkół i literatury [illegible] o wzkrzeszenie serbskiego narodu

St. Jahrb. 1844. I. 1-8.

Tosyguiza Noworocznik serbski na 1842 Belgrad [illegible] II rok 1 flm. zawiera poezyje Muschickiego artykuły historyczne o serbijskiej poezie [illegible] i przegląd literatury serbskiej z r. 1841-1842.

[illegible] Rok V 1 flm.

Iskra noworoczni [illegible] Zagrzeb u Hašiček 1844 z rycinami (1844. [illegible] [illegible] Kroack

Serbske Nowine i Podunawka pismo czasowe 1844

narodni novine i Danica wychodzi od r. 1835 w Zagrzeb

Zora Dalmatinska (Zara) 1844. redaktor prof. Anton Kuzmanić

[illegible] mszały z językiem cerkiewnym tylko jeszcze na wyspach dalmackich używają w Dalmacyi i Kroacyi używają mszałów w języku illyrskim z cerkiewnego przełożonym i łacińskiemi literami drukowanych

2 początku ~~[illegible]~~ Czym pozwalał każdemu narodowi w swym języku liturgije Sławianom Koptom Ormianom - 925 w Spalatro była język cerkiewny - papież go [illegible] gani - część Dalmacyi wchodzi pod panowanie Węgrów część pod Wenecyjan

Winodolskie [illegible] prawa 1288

[illegible] z bullą 1248 pozwala w Dalmacyi odbywać nabożeństwo mową sławiańską jednak podług rytuałów rzymskich tym sposobem chciał przyciągać schizmatyków [illegible] używano

z początku glagolickich ksiąg w tej ... Zeng, w Istryj, Nona, na wyspach Osor, Krk (Gurk) Veglio, Cres, Arbe (Rab), Pasman, Pak — Do ksiąg glagolickich mięszą cerkiewne wyrazy wkradły, i za czasem krajskie [illegible] się ale które przez poprawę r. 1750 używano tamże jeszcze w listach prywatnych liter glagolickich, pisząc kirylicą wiek liter glagolickich dawniejszy nad wiek XIII jak mniemał Dobrowski. Kopitar twierdzi że już w X wieku używano liter glagolickich — Latopis Diokleeca z Chwilej około r. 1161 pisany był po glagolicku później przepisano go łacińskiemi literami — Używano liter glagolickich i w Bulgaryi ... przez porównanie okazuje się że była źródłem a Glagolica tylko naśladowaniem jej ... golski jest dosłowne tłomaczenie: słowiański a może słoweński (...) Glagolski Schriftzeichen) — w Bulgaryi używano równo cześnie kyrylicy i glagolicy która dopiero r. 925 ustała gdy Rzym zakazał kirylicę — Wyjąwszy Ragusę cała dalmacyja była wschodniej liturgii, zaczęła upadać glagolica gdy naraz ... nabywszy 1333 Sabioncello i 1427 Trebinje ritus łaciński i swych księży zaprowadzali w XVI wieku Reformaci chcieli glagolicę dla siebie wznowić Truber, lecz to upadło Cała literatura glagolicka składa się z aktów jurydycznych pisanych w narzeczu kroackim tłomaczenia książek duchownych z łacińskiego z pomieszania kroackiego i cerkiewnego narzecza oraz reszta książek duchownych w narzeczu cerkiewnym

Zbor igrokazah narodnoga kazalista. Zagreb. 1842. Tom. 10. na wyjściu w 10 tomach —.

Serbsko-Dalmatinski magazin redaguje protopop Nikolajević w Ragusie 1844.

Gondulić Ivan Sl. Jahrb. 1844. (VI. Heft p. 201.) ur. 1588 + 1638. pisał ... raymet. roga 1622 w Wenecyi i 1703. — Adriana 1633 w Ankonie (Jakiri) — Dubravka — Galatea — Diana — Sisanca o veličanstvu ... 1621 Rom 1622 Venezia — Osman — tłomaczenie Tassa Jerusolim oslobodjen

Serbskij Letopis. Buda

Barišić (1842) biskup bośniacki drukuje: Pokarm duchowny w ilirymie) po boś
niacku — a Vice Vičić ksiądz bośniacki drukuje pieśni duchowne 1843
w Spalatro pismem cyrylickim. —

Domorodne povietsti przez Dragoila Jarnevičeva I zeszyt Karlstadt 1843 (Prettner)
st. 177. (3 powieści historyczne wedle naśladowania) przez kobietę.

1) Dalmacyi było z narzecza w używaniu starobułgarskie cyrylickie i glagolicko zaprowadzone
przez uczniów Cyrylla; literami temi wydał Rafał Lewakowic: Bysprawnik dla xięży, spowied=
ników i pokutujących z łacińskiego na słowiński przełożył xiądz Simon Budinew. druk
w Rzymie 1635. 8° glagolickiemi literami — Jos Pastricius (+ 1708) i Math. Zović
(+ 1774) oraz Galzinja kanonik z Zab wydali literami glagolickiemi: Časosłow
(rzymski) w 2 tomach na rozkaz Piusa VI (Rzym (w druk Propagandy) oraz Dzieje ssws;
tych Rzym 1791. — Math. Karaman (+ 1771) wydał po glagolicku Mszał rzymski słoweński
Rzym 1741 (styl poprawił podług rossyjskich ksiąg w nim) oraz: Bukwar (Rzym Pro:
pagandy druk.) 1735 pod z textem glagolickim i cyrylickim) — Antoni Juranić xiądz
przełożył: Msze za zmarłych z rzymskiego Mszału Rzym 1767 — Nabożny przez ... mszy św.
(z mszału łacińsk) Venezia (druk D. Theodosius) 1765. st. 118 in 16°
2) dalmackie narzecze mówione od ludu czyli Vlachów (stąd Morlak) w nim kronika Mnicha
z Dioklea (Diocleates) przełożona w 16 tym wieku na łacińskie od Markomannus z Spalato
jednak nieco odmiennie. franciszkan Ivan Bandulavić ... wydał ... Venezia
[illegible] 1613. — Math. Alberti z Spalato: Crisia blažene divice Marie 1616 — Bartol Kašić je=
zuita z Pagi: Bośniacki rytuał. Romae 1640. Żywot Jezusa Romae 1638 (Propaganda) Tłomaczenie
Tomasza a Kempis Romae (Mascardi) 1641. Institutiones linguae ilirycae Romae 1604, tłomaczył
całą biblią lecz tę nie pozwolono wydać — Rafał Levakovic: Nauka chrześciańska z Bellarmina
Romae 1628 — Ivan Tomko Marnjavić kanonik w Sibenico ur. 1579 + 1639 tłomaczył z
Bellarmina wykład nauki chrześciańskiej Romae 1627 et Venetiis 1699 — Athan Georgicei:
nasłijanja duhovna Vienna 1683 — Juraj Baraković z Zara z ... poeta: Vila
Slovinka w 4 pieśniach Venetia 1682 (u Pezzano) Gjarula uresena cvětjem od sěst vikal=
...ita Venetiis 1720 (Occhi) — Marko Marulić z Spalatu: Historia św. wdowy Judyty wierszem Venetiis
(z ... Bendoni) Ivan Zanotti kanonik w Zara tłomaczył wierszem I i II pieśń Eneidy. Venetiis 1688 — Zulianić —

w XVIII wieku kwitneli: Ivan Ivanišević kanonik z Lesiny najlepszy poeta dalmacki: Kita cvitja razlikoga Venetiis (Occhi) 1703 i Od pomnje koju ima Bog od človika poemat do ubogiej damy) – Ivan z Zara: Spjevanje vojny pod Kandia i vojnu pod Klis Venetiis 1724 (Occhi) – Andreas Vitajić ksiądz z Viso: Ostan Božje ljubavi Venetiis 1713 (Lovisi), Istumačenje pisnih Davidovih Venetiis 1703 – [illegible]vic zakonnik z Istryi: Cvit svetih to jest život svetih Venet. 1702 (Lezzam) – Piotr Dmačinkat Szlachcic z [illegible]: Život Ss. Josafata Venet 1708 (Lovisi) – zakonnik St. Badrić z Derniš. Ukazanje istine medju cerkvom istočnom i zapadnom Venetiis 1714. – fra Laur. od Ljubuški: Gramm. latinska i ilirica. [illegible] Pisna od pakla (piekle) Venet 1727 – fr.

Gonduliča Osmanide r. 1826 tłómaczył na polskie kanonik Krakowski Łuczyński.

1890 – 111

Jukić Bosanski priatelj. Zagreb 1892.

Kolo Knjiga IX

Narodne pjesme. Sabranje svijuh pjesamah hrvatskih. Zagreb 1848–1853. 48 Kr.

Izbor starih ilirskih piesnikah. Knjiga I. II Zagreb 1847. (izdanja Hanibala Lucića) 40 Kr. Cm.

Ribanje i ribarsko prigovaranje složene po Petru Hektoroviću. Zadar 1847. 1 f. 10 Kr.

Različita dela Iv. Kukuljevića Sako. Knjiga IV. Pjesme. Zagreb. 1 fl

Sbirka korisnih knjigah. Svezak II Dositeje Obradovića Basne. Zagreb 1847. 10 Kr.

Slavonske varoške pjesme. Svezak IV Zagreb 1847. 12 Kr.

Slavonske varoške pjesme Svezak I Zagreb 1844. 12 Kr.

Dubrovnik, cvjet narodnog knjižestva. Dubrovnik 1849.

Slavoljub Bošnjak: Zemljopis i Povjestnica Bosne. Zagreb 1851.

Topalović: Tamburaši ili narodne pjesme. Osijek 1842. 20 kr. Cm

Kolo. Članci za literaturu. Knjiga I. II III

[illegible] 1859. 112

[illegible] 18[illegible]

[illegible]

[illegible] (r. 1859)

wydała: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

...wa Polskiego władza
...łom Polskim złym bywała

...ładza ta, jako też kiedy
...i dzielna we wszystkich
... Bolesława Chrobrego,
...wszego, który Król wnet
... w Polszcze Monarchią
...eństwem Polskę uczynił,
...wierzchności Prymasa Polo=
... sam się przemienił. Ale
... niwczym nieodmienił y
... Królewską, w której Pryma=
... [illegible] się za ...

41 liter w wierszu
24 wierszy na stronie

24 ark Polityka
5 " Ziemianin
29
8
232 stron
24 wierszy
928
464
5568 wierszy
41 liter
5568
22272
...8

Družtvo za poviestnicu i starine
Jugoslovenâ u Zagrebu
Verein für südslavische Alterthümer und
Geschichte zu Agram
11 Tomów Arkiva
Bibliograf. hrvatska I dio
Bibliograf. dalmatinska I i II dio

Jugoslovenska Akademija znanosti i
umjetnosti u Zagrebu
otwarta 26 Juli 1866
4 Klassy: 1) Linguistyka i historia 2) Filozofia
i prawo 3) matematyka i umiejętności przy-
rodnicze 4) Sztuki (nieotwarta)
fundusz 300.000 złr. roczny dochód 14,804 fl.
61 Kr.
Co roku wychodzi: 1) Rad (Druckschriften) 4 Tomy
2) Monumenta 1 Tom 3) Starine 1 Tom.
4) Izdavanja starih hrvatskih pisaca
1 Tom (i przez tego 46 Księg wydała)
Professor Šimeon Ljubić Direktor des National-
Landes-Museum zu Agram.

Platon Atanackovicz prawosławny biskup backi wydał: Biblia szkolna i domowa w Wiedniu w 2 tomach z rycinami

Jowana Aranja Toldija: Spevana skazka u 12 pesama, s madjarskog preveo Jow. Jowanović. Nowy-Sad w typ. Dra Dan. Medakovića. 1858. 16o. st. XII. 153. 30 kr. piękny przekład

Ѥдъ i Med. Szaliwo-poucżni czlanci, napisao i za srbsku mladež i njene prijatelje Djordje Rajković. 1858 Nowy Sad (Dan. Medakowicz) 8o. st. XVI. 138. 30 kr.

Istorija Serbskago jazyka po pamjatnikam pisannym kiriliceju, w swjazi s istorijeju naroda Soczynenije A. Majkowa. Moskwa w univerzit. typogr. 1857. 8o. st. VI. 847.

Istorija Serbii po serbskim istocznikam Soczin. L. Ranke perewod s njem. Petra Bartenewa. Moskwa 1857. 8o. k. i st. VI. 323. 27. k. 2.

Chadzić Jovan: Duch naroda srbskog

Jakšič Vlad. Jerzävopis serbie. (Biegrad) 1855 I Wyp.
Rjecznikъ na dumy(ы) tursky i greky w jazyka bôlgar. skyj i ot Mih. Pawlewa. Bukurieš 1857.

115

Časopis towar. mat. serbskeje VIII. letnik 1856.
Sserbske basnje wot W. S. W. Budyšin. 1855.
Šušil Fr. Moravske narodni písně s napěvy. Brno (K. Winiker) swazek V 1856 12. 480 à 45 kr.
Kytička z přísloví pořadkem katechismu vazana pro mladež a pěstouny její od kněze Jos. Boleslava Podstranskeho. Praha (B. Kohlíček) 1856. 12° ft. 31. 8 kr.

[illegible] — [illegible]
[illegible] Dialect.
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ambros [illegible]
[illegible] 1817 [illegible] Karinthia [illegible]
[illegible]

59

jurgna
Keuws:iei
Kietulei vi
heidzinki

Gazety:

Narodne novine urzędowe pismo codziennie w Zagrebiu wydaje Dr. Ljudevit Gaj redakt. D. Demeter. Rok XIV cena 12 flor. Cm.

Gospodarski list pismo ekonom. raz na tydzien w Zagrebiu wydaje Bogoslav Szulek cena 3 flm.

Zagrebački katolički list (kościelna) w Zagrebiu red. N. Horvat raz na tydzien Rok IX. Cena 6 flor. 20 kr. Cm.

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku uredio Ivan Kukuljević Sakcinski Knjiga V Zagreb. 1859. (treść) 2 f 40.

Glasnik dalmatinski u Zadru God. X. 2 razy na tydzien redakt. Kasali 6 flm.

Neven (beletrystyczny i literacki) wych. i raz na tydzień wydaje Czytelnia w Rjece redakt Dr. Jos Vranjcani Dobrinović i prof. Vinko Pacel. Rok VII. Cena 5 flm.

Rečnik ilirskoga jezika od Vešelića
Saltjer slovinski od Gjorgjiš
Pjesme razlike od Gjorgjića
Kristiada od Palmotića
Hekuba od Vetranića

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV.
8[o]. st. 423 z 3 tabl. lit. 2 f. 20 kr.

Graničari ili Zbor na Ilijevu od Jos. Frajdenraicha
Zagreb. 45 kr.

Životopis Sv. Kyrilla i Methodia od D[ra] Franje
Racz'kog kanonika I. Dio.

Zagonetke od Vuka Vrcevića. Zadar, Kod
br. Batara. 1857

Ljek za objestnu ženu, izvorno narodna gluma
u 3 čina od Jure Matije Šporera. U Rieci.

Nasradin iliti Bertoldo polag Taljanskog. Za:
dar Kod Demarki-Rudjera.

Platunov pir ili razgovor o ljubavi preveo Orsat
Počić. U Trstu kod austr Lojda. 8[o]. st 49.

Satir A. Relkovića gvarta edyc. Osjek u K. Lemana
8[o]. st. XII. 174. 40 kr. em.

Smrt Smail-Age Čengića; pjesma Ivana Mazura:
nića. Novo izdanje. U Zagrebu 32[o]. st VII. 55.
20 kr.

Sriemsko-slavonsko-hrvatske divje živothinje,
zvjeri i ptice, sa dodatkom najlagljeg
i točnoga načina nadjevanja i nagaczenja is:
tih spisao Josip Ettinger c. k. nadzornik šumah.
8[o]. st. 263. U Zemunu Kod Soprona 1 f. 20 kr.

Stjepan posljedni kralj bosanski drama u 5 čina od Marka
Bogovića. Zagreb u Ludov. Gaja 1 f em.

Glasnik slovenski (pismo literackie) redakt. A. Jane=
zič. 2 razy na miesiąc w Celowcu 1/15 kr. (½ roku)
Novice (pismo rolnicze) red. Blajwais w Lublanie
Zgodnja danica (pismo teologiczne) w Lublanie
Slovenski prijatel (pismo pedagog.) red. A. Jane=
žič w Celowcu.

Srbske novine Belgrad red. Milosz Popović 119

Glasnik druzstva srbske slovesnosti: Svezka IX
u Beogradu Svezka IX 8ᵘ. st. 349. z 4 tabl
litogr. 1 kart. i 1 tabl. herbów

Dwa ducha i Wuk Brankowić od Ilije Popowić
Zemun wdruk Soprona I Tom.

Zitje Teodora Pawlovica nowinara i spisatelja
srbskog, spisao Konstantin Pejezić. Nowy
Sad u Dan. Medakovica 8ᵒ. st. XII. 110.

Izbori srpske povjestnice iz turskijech spomenika
izvadio i na njemacko preveo I. Walter i
F. A. Bernauer, a u srpsko preweo i izdao
Andrija Torkwato Brlić. Swez. I Becz u
F. Leona 1857. 8ᵒ. VIII. 90.

Ljubomir u Elisiumu od Milovana Vidakovica
prestampano u Beogradu. I Dio i s. 204.

Ljudevita Sztura kniga o narodnych pesama i
pripovedkama slavenskim, s czeskoga preveo
Jovan Boszković. Novy Sad u D. Medako:
vitja. 8ᵒ. X. 186. 1 flm.

Primjeri srpsko-slavenskoga jezika sastavio ich
Wuk. Stef. Karadzić. Becz u Mahit. 8ᵒ. st. 78 z 1
tabl. 1 flm.

Platon Atanackowicz biskup Baczki przełożył na serbskie
psałterz Dawida wydał w Nowym Sadzie i Pisma Salamona
i Syracha wydał w Wiedniu. u Leopolda Grunda.

Latopis Serbski. 1858 Kniga 97. 98 w Budzynie w druk. uniwersyt. pod redakcyją Jana Djori: djewicza

wychodzi 30 ty rok od r. 1825

Zawiera: Przegląd Spis katedr prawosławnej wschodniej cerkwi

metropolita I Tarnawski i Bulgaryi ma biskupów
1. Czenolijski w Ruszczuka
2. Łowczański w Łowczy
3. Wraczański
II Adrianopolski i góry Hamus
1. Peristerijski
III Bośna-Sarajski w Sarajewie exarch Dalmacyi
IV Widiński i exarch Podunaja
V Dobrostolski i exarch Podunaja w Silistryi
VI Preslawski

Jest 5 patryjarchów 112 metropolitów 48 arcy-biskupów 130 biskupów

2. Poezyje
3. Przekład Iliady w metrum narodowem serbskiem
4. Narodowe powieści gminne
5. Przegląd narzeczy sławiańskich i ich różnice.
Matica serbska założona 1826 ma kapitału 47413 flm. do tego należy fundusz Jana Nako od r. 1844 na nagrody najlepszych książek ma funduszu 10,141 flm. z którego dotychczas zapłacono oraz Subbotycz za opis: Król dezański i za Gramatykę serbską 140 dukat.

3. Fundusz Sawy Tekelii na 18 młodzieży zapisany r. 1838; ma 138,527 fl. i 2 domy w Pesztie

4. Fundusz Pawła Jowenowicza na stypendium dla serbskich techników ma kapitału 26444 Złr.

Fundator każdy i członek maticy składa 40 Złr.

ma być przeniesiona do Nowego Sadu

Sekretarz Jowan Djördjevitsch.

Wiadomości bibliograficzne z krajów słowiań.

~~Grody Janów wydał~~ między innemi i o polskich: o Deotymie.

II Zeszyt.

Zbiór przysłów serbskich 508.

Przekład Iliady w metrum narodowym

Biblioteka maticy na 1700 książg. a Tekelego 4000

Karol Iłinc księgarz w Nowym Sadzie

Južno slavjanske
pučke pěsme
za pianoforte pri red
jene po K. Katinelli = U.

Svezak I U Beču.

K. 4.

25 melodyj z Slavonij

Süd slavische Volkslieder.

Popis publiczny uczniów szkoły
wojewódzkiej Kaliskiej

Tamburaši ilirski, iliti perva kitica narodnih ilirskih pěsamach po livadah i dubravah slavonskih sabrana i svemu junačkomu ilirskom narodu prikazana; u družtvu s' više rodoljubacach skupio, u red stavio i izdao Matth. Topalovič. Svezčič I. U Osěku. Tiskom Mart. Alojs. Diwalda Kr. pov. Knjigotišca 1842 8o. str. XVI. 84. Cena 20 122

(30 ženskih 13 mužkih)

Pesmarica, velika Srpska i Hrvatska na-
menjena narodu našem koji latinicom
čita, u kojoj ima 400 pesama. Novi Sad
1880. 16° pg. 192. 1 Mark. 50

Pjesme Hrvatske narodne što se pjevaju
u Istri i na Kvarnerskih otocih prestam-
pane iz „Naše Sloge" podporom Matice
Hrvatske. U Trstu 1880. 12° Mrk 4
pp. 366. (pieśni z Istrji i Quarnero)

Pesme srpske-narodne. Pančova 1875
(z Sremu) 2 Mrk.

~~Singer S. Zur Literatur der kroat. Volks-
poesie. Agram 1882 8° 1 Mrk.~~

Spevy, slovenské. Vyd. Jan Francisci, L.
Mudron, O. Halaša, J. Kadavy. Turč.
Sv. Martin 1880-1882. 8° 12 Mrk.

Stari pjesnici hrvatski od Ivana Kukuljevića Sakcins-
koga Svezak II Pjesnici hrvatski XVI stoljetja.

Pjesnici hrvatski XVI vieka od Ivana Kukuljevića Sak=
cinskoga Razdjel prvi U Zagrebu 1858 tiskom
nar. tiskarne Dra Ljudevita Gaja. 8º VIII. 103.
200 exempl. a 40 xr. Cm. z časopisu „Neven."

Knez Nikola i Knez Bujak popjevka iz XIII ili XIV vieka
Majka Margarita " " XV ili XVI vieka.

Andrija Čubranović r. ok. 1500 + 1550 Jedjupka poematu wyjąt-
ki z / Sibile i z Dimalje.
Mario Kaboga ur. 1505 + 1582 Pjesn.
Petar Zoranić ur. 1505 + 1550 z poematu Planine druk. 1569 (ob Albis)
Gregorianić Placido ur. ok. 1510 tylko biografia
Baffo Alojzio ur. 1510 piesni relig.
Nikola Naljesković ur. ok. 1510 + 1586 (wyjąt. komed. wiersz. piesni, listy
Burešić Marin ur. ok. 1510 + 1560. (piesni, list)
Pelegrinović Mihalj ur. ok. 1520 + 1570 (z poematu Jedjupka piesni, listy
Bartučević Jeronim i Hortensio 1520 - 1585 (listy wierszem
Daržić Marin ur. ok. 1520 + 1580 z dramatu Tirena - Pjesni milosne - z dra-
matu Milosć Wenery i Adonisa - Ofiara Abrahama - Dialogi
Divnić Petar ur. ok. 1525 + 1600 Wyjątek z piesni na pohwałę Sibeniką miasta
himny
Parožić Ivan r. ok. 1525 (List wiersz.)

Uprasza się **Apteki**, aby za **Receptą** Kliniczną, jeżeli nie jest do dalszego użycia potwierdzoną, tylko jeden lekarstwa expedyowały.

Uprasza się **Apteki**, aby za **Receptą** Kliniczną, jeżeli nie jest do dalszego użycia potwierdzoną, tylko jeden lekarstwa expedyowały.

Pieśni gminne Kraińskie.

W Lublanie (Laybach) wyszedł tego roku pierwszy zeszyt zbioru pieśni gminnych Kraińskich pod tytułem: Slowénske pésmi krajnskiga naroda. Pervi vsésik. V Ljubljani 1839. str. 136 w 12ce. Zbiorek ten dla miłośników poezyi narodowej sławiańskiej ciekawym jest, gdyż oprócz kilku pieśni tego pokolenia, które Fr. Lad. Czelakowski w dziele: Slowanské národn. pjsne. w Praze 1822-27 i M. Kastelic w Kraińskiem piśmie: Kraińska Czbelica (pszczoła) V Ljubljani 1830-33 ogłosili, żadnego osobnego zbioru nie znamy; dla nas zaś niniejsza tém milsza, ponieważ przypis na ostatniej karcie umieszczony uczy, że pieśni owe zebrał w Karyntyi nasz galicyjski rodak ś.p. Emil Korytko. Między wesołemi pieśniami, widzimy jedną (Blishej blishej je si Shumar – Blishej, blishej njega drug – Blishej, shumarska drushina i.t.d.) odpowiadającą zupełnie znanej u nas pieśni Jedzie, jedzie Zelman i.t.d. śpiewanej podczas wiejskiej uroczystości haitek.*) Pod względem etnograficznym znajdujemy wielkie podobieństwo i spokrewnienie między pieśniami Kraińskiemi na str. 20. 30. 102. 109. a galicyjskiemi w szacownym zbiorze Wacława z Oleska: Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego Lwów 1833 str. 475–430–5?8–496) co dowodzi jak długo wyobrażenia wspólne, niegdyś jeszcze w kolebce odwiecznego narodu sławiańskiego wyssane, u obu narodów się przechowały. Podobne modły starosławiańskie o pogodę w pieśni jaką rybnishky chłopaczy w Krainie (str. 19) śpiewają, uczynione także i ludu galicyjskiego (Ob. Pieśni ludu polskiego. We Lwowie 183 str. i Pieśni ludu ruskiego w Galicyi. Lwów 1839 Tom I. str) Między balladami gminnemi w tym dziełku, umieszczona jedna tyczącą się Polski, pod napisem: Polska Podolskiego (w Czasopis. Ossolińsk. z r. 183 Jest

*) Wniosek Fr. Siarczyńskiego. i innych którzy w owym Zelmanie żyda dzierżawiącego cerkwie ruskie za czasów Sobieskiego lub dawniejszego jeszcze ucisku Rusinów upatrują zupełnie przez to, unosząc a pieśń pokazuje się tym starsza nawet pogańskich sięgająca czasów bo ją oprócz Kraińczyków zupełnie podobnie i Słowacy w Węgrzech śpiewają. Ob.

Kraljiza na str. 122. Jakaś polska krolowa płynie morzem z 300
okrętami i mnostwem zbrojnego ludu na oblężenie Wenecyj ponieważ ją
hiszpańska Krolowa przez trzema laty Krolewicza porwała i w Wenecyj
trzymała. Jak się zdaje jest to ciemna namiątka przejazdu
tamtędy do Włoch polskiej Krolowej Bony; bujna fantazya ludu ustrój
ła całe to zdarzenie i dodała zmyslony wypadek, a może też ma ta pieśń
jakowąś styczność z więzieniem Krolewicza polskiego Jana Kazimierza
które go w czasie podroży do Hiszpanij spotkało. — Zeszyt niniejszy
co do swej powierzchowności ozdobnie wydany, obejmuje oprocz
5 weselnych 6 Kolędowych 1 Kupałowej 64 krotkich śpiewów w kształcie
naszych Krakowiaków także 38 gminnych balad legend
i innych pieśni z których niektore czasów napadu tureckiego zasięgają. —

Żegota Pauli

Przysłowie bośniackie. 116

Bolje da te tjera Turczin sabljom,
nego Szwaba perom.

Pesme Brranka Radicsevića
Zlatijnstvo od Slavka Zlatojevića
Pozoriztna djela (Sv. 3) od J. S. Popovića.
Darak Srbkini od B. Atanackovića
Pesme M. S. Serbkinje
Decsanski; Prwenac,
Pesme Jowana Ilitja
Srbska Sintaksa od Dj. Danicsitja
Srbska Gramatyka od Wuitja.
Kalac: Staatsrecht des Fürstenthums
Serbien

Sopron Księgarz w Semlinie
do niego o Serbii

XII

[illegible]

sza nabożności z przet [illegible]

[illegible]

[illegible]

Народне песме македонски Бугара
скупио Стефанъ и Верковићъ
~~кд~~ Књига прва - Женске песме
У Београду 1860. 8°.

Marko Kraljewitsch i Wila.

(Narodna pjesma.)

Pojezdische do dwa pobratima
Preko krasna Misora planine,
Ta jedno je Kraljewitschu Marko,
A drugo je wojwoda Miloschu;
Naporedo jezde dobre konje
Naporedo nese koplja voina,
Jedan drugom belo lice ljubi,
Od milosche do dwa pobratima;
Take Marko na Schárcza zadrema,
Pak besedi pobratimu swome:
„A moj brate wojwoda Miloschu!
„Teschko me je sanak obrwao,
„Pewaj, brate, te me razgowaraj."
Al besedi wojwoda Miloschu:
„A moj brate Kraljewitschu Marko.
„ja bi tebe brate popewao,
„Al sam sinotsch mlogo pio wino
„U planini s wilom Rawijojlom,
„Pak je mene zapretila wila,
„Ako mene čuje da popewam,
„Otsche ona mene ustreliti
„U grlo i u srze živo."
Al besedi Kraljewitschu Marko:
„Pewaj, brate, ti se ne boj wile,
„Dok je mene Kraljewitscha Marka

„J mojega widowita Scharcza
„J mojiga schestopera zlatna."
Onda Milosch pocze da popewa,
A krasnu je pesmu zapoceo
Od svi naschi bolji i stariji,
Kako j' koji drz'o kraljewinu
Po czestitoj po Matschedoniji
Kaki sebe ima zaduzbinu;
A Marku je pesma omilila,
Nasloni se sedlu na oblucje;
Marko spawa, Milosch popijewa,
Zaczula ga wila Rawijojla,
Pa Miloschu pocze da otpewa:
Milosch pewa, wila mu otpewa;
Lepsze grlo u Miloscha waske,
Jeste lepse nego je u wile,
Rasrdi se wila Rawijojla,
Pa odskoczi u Mirocz planinu,
Zape luka i dwe bele strele,
Jedna ud'ri u grlo Miloscha,
Druga ud'ri u srcze junaczko.
Recze Milosch: „Jao moja majko!
„Jao Marko, Bogom pobratime!
„Jao brate, wila me ustreli!
„A nisam li tebe besedio,
„Da ne pewam kroz Mirocz planinu?"
A Marko se trze iza sanka,
Pa odskoczi s konja zelenoga,
Dobro Scharczu kolane poteze,
Scharcza konja i grli i ljubi:
„Jao Scharcz moje desno krilo!

„Dostigni mi wilu Ravijojlu,
„Čistim tebu te srebrom potkowati,
„Čistim srebrom i czrwenim zlatom,
„Pokriwchu swilom do kolena
„Od kolena kite do kopita,
„Griwu tebu ti izmeschati zlatom
„U potkitit' sitnijem biserom:
„Akoli mi ne dostignesch wile,
„Oba tebu ti oka izwaditi,
„Swe csetiri noge podlomiti,
„Pa tebu t' owde tako ostawiti,
„Te se tucsi od jele do jele,
„K'o ja Marko bez mog pobratima."
Dowati se Scharczu na ramena,
Pak potrcza proz Mirocz planinu.
Wila tece po wrchu planine,
Scharacz jezdi po sredi planinu,
Nigde wile czuti, ni wideti.
Kad je Scharacz zagledao wilu,
Po s tri koplja u wisinu skacze,
Po s csetiri dobre u naprêdak;
Brzo Scharacz dostigao wilu;
Kad se wila wide na newolji,
Ona jaina nebu pod oblake,
Poteze se buzdowanom Marko,
Koptimicze dobro neschtedicze,
Bilu wilu medj' plecza mirni,
Obori je na zemljicu czarnu,
Pak je stade biti buzdowanom:
Preworticha je s desne na lijewu,
Pak je stade bije schestoperom zlatnim:
„Zaschto, wilo, da te Bog ubije!

"Zascht' ustreli pobratima moga?
"Daj ti, bilje onome junaku,
"Jer se ne tschesch nanositi glawe."
Sta-ga wila Bogom bratimiti:
"Bogom brate, Kraljewitschu Marko!
"I Wischnjim Bogom i swetim Jowanom,
"Daj me puschtaj u planinu ziwu,
"Da naberem po Miroczu bilja,
"Da zagarim rane na junaku."
Al je Marko milostiw na Boga,
A zalostiw na srczu junaczkom,
Puschti wilu u planinu ziwu;
Bilje bero po Miroczu wila
Bilje bere czesto se odziwa:
"Sad tschu dotschi Bogom pobratime."
Nabra wila po Miroczu bilja,
I zagari rane na junaku:
Lepsche grlo u Milosche czarsko,
Jeste lepsze nego schto je bilo,
A zdrawije srcze u junaku,
Barsch zdrawije nego schto je bilo.
Ode wila u Mirocz planinu,
Ode Marko s pobratimom swojim,
Otidosche Poreczkoj Krajini,
I Timok su wodu prebrodili
Na Bregowu selu welikome,
Na odosche Krajini Widinskoj;
Ali wila medj' wilama kaze:
"Czujete wile drugarice?
"Ne strieljajte po gori junaka
"Dok je glasa Kraljewitscha Marka
"I niegowa widowita Scharcza.

„I njegova schestopera zlatna;
„Schto sam jadna od njeg' pretrpila!
„I jedwa sam i ziwa ostala."

Srbi u Donawertu (1744)

(Narodna pjesma)

Jaosch ni zore ni bijela danka,
Pade magla od neba do zemlje
Oko bela grada Donawerta,
Pak poklicze wila zagorkinja
Sa wisoka dela Schelembergea,
Te doziwa gradu Donawerta
Po imenu mlada komendata,
Mijaila basch Prodanowitscha:
„Schto s' legao mladi komendate!
„Na te ide swa sila Baburska,
„Pa otkoli grada Donawerta,
„Pa otkoli sa cetiri strane;
„Ako mene tome ne werujesch,
„Ti se popni gradu na bedene,
„Te pogledaj niz to polje rawno,
„Swe je polje wojska prekrilila,
„Dolom pjeschaci, a brdom konjici."
On mi wili tijo odgowara:
„Muczi, wilo, mukom se zamukla!
„Da su Pasi kako sokolowi

„Wrani konji, kao gorske wile,
„Jorschte nek bi danas uletili;
„Za sam dobre postawio straze:
„Posred placza grada Ponawerta
„Postawio pedeset aiduka,
„I pred njima mladog barjaktara,
„Po imenu Tucsitscha Stewana,
„Koji nosi toke od biljusa,
„Koji nema u mudri Latina;
„A na gornjoj kapiji kamenoj,
„Kod welike czrkwe kapuzinske,
„I onde je pedeset aiduka,
„I pred njima Gwozdena wojwoda
„Koj jasche branza bez belege;
„Od liwada od polja schiroka
„Na kapiji pedeset aiduka,
„I pred njima staroga barjaktara,
„Po imenu Marka Praschkowitscha,
„Koji jasche doru od mejdana;
„Od wisoka dela Schelemberga
„Na kapiji wista Krapsi-wista, (:Umbrinuwind:)
„I onde je pedeset aiduka
„I pred njima barjaktar Kosanitsch
„Koji nosi macza Grebeschtaka,
„Na ramenu puschku Mletaczkinju,
„Kojano je u Mletku kowana,
„Kowana je tri godine dana,
„Gdi pogleda, onde ne promascha;
„Na kapiji tijoga Dunawa,
„Onde ima stotina aiduka
„I pred njima bwsch mladi Kapetan,
„Po imenu Jowa Belgradija.

„Koji noshe sabiju Misirliju,
„Na giaw' nosi powezena Klobuka,
„Za Klobukom srebrna czelenka,
„Kojano je od dwanaest pera;
„Preko wode tijoga Dunawa
„U schanczu je stotina aiduka,
„I pred njima Kostresch kapetane
„Koji nosi kratka Liczanika,
„Kud pogleda, onde i udara.-"
Malo wreme za tim postajalo,
Pak doziwa mladi Prodanowitsch,
On doziwa Tuzitscha Stewana,
Nagowori Tuzitschu Stewanu:
„Brze poschlji Tuzitschu Stewane,
„Brze poschlji mladog omeldera. (Anmeldern.)
„Neka kaze Gwozdenu wojwodi,
„Da on dobro na kapiji strazi,
„Da nas kako sila ne prewari."
I otide Tuzitschu Stewane,
Te on posla mladog omeldera,
Po imenu Brzopleta Stojka,
I otide Brzoplete Stojko,
Te on kaze gwozdenu wojwodi,
Da on dobro na kapiji strazi.
Malo wreme za tim postajalo,
Pak se pope Gwozdene wojwoda
On se pope na kamenu kulu,
Te pogleda niz to polje rawno;
Swe je polje wojska prekrilila,
Dolom peschci a brdom konjiczi
Konj do konja, junak do junaka,
A barjaczi kako i oblaczi.
Kad to widi Gwozden wojewoda,

On pokliche tako glasowito:
„Sad na noge druzinicze moja!
„Sad na noge i na pushke shcharke,
„Te dajite oganj od obraza;
„Ebo sila ide na Kapiju."
Kad to chula mlada aiduczija,
Skoczili su na noge junazke,
A uzeshe duge shcharke pushke,
Te im daju oganj od obraza.
Dok se oni ognjem premetashe,
Dotle Esi (din Zyffhu) na grad udarishe,
I Kapiju oni odsekoshe.
Kad to widi Gworzden wojewoda,
Da toche ludo pogubiti glawe,
On poklicze tako glasowito:
„Ajte za mnom druzinicze moja!
„Da Kazemo mladom Komendatu:
„Iznenada Esi udarishe,
„I Kapiju oni odsekoshe."
Pak odoshe Dunawskoj Kapiji,
Te nadjoshe mlada Komendata,
Gdi on u red namesthta aiduke;
Komendatu tijo goworio:
„Gospodine, mladi Komendate!
„Tesha nas je sila opkolila,
„I Kapiju ona oswojila."
Tatkem Gworzden u rieczu beshe,
Al udrishe Eski granatiri
I pred njima prinz Oldenburgshausen,
A za njime Eski Kapetane;
Swi aiduczi tschupriju predjoshe,
A za njima mlad Prodanowitschu,
Nos' u ruczi swoju driefferliju;
Kad je biona polak tschuprije,
Te se natrak junak obazreo,
Kako u grad Esi ulazau,

I pred njim Ischki kapetane;
Kad ga widi mladi Prodanowitschu,
Od prisloni swoju dschefetliju,
Prisloni je k' desnome obrazu,
Pak pogleda gornjemu nischanu,
Dschefetliji zivi oganj dade,
Te udari Ischkog kapetana,
Na dobro ga mesto udario,
Pod weliku kapu granatirsku,
Ne pokwari na kapu perwaza,
Wetsch pokwari mozak u junaku;
Czelo pucze, otschi mu proskosche.
Wiknu tanko mladi Prodanowitsch,
Te doziwa Kostreschu Iliju:
„Schto si stao Kostreschu Ilija!
„Schto si stao okamenio se!
„Te ne dajesch oganj Liczaniku?"
Josch komendat u reczi bijasche,
Odma pucze stotina puschaka,
Na nja pade stotina Erowa.
Tek se oni ognjem premetnusche,
I pri audaczi u schanacz sladosche,
Te se onde ognjem premetasche
Od zoricze do posliji podne;
A kada je itschindija bila,
Nestade im praa i olowa.
Al pokliknu mladi Prodanowitsch,
Te doziwa Jowicu Belgradiju:
„Brze idi brate Belgradija!
„Ye ti kaze Trijun generalu:
„Mloga na nas sila nawalila,
„A nesta nam praa i olowa;
„Nek nam poschlje u pomotsch ajduka,
„Jal' ajduka, jali muschkatira;

„Eda bi se kako obdrzali,
„Dok izidje u jutru Danicza."
Otisch'o je mladi Belgradija,
Te on kaze Trijwu generalu. —
Njemu veli Trijwu generale:
„Pomotschi wam poslati ne mogu
„Od veliki Baburski topova."
Wratio se mladi Belgradija,
Te on kaze swome komendantu. —
Kad komendant reczi razabrao
On pokliczi tanko glasowito:
„Druzinicze, bratscho nerodjena!
„Nerodjena, kao i rodjena,
„Da se wischnjem Bogu pomolimo,
„Eda bi nas danas iznesao."
Pak se wischniem Bogu pomolische,
I iz schancza zdrawo izidjosche,
Te podjosche Krajnu bijelome.
Tu i srete feldmarschal Bernklau,
Borju mu je pomotsch nacinio:
„Borja t' pomotsch, mlad Predawitschu!
„Jel' ti mnogo wojske poginulo?
„I jeli ti mnogo izranjeno?"
Komendant mu potijo besedi:
„Gospodine, feldmarschal Bernklau!
„Jest trinaest u schanczu ostalo
„Czuwajutschi straze bez promene,
„Bez promene, dokle je Krajine;
„I trinaest ranjeni bodimo."
Pak odosche Krajnu bijelome.
Kad u jutru beli dan oswanu,
Pische knjige feldmarschal Bernklau,
Te je schilje gradu Donawertu

Po onome swome trombeteru.
Bog pomoze mladom trombeteru,
Swu gospodu u' stupu zatecze,
Swi bijau na czarskoj paroli,
Medj sobom oni besedjau:
„Mili Boze, da czudni junaka!
„Il' su wile, il' su ljute zmije?
„Da ili i olowo ne bije?
„Da sm' ji prije i po czemu znali,
„Od srebra bi taneta kowali;
„Schto nam wojske mlogo pogubische!
„Dwasch iljadu i trista junaka
„Swe po izbor' Czeski granatira,
„Franczusche Schraa /: Uffmarsch :/ czetedriju.
„Koja nema u Franczuskom czarstwu."
Kad to czuo mladi trombeteru,
On otide Rajnu bijelome,
Pa on kaze Feldmarschal Bernklau,
Schto gowore Baburska gospoda.
Kad Bernklau reczi razabrao,
On napisa jednu sitnu knjigu,
Pa je schilje gospodji kraljiczi;
Kad kraljicza knjigu razgledala,
Grohotom se ona nasmejala,
Pak uzima zlatschene kljuczewe,
Pa otwara srebrne sanduke,
Pa izwadi kolajnu od zlata,
Pak napisa jednu knjigu sitnu,
Pa je schilje banu Batschaniji;
„Werna slugo, bane Batschanija!
„Schiljem tebe kolajnu od zlata
„Pa je podaj mladom Prodanowitschu,
„Sam mu metni na grlo bijelo."
Knjiga dodje bani Batschaniji,

Kad je bane knjigu razgledao,
Mladog zowe on Petranowitscha
Kad gospoda beu na paroli,
Te on njemu potijo besedi:
„Gospodine, mlad Petranowitschu!
„Primi milost od nasche Kraljicza,
„I na dar ti kolajna od zlata
„Ie za twoju wernost i junaschtwo." *)

---

*) Po swoj prilici tada su Srbi u iknji ostawi li u Donawertu onu ikonu matere Bozje (opies= mom, naokolo u drwetu izrezanom, iz Oktoicha wsja 8. glasa: „O tebie raduetsia, obradowannaja, wsja twar" i. t. d.) koju je sada izdao u kamenoj schtampi sadaschnji (od onog zlatoga roda) „Kripajwirt" al. Ditrich.

Danicza zabawnik na godinu 1826. izdao Wuk. Stef. Karadzitsch, filosofije doktor, i uczeni druschtwa: Sanktpeterburgskoga wolnoga ljubitelja Ruske slowes= nosti, Krakowskoga, Göringsko-Saksonskoga za istrazivanje stari. starine, i kraljewske-getinskoga člen korespondent. Prwa godina. U Beczu u schtampariji Jermenskoga namastira.

Sadrzanje.

Zima
Proljettsche
Ljeto
Jesen

Kalendar na godinu 1826
Pocsetak opisanija srpski namastira
Glawne razlike izmedju sadaschnjega Sla= wenskoga i srpskog jezika
Zitije Hajduk-Weljka Petrowitscha
Odgowor Ruskome recenzentu
Marko Kraljewitsch i wila
Srbi u Donawertu
Imena G. G. prenumeranta.

Marko Królewicz

Duszan Car objeżdżając swoje kraje przybył do Liwna w Dal-
macyi i zaszedł do chaty [redacted] obywatela zwanego Wrmiawa.*
[illegible] [redacted] [illegible] za wyświadczoną gościnność powołał
całe plemię Wrmiawy na dwór swój do Prizrena i wyniósł na
wszelki stopień godności synów [redacted] Wrmiawy. Wukasz syn Ug-
lesza i Gojka. [illegible] w Prizrenie urodził Marko najstar-
szy syn Wukaszyna. Marko celując umem i siłą był najprzód pisarzem Du-
sza[illegible] Wukaszyna. [illegible] miał za żonę Hele-
[illegible] II [illegible] **) [illegible] (Beutsch) [illegible]
ne Zelenu) córkę [illegible] jednego [illegible] greckiego (In Fresne [illegible]
[illegible] [illegible] Wukaszyn [illegible] z dziećmi i Tabowi [illegible]
[illegible] (Orbin. Frecho[t] [illegible]) kazał zabić i oglądał
dego [illegible] [redacted] (Orbin. Frechot [illegible]) [illegible]
[illegible] króla Ludwika [illegible] męstwo. Uglesz i Gojka i [illegible]
[illegible] Marko nic nie mówił. Wukaszyn [illegible] bój z Turkami
[illegible] w którym [illegible] padł [illegible]
w którym obywa [illegible] wojska
[redacted] (Du Cange [illegible]) dobił Wukaszyna [illegible] (Fresne) i po
z [illegible] bitwie [illegible] ciało do [illegible] młodego [illegible]
[illegible] w cerkwi [illegible] Dymitrego [illegible] grobu młodego [illegible] Lubił przepych
[illegible]. Wukaszyn został królem [illegible] r. 1367. [illegible] do [illegible]
w [illegible] Fresnot [illegible] przepychu i z tąd też równają go do [illegible]
3º króla Francuzów.
[illegible] Wukaszyna [illegible] na [illegible] w [illegible] kraju
[illegible] niemógł się utrzymać [illegible]
[illegible] a Marko [illegible]
Nikola Altoman i [illegible] czyli [illegible]
kraju uderzyli na Marka i na jego brata: Jana [illegible] i Demetryusza
[illegible] ich odebrali kraje i [illegible]
[illegible] sam [illegible] Korony i [illegible] się z [illegible]
[illegible] Wukaszyna [illegible]
[illegible] i Zelonoracz (Cornhurog.) [illegible] i [illegible]
ziemie [illegible] Tetsal. [illegible] i [illegible]
tylko na [illegible] kraje [illegible] Kostur. — [illegible] na [illegible]

* Du Fresne – Mauro Orbin **) Raicz rękopism. Wilindath (Philiendas) mówi
że [illegible] mnogie darował ziemie w Macedonii.

naswet najpierw Szurów odebrał im gród Kostur (Orbini) ostatni
[illegible] i wziął przemocą żonę Marka która jako niewierna żo-
nczynka wolała Bogdana niż Marka. Marko [illegible] pozbawiony wszyst-
kiego, zmuszony był tułać [illegible] dopomagał długo ojczyźnie lecz widząc po-
tem naród uciemiężony niemógł znieść tego i odszedł ~~na służbę~~ do Tur-
ków [illegible] służby. Póki marko był w ojczyźnie przynosił też wielkie
korzyści ~~[illegible]~~ robił za których (Raduźbinije) (Ob. [illegible] pj. II) dzień i noc wal-
czył że z nim ubił on dwóch silnych najezdców którzy naród serbski
[illegible] Juriena [illegible] Kisrzizije i Djemu Brdienina – Zabił
on turka Arapa który ~~[illegible]~~ w swoim kraju zamordo-
wanym zmarawał gród biorąc w niewolę podróżnych kupców (tł.
pj. II.) – Ze zabił prawdę pokazuje się tego jak Marko przebaczył
dotrzymał
prawo [illegible] Urosiowi a nie ojcu. (ibid) – Za Książęcia Lazara
władał w Waradynie jako naczelnik grodu niejakiś Kucze który
strzegąc Toplicy do więzienia wtrącił. Miłosz Obilić, Iwan Kosan-
czić i Milan Topliczanin poszli do Waradina oswobodzić tego
Toplicę lecz ~~Marko~~ Kucze pojmawszy ich także wtrącił do więzie-
nia; Obilicz z więzienia [illegible] znać Markowi który wnet ich z więzie-
nia uwolnił – (ibid) Oswobodził także Marko [illegible] z niewolnictwa
[illegible] się żenił w Dubrowniku a gdy przez Dubrownicki [illegible] ściąt
jego swatów.
Gdy Amurat uderzył na Kniazia Lazara i Szyszmana Króla Bulga-
rskiego niszcząc ich ziemie, [illegible] [illegible] dwa Kniazie Dragasz
którego Dukan królem Mizyj uczynił (Laonicus) i Bogdan namiestnik
którego Dukan królem Mizyj uczynił (Laonicus) i Bogdan namiestnik
od Fere do Ochridy i mając siebie jako w Orfgie, ibid.) [illegible]
tamę Murzatowi [illegible] niemając na tyle siły poszli pod moc turecką
(Chamker) i z nimi byli wojsko swe oddali Amuratowi Amurat oddał to
wojsko wojnjaki i na dowódcę dał Ewrenosbega greka renegata
z [illegible]manionego którego Bajazet później wysłał na [illegible]
[illegible] (wojszkog) wojskiego i wojsku tem służył z wielką częścią [illegible]
i [illegible] Turk [illegible] zasługi dali mu za trudy Kostur i Ochrida
i [illegible] Zelonorzyskie (Orbin) – lecz Bajazet w boju tem był nieszczęśliwy;
[illegible] zginął i Marko z wielkim żalem wspót towarzyszy swych; umarł on
[illegible] Właszina z strzały w morzu koło [illegible] Krajowe r. 1396. [illegible]
[illegible] do mieszkania Obitel Wetijana niedaleko grodu Skutyja.
Marko miał przezwisko [illegible] Prilipa – służył w [illegible] w [illegible] latach [illegible]
(Pi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 82 – 100)

Życia sławnych Serbów.

„Szczęśliwy naród który swe dzieje z ust rodziców za pomocą podań lub ~~powieści itd.~~ pieśni słyszeć może." Nie mają go inne narody. (Ob. obszerniej Otto Pirch: Reise nach Serbien im Spätherbst 1829 Berlin 1830.)

Stefan silny Duszan.

Stefan Urosz syn Stefana Deczańskiego urodzony w Prizrenie 1311. wstąpił na tron serbski 1334 dla dobroci zwany Duszanem a silnym zaś dla mocy gdy wstąpił na tron władca bułgarski Aleksander Michał chciał z nim wejść w przyjaźń i dawał mu za żonę swą siostrę Helenę (Jelenę) czyli jak ją Serbia zowie Rogożnu, lecz Duszan nie pojął ją, ale się ożenił z córką Kantakuzena ministra greckiego. Wojsko miał silne złożone z niemców Kumanów, turków i chrześcian, dał narodowi prawa równie jak Kazimierz Wielki nasz aby w spokoju żył. zdobył zawał ten ziemi od morza czarnego aż do Carograda od Andronika III greckiego cara który na Duszana napad znowu dostał część od Jana Kantakuzena gdy ~~ja~~ tenże z Janem Paleologiem czyli jak go Dalmacii zowią Lilko szczęśliwym stron wiernym walczył. Miał więc Duszan posiadać Romanię Trację Tesalię i Etolię do Eubei z drugiej strony od Sawy do Dunaja wszystkich Sławony Kroacji Istrii Dalmacji od Adryatyckiego do Pontskiego i Egejskiego morza posiadał te kraje spokojnie zwiąc się carem rzymskim słowiańskim i greckim koronowała go patriarcha ławnikiji zaprowadził na Kraju urzędy szkoły zaprowadził dwór i order Krzyża św. Stefana Kanclerzem był Grzegorz Golubija Dubrowniczan a Mikołaj Butja także Dubrowniczan protowestiarius. Andronik grecki zawiedzgo Duszanowi proszczył na niego wojsko z Azyi który był wojewoda Tracyi: Ugljesza brat Kantakuzena potem zawarł Andronik z Duszanem przymierze za pomocą a był wojewody serbskiego - Sijer. Węgry ogłosili wojnę r. 1335 na przeciw Serbom ~~Duszanowi ... król węgierski Ludwik zawarł z nim przymierze~~ naprzeciw nich chciał wyruszyć podniósł Kantakuzen z Urkanem Turczynem rokosz lecz Duszan go pokonał i dojechał aż do Carograda. R. 1353.4 Duszan wojował z Stefanem banem bośni który wraz z sprzymierzeńcami Kantakuzenami i z węgrami gnębił. Kantakuzen po-

[illegible] rokosz przeciw Paleologowi ściągnął przeciw [illegible] do [illegible]
[illegible] Dusan [illegible] poſtawić z wojskiem do Grecyi wkradł na [illegible]
[illegible] Djawolu umarł r. 1356. Pochowany w [illegible] w cerkwi
[illegible] która zbudował. Za życia budował mnóſtwo cerkwi z [illegible]
[illegible] rozolimie. Mnichom w Chilendarze wiele zapisywał

[illegible] Sławiańskie ili Pantheon serbska prwa pisze [illegible] Popowić u Trjest-
u - izdaje Lovis Milowuk [illegible] w Drukarni Univer-
sitetu Pesztańskiego 1831. Przedmowa XX usiłuje dowieść że Sławianie są
Serbianie: Stefan silny Dusan ‡ — zeſzyt II Knez Lazar [illegible]
namieſtnik Srjemski zostat carem r. 1374. rezydencya Krusewac

‡ dodana jeſt tablica przedstawiająca [illegible] w całości każdy zeſzyt kosz-
tuje 24 kr. Cm. z obrazem

1. Miłosz Obilicz. [illegible]

Serbski Kniaź Łazar wysyła zięcia Miłosza Obilicza do ziemi łacińskiej aby tam zbrać haracz. Łacinni nie znając Miłosza przyjmują i prowadzą go. O tem przez cały dzień jedzą, chwaląc się iż Serbowie w swem kraju podobnej niemają. Miłosz przeciw temu wyliczając w Serbii najpiękniejsze klasztory i kościoły i obiecuje przerzucić swój ciężki buzdygan przez nie. Łatynni mu nie wierzą i idą w zakład o 1000 dukatów. Miłosz modli się wprzód i rzuca pierwszym buzdyganem. Tego nie było go widać aż wreszcie upadł przez cerkiew na dwór Bana gdzie potłukł szklanne ganki, i dwóch synów Bana z jenerałem morskiem wodzem ubił. Łatynni chwycili ~~[illegible]~~ Miłosza za to i do ciemnicy go wtrącili.

Często Miłosz wskroś przez okno patrzy
Czy nie ujrzy tam na dworku kogo.
Zoczy wreszcie Kostę Cyganina
Tego Miłosz zaklinając wzywa:
„Przebóg bracie Kosto Cyganinie
Oto tobie trzy dukaty żółte
Przynieś tylko jedną kartkę białą
kartę białą na list niepisaną."

Przyniosła mu ją Kosta. Miłosz pisze krwią list do Kniazia Łazara prosząc o pomoc. Łazar pisze list do Łatynow napominając aby Miłosza puścili z ciemnicy, haracz

dali i przez tego przegranego zakładu. Po dwunastu nai-
częściej grozi wojskiem zaginą, ich wyniszczył. Latami bo-
jąc się pośrzędą Miłosza, płaco karczą i przez tego
przegrany zakład.

2. Marko Królewicz.

Marko wyjechał na łowy z Muratem Wezyrem i 12 delijami

Trzy dni oni ciągle polowali
I niczego nie mogli ułowić
Wreście trafią przy znaku swoim wszystkiem..
Na ~~jeziorze~~ zielone przez górze jeziory:
Ze nim pływa kaczka złoto-piora.
Puści Wezyr sokoła swojego
By ułowił kaczkę złoto-piorą:
Nie chciał wcale spojrzeć na tej kaczka
Ale wzniósł w górę pod obłoki. .
Wtedy ... puszczał Marko
Czy dozwolisz tego o Muracie
Abym puścił mojego sokoła
By ułowił kaczkę złoto-piorą
Na to Wezyr w ogóle ... słowa:
Puszczaj Marko także wszystkie wolne
Puścił Marko swojego sokoła
Ten wzleciał w górę pod obłoki
I ułowił kaczkę złoto-piorą..
Spadł z nią sokół pod zieloną jodłą

Sokół wezyra gdy to zobaczył rozgniewany chciał odebrać Mar-
kowemu sokołowi kaczkę lecz Marko sokół zerwał klucz
Wezyrowego i wiele już swego pierza z niego wydarł.

Murat Węzyr któremu żal było swego sokoła [illegible]
wyciął sokołi Markowem o jedli i skrzydło mu zła=
mał. Odjechali Turcy a Marko się został zawijając skrzy=
dło sokołowi. [illegible] potem na [illegible] z czarnej góry wiedzie [illegible]
Konia i goni za niemi.

[illegible] Węzyr co za sobie
A gdy zoczy Królewicza Marka
Temi słowy do drużyny rzecze:
Dziatwo moja wierna ty drużyno.
Widzicieli [illegible] mgliste
Tuman mglisty z nad tej czarnej góry
Z środ mgły jedzie dziatski junak Marko
[illegible] jak [illegible] konia swego Szarca
[illegible] przyjechał.

Marko dobywa szabli ścina głowę Muratowi i zawija [illegible].
Potem jedzie do Cara w Edrenie?

Kiedy Marko do Edrenu przyjedzie
Tradywan tam przed Cara wstąpi
A podnił zaraz swoje czarne oczy
Jakby [illegible] dziwnie:
Wzrok się [illegible] gdyby piorun jaki

Gdy go zapytał Car czego się tak rozłościł, opowiada Marko że zabił Murata. Odrzecze Car: Każdy Turek być Węzyrem może
Lecz nie widziem już drugiego Marka
Wyjmuje potem 1000 [illegible] z [illegible] aby się zato wina napił. Marko [illegible]. Lecz [illegible] na wino mu dał pieniądz [illegible] nało się [illegible] zaniewał. –

i Sztuka noża. [illegible] Marko był wielki, mocny, szeroki i
[illegible] [illegible]. Zmieniał różne konie ale go żaden nosić
nie mógł. Widział raz [illegible] źrebię złapał go za ogon [illegible]
[illegible] nie mógł przyciągnąć, lecz Szaracz nie dał się z miejsca ru=
szyć. Kupił go więc Marko wyleczył wina go pić nauczył i [illegible]
[illegible] go tylko mógł nosić. Serbli i Bugari [illegible] dokazu=
ją [illegible] u [illegible], pitjini jeszcze żyw i oni [illegible] i
[illegible] [illegible] a [illegible] izitji, dok mu sablja izpod grede
izpadne, a knjiga da je svit golowo izpala) Mówią że
[illegible] się z Ojcem Wukaszynem czarem młodego Uro=
sza [illegible] do Marków [illegible] go [illegible] za [illegible] przyjął i dla naj=
więcej jego męstwa kochał — Mówią że Marko gdy się
Turcy z Włochami (wlach) bili zginął od strzały wojen[illegible]
[illegible] Miecz[illegible] w wsi Rowiny — Drugi raz że gdy się
Turcy z Włochami bili Marko z Szaracem w bagnie koło Du=
naja zagrzązł i zginął (Bagno to (bara) ma być w Krajinie koło
Negotyna wyżej koło [illegible] izpod izwora [illegible] gdzie
trzcie są ruiny starej cerkwi, która Markowi za grób służyć
miała. Znów mówią że w tej wojnie tak krew przele=
wali że aż konie i ludzie we krwi pływali Marko pod=
niósł ręce do nieba i rzekł: Boże cóż mam teraz robić?
na co się Bóg zmiłował i w tego okolicy (~~[illegible]~~
(Petruny) gdzie dotąd żyć ma.

3. Ożenienie Todora z Stalatja.*) Todor mówi
Matka wysyła Todora aby się ożenił.

*) Ruiny zamku tego stoją na Morawie wyżej Ćuprii.

iż sobie upodobał piękną Ikoniję córkę Resawskiego
Kniazia Milutyna która zaręczona jest Tredojowi
krewnemu Gjurgjewa i obiecuje albo ją porwać albo zginąć.
Matka mówi aby zaniechał Królewskiej tej oblubienicy
Todor każe sobie osiodłać słudze Dobriwojowi swego Ko-
nia srebrnym siodłem i złoconą uzdą siada potem na niego
i odjeżdża ku równej Resawie

Gdy już przybył do Resawy rzeki
Znowu widzi tu trzydzieści dziewic
Między niemi piękną Ikoniję — Udał słabość i
prosi ją aby mu czaszę wody podała gdyż ma wielką febrę
a z Konia zleść nie może. Dziewica odpowiada iż woda z
rzeki Resawy jest niezdrowa i przynosi mu z dworu
puhar wina. Lecz Todor łapie za białą rękę dziewicę sadzi
na Koń i ucieka z nią.

4. O śmierci Jowe - Despotowicza.

Jowo Despotowicz [illegible]
woła do siebie [illegible] Mihajła i [illegible]
do klasztoru [illegible]
ma [illegible] przyjechał nazad wracając
każe mu iść do matki i powiedzieć że [illegible] za morzem
zginął [illegible]
Lecz matka chce aby [illegible] synowi
[illegible]
[illegible]
niezaniecić. [illegible] matką
przed dworem Jowy widzą [illegible]

do pałacu i widzi że znowu umiera Matka nad nim zawodząc
znowu podnosi i ostatnie dni [illegible] rozporządzenia pomiędzy
innemi
Moi dwori mom rodjenom bratu
Mone [illegible] i maj – ognjenom Muku [illegible]
ra.

5. [illegible] [illegible] Baljubaszy.

Serbszy ~~[illegible]~~ kapitani [illegible] [illegible] pomiędzy
niemi [illegible] (Ludon?) generał i żąda aby który pojedzie
do [illegible] [illegible] aby tam [illegible] wsie Tureckie
[illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tureckiego
Kapitana Gusis.

Sui [illegible] nikom [illegible]
Po ce[illegible] [illegible]
Kako [illegible] [illegible] u [illegible]
[illegible] u [illegible] [illegible]
U [illegible] [illegible] [illegible]
Pa on [illegible] pred generale. [illegible] [illegible]

to [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
przerobione albowiem jedno miejsce [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Tołdzemietzu chodzącego ~~innowi~~ no [illegible] inowi
wynajdujący [illegible] tu się [illegible] [illegible] [illegible]
Swadzbie [illegible].

6. Smierć Hajduka [illegible] siostry [illegible] Ljubowi
[illegible] Tłomacz: [illegible] lecz z [illegible] od [illegible]
[illegible] tom [illegible] zdaje się że z [illegible] tom hotalne rzeczy
powiewał [illegible] [illegible] [illegible] pokazał jak [illegible]
Ki z Igorem

Lijepa je ljepša biť nemože
U struku je tanka i wisoka,
U obrazu bjela i rumena
Kao da je do podne uzrasla
[illegible]roma tihom suncu proljetnome.
Oči su joj dwa draga kamena
A obrwe morske pijawice,
Trepawice krila lastawice,
[illegible] ibrišima;
Usta su joj krila labudowa,
Prele slojke dwa siwa goluba.
Ljepota se njena razglasila
Po swoj Bosni i Hercegowini.

Pieśń ta zabytkiem owych czasów gdy potęga [illegible].

7. Żałosna pieśń znakomitej Hasan-Aginicy. Tłomaczył Brodziński z Herdera.

8. O śmierci Kulin-Kapitana który r. 1816 w zasadzce [illegible] z [illegible] zginął. — Dwa czarne gawrony [illegible] zabroczonemi we krwi nogami przylatuje na dwór [illegible] jego matka i z nim oni [illegible] zginął wraz z bratem Mechmed-Kapitanem.

Oj san me lomi, san me mori
San zaspati ne mogu;
Mislet mene mati moja
Za koga tje dati
Podi ktjeri za kozara
Dobro tje ti biti

...otjsi majko za Kozara
Netje dobro biti:
Kozar chodi po kamenju
Vrat tje salomiti.

Owczar chodi po planini
Ujest' tje ga wuci.

Trgowac chodi po swijetu
Kutji nedolazi

U krojacza tanka igla
Gladna su mu djeca

Hotjsi majko za ratara
Dobro tje mi biti;
U ratara crne ruke
A bijele pogacza.

trgowca

trecu

Oj livado zelena livado!
Što si tako rano ~~progowora~~ polegnula;
A! livada ticho progowora:
Newolja je te sam polegnula,
Sunce mi je stalo pregrijo
A jutroske kitjeni cvietowi.

Bitwa pod Kosowem

[illegible]

Serbskie królestwo po królu Urosie przyszło na xięstwo; i obrali sobie za pana Xiążęcia Lazara, który miał siostrzenicę króla Urosa imieniem Milice. Xiążęciu Lazarowi jedni hołdowali, a drudzy nie, jak się to dla grzechu w świecie dzieje. Wtym zaś cysarz Murat, że Xiążę Lazar zamiast pana swego namiestnikiem w Serbskim królestwie, zebrał wojsko i ciągnął do Serbii na Kosowe pole; a Xiążę Lazar też nie omieszkał i stanął naprzeciw cysarzowi z drugiej strony na Smojowem wedle wody zwanej Labet, a było we środę dnia S. Wita. Począł się wielki bój a trwał do piątku. Panowie, którzy hołdowali Xiążęciu Lazarowi, ci mężnie wedle niego wierni byli, a drudzy na to się patrzyli. Dla takiej niewiary, zawiści i nieporządku bój ukończon był w piątek w południe. Tu Miłosz Kobila zabił cysarza Morata tego dnia, polegli jego synowie Mustafa i Celebryn. Bajazet został więc na cysarskim tronie. W ten dzień w ręce w niewolę został Lazar blizko jednego kościoła. Mało [illegible] przy nim także Kraymir Wojewoda Toplicki pojmany był, a [illegible] panów tam ubitych zostało, a niewierni i nadzwyczajne zostali za zdrajce, gdyż pak żadnemu na to dobre nie wyszło: albo cysarz po dobrej chwili ~~kazał~~ zebrał ich i kazał ściąć, mówiąc: „Jak nieprawo i niewiernie uczyniliście przeciw panu własnemu, mogliby się i mnie także w potrzebie uczynić.” W ten czas przywiedli Xiążęcia Lazara i Wojewodę Kraymira przed albo Bajazeta. Cesarz Morat ojciec jego, i obaj jego bracia na marach. I rzekł do Xiążęcia Lazara: „Miły Xiążę, co powiadasz cysarzowi? bo głowa nie jest jako wierzbowa, nie rośnie drugi raz.” I rzecze Xiążę Lazar do cesarza: „Dziwno mi to bardzo jest, jak się twój ojciec o królestwo Serbskie pokusić chciał.” I rzekł dalej: „Żebym był to wiedział, co teraz oczyma widzę, musiał byś tu jeszcze na czwartych marach leżeć; lecz Pan Bóg dla grzechów naszych nie raczył tak chcieć, niech się więc wola Boża dzieje.” W tem cysarz kazał mu głowę ściąć, a Kraymir wyprosił od cysarza, aby mu pozwolił też pod głowę Xiążęcia Lazara [illegible] aby głowa na ziemię nie upadła. Tedy wojewoda Kraymir przyłożył swą głowę do Xiążęcia Lazara i rzekł: „Przysiągłem dziś Panu Bogu, gdzie głowa Xiążęcia Lazara tam i ma będzie,” a obydwie głowy na ziemię upadły. Tego czasu przyniósł jeden Janczar głowę Miłosza Kobily i rzucił ją do ~~[illegible]~~ dwoch głów przed cysarza mówiąc: „Cysarzu, to ta głowa najokrutniejszego z nieprzyjaciół twoich, który ojca twego zabił.” Potem u cysarza Bajazeta wyprosili ciało Xiążęcia Lazara i [illegible] w klasztorze [illegible] pochowali i za świętego [illegible]

tyran Bajazet kazał tu znak i numer [illegible] że nie jego ojciec zabity by-
sklep ołowiem pokryty na czterech słupach [illegible] postawić w [illegible]
[illegible] gdzie jeich pogrzeb był. [illegible] że ten nieszczęśliwy bój
[illegible] dla niewiernych [illegible] swoje panów, cesarz [illegible]
ze [illegible] dobrego królestwa wiernie [illegible] za wiarę [illegible]
[illegible] w krótkim czasie z tegoż świata zeszli

(z Tureck: Kronik: M. Konstantinowicza)

[illegible]

Záboj Sławoj a Ludjek.

Do epoki (?) było to Franków za Karola wielkiego czyli za syna jego Ludwika lub za Dagoberta I francuskiego króla r. 630 gdyż nawet tedy Czesi (?) aż do Franków uciekli ad castrum Vogastense. Hanka Rüb. cstron. Gesch. Böhm. Osnowa krótka poematu jest ta:

Záboj zasmucony w żałości względem podbicia i ujarzmienia swojej ojczyzny, zwoływa znacznych narodu do głębokiego lasu (dla bezpieczeństwa). Opisuje im w żywych obrazach biedę teraźniejszej ojczyzny, ucisk narodowości, praw i nabożeństwa. Zgromadzenie podziela jego żal (?) i zachęca go do otwarcia zupełnego tegoż przed nimi. On zaś tedy pieśń śpiewa którą się z Sławojem wyuczył potajemnie w boju (?) a ponieważ od czasu ujarzmienia ich [illegible] się młodzieńców dorosło (uzbrajania, jako ludzie tegoż narodu którzy się za [illegible] za jedną tylko rodzinę [illegible]), że można nieprzyjaciela wygnać a ojczyznę oswobodzić. To się już wszystko jakoby [illegible] stałego przedstawia, a dlatego niemało poetyckiej siły nabiera.

Po uczynionym wspólnym przymierzu ku oswobodzeniu ojczyzny rozchodzą się z obrady. Po trzech dniach zebrali się bojownicy pod wodzą i dowództwem Záboja a Sławoja i wyciągli naprzeciw Ludjeka nieprzyjacielskiego wodza i porazili ~~go [illegible]~~ razem [illegible] sam Ludjek padł w bitwie pod Záboja młotem. Ucieczka nieprzyjaciół. Záboj a Sławoj ścigają a po zupełnym pobiciu tychże i wygubieniu ziemi króla [illegible] wracają na bojowisko pochować zabitych a bogom ofiarować. = t. cały żywot [illegible] [illegible] w Sanskrytu – [illegible] – [illegible]
[illegible] – Ostęp (?) [illegible]

Wyndmann (?)

[illegible]

Szrajewo ognim izgorelo
Szefto kuga u njemu morila
Pomorila momke i dewojke
Ostaši jedna u majki.
Majka ga je u [illegible] zakopala
Cefto mu je ona dohadjala:
„O moj Ale, moje dete drago! O mein Ali! o mein theures Söhnlein
Szte te si se razsrdio na me [illegible]
Da ti nisam koszulje nawezla?
Da ti nisam dewojke zprosila?
Mertaw Ale majki progowara
Odi s Bogom moja mila majko!
Nisam se ja razsrdio na te
Da mi nisi koszulje nawezla.
Da mi nisi dewojke sprosila
Zele trawa to koszulja moja
Czrna zemla to dewojka moja
Već te prosim mila majko moja
Pozdrawi mi moga bratima
Da ne spletje crnoga perezina (Locke)
Da ne nosi crwena rakezina (Kleid)
Da newara na weri dewojku żeby nie zwiodł dobrej dziewicy
Jer je tezak uzdah dewojaczki: (Seufzer)
Kada kljene swe se zemlja trese
Kad uzdahni (seufzt) do Boga se czuje.

Pieśń gminna
(chorwacka z okolic
Warażdynu)

Tri su ptice goru preletele,
Vu ti gori drevca nit kamenca,
Samo jeden javorek zeleni,
Pod njim sedi rožica devojka.
Devojku je žeja obhajala,
Ona iszla hladne vode iskat,
Ona naszla zdenca ograjenca.
Kriknе junak iz gore planine:
„Ne pij vode, rožica devojka,
„Onog zdenca Vile obgradile,
„Nisu Vile vodu otrovile."
Kad se vode devojka napila,
Taki Vila devojka je bila,
Pak je iszla vu gore plenine.

Kde mne štěstí [illegible]
Čili v horách nebo v polích?
[illegible] čtenářům [illegible]
[illegible] čtenářských [illegible]
[illegible] moři [illegible]
[illegible] [illegible]
Čili v [illegible]
veselým si [illegible]?
[illegible] ke mně [illegible] štěstí
[illegible]
[illegible] moje [illegible]
[illegible]

[illegible] i [illegible]
[illegible] a [illegible]
ne od [illegible]. [illegible]
[illegible] 25 [illegible]
[illegible]
[illegible] 1833 [illegible] 38 [illegible]

[illegible] der älteren [?] Sprache wie solche in Bosnien, Dalmatien, Slavonien, Serbien, Ragusa u.s.w. und von den Illyriern im Banat und Ungarn gesprochen wird, zur [illegible] [illegible] u. herausgegeben von [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] u. [illegible] [illegible] [illegible] der k.k. [illegible] Militär-[illegible] [illegible] [illegible] Slavonien. Ofen 1833. 8. XIV + 377

Relkowić [illegible] [illegible] Zachodniego [illegible] pierwsze [illegible] dobrych ksiąg ale [illegible] [illegible] [illegible] gramat[yka] Serbi[illegible] – [illegible] lite[illegible] [illegible] [illegible] naśladowanego od Illiryj [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ie, e i [illegible] była [illegible] [illegible] [illegible] potem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] przedstawia [illegible] [illegible] [illegible] napotkać [illegible] bezpotrzeb[illegible] [illegible] [illegible] dla [illegible] [illegible] [illegible] o [illegible] [illegible] patrz[?] niedostatki we wszystkim [illegible] jak [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dubrownickiego ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

Romanse Illiryjskie. — Ban Kroacki. — Był Ban w Kroacyi ślepy na prawe ~~oko~~ oko a głuchy na lewe ucho. Prawem okiem patrzał na zdzie ludu, lewem uchem słuchał skarg wojewodów. I któ miał więcej bogactwa był oskarżony, a ktoby był oskarżony umierał. Tak kazał ściąć Humanaja brata i wojewodę Zabolicza i zagarnął ich skarby. Bóg nakoniec zagniewał się na jego występki i dopuścił go upiorom dręczyć go we śnie. I, co noc u łóżka jego stali Humanaj i Zabolicz ~~patrz~~ patrzęc nań oczyma zgasłemi. Kiedy gwiazdy blednieją, kiedy niebo zaczyna czerwienieć się od wschodu, wtedy (starzec mówił) oba upiory kłaniały mu się i [illegible] na dolny ziem, i głowy ich nie trzymające się karków spadały ~~[illegible]~~ i toczyły się po podłodze; i wtenczas Ban ~~mógł~~ zasypiał. Jednego razu w chłodną noc zimową Humanaj przemówił „Już dawno ci się kłaniamy, czemu nam nigdy głową nie kiwniesz." Ban wstał z łóżka i kiedy się nachylił aby pokłon oddać, głowa sama odpadła i potoczyła się po podłodze.

Konający Hajduk.

S.. mnie orle, orle biały, ja to Gabriel Zapol ... „tyle razy dawałem ci ciała moich wrogów żandarów. Jestem ranny, umieram, ale nim oddasz ~~moje~~ a moje serce na pastwę twoim orlętom, proszę cię bież o górę takie. Weź w szpony próżną moją ładownicę i zanieś ją

memu bratu Jerzemu, niech to pomści za mnie. W mej ładownicy było dwanaście nabojów, bo koło mnie leżało dwunastu żandarmów, ale ich było trzynastu; i trzynasty aż mi zdradziecko przebił mię z tyłu. Zabierz jeszcze z sobą tę chustkę wyszywaną i zanieś ją najpiękniej [illegible], niech nie płacze po mnie."

Brzeziński poniósł próżną ładownicę bratu jego Jerzemu i zapłacił go mu gorzałką pijanego. Zaniósł mu wyszywaną chustkę najpiękniej [illegible] i znalazł ją słu-bującą Bocajowi zdrajcy. (Z Rev. de Paris. p. 244)

wana chustkę najpiękniej [illegible], i znalazł ją ślubującą Bocajowi zdrajcy. (Z Rev. de Paris p. 244)

Abdelić Jerzy franciszkan w XVII wieku wydał: G. Habdelich Dictionarium illyricum Graecii. 1670. 8º (właściwie wokabularz narzecza kroackiego)

Abrado rzezbiarz i budowniczy z Splitu żył r. 1322.

Akademia ilirska na wzór licznych akademii i towarzystw uczonych które w XVI i XVII wieku we Włoszech i Dalmacyi kwitły założona w Splicie na początku XVIII wieku przez hrabiego Jana Piotra Marki który wydał ilirską książeczkę tłomaczoną: Myśli chrześciańskie

Alberti Maciej Dr. patrycyusz ze Splitu, archidyakon metropolii † 1624 mając 69 lat Wydał tłomaczone wierszem illirskim Officyum N. P. Maryi druk. w Wenecyi 1616.

Albis (Zoranić) Piotr z Nonu poeta z XVI wieku, wydał: Planine (Lasy) w Wenecyi (druk. Dominik Ferri) 1569; są to wesołe przeobrażenia prozą przeplatane oryginalnemi chórami sielankowatemi pełnemi słodyczy

Alexandrowić Antoni (Antonius a. b. Alexandro) drukarz, sprowadzony r. 1561 przez barona Ungnada do Niemiec, drukował dzieła sławiańskie literami cyrylskiemi w Tubindze, Urach; po r. 1566 żył w Stutgardzie i Ratysbonie.

Ancić Jan z Bosnii bernardyn, wydał: Switlost kerstjanska – Vrata nebeska

Andreis (Partenio) Tranquillo (Tranquillus Andronicus Dalmata) z Trogiru kształcił się w Lipsku około r. 1555, skąd wezwany na sekretarza do króla węgierskiego Jana Zapolii od którego posłował do Anglii, Francyi i cesarza Ferdynanda. Bawił niejakiś czas w Polsce u Jana Tarnowskiego. Pisał wiele prozą i wierszem po łacinie, między innemi: Ad optimates Polonos admonitio (cum praefatione Jacobi Gorscii) Cracoviae 1584. 4º. – Ad regem Poloniae

Andriasi (Vitale) franciszkan, mówca, wydał: Razgovor duhovni; w Wenecyi (druk. Pezzana) 1686 – Put od raja; w Wenecyi (druk. Pezzana) 1687.

Anicio (Jan) franciszkan; wydał: Vrata nebeska i život viěnji. U Jakinu 1678. – Ogledalo misničko. Jakin 1681.

Antiquario Jan z Lesiny, dominikan w XV wieku: List jego iliryjski wydał Szafaryk.

Appendini Francesco-Maria ur. 1769 w Poirino, wykształcony w Turynie, został r. 1787 piarem w Rzymie, r. 1792 wysłany do Dubrowniku, został r. 1824 dyrektorem liceum w Zara † 29 stycznia 1837. Wydał: Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de Ragusei. Ragusa (Martechini) 1802–1803. 4º 2 Vol. – Grammatica illirica. Ragusa. 1808. 8º (w kilku wydaniach) – Memorie spettanti ad alcuni illustri di Cattaro. Ragusa 1811. – Dissertazioni sulle origini dela lingva slava

Armolusić Jakub z Sebeniku w XVII wieku dworzanin Karola Veranzio, pisał wierszem: Slava ženska, sprotivni odgovor Jacova Armolusića Šibencanina čvitu šestomu. Padova 1643. 4º

Arnarić Marek z Brazzy kapitan okrętowy wydał 1800 pieśni święte ilirskie.

Babić Antoni prowincyał bernardynów w Bosnii + 1759 w Našić; wydał: Vira (Istina) Katoličanska. Buda — i drugie dzieło w Wenecyi 1726.

Babić Tomasz ur. w Welimo w Bosnij, wikaryusz jeneralny biskupa skardoneńskiego 1721 pisał prozą i wierszem, jakoteż gramatykę ilirską dla początkujących. Wydał: Cvit razlikoga mirisa duhovnago; wydane kilka razy, po raz ostatni w Zara (dr. braci Battara) 1849, dziełko mające wielką wziętość popularną w którym są także utwory innych pisarzy, jakoto: Badania historyczne o początkach kościoła zachodniego i wschodniego przez x. Stefana Badrić w 10 rozdziałach, Rozmowy moralne x. Grzegorza di Varese biskupa bosniackiego; Passyja Jezusa i Płacz Maryi x. Knezević; Niewinny Józef poemat w 4 pieśniach przez x. Vuletić.

Badrić Stefan z Dernis bernardyn; wydał: Pravi način za dovèršiti duše na život vični. — Ukazanje istine medju cerkvom istočnom i zapadnjom. Mletci 1714. 2e wyd. Dubrovnik 1829.

Baldassare di Spalato, pisarz ilirski w XVI wieku. Marco Alandi przełożył na włoskie jego dzieło: Delle cose della nazione illirica.

Bandulović Jan z Skopu bernardyn wydał tłomaczone przez siebie na ilirskie: Epistołyi ewangelie roczne, druk. w Wenecyi 1613, 1639, 1665, 1682, 1699, 1718

Banovaz Józef bernardyn, wydał: Pripovidanja od svetkovine došaštja Isukrstova. Mletci (Dominik Lovisi) 1759 — Razgovori duhovni pastira s otara u svetkovine došaštja Gospodina i Korizme. Mletci (Petr Ferri) 1763.

Baraković Jerzy rodem z Zary, kanonik tamże + w Rzymie 1628 mając 80 lat, jeden z sławniejszych poetów ilirskich wydał: Vila Slovinska u četare vrsti pietja složena, ča jest u pjesni skupne, u osmo redke, u zučno pojke i u polu redke. Mletci (Nikule Pezzana) 1682 w 13 pieśniach —

— Jarula iliti stari i novi Zakon svrhu šest dobah svitah. Venezia (pr. Bartolomeo Occhi) 1728 — Draga Rabska Pastierica (poemat idylliczny) w rękopisie.

Barlezio Marino z Skodry w Albanii r. 1477 osiadł w Rzymie, wydał: De vita et laudibus Skanderbegii Castriotae Epirotarum principis libri XIII. Argentorati 1537, dzieło tłomaczone na różne języki europejskie, także i na polskie przez Cypryana Bazylika: Hystorya o żywocie i zacnych sprawach Jerzego Kastryota którego pospolicie Szkanderbegiem zową trzynaście Ksiąg, przydane są ktemu o obleżeniu i dobywaniu Szkodry księgi troje. Brześć litewski 1569. fol. (str. 701) — Oryginał na tytuł: De expugnatione Scodrensi a Turcis libri tres. Venetiis 1504. 4º.

Bartulović Piotr, xiądz w Makarska, wydał: Različite likarie. Mletci 1799

Bassić Jerzy, z Dubrowniku jezuita + 1765 wydał: Rozmowy moralne; druk. w Wenetyi.

Bassić Piotr, xiądz w Dubrowniku w XVIII wieku, wydał tłomaczenie Heroid Owidyusza, Żywot św. Błażeje i inne dwa dzieła treści duchownej w języku illirskim.

Battara Antoni Aloizy drugi drukarz w Zara otworzył drukarnię tamże 1803 (przednim był krótko Dominik Fracasso) w której 1832–1851 wydawał czasopism: Gazzetta di Zara obejmujący wiele ważnych artykułów literackich dotyczących Dalmacyi.

Benković (Begna) Szymon ur. w Zara, biskup modruski, zasiadał na soborze lateraneńskim 1512 + 1536 w Zara; pisano go Kokišić. Wydał r. 1531 Mszał glagolicki w Rjece (druk. Grzegorza Senjanina) — Šimuna Kokišića Zadranina biskupa modruškoga: Knižice odžitja rimskih Archiereov i cesarov. Štampano v Rici. 1531. 4º (z drzeworytami — literami glagolickiemi) jest w bibliot. cesarsk. w Wiedniu.

Benković Fryderyk, malarz dobry w Medio-
lanie

Bernardyn ze Splitu zakonnik reguły św.
Hieronima, w XV wieku wydał tłomaczenie
Episztoł i Ewangielij: Evangelia et Epistolae
cum praefationibus et benedictionibus per
anni circulum, in lingua illyrica feliciter
expliciunt, emendata et diligenter correcta
per fratrem Bernardinum Spalatensem
A. D. 1495 d. 12 Martii, Damiano di Milano
stampatore (druk. w Wenecyi, literami gotyc-
kiemi) – 2ie wyd. tamże 1586

Bertučević Hieronim z Lessyny, pisarz na
początku XVI wieku, którego prace zaginęły.

Bettera Bartłomiej z Dubrownika † 1712
poeta znakomity wydał poemacik opisujący
zniszczenie [illegible] Dubrownika przez trzę-
sienie ziemi, druk. w Ankonie 1667. – Obron-
ta w Cyprze druk. w Wenecyi 1695 (u Andr. Poleti)
– Čutjenja bogoljubna vrhu sedam piesnih
pokore Davidove s veće druzih tomačenjah
i razmišljanjah duhovnih. Venezia (pr.
Andr. Poleti) 1702.

Bettondi Józef z [illegible] Dubrownika, poeta † 1764
w dworku swěm koło Stonu. Zostawił niewy-
dane tłomaczenie 13 heroid Owidyusza; tłoma-
czenie z łacińskiego jezuity Tucci tragedyi: Chris-
tus Judex – Poezyje.

Bettondi Damian z Dubrownika brat Jó-
zefa, poeta illirski w XVIII wieku.

Bianković Mikołaj ur. w Splicie 1645, kształ-
ał się w Lorecie, skąd wróciwszy został kanonikiem
a r. 1695 biskupem makarskim † 1730, wydał
tłomaczenie synodu dyecezalnego arcybisk. Cosmi.
(Żywot jego opisał po illirsku Paulović i wydał w
Wenecyi r. 1798 w druk. Sebast. Coleti)

Bizza Pacyfik ur. w Arbe 1696 kształcił się w Padwie,
r. 1739 biskupem w Arbe, r. 1746 arcybiskupem w Spli-
cie † 1756, założył seminarium duchowne illirskie
dla 50 księży w Omiszu (Almissa) wydał po włosku
i po illirsku ustawy synodu dyecezalnego; gor-
liwy o utrzymanie języka illirskiego.

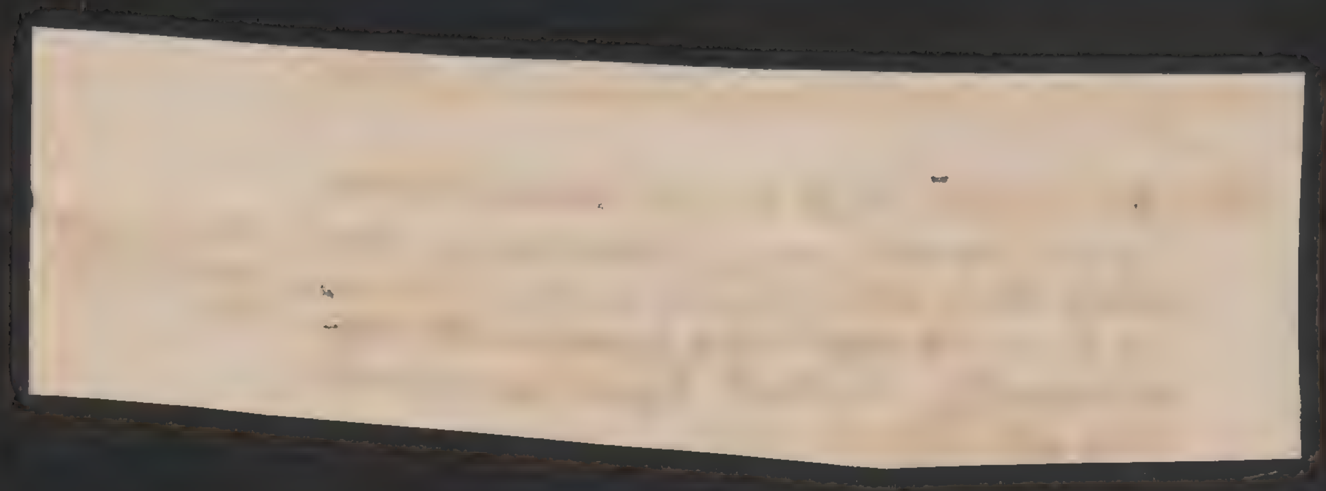
Blašković Fabian z Makarski, kształcił się w Loreto; biskupem w Makarska 1777. — Pisał po illirsku ustawy dyecezalne zawarte w dziele: Edicta, sanctiones, decreta, epistolae Fabiani Blascovich macarensis episcopi quas collegit Joannes Joseph. Paulovich–Lucich Venetiis (typ. Coletian.) 1799.

Bobali Savino (Mišetić–Sordo) z Dubrow=niku, poeta włoski i illirski znakomity † 1585 szlachcic dubrownicki. Pisał: Jegjupka (Cyganka); pieśni i 2 listy – także Raslike pjesni. — Niektóre jego pieśni drukowane w Orsat Počić: Slavjanska Antologia. Beč 1844 Kniga I. 8º. st. 133–141, gdzie go wydawca zowie: Sabo Bo=bali Mišetić. (Inny poemat pod tytułem Jedjup=ka w XVI wieku pisał Andrzej Čubranović.)

1-54

Maretić T. Dr.: Slaveni u davnini, napisao... Zagreb 1889. 8vo

Pisci (Stari) hrvatski. Knjiga XV. Djela Antuna Gledevića.
– Knj. XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina, Savka Gučetića Bendeviševića. F Knj. XVII. Djela Jurja Barakovića. Prirédili za štampu P. Budmani i M. Valavac. Na svijet izdala Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb, tisak Dioničke tiskare 1886 1888 + 1889. 8vo 3 Vol.

Appendini Franc. Maria historyk ur. koło Turynu 1768 wstąpił w Rzymie do Pijarów + 1835 czyli 1837 w Zara

1) Memorie spettanti ad alcuni uomini illustri di Cattaro. Ragusa 1811.

2) Notizie istorico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei. Ragusa 1802–1803. 2 Vol.

3) Memorie sulla vita e sugli scritti di Giov.-Francesco Gondola. Ragusa 1837.

Andreash (Anderiaš) Michał poeta słoweński ur. w Bystrzycy (Feistriz) w Korutanii + w St. Jakob 1821 był synem wieśniaka

pisał pieśni do których melodią układał (drukowane w Ahazela (Pesme po Koroshkim) – dziś ludowe

157

Georgievitz Bartholomeo de Croacia detto Pelegrino Hierosolymitano. Opera nova che comprende quattro libretti: il primo tratta del pellegrinagio della Terra Santa

3a ed.

Specchio di luogi sacri di Jerusalem.

155

Georgiewicz sam się podpisywał Bartolomeo Georgeo Despotino di Costanza Croatiae Civitate Peregrino Hierosolimitano, żył w Rzymie 1569.

Dzieła Jana Gondulicza.

1 Piesanca o veličanstvu božjem. Rim 1621 (Kod Zanetta)
— — — u Mletcih (Kod Marka Ginama) 1622.
2. Suze sina razmetnoga; u Mletcih 1622 (Kod Marka Ginama)
— — — — u Mletcih 170? (Kod Šimuna Occhia)
3. Ariadna; u Jakinu 1633 (Kod Salviona

niedrukowane:

1 Proserpina ugrabljena.
2. Dubravka.
3. Galatea.
4. Diana.
5. Armida.
6 Posvetilište ljuveno
7. Cerere.
8. Kleopatra.
9. Adon.
10. Koraljka.
11 U slavu Ferdinanda II velikoga hercega od Toskane
12. U smart Marie Kalandrice.
13. Osman

Przekłady:
1. Sedam piesnih pokornieh; u Mletcih 1620 (Kod Marka Ginama)
2 Filida od Skira (z włoskiego)
3. Ljubovnik sramežljiv. (z włosk Preti)
4. Jerusolim oslobodjen (z włosk. Tasso)

Osmanidę chciał wydać Antun Mihanović Kroat jeszcze r. 1818 i ogłosił drukiem przedpłatę w Budzie po iliryjsku i po łacinie (podług rękopisu z XVII wieku znalezionego w Wenecyi) ale to przedsięwzięcie na niczem spełzło –

Wyszła zaś po raz pierwszy pod tytułem:

Osman spjevagne vitescko Giva Gondulichja. U Dubrovniku pro Antunu Martekini 1826.
8°. 3 Tomy. T. I st. 12. 49. 201. XXIV.
T. II st. 268. T. III st. 270.

Żywot autora, przedmowę, obfite przypisy i mały słownik do tego wydania napisał Ambrogio Markovich (z Dubrownika) franciszkan; zatraconą 14 i 15 pieśń dorobił Pjerko syn Frantiszka Sorga, wydawca korzystał z notat i objaśnień które do Osmanidy napisał Gjanluka Volantich chciał takowe wydać lecz mu śmierć przeszkodziła. Wydrukowane to dzieło podług ortografii włoskiej opata Giorgi. Równocześnie wyszło i tłomaczenie włoskie w Raguzie.

Drugie wydanie wyszło literami cyrylskiemi pod tytułem:
Razna dièla Jefte Popoviča. u Budimu 1827. slovima Kral. univ. peštanskog. 1827. 8° 2 Tomy. Tom I st. 200. Tom II st. 215.

Trzecie wydanie: Ivana Gondulića Osman u dvadeset pjevanjah. Sa slikom piesnika i riečnikom. U Zagrebu tiskom kr. povl. h.-s.-d. tiskarne Dra Ljudevita Gaja 1844. + 8° (drugi tytuł: Diela Ivana Gondulica knjiga parva. Osman. Izdano troškom narodne Matice. U Zagrebu 1844.) z litografowanym popiersiem: Ivan Gondulić u 33 godištu dobe svoje. (Kriehuber lit.) K. 1 st. XII. K. 2. st. 358. 137 (Osmana Gondulićeva Riečnik.) st. i omyłki. Przedmowę i żywot autora napisał Wiekosław Babukić adwokat; pieśń 14 i 15 dorobił Ivan Mažuranić (albowiem Sorgo

minął się z prawdą w swych dopełnieniach bo uwolnił z więzienia Koreckiego pominąć że Korecki jak wiadomo tam został uduszony. Przetoż gdy Gundulicz w swem poemacie nigdzie się z prawdą nie mija. sądził nowi wydawcy inne pieśni 14 i 15 dorobić. pieśni na początkach pieśni napisał Antun Mažuranić profesor a słownik napisał z nim razem jego brat Ivan.

Rękopisy których wydawcy nowi użyli były:

1) Mscr. z roku 1690 ofiarowany od Betondica w Dubrowniku panu Dr. Ljudevit Gaj. r 1841 dla wydania go drukiem

2) Mscr. z r. 1727. najlepszy } w bibliotece Ljudev. Gaja
3) mscr. z r. 1765
4) mscr. z r. 1786

5. Mscr. z r. 1766 własność teraz. krajowej akademii umiejętności rękopism ten dostał r. 1766 zagrzebski kanonik Baltazar Adam Kerčelić opat od opata: Konzula dubrowackiego Mihoila Marie Milešića.

6) Mscr. (z r. 1766) własność seminaryi duchownej w Zagrzebiu

7) Mscr. który nabył 1841 Antun Mažuranić w Czarnej Gorze od władyki Petra Petrovića Njegoša II.

W wydaniu zagrzebskim brak 4 wierszy: Porješbanje i treści wierszem wszystkich pieśni

Versione libera dell' Osmanide. Poema illirico di [illegible]
G. F. Gondola, Patrizio di Ragusa. Colla vita di lui
scritta dal p. F. M. Appendini per A. Martecchini 1827
in Ragusa. Zarie.

Karadzić Stefanow. Wuk. Srpske narodne pripo: vijetke. Skupio ih i na swijet izdao.... U Beczu, u sztampariji jermenskoga manastira 1853. 8o. ft. XII. 263.

— — — Srpske narodne pjesme. Skupio ich.... Knjiga czetvrta, u kojoj su pjes: me junacze novijich vremena o vojevanju za slobodu. U Beczu, u szt. jerm. man. 1862. 8o. K. 8 ftr. 545.

— — — Srpske narodne pjesme, skupio .... Knjiga peta, u kojoj su pjesme junaczke novijich vremena o vojevanju Crnogoraca. Troszkom narodnijech priloga. U Beczu, u naklad. Ane udowe W. S. Karadzića, 1865 8o K. 2, str. 559.

— — — Srpske narodne pjesme iz Chercegovine (ženske). Za sztampu ich priredio.... Troszkom narodnijech priloga. U Beczu, u na: kladi Ane udove Wuk. S. Karadzica, 8o ftr. XVI. 359 (zebrał Wuk Wrczewić z Risna przyjaciel)

— — — Život i obiczaji naroda srpskoga. Opisao ich i za sztampu prigotovio..... Trosz: kom narodnijech priloga. U Beczu, u nakladi Ane udove.... 1867. 8o ftr. X i 356.

— — — Novi zawjet. Peszt, Rajchard 1867. 8o. i 16o.

Petranowić Bogoljub. Srpske narodne pjesme iz Bosne (ženske). Skupio ih i na swijet izdao jeromonah... uczitel, U Sarajewu, u bosansko-wilajetskoj sztampariji, 1867 8o ft XXVII i 359

— — Srpske narodne pjesme iz Bosne i Cherco: gowine. Srpske pjesme starijega wremena. Skupio....

na swijet izdalo Srpsko uczeno drużstwo. U Biogradu u drżawnoj sztampariji 1867. 8º str. XXVIII. 700

Werkowić J. Stefan. Narodne pjesme Makedonski Bugara. Skupio. Knjiga prwa. Żenske pjesme. U Beogradu, prawitel. Knjigo-peczat. 1860. 8º K. 3. str XIX. 2. 373.

Kowaczewić Foma. Opis Bosne i Hercegowine, od U Biogradu, u drżawnoj sztampariji, 1865. 8º str. 106.

Petranowić Božidar Dr. Bogomili. Crkwa bosanska i Krstjani. Istoriczka rasprawa. U Zadru, peczatnja Demarki, Ruzier 1867. 8º str. 180. 8 gr. cz.

Ivan Kukuljević Sakcinski: Bibliografia hrvatska. Dodatak k prvome dielu. Zagreb 1863.

Opisanije drevnosti srpskih u Sv. Gori Awramowića. 1847. 8º str. 82 K. 3. (4 gr. cz.)

Sveta Gora sa strane were D. Awramowića. 1848. 8º str. 180 i 6 [illegible] (4 gr. cz.)

Spomenici Srbski od 1395 do 1423 to jest pisma pisana od republike Dubrowaczske, prepisao Knez Medo Puczić. U Beogradu 1858. 8º
I Sv. 1858 str. XXXVII. 178. XXXI. (12 gr. cz.)
II Sv. 1862. str. 178. (8 gr. cz.)

Srpske narodne pripowijetke ponajwisze kratke i szaljiwe Skupio Wuk Wrczewić (6 gr. cz.)

Srpske narodne igre. Opisao Wuk Wrczewić (2 gr. cz.)

Srpska bibliografija za nowiju knjiżewnost 1741–1867. Sastawio Stojan No[illegible]ković. U Biogradu, u drżawnoj sztampariji 1869. 8º s. XXIV. 644. (20 gr. [illegible])

Wuk Stefanowicz Karaigitsch: Narodne srpske pesme U Lipsici 3 t. S.D. 1058.

" " . Danica. U Beczu 1826-1828. 3 tomy 12° 1054.

Bibliotéka zabawneho čtenj. 1103

Volksmärchen der Serben gesammelt und herausgegeben von Wuk Stephanowitsch Karadschitsch. Ins Deutsche übersetzt von dessen Tochter Wilhelmine. Mit einer Vorrede von Jacob Grimm. Nebst einem Anhange von mehr als tausend serbischen Sprichwörtern. Berlin Druck und Verlag von Georg Reimer 1854.

St. XII. 345 do St. 270 jest 50 powieści

165

Expl.

Fromm, lateinische Schulgrammatik 2. Auflage.

(Verlag von Th. Grieben in Berlin.)

do. I. Abtheilg. ([illegible]).

do. Uebungsbuch für Quarta.

Name und Stand:

Wohnung:

467

Dra Jerolima Kavanjina vlastelina splјetskog i trogirskoga
Bogatstvo i ubožtvo, velepjesan u 30 pjevanjah Izdana
troškom Josipa Jurja Strosmajera biskupa djakovačkoga
U Zagrebu narodna tiskarnica Dra Ljudevita Gaja 1861.
8° st XIV. 575. z portr. lit. 2 f 67 kr. (Suppan) 32(58)
(Caballini)
Jerolim Kavanjin ur. w Splјet. 1640 + 14 stud. 1714 w
Splјet-u w narzeczu čakavskim i Marko Marulić
Бжлгарски народни пѣсни Zagreb u Knjigopečatnica
ta na Ll. Jakica 1861. 8° st VIII. 542.
wydali Dimitria i Konstantin Miladinovci bratja

…zy Stwinowski jego U, jus wsa:
dzenia na tron wojew. multen, kiedy
uymeona Mohiły r. 1500 więtszem
pol. znajduje się w Księ. zelX st. 28-
31. Kroniki polsk. zwięgninie.
[illegible]

Wyjątek wiertzem polskim o Szkan-
derbegu z Wenecyey X. Warszewic-
kiego w Księdze IX st. 74 - 78.
Kroniki polskiej Księgnina

Pamiętniki Janczera pisał Michał Kon:
stantynowicz z Ostrowicze Rath
t. j. Racz. czyli Serbczk (Rasica) z tyt
w Rękopisie Działyńskiego z XVIII wieku
Popisanie o tureckim sprawach
Rozdział 1- 46 Końca brak (Konici
każdi rok jest summa niemała.
(Tłomaczony ten rękopism [illegible]:
kiego cf Szafarzyk.)
Zamach Piekarskiego z rękop. Thar.
druk w Orędown. 1841. N. 42

Kopitar Bartłomiej ukończył 1800 szko-
ły gimnazyalnie w Lublanie pod professo-
rem Penzel, zostawał potem sekretarzem
u barona Zois który był miłośnikiem mowy
karytańskiej. R. 1808 po wydaniu dzieła:
„Grammatik der slavischen Sprache in
„Krain, Kärnten und Steiermark. Laibach
„1808. 8º. udał się do Wiednia gdzie przez
2 lat słuchał nauki prawa, i najprzód cenzo-
rem greckich i słowiańskich dzieł a potem
urzędnikiem przy bibliotece nadwornej cesars-
kiej; przyczem r. 1814 dostał polecenie sprowa-
dzenia z Paryża zabrane 1809 przez Francu-
zów dzieła i rękopisma w Wiedniu; przy której
to sposobności także Anglią odwiedził. R. 1837
był we Włoszech. Wydał też „Glagolita Clozia-
nus 1836. fol. i Hesychii Glossographi
discipulus russus sec. XII. 1839: Antitartar
przeciw Borkowskiemu, oraz wiele rozbiorów
krytycznych w pismach czasowych.

Serbskago popa Jurija Kryżanicza oprowerżenie Sołoweckoj czełobitnoj. J. Smirnowo. (Przybawlenie k Tworenijam sw. Otcew 1860. Cz. 19 N=4 str. 503-585 170
(biografia Kryżanicza - prośba raskolników Sołowieckich do cara Aleksieja Michajłowicza 1667 - Kryżanicz posłany był wtedy na Sybir)

Cztenie dla naroda: patriarch Nikon i Kryżanicz. W. Wodowozow. (Przyłożenie k żurnału „Narodn. szkoła 1878 No 12 str. 1-12)

Perwyj opisatel Sybiri. Statja J. (Iz „Now. Wremeni") Ruś 1884 No 14 str 51-53. (o Kryżaniczu)

2

k Edvard.

Dalš

olske. Slovanské tužby. Pra

rti. 33.

tní otisk z „Osvěty.")

171

Rasskaz Ju. Kryżanicza o wstrieczie s Awwakumom w Tobolskie (Mspt w Bibl. synodalnej w Moskwie Nr 283)

/: Awwakum protopop ob. Wengerow T. I str 24 - 38 :/

Zapiska o znaczenii Jurija Križanicza w istorii Sibiri. P. Bessonow (Tobolsk. Gub. wied. 1888. No 44.)

Awwakum Petrowicz jurjewecki protopop ur. 1620 w Niżegorodskiej guberni - r. 1656 zesłany do Tobolska

Chotkowski x. Dr.

Mowa żałobna wypowiedzia
w czasie pogrzebu ś. p. J
N. Maryi P. w Krakow
Kraków 1893. 8vo
(Osobne odbicie z „C

782

Kukuljević Sakcinski Ivan: Izvjestje o putovanju po Dalmacii u jeseni godine 1854 (čitano u velikoj skupštini Družtva, dne 24 travnja 1855) U Zagrebu (tiskom D. L. Gaja) 1855. 8°. str. 16. (aż do neki cetyni)

" " " Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. U Zagrebu (tiskarnica D. L. Gaja 1857. 8°. K. 1 str. 88 z 3 tabl. litograf. (Krzyż króla Urosza z r. 1310 w Dubrovniku – i obraz župana Stroje i żony jego Jerosime w monastyrze Banji koło Risna wyryty na petrahilu czyli stole z r. 1414. – Krzcielnica z czasów Wiszesława župana z r. 900 w Wenecji) (IV s. Ank.)

" " " Putovanje po Bosni. U Zagrebu tiskom D. L. Gaja 1858. 12°. st. 119. 20 kr. fr. (Banjaluka, Srbska gradiška, Travnik, Jajce, Kaznie (wodospad rzeki Plivy spadającej w Verbas) – Guczjagora wieś z starem grobowiszczami bośniackiemi

" " " Slovnik umjetnikah jugoslavenskih U Zagrebu (tiskom Ljud. Gaja) 1858. 8°. Svezak I k. 4. st. 112. (A – Hein. z 2 ryc. lit.) Svezak II st. 113 – 192. (Hein. – Kokoljić z 2 ryc. lit.)

Različita děla Ivana Kukuljevića Sakcinskoga:

Knjiga pěrva: Pripověsti Dio pervi: Bugarin pripověst iz noviega serbskog života – Marta Posadnica polag Karamzina. U Zagrebu tiskom Dr. L. Gaja 1842. 8°. K. 4 st. 136. K. 2. (proza) (s. 1–66) 45 kr.

Knjiga druga: Pripověsti Dio II: Bratja narodna novela – Pauk pripověst iz dogodovštine ilirske. .. 1843. 8°. K. 4. st. 102. 45 kr.

Knjiga tretja: Igrokazi: Gusar žalostna igra u 3 čina (wierszem) – Poraz mongolah junačko istorička igra u 4 čina (proza z r. 1242) 8°. K. 4 st. 186. 4.

" " Knjiga četvarta: Pěsme Ivana Kukuljeviča Sakcinskoga. s dodatkom narodnih pěsamah puka harvatskoga. U Zagrebu tiskom Kr. pov. ilir. n. tiskarne Dra Ljudevita Gaja 1847. 8º. k. 2. st. 256. k. 1. od st 5–120 (poezyje: Koraljke, Sarčanice, Kupine, Prevodi) st. 121– (Narodne pěsme puka harvatskoga: a) Štokavske z pogranicza Križ, Modruš, Ogulin. b) Čakavska, z okolic Senj, Vinodol, Evernedorf w dolnej Austryj, Hornstein, Borisdorf (w Sopronskiej stolicy) Čunow (mošonskiej stolicy) ~~[illegible]~~ c) Kajkavske w stolicy Kryżskiej. Toplica, Varašdin

Gdě i gosta nepoznata
Svaki prima kao brata
—

Tavna noći puna si ti mraka
Sarce moje još punije jada,
Jad jadujem, nikom ne kažujem.
Majke nejmam da joj jade kažem
ni sestrice da joj ~~je~~ potužim
Jedno drago, i to na daleko.
narodna pěsma.

Nije lica prez rumena vinca,
nit lepote prez zelena venca,
nit ljubavi prez mladog junaka!
Narodna pěsma.

Ludność Księstwa
Serbii r. 1854,
985.000 dusz
(w 18 obwodach)
(sam Belgrad między
temi liczy 14.000 dusz

p9 = post

Vilovnjak (metuyyni z vilemi tańcy)
vilinska vila = babskie lato
Copornjice = czarownice
copornjak = czarownik
Sudice czyli Sudjenice = odmieniają dzieci
przy porodzie
Vucji pastir =
Mora = kobieta ktuzie ... i pije z czło
wieka

Kuga
Vukodlak
Vilzenjak
Vračar

Ivan v. Kukuljević k. k. Conservator
der Baudenkmale für Croazien

John Deal Mason

[illegible]

[illegible]

KONIEC.

Crafop $\frac{1838}{4.}$ $\frac{1841.}{1.2.3}$ $\frac{1842}{1.2.}$ · $\frac{1843.}{1.4.}$ 145

177

Irenaeus Liconitius Nigrocorcyraeus Dalmata. †1540.

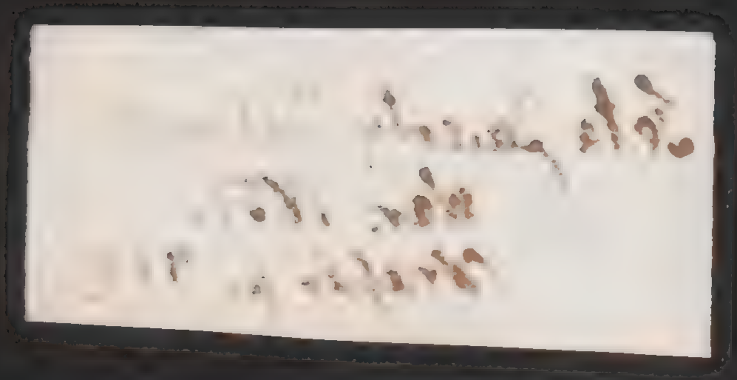
Strov. p. 128.

178

Seta Jacenty Dalmata

bibi War. 1851.

Wrześn p. 419.

Niccolo Tommaseo (właściwie Tomassich) sławny
publicysta i literat włoski oraz naczel-
nik powstania w Wenecyi urodził się
w Sebeniko 1803 w Dalmacyi. 1839 wy-
dał: Relazione d'ambasciatori Veneti sulle
cose di Francia (tłomacz. i po francusku)
Z Dalmacyi byli rodem sławni malarze
Giulio Clovio (zwany Rafaelem malarzy
miniaturowych rodem ze wsi Krisane
koło Zengg
Fedrichetto (sławny uczeń Tiziana)
rodem z Dalmacyi
Bonifazi da Sebenico i Martino Ro-
ta malarze z Dalmacyi. oraz Feli-
ce da Ragusa, Bartolomeo da Zola
Luca Schiavone (principe de ricamatori)
Andrea Schiavone (Meldolla czyli Medu-
lich rodem z Sebenico.

R. 1839 – w 1841 wydał zbiór i objaśnienie
wszystkich toskańskich korsykańskich
nowogreckich i illyrskich pieśni gmin-
nych (powtórka?)

180

Vitezowitsch Paweł ur. w Zeng; r. 1681 był deputowanym z tego miasta na sejmie w Szoproniu a r. 1682 w Wiedniu, wtedy przezwał się Ritter służył cesarzowi Leopoldowi przy wywodzie historycznym przeciw Węgrom do Kroacyi r. 1691 założył w Zagrzebiu drukarnię + w Wiedniu 1713 pisał wiele historycznych dzieł po łacinie – Po kroacku Sybilla z Kroniką 1744 i 1762 pracował przeciw uzywocen historycznym Wenecyjan – Zostawił w Mscr. słownik łaciński i gramatykę kroacką ~~Lex~~ (Biograf. Universelle t. 51. st. 82)

O drukarniach starosławiańskich

w krajach południowo-sławiańskich, mianowicie w Serbij, Bosnij, Hercegowinie, Czarnejgórze, Wenecyj, Wołoszczyznie i Siedmiogrodzkiej ziemi w XV, XVI i XVII stoleciu.

przekład z czeskiego Pawła Józefa Szafarzyka.

481

[illegible] w połowie 14go stolecia Turcy, rozszerzając do owego czasu władzę tylko swe panowanie [illegible] wezwani od Jana Kantakuzena przeciw cesarzowi Janowi IV Paleologowi, walecznie i w wielkim naciskie do Europy r. 1357, [illegible] wzięli nadmorskie miasto Gallipol, r. 1361 zaś duży i ludny Adryjanopol, w którem to ostatniem już r. 1365 sułtan Murad I stolicę swą założył, r. 1389 dnia 15 czerwca przemogli serbskiego cara Łazarza w pamiętnej bitwie na Kossowem-polu, tegoż r. podbili sobie bulgarskiego cara Zygmunta (Szyszmana) w Nikopolu i wsadziwszy go r. 1392 do więzienia, r. 1453 opanowali Carogród, nareszcie pojmali r. 1463 bośniackiego króla Stefana Tomaszewicza, zabili go wiarołomnie mimo danego słowa i zapewnienia. Tem to zagęszczeniem Turków do Europy ustała wprawdzie samodzielność i niepodległość naówczas kwitnących aż do owego czasu na tracko-illirskiej półwyspie, mianowicie greckiego, bulgarskiego, serbskiego i bośniackiego i niejeden ciężki cios towarzyszący koniecznie tak nowym gwałtownym odmianom dotknął narody ujarzmione: jednakże sama narodowość tych wspomnionych narodów t.j. język ojczysty, [illegible] obyczaje i obrzędy, [illegible] stanowiąca główną podstawę żywota domowego, według [illegible] [illegible] powszechnemu mniemaniu, tem samem żadnej niepodległa skazie ale nadto w niejednym względzie równo swobodnie jak przedtym i bujnie kwitnęła [illegible] w tym względzie ukazują nam ówczesne wewnętrzne dzieje, dotąd mało znane narodu bulgarskiego i serbskiego: lecz miejscowe i szczegółowe przytoczenie takowych odwiodłoby mię może za nadto od celu zamierzonego. Dla objaśnienia tego na pozór dziwacznego zdania przypomnę tu tylko dwie rzeczy: najprzód, że Turcy w XV i XVI stoleciu nie byli to owemi [illegible] zmalałemi Turkami naszych czasów, ale ludem silnym, posiadającym rząd i prawa i mającym na czele swém rządców i wodzów nadzwyczajnych [illegible] zdrową, która była w stanie założyć i utrzymać państwo wielkie, politykę dla cudzych i nieprzyjaciół groźną i [illegible] dla [illegible] zaś ubezpieczającą spokój, łaskawą i powolną; po drugie że owe zepsucie [illegible] które z Carogrodu i od wschodu chrześciańskiego rozszerzało się [illegible] zaraziło także starszyznę i wodzów narodu serbskiego i [illegible] i stało się też główną przyczyną upadku [illegible] tych królestw; jednakże nie przeciągnęło ono jeszcze wtedy do właściwego jądra narodu do ludu [illegible] przez to [illegible] sam zdrowy i silny nawet po zgięciu wierzchołków [illegible] uszanowaniem jeszcze [illegible] długo ze spodu mógł zielenieć i w obfitości wypuszczać kwiato-rodne latorośle. Jednakże to, cośmy tutaj wyrzekli tyczy się w ogóle tylko czasów sięgających do początku stulecia siedemnastego: wtedy już bowiem [illegible] rozwaga obyczaje i rząd Turków w [illegible] stoletnim [illegible] ulegać zatrważającej zmianie siła takowych powoli malała

~~[illegible]~~

Drukarnie
~~[illegible]~~ T. I. arkuszy 42. 1 f. (50 Ø / 3 dinar)
~~[illegible]~~
Mostar (serbska) Riste J.
Savića 1891.
Vladimir M. Radović 1891

nowy Sad
druk Arse Pajevića 1891 ?

Beograd
dr. Pere Todorovića 1891
stamparia kral.
Sv. Nikolića,
P. K. Janaskovića
Sarajevo
dr. Riste J. Savić

183

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Buchhandlung Fr. Zupan (Albrecht und Fiedler) in Agram

Arkiv za poviestnicu jugoslovansku
Knjiga IV. VI. VII. VIII. IX. X. (Archiv für die südslawische Geschichte Band 4. 6. 7. 8. 9. 10) zu dem herabgesetzten Preis à 80 Kr. per Band.
Bibliografija hrvatska od Ivana Kukuljevića
50 kr.
Supplementi al saggio bibliografico 40 kr.
Na stoljetnicu O. Andrije Kačića 20 kr.

Zu beziehen direkt von dem Družtvo za poviest i starine Jugoslavenih u Zagrebu.

[illegible] za povjestnicu jugoslavensku knjiga VII Zagr.

[illegible]

supplimenti al [illegible] Dalmazia e

del Montenegro [illegible] Valentinelli. Zagrabia [illegible]

Šafařík [illegible]: Geschichte der südslawischen Literatur

[illegible] 18[illegible] ([illegible]) I [illegible] glagolit. Schriftthum

[illegible]

[illegible] Diplom Brandenburg I Hauptth. XXIV - V.B.

[illegible]

Paul Jos. Šafařík's Geschichte der südslawischen Literatur; aus dessen handschriftlichen Nachlasse herausgegeben von Josef Jireček I Slowenisches und glagolitisches Schriftthum. Prag 1864 Verlag von Friedrich Tempsky pp VIII. 192. 1 f. 60 kr. [illegible]

r. 1833 napisał serbska, kroacka, illirska (dalmacka) słowenska i glagolicka historia literatury do r. 1830 w 6 tom in fol. Mscr.

[illegible] historia literatury słowianów zapisał Wacław Křížek Časopis musea česk 1860 tom XXIV p. 366.

Glagolickie

Missal rimski 1483 – 1741 = 6 edycj

Czasosłow rimski Breviarium 1561 – 1791 = 7 edycj

Czyny świętych Officia sanctorum (dodatek do Brewiarza) 1791 = 1 ed.

Rytuał rzymski 1830 = 1 ed.

Misse za umerwsze 1767 = 1 ed.

Katehizm katolicki 1622 – 1628 = 2 ed.

Czytanija apostolska i ewangelie (Lectionarium) 1631 = 1 ed.

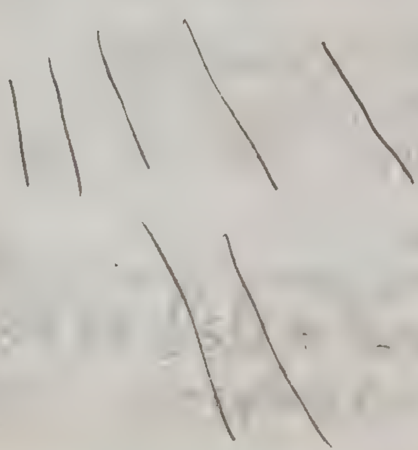
Bukwar 1528 – 1810

oraz luterskie pismo św. i postylle.

to cała literatura.

Nie mając w rękach genealogicznych dzieł
Math Darsich, Aloys Bicich.
~~Hapk.~~ Serafin Cerva
ściągnąć a nuż Dolci : Fasti literario
Ragusini Venetiis 1767
Franz Maria Appendini : Notizie istorico-
critiche sulle antichita storia e letteratura
de Ragusei Ragusa Martecchini I 1802. II, 1803.
cf. Hallische allgem Lit. Zeit. 1804 No 157.
158. Rok 1805 No 85.
Boscovich, Cunich ; Lucrezia Bogasini slav. Gedichte
Dèvisa raguska Dine Deo, fide et justitia

Schluß

Albańczyk. – Nazwa Arbanes lub Albanež (która powstała w X wieku zamiast Albanopolis dziś Elbašan) nieznana jest u ludu albańskiego, który swych rodaków zowie Szyptar czyli – Szcipetar (od słowa: szcipe t.j. orzeł, sokół), kraj zaś Szypnii, a mowę szczypą. Albański język dzieli się na 2 dyalekty: 1) gegski (guha gegiszt); 2) toski (gluha toskrište)

Glasnik zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini (wychodzi co kwartał od r. 1894) God 1894. Broj 1.2.3.4. / wydają V. Radimsky, Dr. Hörnes, Dr. Čir Truhelka, Dr. Karl Patsch. – artykuły drukowane po części italiką, a po części kirylicą. z rycinami i tablicami

Vjestnik hrvatskog arkeologičkog družtva (przestał wychodzić 1894)

Bulletino di archeologia e storia dalmata pubblicato per cura di Prof. Fr. Bulić 1894. (co roku 12 n^rów) R. 1894 wydało dodatek: ~~[illegible]~~ Documenti e genealogia dei bani e re bosnesi Kotromanović. (wychodzi w Spalato 1878–1894)

Ephemeris Bihačensis 1894. 4to str. 24, z 30 tabl. (organ towarzystwa badaczy dziejów ojczystych w Splicie) Spalato. (po włosku i po niemiecku – archeologiczna)

Starohrvatska Prosvjeta. Glasilo Hrvatskoga starinarskog družtva u Kninu. God I 1895. 4to (wychodzi w zeszytach kwartalnych pod redakcyą prof. Fran: Radić. (druk w Zagrzebiu) Towarzystwo założone r. 1893, ma muzeum w klasztorze franciszkanów w Kninie. Prezesem Towarzystwa jest P. Aloysius Marun bernardyn.

Vodja po Spljetu i Solinu, od prof. Dr. Luke Jelića, Fr. Bulića i S. Rutara. Spljet 1894. 8vo str. 298 z 25 tablic. (po włosku i po horwacku).

Ephemeris (Salonitana) Spalatensis 1894. 4to (organ towarzystwa archeologicznego w Splicie. 4to str. 40 z 6 tabl. i 12 drzeworyt.

Hrvatski spomenici u Kninskoj okolici, napisao Fran. Bulić. U Zagrebu 1888. 8vo Svezak I.

Vjestnik Hrvatskoga Arkeologičkog Družtva. U Zagrebu 1881 – 1887 – 1894.

Arkiv Starine Bosanske. Zagreb 1857. Knjiga 4.

Schematismus topographico-historicus Hercegovinae. Mostar 1873. (wydał Bakula bernardyn)

[illegible] – Francesco: [illegible] poe:
[illegible]ma epico dal illirico tradotto da M. A.
[illegible]ovich. Ragusa 838. 8º. 7 Lire austr. 60 cent. p. 68

[illegible]: Grammatica della lingua
illirica secondo la nuova ortografia Zara 1846.
12º 1 L. 50

[illegible]lli Gioachino: Lessico illirico italiano. Ragusa
1807. 4º 2 Vol 40 L.

Bartoli Daniello: Della vita e miracoli di S.
Stanislao Kostka. [illegible] 834 16º 3 L.

Bibliografia italiana ossia elenco [illegible]
delle opere d'ogni [illegible] et [illegible] lingua
stampate in Italia e [illegible] italiane
e pubblicate all'estero per cura di Giacomo
[illegible] Milano 835–40. 8º 6 Vol. 51 L. 72.

Capor Giovanni: Della natria di S. Girolamo seconda
et [illegible] risposta al canonico [illegible]tancovich Zara
1831. 8º 2 L. 50 c

Cattalinich G. Storia della Dalmazia. Zara 1834
8º [illegible] Vol. 12 L.

" [illegible] memorie sugli avvenimenti successi
in Dalmazia dopo la caduta della repubblica vene:
ta. [illegible] 841. 8º [illegible] L.

[illegible] Antonio Vite de s[illegible] Luigi Gonzaga, Stanislao
Kostka, Filippo [illegible] e Francesco di [illegible] Ro:
ma. 1845. 16º [illegible] L.

[illegible] Paolo: Vita di Girolamo Muzio giustinopolitano.
Trieste 1847. 8º 3 L.

Martini Lorenzo: Alcune vite di donne [illegible] con
ritratti. Milano 1829. 2 Vol. 12º 6 L. 90.

[illegible]: Compendio della storia romana
dalla divisione del romano impero fino a [illegible]
1846. 12º 2 L.

Stancovich Pietro: Biografia degli uomini illustri dell'Istria. Venezia 1832. [illegible] 8° con ritratto. [illegible]

Chodzko Leonardo: Relazione storica geografica etc. della Polonia antica e moderna. Livorno 1831. 4 Vol. 8° 6 L.

Chopin La Russia trad. di Fr. Falconetti Venezia 1842 8° fig. 10 L.

Ingigian Luca. Villeggiature dei Bizantini sul Bosforo ~~della~~ tracio; trad. di Cherubino Aznavor. Venezia 1831. 12° con carte geograf. 4 L.

J. F. A. Münster libraio in Venezia (Piazza S. Marco) Verona Trieste.

Bolgarska grammatika sega perwo soczynena ot Neo=
fyta P.P. ruszczago iz swiaszczennyja obiteli Rylskija, za
oupotreblenie na slawenobolgarski te ouczylyszcza, a na
swiet izdana ot ljuborodny te predstojately za Bolgars=
ko to proswieszczenie G. Gatija Mustakowy żyteli buko=
reszkija, s izdywenie to na-obszczo to nowosostawieno
w Gabrowo ouczylyszcze. W [illegible] Kraguewcie ou knia=
żesko-serbskoj typografiy 1835. 8º k. i str. 6 (dedykacyj)
st. 1–72 (Filologiczesko predouwiedomlenie za slawennobol=
garska ta Grammatyka) 3–203 (grammatika) 204–211 (słownik
wyrazów tureckich i greckich) str. 1–4 rejestr i omyłki druku)

autor cytuje Tłomaczenie ważniejsze przez Sapunowa – za najstar=
szy pomnik języka bułgarskiego Jana Eksarcha Bułgarskiego
(Tłomaczenie Kazania S. Jana Damaskina) wydane 1824 w Moskwie
przez Kałajdowicza – K. Anastas Stojanowicz: Świętobranie to
w Bułgaryi mówią prawie co okolica inaczej n.p. wonel i winił
lieto i leto, mnie i mene, kriela i kryla, dumaju i dumam
litery є, o, ъ zamieniają miejscami na ѫ n.p. werba i wyrba,
zuby i zaby, kojde, dode i dodi i dorie, dokie i dokać,
pesok i piasak, chlieb, lep i liap, razboj i stan
Literatura bułgarska: Ch. Joakima 3 dzieła: Mytarstwa, Łemar=
tolon sotyria, Razlyczny poucziteln sobranija –
Cwetko Panagjurca: Kalendar – Petra Ch. Berowicza:
Bukwar s razlyczny pouczenija 1824 – Anastasa Stojano=
wicza: Swiaszczennoje cwietobranie 1825 w Budym – Wasilia
N. Nenowycza: Swiaszczennaja istoria 1825 w Budym. –
Petra Sapunowa Sriawnenyna: Nowyj zawiet 1828 w Bukoreszcz –
Chrysantha (Chrystaky). Arithmetika 1833 w Białygrad

-Konstantyna Bogdanowicza Serba: Istoria Ulekria cze-
lowieka bozija 1833 w Budym – Lekarze używają jedni
zaimku ~~partykuły~~ i zakończenia o, drudzy ot trzeci a, inni et,
inni et (inni te) n.p. zamiast o czelowiek (ὁ ἄνθρωπος)
mowią czelowiek-o, zamiast to diete = diete-to, iena-ta
taja iena-ta

Literatura bulgarska (do r. 1840 wyszło około 30 ksiąg)

Molitwennyj krin (ikija) Budin 1806. 12º str. 80
pierwsza książka bulgar.

Nowyj zawjet (tłomaczenie Piotra Sapunowa)
Bukareszt 1828. 4º str. 220.

Slaweno-bolgarskoje detowodstwo (przez
archimandrytę Neofyta.) Kragujewac 1835.
6 ksiązek

Bolgarska grammatika (Jeromomonacha
Neofita Rylca) Kragujewac 1835. VI. 126.

Christoichia (Rajna Popowicza) (Budin 1837.
str. 326.

Nowyj zawjet gospoda naszego na bolgarski
jazik (АЗИКЪ) Neofita jeromo-
nacha P. L. Rylca i s prilježaniem
progledan i odobren ot preoswja-
szczennjejszago i premudrago mitropo-
lita ternowskago G. G. Ilariona. W
Smirnje; w typografij A. Damianowa
i sodružestwa 1840. 8º str. 516.
(kosztem towarzystwa biblijno-amerykańsk.
tłomaczenie nie dość czyste, erkiewno-sła-
wiańszczyzną skażone)

Bolgarskitje knižyncy ili kakoe slowens-
koplemę sobstwenno prinadleži Kiril-
lowska azbuka (przez Aprylowa) Odessa
1841.

Prepisat na carskija samoruczny Chattisze-
rif (tłomaczenie chatyszeryfu z greck. przez
Kallista Luke Sopotrenca, poprawione
przez nauczyciela jego Neofita Rylca) Bu-
kareszt 1841 (kodex kryminalny sułtana
Abdul-Medzida r. 1256 hegiry)

Miesiacesłow (Kalendarz z rycinami przez Chrystodula
... Bukareszt 842. ...

La Bulgarie ancienne et moderne par
André Papadopulo Vreto. St Petersburg
et Leipzig (L. Voss) 1857
(opisali Bulgarię Ami Boué: La Turquie en
Europe)

Aprylow W: Bolgarskije knižnici ili
kakomu słowianskomu plemeni
sobstwenno prynadležyt kiryllowskaja
azbuka? Odessa 1841. 8º str. 22.

Aprylow Was. Dennica nowobolgarskago
obrazowanija. Czast perwaja. Odessa.
8º str. 146. 21 i 3 tabl. lit. pomników.

Aprylow W: Dopołnenije k knigie: Dennica
nowo-bolgarskago obrazowanija. Petersburg
1842. 8º str. 42.

Matematiczeskaja geografija (tłom. z rossyj. przez Bogojewa) Odessa 1841 część I 12° str VIII. 72. (wiele rusycyzmy)
Njekolko dumi za prewodjat na Matematiczeska ta Geografija napisały ot Najdena Gerowa. Odessa 1842 12° str. 25 (poezyje)
Jeszcze na njekolko to dumi za prewodjat na matematiczeska ta Geografija. Odessa 1842. 12° str. 31 (poezyje i kilka pieśni gminnych przez Bogojewa)
Bolgarski narodni pjesne i poslowice. Budin 1842. 16° str 63. (Bogojewa)
Zarodi wozrożdenie nowoj bolgarskoj słowesnosti (tłomaczył Kifałow z Wenelina) Bukureszt 1842 (z historycznemi pieśniami mołdawskiemi)
Prijatelski sowjeti na roditelite kak trebuwa da ochranwat djecata si. Smirna 1842. 12° str. 38.
Korsma na pianstwo to i kakwa polza prinosja na onija koito go prijat mnogo. Smirna 1842. 12° str. 7.
Naczała na krostianskoje ło … ili kratka swiaszczenna istorija i kratak katechizis. (z rossyjsk) Odessa 1843. 2° str 25
Ljetnij Krin ili stradanie św. Mariny. Cargrad 1843. 12° str. 48.
Zeszczo za bezgramotny te … Smirna 1843. 16° str. 32.
Bukwar bolgarski (Berowicza) 1843
Stichii na Arithmetika od Gera ki (przekład Sawy Ikewicza Panagorca) Smirna 1843.
Geografija Fotinowa. Smirna 1843.
Wseobszczaja geografija za djecate (z rossyj. Bardowskiego tłomaczył Bogojew) Belegrad 1843. 8° str 421.

Dwotjanski wybory (komedia w 1 akcie z rosyjsk.) Kysznowo 1843. 8o str. 63. 5.
Prawosławnoś uczenie (z ross. metrop. Platona w r. 762 przetożył Hilarion Stojanow ze- lenczanin) Carygrad 1844. 8o str. VIII. i 32. 30. (w tym języku było 2200 pre-numerantów)
Psychologia ili duszeslowie za uczenie na djeca (z greck.) Smirna 1844. 8o str. 52.
Basnoslowie ..ntipy filosofa (z greck. Ch. P. tłomacz) Budin 1844. 8o str. 74.
Welisarij (dramat napisany po niemiecku przez ..raudiena przetłomacz. na grecki a z tego na bulgarski przez H. Stojanowicza) [illegible]ipsztie 1844. 8o str. 48 drugi przekład tejże dramy p. s. Somi- onowa Kotijacia w Carogrodzie 1844. 18o str. VIII. 52.
Bukwar K. Ognjanowicza. Carygrad 1844.
Bukwar Busnjanowa. Moskwa 1844.
Ljuboslowie (czasopism miesięczny literacki najwięcej tłomaczenia wydawany przez K. Fotinowa) Smirna (rok I) 1845. 4o str. 192 w zeszytach zarkuszowych z litografiami - o Bułgarach [illegible] nic niepisze) Rok II. 1846. (były wypisy z tłomaczonych z historyj. filozofii)
Zabawnik za ljeto 1845 od K. Ognjanowicza Paris (druk Didota) 1845. 12o str. 180 (almanach gdzie str. 101-126 jest o stanie oświaty w Bułgaryi)
Pokrecenie tona [illegible] ednogo swiaszczennika Židina (początek chrześcijaństwa z greck. U. Enirda tło- maczył W. Stankowicz) Bukareszt 1845.
Za dolżnosti te zelowjeczeski (z greck.) Carygrad 1845.
Priklju..enija Selemacha (tłom. z fr. I. Piperowa) Wiedeń. wsi I 845. 8o str. 148.
Bolgarskij razgowornik K. J. Fotinowa) Smirna 1845. 12o str. 96 (rozmowy grecko-bułgar.)
Stojan i Rada (poemat Najdena Gerowa) Odessa 1845. 12o str. 12. (mierne)

Nauki Bulgaryi przez [illegible] kultem [illegible]
w bulgarskiem narzeczu w Strasburgu
1844 na 4 arkuszach 1846.
Balkanskie echo czasopis 1846. (lecz nie wyszło
nodotano

Bezsonow Petr: Bołgarskija pjesni iz Sbornikow Ju. I. Wez-zelina, N. D. Katranowa i dru-gih Bołgar. Moskwa 1855 r.

Wypusk I k.n. 1. str. XVIII. 136. 156. 268. IV.
" II k.n. i str. XII. k.n. i, str. 198. IV. 46. VI.

Ross. 644 / I-II. ostatni numer. rozpisk.

Numerus currens	Litera	
	Ławrowskij P.	Serbsko-russ[…] P. Ławrows[…] Izdanie Otd[…] ka i słowesn[…] demii Nauk[…] str.

1:24

Narodne pjesme Makedon. Bugara. Skupio Stef. Verković. I
U Beogradu 1860.

195 8vo

Cesty po Bulharsku, popisuje Konst. Jireček professor všeobecného dějepisu na Universitě české.

(Spisů Musejních číslo CLX.)

K. n. 2, str. XVI. 710, z mappą litograf.

(Novočeska Bibliothéka číslo 27.)

V Praze, nakladem Matice české – tiskem J. Otty 1888.

Obyczaje Macedońskich Bulgarów 157

Święca: Lazarow deń, Petrow deń, Ilin deń, koło cerkwi odbywa się zgromadzenie (panair), zabijają krowę lub woła i mięsem obdzielają ludzi co zowią Bożije-ime. – Gergow den uroczyście obchodzą i wróżą z wody oraz poświęcają w cerkwi baranka którego potem zabijają i pieką i obchodzą z młodzieżą przybra: ną w kwiaty co zowią Djetnica. – W Krstow-deń obchodzą z maskaradą co zowią Babugeri (dawne Rusalie) – Dzidul (Dżjule) dawny obyczaj zowie się Peperuda. – Dzień imienin (imenijat den) w rodzinie obchodzą modląc się w cerkwi z zapalonemi świecami koło kutii z prośforą „Tozi obiczaj je obszcz na wsje ludje" (Periodiczesko Spisanie Sredec 1891 Godina VIII Kniżka 37, str. 90. – Gopčević: Makedonien str. 261 pisze iż Krsno ime czyli Sława istnieje tylko u Serbów (svetac) że w Bulgarii go nie obchodzą – co mylne.

Odzież: Morwacy (górale w górach Brodskich i Sangielowskich noszą: szalwari (spodnie), dola: ma (wierzchnia suknia); kobiety: Kjurdija i na głowie czenber. – W Dżumalijskiem noszą mężczyźni czakoziri czyli beczwi (obcisłe spodnie), jelek, dulama i prezen siljach. Kobiety zaś: Kosak (suknia długa z futrem), prjedskutnik (fartuch czyli futa), na głowie: Kopicze

Serbowie w Starej Serbii zowią się sami: Bugari (Gopčević str. 22.

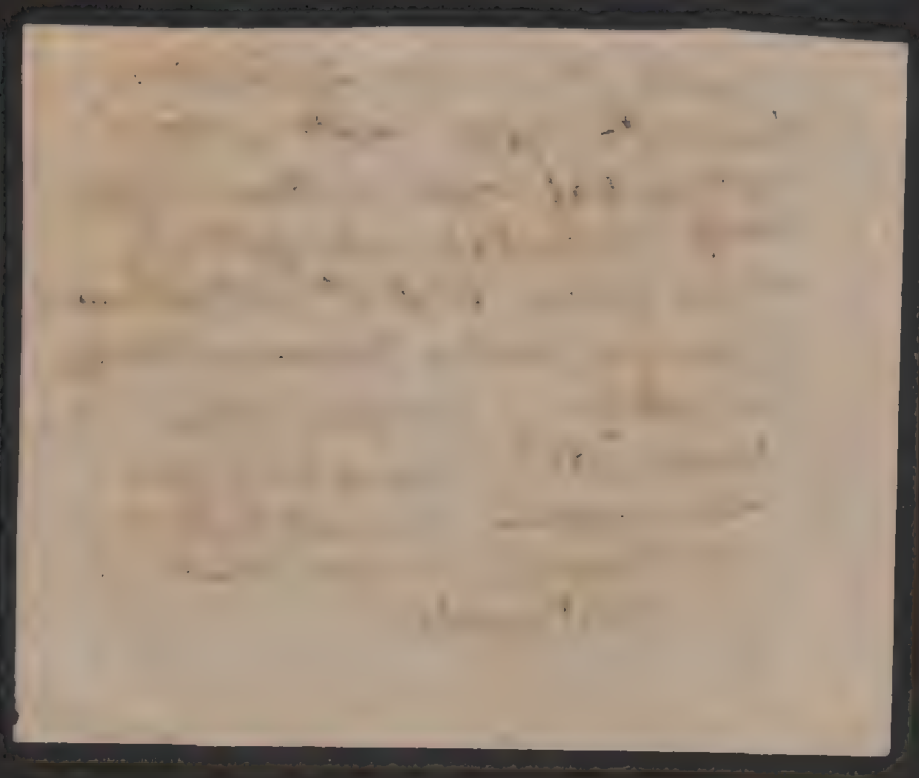
Veselinović utrzymuje że Macedończycy są Serbowie.

Krdžalija = rozbojnik turecki (z końca XVIII i na początku XIX wieku) głównie w Macedonii i Bułgaryi – bandy te wolontaryuszów wojowały przeciw Serbom i Rosyjanom – rzucały się nawet na władze tureckie – dopokąd ich zupełnie nie wygubiono.

Hajduk lub Ajduk = rozbojnik serbski

Św. bułgarscy 198
Kiryl i Metody
prepodobna Piatka Ternowska † 1176 [5)] święto 15 Oktb.
prepodobny Joan Rylski z Sredca † 1180 " 19 Oktobr.
męczenik Georgij Nowy † 1514 w Sredcu zabity od sułtana
Selima - święto 26 Maja

1). 30 grudnia (18 v. s.) 1860 bułgarskich 2 ar-
chimandrytów, księża i naczelnicy różnych
korporacyj esnaf wyparli się schizmy u biskupa
Tauriskie. w Carogrodzie w obec patriarchy
ormian unickich Hassuna akt poddania
się papieżowi oddali x. Brunoni wikariuszo-
wi apostolskie. — przyczyny wojna
Krymska 1854 — grecy patriarch sana
rodai - emigracya - przeciwnik Łabanow
poseł rossyjski; Henryk Bulwer
poseł angielski

1844

Müller Albanien 427

1848 . . . 2786

200

Vilajet

Adrianopol

Bitolia (Manastir)

Kossovo (Priština)

Kreta (Candia)

Salonik

Scutari (Scodra)

Vilajety podzielone na Liva = Mutessarif (provinces)

Liva na Kaza's = Kajmakam (canton-district)

Kaza na nahije = Mudir (commune)

Dublet

Hist. pol.

Katalog Wystawy archeologicznej i etnograficznej we Lwowie 1885. ~~Lwów~~ Lwów 1885.

8vo

7648.

br.

[illegible] 1758 [illegible]

[illegible] 1759

[illegible]

[illegible]

Dr [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1758

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

✓ [illegible]

[illegible]

[illegible] 1758 [illegible]

Tra[illegible]
[illegible]

Leopoldstadt Mohrengasse N° 756

Johan Dobrovitsch
Redacteur der bulgar. Zeitschrift Miro zrenie

Na te wrigten fl. 24.

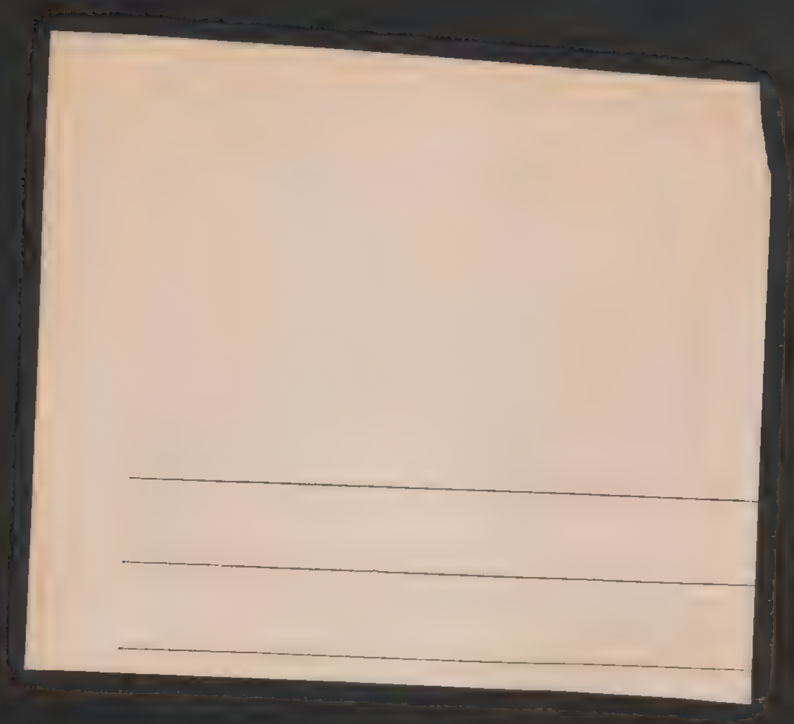
ƒ. 17 Wnes ark 3 1/2

Juryj Iwanowicz Wenelin ur. 1802 † w Moskwie
1839 (wydał dzieło „Dawnie i nowie
Bołgary")

Dannica bolgarska pismo czasowe czytami
literacie wydaje Pawłow w Odessie 1842

204

Kanitz F.
Donau-Bulgarien und
der Balkan. Hist. geog.
Reisestudien Leipzig
(Hermann Fries) 1875.
8° 13 Mark

317

Rakoczi [illegible]
[illegible]:

[illegible]
[illegible] 1865.
No. [illegible]

[illegible]

208

Stekert A.: La Bulgarie, son passé et sa renaissance. Paris 1886. 8° pg. 32.

Wiss poustz. pol. 750.

Litera

	Invent.		

Jireček: Geschichte der Bulgaren 209
pag. 24. 98. 106. 567
104. 108.

Vasil D. Stoyanoff

secretair de la société litteraire bulgare

Braila

(en Romanie)

Wasil D. Stojanow Bolgarin iz Zerowna djelowoditel na Bolgarskoto Knižowno Družestwo